กรมควบคุมโรค
สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

หลักสูตร พัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

DDC 64033

หลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน
ได้ผ่านการตรวจประเมินและรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เพื่อการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
กรมควบคุมโรค ณ วันที่ 20 กันยายน 2564

หลักสูตร พัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

ที่ปรึกษาหลักสูตร

ดร.นายแพทย์สมเกียรติ	ศิริรัตนพฤกษ์	นายแพทย์ทรงคุณวุฒิ กรมควบคุมโรค
อาจารย์สุรพล	เหลี่ยมสูงเนิน	นักวิชาการอิสระ ด้านการประเมินผล
อาจารย์วนิดา	วัฒนชีวโนปกรณ์	อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
อาจารย์ ดร.สุชาดา	คุ้มสลุด	อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
อาจารย์สุวิทย์	หมาดอะดำ	อาจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ฟาฏอนี
อาจารย์ เทวธิดา	ขันคามโภชก์	นักวิชาการอิสระ
อาจารย์ไพฑูรย์	ทองสม	นักวิชาการอิสระ ด้านการพัฒนาความเข้มแข็งชุมชน
คุณกิตติกาญจน์	สมฤทธิ์	นักวิชาการอิสระ
คุณอวยพร	พิศเพ็ง	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
คุณธานี	นามม่วง	สาธารณสุขอำเภอศรีณรงค์
คุณพีรวัศ	คิดกล้า	ผู้ใหญ่บ้าน
คุณดวงเดือน	อภิชิตพงศ์พันธ์	นักวิชาการอิสระ ด้านประเมินผล

บรรณาธิการ

นายไพโรจน์	พรหมพันใจ	ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
นางสาวทิพยรัตน์	สิงห์ทอง	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
นางสาวสุพิชญา	รัตน์อนันต์	นักวิชาการสาธารณสุข
นางสาวทิพาภรณ์	สัตย์ญชมน์	นักวิชาการสาธารณสุข

ออกแบบและเรียบเรียง

นางสาวสุพิชญา	รัตน์อนันต์	นักวิชาการสาธารณสุข
นางสาวทิพาภรณ์	สัตย์ญชมน์	นักวิชาการสาธารณสุข

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนมิถุนายน 2562

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย : กลุ่มสนับสนุนวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กรมควบคุมโรค

พิมพ์เผยแพร่ที่ : https://ddc.moph.go.th/osec/

Division of OSEC. Capacity Development course for prevent and control disease and health hazards to improve people's quality of life : For local level. Edition 1. Nonthaburi : 2019

คำนำ

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กรมควบคุมโรคได้พัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย เรื่อง คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) กับการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งดำเนินการมา 2 ระยะ โดยระยะที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น (need assessment) กระบวนการและกลไกในการดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) ซึ่งพบช่องว่างสำคัญของการดำเนินงานในพื้นที่ คือ

1. ระบบข้อมูลเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นปัญหา และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหายังต้องได้รับการพัฒนา

2. การกำหนดเป้าหมายการทำงานและการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการเชื่อมโยงภารกิจของแต่ละหน่วยงานในคณะกรรมการยังต้องได้รับการพัฒนา

3. กลไกการขับเคลื่อน ยังขาดความชัดเจนของแผนงาน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล

4. การบูรณาการทรัพยากรจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน รวมทั้งกลไกและแนวทางการใช้จ่ายงบประมาณยังต้องทำความชัดเจน

5. การเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ พชอ. ไปสู่ประชาชนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่ยังต้องพัฒนา

และในระยะที่ 2 นี้ได้ดำเนินการ 2 กิจกรรมหลักคือ 1) พัฒนาศักยภาพบุคลากรสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนทั้งระดับเขตและอำเภอ จำนวน 3 ครั้ง 2) กิจกรรมการติดตามเยี่ยมเสริมพลังและให้คำปรึกษาแก่พื้นที่รวมทั้งสะท้อนผลลัพธ์การดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจในรายละเอียดเนื้อหาของหลักสูตร ใบงานต่าง ๆ รวมทั้งให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้สนใจสามารถนำหลักสูตรไปจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จึงได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขึ้นมา

ในการจัดทำหลักสูตรนี้ สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กรมควบคุมโรค ได้แต่งตั้งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร มีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอกกรมควบคุมโรคเข้ามาร่วมพัฒนาและร่วมกระบวนการเป็นอย่างดี ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ขอขอบพระคุณในความร่วมมือของทุกฝ่าย มา ณ โอกาสนี้

สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กรมควบคุมโรค

มิถุนายน 2562

กิตติกรรมประกาศ

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาอย่างสูงจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษาคณะกรรมการบริหารหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน อาจารย์สุรพล เหลี่ยมสูงเนินและคณะ รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากกองโรคไม่ติดต่อ กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กองป้องกันการบาดเจ็บ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 จังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 4 จังหวัดสระบุรี สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 11 จังหวัดนครศรีธรรมราช และสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา กรมควบคุมโรค ที่ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรนี้ ขึ้น

นอกจากนี้ขอขอบคุณพื้นที่นำร่องทั้ง 8 พื้นที่ ประกอบไปด้วย 1) อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน 2) อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท 3) อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง 4) อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 5) อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา 6) อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี 7) อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช 8) อำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้ร่วมพัฒนา และนำหลักสูตรไปทดลองใช้ในพื้นที่ ทำให้เกิดองค์ความรู้มาพัฒนาเป็นหลักสูตรนี้ขึ้น และหวังว่าหลักสูตรนี้จะเป็นประโยชน์ต่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่ให้สามารถการแก้ไขปัญหาระดับอำเภอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนต่อไป

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	1
รายละเอียดเนื้อหา	2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต	**3**
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน	**13**
❖ ใบงานที่ 1 การวิเคราะห์โครงสร้างข้อมูลที่จำเป็น	40
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การกำหนดปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหา และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Root cause analysis and Priority setting)	**42**
❖ ใบงานที่ 2 การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาโดยใช้แผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram)	49
❖ ใบงานที่ 3 การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority Setting)	53
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การกำหนดระดับผลลัพธ์ (Outcome setting)	**55**
❖ ใบงานที่ 4 การกำหนดระดับผลลัพธ์ (Outcome setting)	62
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การวิเคราะห์กิจกรรมและภาคีเครือข่ายดำเนินงาน (Force - Field analysis & Stakeholder analysis)	**63**
❖ ใบงานที่ 5 การวิเคราะห์แรงเสริม แรงต้าน และภาคีเครือข่ายดำเนินงาน (Force Field Analysis & Stakeholder analysis)	73
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 โปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) บันไดผลลัพธ์ การติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ และพัฒนา	**74**
❖ ใบงานที่ 6 การจัดทำโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) แบบสมบูรณ์ของแต่ละพื้นที่	81
❖ ใบงานที่ 7 การจัดทำบันไดผลลัพธ์	88
❖ ใบงานที่ 8 การออกแบบเก็บรวบรวมข้อมูล และแนวทางการประมวลผลลัพธ์	89
❖ ใบงานที่ 9 การออกแบบสะท้อนผลลัพธ์	92

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การจัดทำโครงการ	93
❖ ใบงานที่ 10 การจัดทำโครงการ	103
หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 การนำไปสู่การปฏิบัติ	**105**
บรรณานุกรม	**111**
ภาคผนวก	**115**
ภาคผนวก ก คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ	117
ภาคผนวก ข เอกสาร/สื่อประกอบการสอนหลักสูตรฯ	120
ภาคผนวก ค ตัวอย่างแบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน (พร้อมเฉลย)	405
ภาคผนวก ง ช่องทางการเรียนรู้หลักสูตรฯ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E - Learning)	417

หลักสูตร พัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

ปรัชญา และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ปรัชญาของหลักสูตร

มุ่งพัฒนาศักยภาพบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในแต่ละระดับในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้สามารถจัดทำระบบข้อมูลเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สถานการณ์ กำหนดประเด็นปัญหา และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพื่อการตัดสินใจในการวางแผนกำหนดเป้าหมายการทำงานและการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการเชื่อมโยงภารกิจของแต่ละหน่วยงาน เพื่อบูรณาการทรัพยากรจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน รวมทั้งติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเป็นระบบ **ตามหลักการ SPOME (Situation analysis Problem identification Outcome setting Methodology and Evaluation)** โดยมุ่งหวังให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแล้ว ผู้เข้ารับการอบรมจะมีความรู้ และทักษะดังนี้

01 การกำหนดโครงสร้างของข้อมูลที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนตามบริบทของพื้นที่ (พื้นที่เขตเมือง พื้นที่ชายแดน พื้นที่ท่องเที่ยว และพื้นที่ชนบททั่วไป)

02 การนำข้อมูลที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนตามบริบทของพื้นที่มาใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ กำหนดปัญหา ค้นหาสาเหตุของปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา

03 การวางแผนแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิต ตามหลักโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model)

04 การติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามหลักบันไดผลลัพธ์

05 การบูรณาการทรัพยากรจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตตามแผนที่วางไว้

รายละเอียดเนื้อหา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1
แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2
ระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3
การวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหา
และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
(Root cause analysis and Priority setting)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4
การกำหนดระดับผลลัพธ์ (Outcome Setting)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8
การนำไปสู่การปฏิบัติ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7
การจัดทำโครงการ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6
โปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) บันไดผลลัพธ์
และการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5
การวิเคราะห์กิจกรรมและภาคีเครือข่ายดำเนินงาน
(Force - Field analysis & Stakeholder analysis)

ระยะเวลาการเรียนรู้ตามหลักสูตร

จำนวน 5 วัน

คุณสมบัติวิทยากรหรือผู้สอน และผู้เข้ารับการอบรม

คุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรม

1. ปฏิบัติงานในหน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชน หรือหน่วยงานท้องถิ่น หรือเป็นแกนนำชุมชน จิตอาสา หรือ ประชาชนทั่วไป
2. สามารถอ่านออก เขียนได้ หรือให้ข้อคิดเห็นร่วมกันได้
3. มีความสนใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนที่ดีขึ้น
4. มีเป้าหมายและแผนการทำงานต่อชุมชน (เป้าหมายการพัฒนาความเป็นอยู่/คุณภาพชีวิต และเป้าหมายความสำเร็จของปัญหาเชิงประเด็นในพื้นที่)
5. มีความต้องการและความสามารถขับเคลื่อนงานตามแผนของชุมชน ตามบทบาทหน้าที่ติดตามประเมินผลแบบเสริมพลังและเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง (การออกแบบงาน การเก็บข้อมูล การเสริมพลัง การลงมือปฏิบัติจริง)

***<u>จำนวนผู้เข้ารับการอบรมไม่ควรเกินจำนวน 50 คน/ครั้ง</u>*

คุณสมบัติวิทยากรหรือผู้สอน

1. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า ในสาขาวิชาการต่าง ๆ
2. ปฏิบัติงานในหน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชน หรือหน่วยงานท้องถิ่น
3. เป็นผู้ที่สนใจจริงและมุ่งมั่นในการเข้ารับการฝึกอบรม สามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ตลอดหลักสูตร
4. เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจบริบทของชุมชน หรือ เป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์การทำงาน กับเครือข่ายระดับพื้นที่ในด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือด้านพัฒนาสุขภาพชุมชน หรือด้านทักษะการบริหารจัดการแผนงาน/โครงการ หรือทักษะด้านการติดตามประเมินผล
5. สามารถถ่ายทอดและสื่อสารให้ประชาชนสามารถเข้าใจตามวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

"แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต"

หลักสูตร พัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

วัตถุประสงค์

01 เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในความ สัมพันธ์ของปัจจัยกำหนดทางสังคม - สุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์และแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตได้

02 เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจบทบาทการสร้างการมีส่วนร่วมทางสุขภาวะในระดับพื้นที่

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

ความรู้ ความเข้าใจหลักการ/แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Quality of life) ปัจจัยกำหนดทางสังคม - สุขภาพ (Social Health determinant) และการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ทำให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่และเกิดการประยุกต์ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงานได้ โดยจัดการสอนที่เน้นทฤษฎีและยกตัวอย่างกรณีศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

ทฤษฎี/แนวคิด ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนเรื่องหลักการ/แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Quality of life) นั้นเป็นไปตามแนวคิดของ มาสโลว์ (Maslow, 1954) ที่ได้พัฒนาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการทางสังคม ความต้องการทางด้านเกียรติยศ และความต้องการให้ความฝันของตนเป็นจริง นอกจากนี้ หัวข้อปัจจัยกำหนดทางสังคม - สุขภาพ (Social Health determinant) ยังได้อาศัยแนวคิดปัจจัยกำหนดทางสังคมสุขภาพของคณะกรรมาธิการว่าด้วยปัจจัยกำหนดสุขภาพ (World Health Organization, 2008) ซึ่งมีปัจจัยทางสังคมของสุขภาพที่สำคัญ 6 ปัจจัย คือ ความยากจน (poverty) ความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมด้านสุขภาพ (health inequality and inequity) ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา เชื้อชาติ ฐานะทางสังคม ความพิการ ลักษณะพื้นที่อาศัยทำให้เกิดความไม่เข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ กระแสโลกาภิวัฒน์ และเทคโนโลยี การสื่อสาร ความมั่นคงปลอดภัยทางอาหาร (food safety) การถูกกีดกันทางสังคม (social exclusion) ที่อยู่อาศัย (housing) และเงื่อนไขของการทำงาน (job condition) โดยปัจจัยดังกล่าวข้างต้นได้สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน ซึ่ง SDGs ประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย คือ

เป้าหมาย SDGs 17 เป้าหมาย

1. ขจัดความยากจน
2. ขจัดความหิวโหย
3. การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี
4. การศึกษาที่เท่าเทียม
5. ความเท่าเทียมทางเพศ
6. การจัดการน้ำและสุขาภิบาล
7. พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้
8. การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ
9. อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน
10. ลดความเหลื่อมล้ำ
11. เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน
12. แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน
13. การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
14. การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล
15. การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก
16. สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก
17. ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

(United Nations Thailand, 2015)

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

การเรียนรู้ในหน่วยนี้จะประกอบด้วย

- ความสัมพันธ์ของปัจจัยกำหนดทางสังคม สุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาทางด้านพฤติกรรม ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพ และยุทธศาสตร์การแก้ไขปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อสุขภาพ
- เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals)
- บทบาทการสร้างการมีส่วนร่วมทางสุขภาวะในระดับพื้นที่

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำ

1) ผู้สอนกล่าวทักทาย และแจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
2) ผู้สอนถามและดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน เช่น การสนทนาซักถามให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เดิมของตนเอง

ขั้นสอน

1) ผู้สอนถ่ายทอดความรู้โดยใช้สื่อการสอน คือ Power point
2) ผู้สอนเริ่มจากเนื้อหา เรื่อง
   ❖ ความสัมพันธ์ของปัจจัยกำหนดทางสังคม สุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต
   ❖ ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาทางด้านพฤติกรรม ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพ และยุทธศาสตร์การแก้ไขปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อสุขภาพ
   ❖ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals)
   ❖ บทบาทการสร้างการมีส่วนร่วมทางสุขภาวะในระดับพื้นที่
3) ผู้สอนยกตัวอย่างกรณีศึกษาในระหว่างการสอนแต่ละหัวข้อ

ขั้นสรุป

1) ผู้เรียนซักถามในข้อสงสัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการเรียนรู้
2) ผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน เช่น การสนทนาซักถามให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เดิมของตนเอง

ระยะเวลาจัดการเรียนรู้

<u>การบรรยาย</u>

จำนวน 1 ชั่วโมง 30 นาที

วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ และแหล่งเรียนรู้

<u>บรรยายโดยใช้ PowerPoint และกรณีตัวอย่าง</u>
❖ แนวคิดความสัมพันธ์ของปัจจัยกำหนดทางสังคม – สุขภาพ (Social - Health determinant)
❖ การพัฒนาคุณภาพชีวิต (Quality of life)
❖ บทบาทการสร้างการมีส่วนร่วมทางสุขภาวะในระดับพื้นที่

การวัดประเมินผล (ตัวชี้วัดสมรรถนะผู้อบรม)/เกณฑ์

60%

<u>แบบประเมินความรู้</u>
ทดสอบหลังการอบรม
ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60

<u>พฤติกรรมของผู้เรียน</u>
ระหว่างการสอน
และการมีส่วนร่วม
แสดงความคิดเห็น
และการตอบข้อซักถาม

01 แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

“ความสัมพันธ์ของปัจจัยกำหนดทางสังคม สุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต และบทบาทการสร้างการมีส่วนร่วมทางสุขภาวะในระดับพื้นที่ อยู่ภายใต้คำว่า “การสร้างเสริมสุขภาพ” ที่ครอบคลุมทุกประเด็นที่เป็นปัจจัยกำหนดสุขภาพ หรือเรียกว่า “การสาธารณสุขยุคใหม่” โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่ต้องอาศัยการร่วมมือกับประชาชนในสังคมเป็นหลัก และไม่สามารถขับเคลื่อนได้ด้วยฝ่ายสาธารณสุขเพียงหน่วยเดียว ตัวอย่าง เช่น พีระมิดผลกระทบต่อสุขภาพ ที่ประกอบไปด้วย 5 ประเด็น ได้แก่”

1) การให้สุขศึกษา
2) การรักษา
3) การสร้างภูมคุ้มกัน
4) การปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพ และ
5) การแก้ไขปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อสุขภาพ

ประเด็นที่ 1 – 3 เป็นเรื่องที่ระบบบริการสาธารณสุขได้ดำเนินงานอยู่แล้ว แต่ในประเด็นที่ 4 และ 5 ยังเป็นเรื่องที่ห่างไกลจากระบบบริการสาธารณสุข ดังนั้นประเด็นที่ 4 และ 5 จึงถูกยกเป็น **“การสาธารณสุขยุคใหม่”** ที่จะต้องมีการหารือแนวทางการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงานด้านสาธารณสุขต่อไป (ดังรูปภาพที่ 1)

รูปภาพที่ 1 พีระมิดผลกระทบต่อสุขภาพ

(ดัดแปลงจากภาพที่ 1 ในบทความ The Future of Public Health) โดย Thomas R Frieden ในวารสาร N Eng J Med 2015 ; 373 : 1748- 1754 (20 ต.ค.2558)

สำหรับปัจจัยกำหนดสุขภาพ จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) พฤติกรรมส่วนบุคคล เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา การบริโภคอาหารที่ดีมีประโยชน์ และการออกกำลังกาย 2) สภาพแวดล้อม เช่น ครอบครัว ชุมชนและสังคมที่จะส่งผลให้เกิดความสุข มีสุขภาพดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สุขภาพดีขึ้น

1) ลดความชุกของภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนในเด็ก
2) ลดอัตราการตายจากอุบัติเหตุทางถนน
3) ลดการติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่
4) เพิ่มประชาชนที่มีความสุข

มาตรการการสร้างเสริมสุขภาพและการเสริมพลังชุมชน

มาตรการ 3 อ 2 ส
อ - อารมณ์ดี ความสุขเพิ่มขึ้น
อ - ออกกำลังกาย กำไร 1.8 – 4.5 ปี
อ – อาหาร กินผักผลไม้ กำไร 7.6 ปี
ส – หยุดสูบบุหรี่ กำไร 6 - 10 ปี
ส – ติดเหล้าเลิกได้ กำไร 7.6 ปี

*ผลการศึกษาจากประเทศแคนาดา เมื่อ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า ผู้ที่ออกกำลังกาย กินผักผลไม้ เลิกบุหรี่ เลิกเหล้า เทียบกับผู้ที่ไม่ทุกอย่าง อายุขัยต่างกัน 17.9 ปี

ที่มา : Http://www.gotoknow.org/posts/646434

จะเห็นได้ว่าข้อมูลที่แสดงข้างต้นเป็นการยืนยันการดำเนินงานของกระทรวงสาธารณสุขที่พยายามหาแนวทางรณรงค์และส่งเสริมสุขภาพอยู่ตลอดมานั้น ล้วนแล้วมีเหตุผลและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนผู้ปฏิบัติทั้งสิ้น ในมุมมองของมนุษย์ โลกใบนี้มี 2 อย่างที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ คือ ตัวบุคคลและสิ่งที่อยู่รอบตัว หากพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพที่สามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงได้ ถูกจำแนกเป็น 2 ส่วน คือ **1) พฤติกรรมส่วนบุคคล 2) สภาพแวดล้อม** ซึ่งหากมองลึกลงไปอีกจะพบว่า พฤติกรรมส่วนบุคคลเป็นส่วนที่อยู่ภายใต้อิทธิพลมหาศาลของสภาพแวดล้อมที่หน่วยงานด้านสาธารณสุขพยายามส่งเสริมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบุคคลด้วยวิธีการสั่งสอน แนะนำ และการประชาสัมพันธ์ ฯลฯ เป็นระยะเวลาที่ยาวนานและพบว่าผลลัพธ์ที่ได้ค่อนข้างน้อยกว่าเป้าหมายที่คาดหวังไว้ (ดังรูปภาพที่ 2)

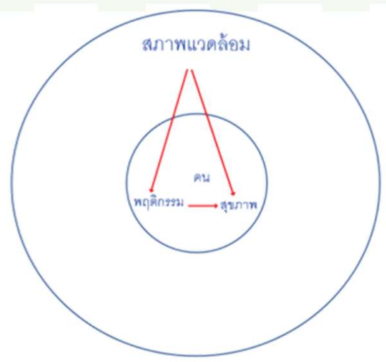

รูปภาพที่ 2 กรอบแนวคิดปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพ

จึงนำมาซึ่ง <u>ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาทางด้านพฤติกรรม</u> ที่ต้องอาศัยสภาพแวดล้อมเป็นหลัก ได้แก่

01 ยุทธศาสตร์การปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพ

- แนวคิด **"Changing the context to make individuals' default decisions healthy : การเปลี่ยนสภาพแวดล้อมเพื่อให้คนมีพฤติกรรมสุขภาพโดยไม่ต้องคิด"** ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ในการเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพบุคคลเพื่อทำให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่ดี

- แนวคิด **"Nudge : การสัมผัสหรือผลักอย่างเบาๆ เพื่อให้ได้รับความสนใจ หรือเพื่อชักจูงสนับสนุนให้ทำบางอย่าง อย่างแนบเนียนให้มนุษย์เปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่สามารถคาดเดาได้โดยไม่มีการบังคับ"** (Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. Nudge : Improving decisions about health, wealth, and happiness. New York : Penguin Books. : 2009)

02 ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อสุขภาพ

2.1 รายได้ : มีผลการศึกษาการเปรียบเทียบอายุขัยเฉลี่ย vs รายได้เฉลี่ยต่อปีของแต่ละประเทศ (Life expectancy at birth vs average annual income) พบว่า **การที่รายได้เพิ่มขึ้นจะมีผลต่อแนวโน้มอายุขัยเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นด้วย** หากจะดำเนินการแก้ไขปัจจัยด้านรายได้ที่จะส่งผลต่อสุขภาพ กลุ่มเป้าหมายควรเป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อย (ยากจน) ซึ่งจะทำให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสุขภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น (ดังรูปภาพที่ 3)

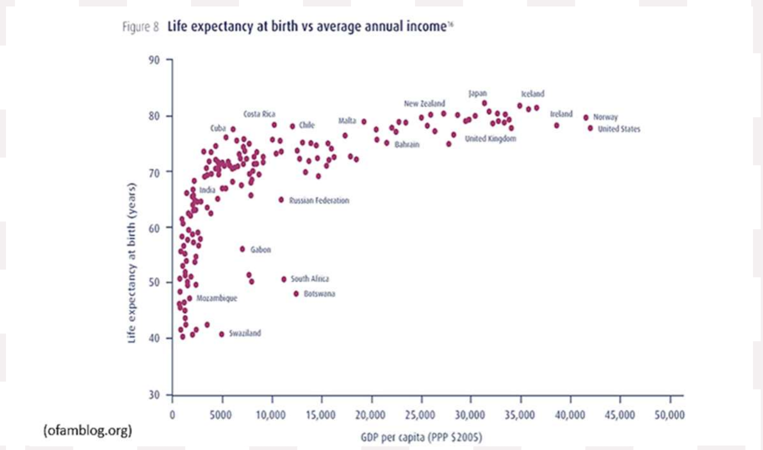

รูปภาพที่ 3 กราฟแสดงการมีชีวิตโดยอายุขัยเฉลี่ยและรายได้เฉลี่ยต่อปีของแต่ละประเทศ (Life expectancy at birth vs average annual income) ที่มา : ofamblog.org

การศึกษารายได้กับความคาดหวังในชีวิตประจำวันของสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2544 – 2557 (The Association Between Income and Life Expectancy in the United States, 2001 – 2014) ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแบบฟอร์มการเสียภาษีที่มีความน่าเชื่อถือสูง พบว่าอายุขัยเฉลี่ยและรายได้มีความสัมพันธ์แบบเส้นตรง อายุขัยเฉลี่ยระหว่างเพศหญิงและเพศชาย เพศหญิงมีอายุขัยเฉลี่ยมากกว่าเพศชาย โดยแบ่งตาม Percentile 1 ขีด เท่ากับ 1 Percentile แบ่งตามรายได้เป็นกลุ่มๆ ละ 1 Percentile เมื่อพิจารณา 2 Percentile แรก จะเห็นว่าการเปรียบเทียบระหว่างคนที่มีฐานะร่ำรวยที่สุดและฐานะยากจนที่สุดได้ผลสรุปคือ อายุเฉลี่ยระหว่างคนจนกับคนรวยต่างกันประมาณ 10 กว่าปี (ดังรูปภาพที่ 4)

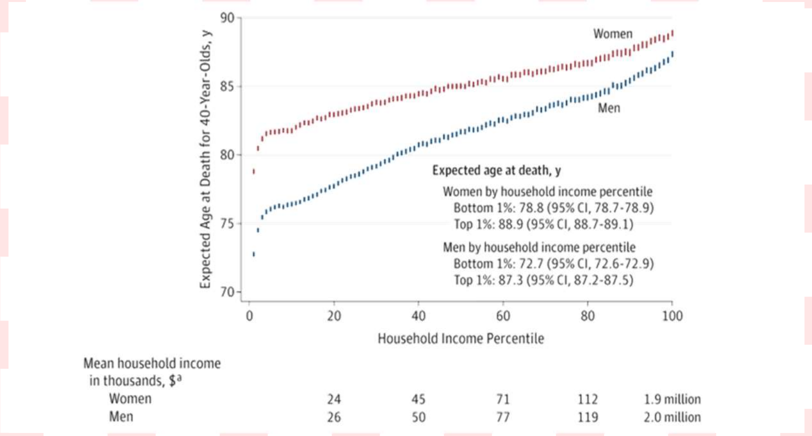

รูปภาพที่ 4 กราฟแสดงรายได้กับความคาดหวังในชีวิตประจำวันของสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2544 – 2557 (The Association Between Income and Life Expectancy in the United States, 2001 – 2014) ที่มา : Https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4866586/

เมื่อนำมาพิจารณาในประเด็นฐานะทางการเงิน โดยแบ่งเป็น ฐานะร่ำรวยและยากจน พบว่า ผู้ที่มีฐานะร่ำรวยมีจำนวนน้อยกว่าผู้ที่มีฐานะยากจน สังเกตได้จากระยะห่างของแต่ละ Percentile ดังนี้

1. ช่วง Percentile ที่ 15 vs 20 คือผู้ที่มีรายได้ในช่วง 14 K – 20 K รายได้แตกต่างกัน 6,000 ($) เพศชายอายุต่างกัน 0.7 ปี เพศหญิงอายุต่างกัน 0.9 ปี

2. ช่วง Percentile ที่ 90 vs 95 คือผู้ที่มีรายได้ในช่วง 161 K – 224 K รายได้แตกต่างกัน 63 K ($) เพศชายอายุต่างกัน 0.7 ปี เพศหญิงอายุต่างกัน 0.9 ปี

3. ช่วง Percentile ที่ 95 vs 100 คือผู้ที่มีรายได้ในช่วง 224 K – 1,950 K รายได้แตกต่างกัน 1,726 K ($) เพศชายอายุต่างกัน 0.7 ปี เพศหญิงอายุต่างกัน 0.9 ปี

สรุป

เพื่อให้ได้กำไรชีวิต 0.7 – 0.9 ปี ในกลุ่มผู้ที่มีฐานะร่ำรวยต้องมีการเพิ่มเงินเป็นจำนวนมหาศาล เพื่อที่จะให้กลุ่มนี้มีกำไรชีวิตเพิ่มขึ้น แต่เมื่อเทียบในกลุ่มผู้มีฐานะยากจนการเพิ่มเงินเพียง 6,000 k ($) ก็สามารถเพิ่มกำไรชีวิตให้กับกลุ่มดังกล่าวได้อย่างมหาศาล (ดังรูปภาพที่ 5)

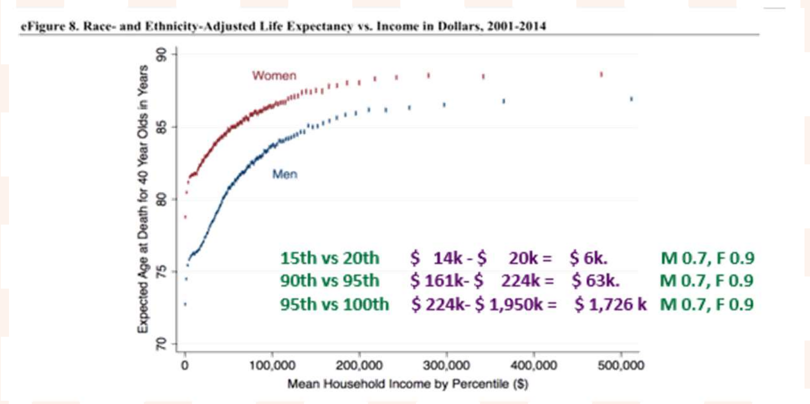

รูปภาพที่ 5 Race and Ethniccity.Adjusted Life Expectancy vs. Income in Dollars, 2001 - 2014

ที่มา : Https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4866586/

2.2 การศึกษา : การเปรียบเทียบระหว่างเพศหญิงและเพศชาย พบว่า **ผู้ที่มีการศึกษามากกว่าชั้นมัธยมศึกษา อายุขัยเฉลี่ยจะสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาชั้นประถมศึกษา ประมาณ 5 ปี** การศึกษาจึงนับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้มนุษย์มีอายุยืนมาขึ้น (ผลการศึกษาในปี 2000 – 2010 : ข้อมูลจากประเทศสวีเดน และในทวีปยุโรป จำนวน 13 ประเทศ) (ดังรูปภาพที่ 6)

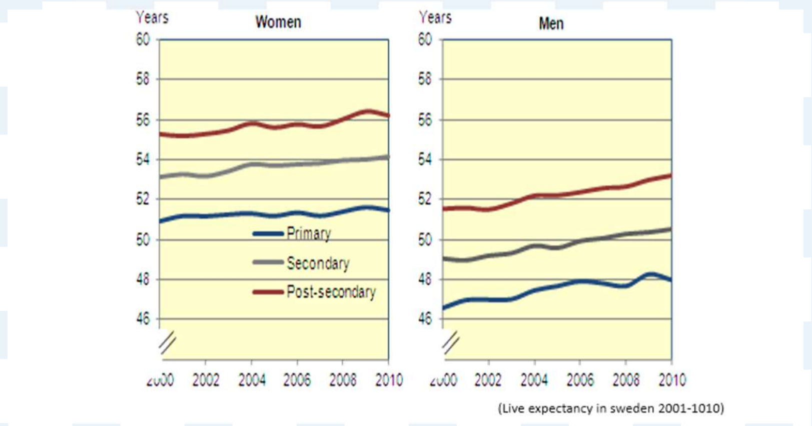

รูปภาพที่ 6 Live expectancy in Sweden 2001-1010

2.3 ความสัมพันธ์ทางสังคม : เป็นอีกประเด็นที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพอย่างยิ่งอีกหนึ่งประการ ยกตัวอย่าง **“ชุมชนน่าอยู่ระดับหมู่บ้าน”** เน้นการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ โดยเริ่มตั้งแต่ระดับที่ต่ำที่สุด คือ ระดับหมู่บ้าน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและส่งผลให้ระดับความสัมพันธ์ในสังคมก็ดีขึ้นจากประสบการณ์การดำเนินงานที่ผ่านมา สสส.ได้มีการยกเป้าหมาย 10 ปี ของสสส. มาเป็นหลักในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยยึด**ความเข้มแข็งของชุมชุนเป็นหลัก** และเมื่อ**ชุมชนเข้มแข็ง** ก็จะเกิดระบบการจัดการกับปัจจัยที่ส่งผลเสียต่อพฤติกรรมและสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ (การลดเอชไอวี ลดอุบัติเหตุ กินผักผลไม้ ออกกำลังกาย เลิกบุหรี่ ลดสุรา ลดอ้วนในเด็ก ลดไข้เลือดออก) และส่งผลให้**ครอบครัวอบอุ่น ทุกคนในชุมชนมีความสุข** และมี**สุขภาพที่ดี**ตามไปด้วย ***สิ่งสำคัญ คือ การเข้าถึงประชาชน** (ดังรูปภาพที่ 7)

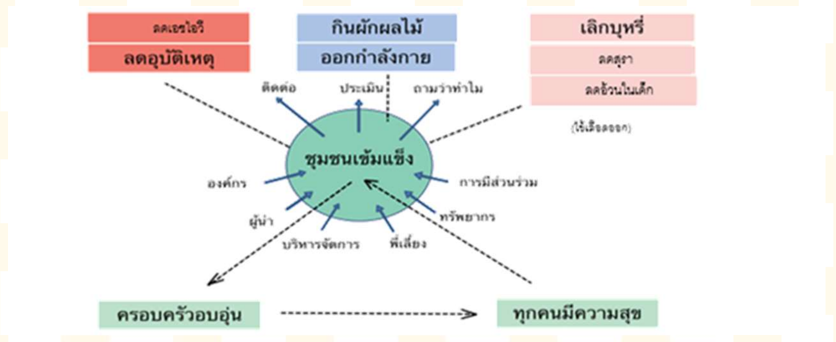

รูปภาพที่ 7 ชุมชนน่าอยู่ระดับหมู่บ้าน

ที่มา : บทที่ 3 สุขภาพและการเสริมพลัง ใน Laverack G. (2007) Health Promotion Practice: Building empowered communities. (Download ฉบับแปลเป็นภาษาไทย) http://www.gotoknow.org/posts/645843

จากผลการดำเนินงานในพื้นที่ของ สสส. ได้มีการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ตั้งแต่ปี 2553 จนถึงปัจจุบัน มีการดำเนินงานร่วมกับหมูบ้าน รวมจำนวน 1,500 แห่ง และอีก 350 แห่ง โดยได้มีการนำกลไกต่าง ๆ มาพัฒนาและแก้ปัญหาในหมู่บ้าน ยกตัวอย่าง เช่น กลไกสภาผู้นำชุมชน ที่มีคณะกรรมการและผู้นำชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อนงานต่าง ๆ และกลไกแผนชุมชนพึ่งตนเอง ที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยมีการหาข้อมูลทบทวนสถานการณ์ในชุมชน แล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งประเด็นปัญหาที่จะดำเนินการ และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว (ดังรูปภาพที่ 8)

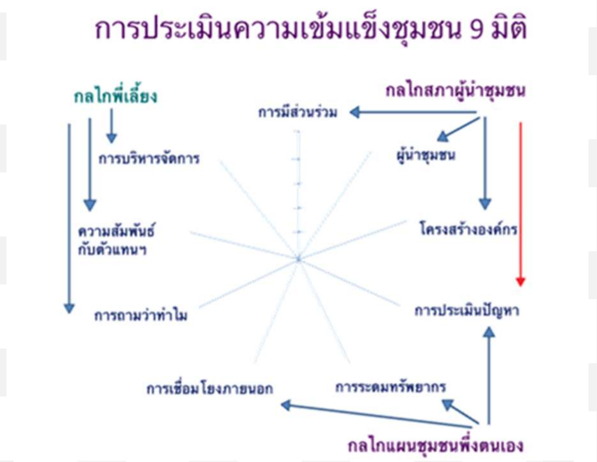

รูปภาพที่ 8 กรอบแนวคิด "ชุมชนน่าอยู่ระดับหมู่บ้าน"

ที่มา : http://www.gotoknow.org/posts/652118

ถ้าชุมชนมีความเข้มแข็ง ชุมชนเองจะเป็นกลไกสำคัญในการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพ และแก้ไขปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อสุขภาพ โดยมุ่งหวังว่าอปท. /รพ.สต.และชุมชน จะมีส่วนร่วมในการจัดการดังกล่าว ****ความมุ่งหวังสูงสุดในปัจจุบัน คือ หน่วยงานระดับอำเภอ** จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการที่ช่วยให้ประชาชนเพิ่มความสามารถในการควบคุมสุขภาพและปัจจัยกำหนดสุขภาพเพื่อทำให้สุขภาพดีขึ้น (ดังรูปภาพที่ 9)

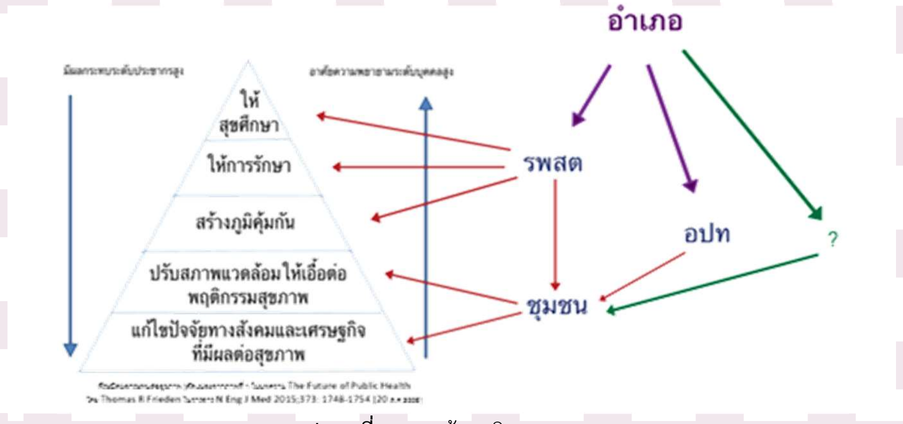

รูปภาพที่ 9 การสร้างเสริมสุขภาพ

ที่มา : พีระมิดผลกระทบต่อสุขภาพ (ดัดแปลงจากภาพที่ 1 ในบทความ The Future of Public Health โดย Thomas R Frieden ในวารสาร N Eng J Med 2015;373: 1748-1754 (20 ต.ค.2558)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาของโลกภายหลังปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) ที่องค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) กหนด ซึ่งประกอบไปด้วย เป้าหมาย 17 ข้อ เมื่อพิจารณาตามบริบทของประเทศไทย เป้าหมายที่ควรดำเนินการแบบเร่งด่วน ประกอบไปด้วยเป้าหมาย 7 ข้อดังนี้

1) เป้าหมายที่ 1 : ขจัดความยากจน

2) เป้าหมายที่ 2 : ขจัดความหิวโหย

3) เป้าหมายที่ 3 : การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (เรื่องหลัก)

4) เป้าหมายที่ 4 : การศึกษาที่เท่าเทียม

5) เป้าหมายที่ 6 : การจัดการน้ำและสุขาภิบาล

6) เป้าหมายที่ 7 : พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้

7) เป้าหมายที่ 8 : การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ และ

8) เป้าหมายที่ 11 : เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน (ดังรูปภาพที่ 10)

รูปภาพที่ 10 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals)

สรุป

การแก้ไขปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อสุขภาพ ที่ควรเร่งดำเนินการ 3 เรื่อง ได้แก่

1. ความสัมพันธ์ทางสังคม : ควรจะเริ่มจากกลุ่มผู้นำฯ ก่อน แล้วขยายไปสู่กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ (ในการกำหนดกิจกรรม จึงควรคำนึงถึงประเด็นนี้)
2. รายได้ : ควรเน้นไปที่ผู้มีรายได้น้อย ดังนั้นอาจใช้จำนวนผู้ถือบัตรผู้มีรายได้น้อยที่ลดลง เป็นตัวชี้วัด
3. การศึกษา : ควรมีเป้าหมายที่การจบการศึกษาระดับมัธยม และต่อไปก็ยกระดับขึ้นเป็นสูงกว่าระดับมัธยม จะเป็นอาชีวศึกษาหรืออุดมศึกษาก็ได้ไม่ต่างกัน

(รศ.นพ.อำนาจ ศรีรัตนบัลล์)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

"ระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน"

หลักสูตร พัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

ระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน

ชื่อเรื่อง : โครงสร้างข้อมูลและการระบุปัญหาเพื่อการวางแผนพัฒนา

วัตถุประสงค์

01 เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการกำหนดโครงสร้างของข้อมูลที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านสุขภาพ ข้อมูลด้านสังคม ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

02 เพื่อให้เกิดทักษะการกำหนดโครงสร้างข้อมูลที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนตามบริบทของพื้นที่

03 เพื่อให้มีความรู้ในการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

การกำหนดโครงสร้างของข้อมูลที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชน จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับองค์ประกอบของข้อมูล หรือตัวแปรด้านข้อมูลสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งแหล่งข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะให้ความรู้ทางด้านทฤษฎีก่อน หลังจากนั้นจึงเน้นการปฏิบัติตามใบงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ทฤษฎี/แนวคิด ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

การกำหนดโครงสร้างของข้อมูลที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนใช้แนวคิดการสร้างการมีส่วนร่วมและการใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนตนเองเป็นหลักซึ่งข้อมูลที่ได้มาจะต้องแสดงถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน และข้อมูลที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชน เพื่อสะท้อนประเด็นปัญหาและความต้องการของพื้นที่อย่างรอบด้าน โดยครอบคลุมปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม การศึกษาและด้านสุขภาพ ซึ่งจะทำให้ทราบว่าปัญหาของชุมชนคืออะไร ใครที่ต้องได้รับความช่วยเหลือ กลุ่มที่ต้องได้รับความช่วยเหลืออยู่ในพื้นที่ใด และต้องการความช่วยเหลือมากเพียงใด นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงประสบการณ์ของพื้นที่ในการจัดการหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของพื้นที่ตนเอง (ขนิษฐา นันทบุตร และคณะ, ม.ป.ป.)

การเรียนรู้ในหน่วยนี้จะประกอบด้วย

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับข้อมูลได้แก่

- ความหมายของข้อมูล
- การแบ่งประเภทของข้อมูล
- ความสำคัญของข้อมูล
- ความจำเป็นในการจัดการข้อมูล
- องค์ประกอบของข้อมูลหรือตัวแปร (ด้านข้อมูลทั่วไป สุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม)
- แหล่งข้อมูล
- กระบวนการจัดการข้อมูล
- วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ระบบข้อมูล ได้แก่

- แนวคิดเกี่ยวกับข้อมูล
- แนวทางการพัฒนาระบบข้อมูล
- การประเมินและวิเคราะห์ส่วนขาดของข้อมูล
- แหล่งที่มาของข้อมูล

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำ

1) ผู้สอนกล่าวทักทายและแจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

2) ผู้สอนถามและดึงความรู้ในหัวข้อหลักการ/แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Quality of life) ปัจจัยกำหนดทางสังคม (Social determinant) การป้องกันโรคและภัยสุขภาพและเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน

ขั้นสอน

1) ผู้สอนถ่ายทอดความรู้และสื่อการเรียนรู้เรื่องการกำหนดโครงสร้างของข้อมูลที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนตามบริบทของพื้นที่

2) ผู้สอนถ่ายทอดความรู้และสื่อการสอนเกี่ยวกับ

❖ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับข้อมูลได้แก่ ความหมายของข้อมูล การแบ่งประเภทของข้อมูลความสำคัญของข้อมูล ความจำเป็นในการจัดการข้อมูล องค์ประกอบของข้อมูลหรือตัวแปร(ด้านข้อมูลทั่วไป สุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม) แหล่งข้อมูล กระบวนการจัดการข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เทคโนโลยีที่ใช้จัดการข้อมูล

❖ ระบบข้อมูล ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับข้อมูล แนวทางการพัฒนาระบบข้อมูล การประเมินและวิเคราะห์ส่วนขาดของข้อมูล แหล่งที่มาของข้อมูล

❖ ผู้สอนยกตัวอย่างกรณีศึกษาในระหว่างการสอนแต่ละหัวข้อ

❖ ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเพื่อฝึกปฏิบัติการ เรื่อง การกำหนดโครงสร้างข้อมูลและการระบุปัญหาเพื่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตามบริบทของพื้นที่ของตนเองตามใบงานที่กำหนด **เป็นระยะเวลา 3 ชั่วโมง**

❖ ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ตามใบงานที่กำหนด **กลุ่มละ 10 - 12 นาที**

ขั้นสรุป

1) ผู้เรียนซักถามในข้อสงสัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการเรียนรู้

2) ผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ที่แจ้ง

ระยะเวลาจัดการเรียนรู้ 	❖ บรรยาย จำนวน 30 นาที ❖ ฝึกปฏิบัติ จำนวน 3 ชั่วโมง ❖ นำเสนอ กลุ่มละ 10 -12 นาที
วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ 	**บรรยายโดยใช้ PowerPoint และกรณีตัวอย่าง** ❖ การกำหนดโครงสร้างของข้อมูลที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชน ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลสังคม ข้อมูลเศรษฐกิจ และข้อมูลสิ่งแวดล้อม ❖ ฝึกปฏิบัติการกำหนดโครงสร้างของข้อมูลที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนตามบริบทของพื้นที่
การวัดประเมินผล (ตัวชี้วัดสมรรถนะผู้อบรม)/เกณฑ์ 	❖ แบบประเมินความรู้ทดสอบหลังการอบรม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ❖ พฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการสอนและการมีส่วนร่วมแสดงความคิด เห็นและการตอบข้อซักถาม รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนขณะอยู่ในกลุ่มฝึกปฏิบัติ ❖ แบบประเมินผลงานที่นำเสนอ

02 ระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน

การกำหนดกรอบการวิเคราะห์สถานการณ์

"การพัฒนาระบบข้อมูล เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่ายในชุมชนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เนื่องจากเป็นผู้อยู่กับปัญหา รับรู้ และเข้าใจเงื่อนไขต่าง ๆ ของพื้นที่ เพื่อนำมาจัดการปัญหาที่สอดคล้องกับบริบท สังคม และวัฒนธรรม (ขนิษฐา นันทบุตร และคณะ, ม.ป.ป) โดยในเบื้องต้นควรมีการกำหนดกรอบการวิเคราะห์สถานการณ์ ซึ่งจะทำให้มีโครงสร้างข้อมูลอย่างเป็นระบบสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่แสดงความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรอย่างมีเหตุผล"

สำหรับกรอบการวิเคราะห์สถานการณ์ ซึ่งในทางปฏิบัติแต่ละพื้นที่สามารถปรับหัวข้อให้มีความเหมาะสม และสามารถสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ตามบริบทของพื้นที่ได้ ดังนี้

มิติที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นข้อมูลทั่วไปของพื้นที่เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลในภาพรวม เช่น

สภาพภูมิศาสตร์

เป็นข้อมูลที่บรรยายถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของพื้นที่ เช่น ที่ตั้ง ขนาด อาณาเขต รูปร่างของพื้นที่ สภาพทางภูมิประเทศ ภูมิอากาศทรัพยากรธรรมชาติ (อินสวนไอที, ม.ป.ป)

โครงสร้างพื้นฐาน

ถนน แหล่งน้ำ (อุปโภค บริโภค และเพื่อการเกษตร) ไฟฟ้า การมีที่ดินทำกิน การติดต่อ สื่อสาร สถานที่สำคัญ เช่น หมู่บ้าน โรงเรียน ที่ตั้งของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ที่ตั้งชมรม หรือองค์กรชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมถึงสถานพยาบาลต่าง ๆ อาทิ คลินิก สถานีอนามัย โรงพยาบาล

ข้อมูลประชากร

เป็นข้อมูลด้านองค์ประกอบทางประชากรของพื้นที่ ประชากรกลุ่มต่าง ๆ ตามอายุและเพศ อัตราการเกิด อัตราตาย การย้ายถิ่น จำนวนครัวเรือน โดยอาจจำแนกตามหมู่บ้าน ช่วงอายุ เพื่อพิจารณาลักษณะการกระจายของข้อมูลประชากรในพื้นที่

มิติที่ 2 ข้อมูลทางด้านสุขภาพ

มิตินี้จะมีความเกี่ยวโยงไปถึงสถานภาพทางด้านสุขภาพในมิติต่าง ๆ ได้แก่

สุขภาพทางกาย	ได้แก่ โรค การเจ็บป่วย ความพิการ การตาย
สุขภาพทางจิต	ได้แก่ สุขภาพจิต ความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข ความสามารถควบคุมอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ
สุขภาพสังคม (Social Health)	สภาวะทางกายและจิตใจที่สุขสมบูรณ์มีสภาพของความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่ทำให้ผู้อื่น หรือสังคมเดือดร้อน สามารถปฏิสัมพันธ์และปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดีและมีความสุข
สุขภาพจิตวิญญาณ (Spiritual Health)	การรับรู้โดยปราศจากอคติสภาวะที่ดีของปัญญาที่มีความรู้ทั่ว รู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดีความชั่วความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงามและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (กรมอนามัย, ม.ป.ป.)
กลุ่มคนที่ต้องการการดูแลด้านสุขภาพเป็นพิเศษ	เช่น เด็ก หญิงตั้งครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้ป่วยเรื้อรัง

มิติที่ 3 ข้อมูลด้านสังคม

ทุนทางสังคม

เป็นข้อมูลปัจจัยเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรม
ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายทางสังคม
ซึ่งมีความร่วมมือกันและไว้เนื้อเชื่อใจกัน
ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต
(เกษรศิริ อรุณชัยพร, ม.ป.ป)
ได้แก่ แหล่งประโยชน์ของชุมชน การรวมกลุ่ม
เครือข่าย/สมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน
ปราชญ์หรือผู้รู้ของชุมชน ทรัพยากรทางธรรมชาติ
ที่มีอยู่ในชุมชน

การศึกษา รายได้ อาชีพ ฯลฯ

ข้อมูลด้านการศึกษา รายได้ อาชีพ
สมาชิกใน ครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย
ภาระความรับผิดชอบในครอบครัว
จำนวนบุตร การเข้าสังคม วัฒนธรรม
สื่อมวลชน สารสนเทศ ค่านิยมทางสังคม
กฎหมาย การเมืองการปกครอง ระบบสังคม
เกี่ยวข้องกับทิศทางและนโยบายในการพัฒนา
ประเทศและสังคม การจัดสรรทรัพยากร
ทัศนคติ เจตคติ ค่านิยม วิถีชีวิต

มิติที่ 4 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

เป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้องกับเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ เช่นรายรับ - รายจ่ายครัวเรือน ภาวะหนี้สินของครัวเรือน จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวนประชากรที่ได้รับบัตรสวัสดิการประชารัฐของอำเภอ เป็นต้น

มิติที่ 5 ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

เป็นข้อมูลที่ควรพิจารณาถึงที่อยู่อาศัย น้ำ อากาศ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ บ้านเรือน แหล่งน้ำธรรมชาติ การจัดการสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งในน้ำ อากาศและขยะ การคมนาคม สวนสาธารณะ สวนสุขภาพ สถานที่และอุปกรณ์ออกกำลังกาย เวชภัณฑ์ วัคซีน ระบบบริการทางด้านสุขภาพ

การวิเคราะห์ทรัพยากรด้านข้อมูล

เมื่อจัดทำโครงสร้างข้อมูลและกำหนดตัวแปรการเก็บข้อมูลตามกรอบการวิเคราะห์ 5 มิติ ดังที่กล่าวไปข้างต้นแล้วนั้น ขั้นตอนต่อไปคือ การพิจารณาสถานภาพของข้อมูลในแต่ละตัวแปร ดังนี้ 1. มีข้อมูลและครบถ้วน 2. มีข้อมูลและครบถ้วน แต่ข้อมูลนั้นล้าสมัย 3. มีข้อมูลแต่ไม่ครบถ้วน 4. ไม่มีข้อมูลเลยซึ่งสถานะของข้อมูลแบบที่ 2 – 4 นั้น ควรมีการจัดเก็บข้อมูลใหม่เพื่อให้มีเพียงพอกับความต้องการ โดยอาจจะเก็บข้อมูลระดับบุคคล ระดับครัวเรือน หรือระดับชุมชนก็ได้ ขึ้นอยู่กับตัวแปรที่ต้องการทราบข้อมูลและการพิจารณาของทีมผู้เก็บข้อมูล

แหล่งที่มาของข้อมูลจะสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ สำรวจ การทดลอง หรือการสังเกตการณ์ ข้อมูลปฐมภูมิเป็นข้อมูลที่มีรายละเอียดตรงตามที่ผู้ใช้ต้องการ แต่อาจจะใช้ระยะเวลาในการจัดหาและมีค่าใช้จ่าย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2547) สำหรับวิธีการเก็บข้อมูลปฐมภูมินั้นสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การสอบถามด้วยทางไปรษณีย์ การสอบถามทางออนไลน์ การสอบถามทางโทรศัพท์ การสังเกต การทดลอง การจัดเวทีร่วมกัน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้ใช้ไม่ได้เก็บรวบรวมเอง แต่มีผู้อื่นหรือหน่วยงานอื่น ๆ ทำการเก็บรวบรวมไว้แล้ว เช่น รายงานที่พิมพ์แล้ว หรือยังไม่ได้พิมพ์ของหน่วยงาน สมาคม บริษัท สำนักงานวิจัย นักวิจัย วารสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น การนำเอาข้อมูลเหล่านี้มาใช้เป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย แต่ในบางครั้งข้อมูลอาจจะไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ หรือมีรายละเอียดไม่เพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์ นอกจากนี้ในบางครั้ง ข้อมูลนั้นอาจมีความผิดพลาดและผู้ใช้มักจะไม่ทราบข้อผิดพลาดดังกล่าว ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการสรุปผล ดังนั้น ผู้ที่จะนำข้อมูลทุติยภูมิมาใช้ควรระมัดระวังและตรวจสอบคุณภาพข้อมูลก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2547)

ตารางที่ 1 ตารางตัวอย่างการตรวจสอบรายการข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพ ประเด็นข้อมูลทั่วไป (ข้อมูลเชิงปริมาณ)

กลุ่มดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปร	ดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
ที่ตั้งและอาณาเขต	ที่ตั้ง	ที่ว่าการอำเภอ	สำรวจเอกสารรายงานประจำปี	สรุปย่อ สาระสำคัญ
	อาณาเขต	ที่ว่าการอำเภอ		
	แหล่งน้ำ สาธารณะ	ทสจ. ชลประทาน		
	สภาพภูมิประเทศ	ที่ว่าการอำเภอ		
	สภาพภูมิอากาศ	ที่ว่าการอำเภอ/ สถานีอุตุนิยมวิทยาจังหวัด		
ข้อมูลการปกครอง	เขตการปกครองของอำเภอ	ที่ว่าการอำเภอ/ อบต.	สำรวจเอกสารรายงานประจำปี	สรุปย่อ สาระสำคัญ
โครงสร้างประชากร	จำนวนหมู่บ้าน	ที่ว่าการอำเภอ/ อบต./ โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ.	สำรวจเอกสารรายงานประจำปี	สรุปย่อ สาระสำคัญ
	จำนวนตำบล	ที่ว่าการอำเภอ/ อบต./ โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ.	สำรวจเอกสารรายงานประจำปี	สรุปย่อ สาระสำคัญ
	จำนวนประชากรรายตำบลแยกเพศ/อายุ	ที่ว่าการอำเภอ/ อบต./ โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ.	สำรวจเอกสารรายงานประจำปี	จำนวนประชากรรายตำบลแยกเพศ/อายุ อัตราส่วนการพึ่งพิง
	จำนวนประชากรรายตำบลแยกอายุ (ตามพีระมิด ปชก. จาก HDC)	ที่ว่าการอำเภอ/ อบต./ โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ.		
	จำนวนครัวเรือน	ที่ว่าการอำเภอ/ อบต./ โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ.	สำรวจเอกสารรายงานประจำปี	จำนวนครัวเรือนรายตำบล
ข้อมูลการเกิด	อัตราการตายทารกแรกเกิด	โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ./ ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ (เกิด-ตาย)	สำรวจเอกสารรายงานประจำปี	อัตราต่อพันประชากร รายตำบล
	จำนวนทารกเกิดแยกตามอายุมารดา (รายเดือน รายปี)	โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ./ ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ (เกิด-ตาย)		จำนวนทารกเกิดแยกตามอายุมารดา (รายเดือน รายปี) รายตำบล

กลุ่มดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปร	ดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
	จำนวนทารกเกิด แยกตามน้ำหนักแรกเกิด (รายเดือน รายปี)	โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ./ ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ (เกิด-ตาย)		จำนวนทารกเกิด แยกตามน้ำหนักแรกเกิด รายตำบล
ข้อมูลการตาย	อัตราการตาย	โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ./ ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ (เกิด-ตาย)	สำรวจเอกสารรายงานประจำปี	จำนวนคนตายในเขตพื้นที่หนึ่ง หรือในกลุ่มประชากรหนึ่งในเวลา 1 ปี ต่อประชากร 1,000 คน ซึ่งมีสูตรดังนี้ จำนวนคนตายทั้งหมดใน 1 ปี x1,000 คน/จำนวนประชากรกลางปี (หรือเฉลี่ย)
	จำนวนตาย รายสาเหตุ แยกเพศ (รายเดือน รายปี)	โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ./ ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ (เกิด-ตาย)		จำนวนตาย รายตำบล แยกสาเหตุ แยกเพศ (รายเดือน รายปี)
	จำนวนตาย รายสาเหตุ แยกอายุ (รายเดือน รายปี)	โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ./ ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ (เกิด-ตาย)		จำนวนตาย รายตำบล แยกสาเหตุ แยกอายุ (รายเดือน รายปี)
	จำนวนตาย โรคเบาหวาน แยกเพศ	โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ./ ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ (เกิด-ตาย)		จำนวนตาย โรคเบาหวาน รายตำบล แยกเพศ
	จำนวนตาย อุบัติเหตุจราจร แยกอายุ	โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ./ ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ (เกิด-ตาย)		จำนวนตาย อุบัติเหตุจราจร รายตำบล แยกอายุ
ข้อมูลเฝ้าระวังโรคติดต่อ	จำนวนป่วย รายโรค แยกเพศ-อายุ รายอำเภอ (รายสัปดาห์ /เดือน/ปี)	ข้อมูลเฝ้าระวังโรค (จากฐานข้อมูล ๕๐๖) จาก โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ.	สำรวจเอกสารรายงานประจำปี	จำนวนป่วย รายโรค รายตำบล แยกเพศ - อายุ (รายสัปดาห์/เดือน/ปี) อัตราป่วยหรืออัตราอุบัติการณ์ การวิเคราะห์การกระจายของโรคด้าน บุคคล เวลาและสถานที่

กลุ่มดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปร	ดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
	จำนวนตาย รายโรค แยกเพศ-อายุ รายอำเภอ (รายสัปดาห์ รายเดือน รายปี)	ข้อมูลเฝ้าระวังโรค (จากฐานข้อมูล ๕๐๖) จาก โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ.		จำนวนตาย รายโรค รายตำบล แยกเพศ-อายุ (รายสัปดาห์ รายเดือน รายปี) อัตราตาย การวิเคราะห์การกระจายของโรคด้าน บุคคล เวลาและสถานที่
	อัตราป่วยตาย รายโรค แยกเพศ-อายุ รายอำเภอ (รายปี)	ข้อมูลเฝ้าระวังโรค (ฐานข้อมูล ๕๐๖) จากโรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ.		จำนวนการเสียชีวิตในกลุ่มประชาชนของ "ผู้ป่วย" ตลอดการดำเนินโรค ส่วนใหญ่แสดงเป็นร้อยละ รายโรค แยกเพศ-อายุ รายตำบล (รายปี)
ข้อมูลบริการสุขภาพ	จำนวนป่วย/ความชุกโรคเรื้อรัง รายตำบล/สถานบริการในอำเภอ	- รพ.สต/ สสอ./รพช./เอกชน - เอกสารรายงานประจำปี - HDC	- สำรวจเอกสารรายงานประจำปี - สำรวจข้อมูลในระบบ HDC	นำเสนอจำนวน แยกรายตำบล
	จำนวน/ร้อยละการควบคุมโรคเรื้อรังได้ รายตำบล/สถานบริการในอำเภอ			
	จำนวน/ร้อยละการคัดกรองสุขภาพรายตำบล/สถานบริการในอำเภอ			
	ร้อยละภาวะอ้วน รายตำบล/สถานบริการในอำเภอ			
	ร้อยละการฝากครรภ์คุณภาพรายตำบล/สถานบริการ ในอำเภอ			
	ความครอบคลุมการได้รับวัคซีนรายตำบล/สถานบริการในอำเภอ			

กลุ่มดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปร	ดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
ข้อมูลทรัพยากรสุขภาพ	จำนวนบุคลากรประจำตามตำแหน่งของสถานบริการสาธารณสุขในภาครัฐและเอกชน (รพ.สต/ สสอ./รพช./เอกชน)	รพ.สต/ สสอ./รพช./เอกชน	- สำรวจเอกสารรายงานประจำปี - สำรวจข้อมูลในระบบ HDC	นำเสนอจำนวน แยกรายตำบล
	การมีบุคลากรหมุนเวียนตามตำแหน่งของ รพ.สต.	รพ.สต./ สสอ.	สำรวจเอกสารรายงานประจำปี	
	จำนวนครุภัณฑ์การแพทย์ของ รพ.สต.			
	จำนวนสิ่งก่อสร้างของ รพ.สต.			
	รายได้และรายจ่ายของ รพ.สต.			
	ผลการประเมิน รพ.สต.ติดตาว			
	จำนวนเครือข่ายสุขภาพ			
ข้อมูลด้านสังคม	จำนวนโรงเรียนและสถาบันการศึกษาของภาครัฐและเอกชนรายอำเภอ	ที่ว่าการอำเภอ/ อบต./ โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ. อปท.	สำรวจเอกสารรายงานประจำปี	นำเสนอจำนวน แยกรายตำบล
	จำนวนนักเรียน นักศึกษา จำแนกรายโรงเรียนและสถาบันการศึกษาของอำเภอ			
	จำนวนวัด ศาสนสถานต่างๆ รายอำเภอ			
	ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญของอำเภอ			

กลุ่มดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปร	ดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
	โบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญของอำเภอ			
	ภาษาที่ใช้และวัฒนธรรมที่สำคัญของอำเภอ			
	จำนวนชนกลุ่มน้อย			
	ปราชญ์ชาวบ้าน และบุคคลที่นับถือในอำเภอ			
	จำนวนกลุ่มและสมาชิกกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ มูลนิธิ NGO เป็นต้น			
	จำนวนห้าง ตลาดนัด บขส. สถานีขนส่ง ปั้มน้ำมัน			
	จำนวนศูนย์เยาวชน/ศูนย์กีฬา/สนามกีฬา			
	จำนวนและพื้นที่สวนสาธารณะ/สถานที่พักผ่อน			
ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน	ที่ว่าการอำเภอ/ อบต./ โรงพยาบาลชุมชน/ รพ.สต./ สสอ. อปท.	สำรวจเอกสารรายงานประจำปี	นำเสนอจำนวน แยกรายตำบล
	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี			
	อาชีพหลักของคนในอำเภอ			
	สถาบันและการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ			

กลุ่มดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปร	ดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
	ศูนย์กลางการค้าและการตลาดที่สำคัญ			
	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในอำเภอรายเดือน			
	กำลังแรงงาน (ผู้มีงานทำ ผู้ว่างงาน ผู้รอฤดูกาล)			
	จำนวนคนมีงานทำ แยกแรงงานภาคการเกษตร/นอกภาคการเกษตร			
	จำนวนคนว่างงาน			
	จำนวนกองทุนหมู่บ้านของอำเภอ			
	จำนวนครัวเรือนที่ทำการเกษตรอินทรีย์ รายตำบล			
	จำนวนธนาคารและสถาบันการเงินของอำเภอ			
	สถาบันและการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ			
	ศูนย์กลางการค้าและการตลาดที่สำคัญ			
	ประเภทและปริมาณการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน (ถ้ามี)			
	จำนวนแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ			

กลุ่มดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปร	ดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
	จำนวนศูนย์บริการท่องเที่ยวของราชการและเอกชน			
	จำนวนโรงแรม/ที่พัก			
	จำนวนแรงงานต่างด้าว			
ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม	ปริมาณขยะ จำแนกตามประเภทต่อวันรายตำบล (ขยะเปียก ขยะอันตราย ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป)	อปท.	สำรวจเอกสารรายงานประจำปี	นำเสนอจำนวน แยกรายตำบล
	จำนวนแหล่งกำจัดขยะของอำเภอ	อปท.		
	จำนวนรถเก็บขยะรายตำบล	อปท.		
	จำนวนครัวเรือนที่ไม่สามารถหาน้ำสะอาดดื่มได้เพียงพอตลอดปีจำแนกรายตำบล	ประปาหมู่บ้าน/อปท		
	จำนวนหมู่บ้านที่ไม่มีน้ำประปาใช้จำแนกรายตำบล	ประปาหมู่บ้าน/อปท		

ตารางที่ 2 ตารางตัวอย่างการตรวจสอบรายการข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพ ประเด็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (ข้อมูลเชิงปริมาณ)

ดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
1. ความชุกของโรคไม่ติดต่อ (โรคเบาหวาน, ความดันโลหิตสูง, หัวใจและหลอดเลือด)ในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปในพื้นที่อำเภอ	ระบบรายงาน/คลังข้อมูลการแพทย์และสุขภาพ (HDC)/ HosXp/ JHCIS	ใช้ข้อมูลในโปรแกรมสถานบริการสุขภาพ เช่น HosXp และ JHCIS	อัตราความชุก (Prevalence rate)
2. อัตราป่วยโรคไม่ติดต่อ (โรคเบาหวาน, ความดันโลหิตสูง, หัวใจและหลอดเลือด) รายใหม่ที่ได้รับการวินิจฉัยในปีงบประมาณในพื้นที่อำเภอ	ระบบรายงาน/คลังข้อมูลการแพทย์และสุขภาพ (HDC)/ HosXp/ JHCIS	ใช้ข้อมูลในโปรแกรมสถานบริการสุขภาพ เช่น HosXp และ JHCIS	อัตราป่วยรายใหม่หรืออัตราอุบัติการณ์ (Incidence rate)
3. ร้อยละของผู้เสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อ(โรคเบาหวาน, ความดันโลหิตสูง, หัวใจและหลอดเลือด) ในพื้นที่อำเภอ	ระบบรายงาน/คลังข้อมูลการแพทย์และสุขภาพ (HDC)/ HosXp/ JHCIS	ใช้ข้อมูลในโปรแกรมสถานบริการสุขภาพ เช่น HosXp และ JHCIS	ร้อยละ/อัตราตาย
4. ร้อยละผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลได้ดีในพื้นที่อำเภอ	ระบบรายงาน/คลังข้อมูลการแพทย์และสุขภาพ (HDC)/ HosXp/ JHCIS	ใช้ข้อมูลในโปรแกรมสถานบริการสุขภาพ เช่น HosXp และ JHCIS	ร้อยละผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลได้ดีในพื้นที่อำเภอ
5. ร้อยละผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมความดันโลหิตได้ในพื้นที่อำเภอ	ระบบรายงาน/คลังข้อมูลการแพทย์และสุขภาพ (HDC)/ HosXp/ JHCIS	ใช้ข้อมูลในโปรแกรมสถานบริการสุขภาพ เช่น HosXp และ JHCIS	ร้อยละผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมความดันโลหิตได้ในพื้นที่อำเภอ
6. ร้อยละของประชากรอายุ 35 ปี ขึ้นไปที่ได้รับการคัดกรองโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูงในพื้นที่อำเภอ	ระบบรายงาน/คลังข้อมูลการแพทย์และสุขภาพ (HDC)/ HosXp/ JHCIS	ใช้ข้อมูลในโปรแกรมสถานบริการสุขภาพ เช่น HosXp และ JHCIS	ร้อยละของประชากรอายุ 35 ปี ขึ้นไปที่ได้รับการคัดกรองโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูงในพื้นที่อำเภอ
7. ความชุกของผู้สูบบุหรี่ของประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปในพื้นที่อำเภอ	ระบบรายงาน/คลังข้อมูลการแพทย์และสุขภาพ (HDC)/ HosXp/ JHCIS	ใช้ข้อมูลในโปรแกรมสถานบริการสุขภาพ เช่น HosXp และ JHCIS	ความชุกของผู้สูบบุหรี่ของประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปในพื้นที่อำเภอ

ดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
8. ความชุกของผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประชากรไทยอายุ 15 - 19 ปี ในพื้นที่อำเภอ ร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ได้รับการประเมินพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในพื้นที่อำเภอ /Event Base ของภาคส่วนตำรวจ/ประชาชน/สถานศึกษา	ระบบรายงาน/คลังข้อมูลการแพทย์และสุขภาพ (HDC)/ HosXp/ JHCIS ระบบรายงานในสถานศึกษา ระบบรายงานตำรวจ/CRIME	ใช้ข้อมูลในโปรแกรมสถานบริการสุขภาพ เช่น HosXp และ JHCIS	ความชุกของผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประชากรไทยอายุ 15 - 19 ปี ในพื้นที่อำเภอ
9. ร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีภาวะอ้วนในพื้นที่อำเภอ 9.1 ร้อยละของเด็กอายุ 6 - 14 ปี สูงดีสมส่วน 9.2 ร้อยละของเด็กอายุ 15 - 18 ปี สูงดีสมส่วน 9.3 ร้อยละของประชากรวัยทำงานอายุ 18 - 59 ปี มีค่าดัชนีมวลกายปกติ 9.4 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีค่าดัชนีมวลกายปกติ	ระบบรายงาน/คลังข้อมูลการแพทย์และสุขภาพ (HDC)/ HosXp/ JHCIS ระบบรายงานในสถานศึกษา	ใช้ข้อมูลในโปรแกรมสถานบริการสุขภาพ เช่น HosXp และ JHCIS ระบบรายงานในสถานศึกษา	- ร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (9.1 – 9.4) ที่มีภาวะอ้วนในพื้นที่อำเภอ - ค่าดัชนีมวลกาย (BMI) ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (9.4 - 9.4)
10. ร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปบริโภคเกลือและโซเดียมตามคำแนะนำที่ควรบริโภคต่อวันในพื้นที่อำเภอ ร้อยละของประชากรอายุ 7 ปีขึ้นไปมีความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารหวาน มัน เค็ม ที่ส่งผลต่อสุขภาพ	- ระบบรายงาน/คลังข้อมูลการแพทย์และสุขภาพ (HDC)/ HosXp/ JHCIS - ระบบรายงานในสถานศึกษา	ใช้ข้อมูลในโปรแกรมสถานบริการสุขภาพ เช่น HosXp และ JHCIS ระบบรายงานในสถานศึกษา	ร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปบริโภคเกลือและโซเดียมตามคำแนะนำที่ควรบริโภคต่อวันในพื้นที่อำเภอ
11. จำนวนประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไปที่มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อย 3 – 5 ครั้ง/สัปดาห์ในพื้นที่อำเภอ	ระบบรายงาน/คลังข้อมูลการแพทย์และสุขภาพ (HDC)/ HosXp/ JHCIS ระบบรายงานในสถานศึกษา	ใช้ข้อมูลในโปรแกรมสถานบริการสุขภาพ เช่น HosXp และ JHCIS ระบบรายงานในสถานศึกษา	ร้อยละของประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไปที่มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อย 3 - 5 ครั้ง/สัปดาห์ในพื้นที่อำเภอ
12. ร้อยละของประชากรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในชีวิตประจำวัน	App Smart อสม. ออนไลน์ เกษตรอำเภอ	ผ่าน App Smart อสม. ออนไลน์	ร้อยละของประชากรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 3 ตารางตัวอย่างการตรวจสอบรายการข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพ ประเด็นปัญหาการจัดการขยะ (ข้อมูลเชิงปริมาณ)

ดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
1. ปริมาณขยะที่เหลือตกค้างต่อวันในพื้นที่อำเภอจำแนกตามประเภทขยะ (ขยะทั่วไป ขยะติดเชื้อ ขยะอันตราย)	ครัวเรือน - อปท. (มฝ1/มฝ.2) ภาคอุตสาหกรรม - รายงานของสถานประกอบการ - ขยะติดเชื้อ แหล่งข้อมูลจาก รพ.สต.	- เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ - คำนวณจากจำนวนประชากร x 1.15 กก./คน/วัน - ขยะติดเชื้อเก็บข้อมูลจากโรงพยาบาล - ข้อมูลรายงานจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม (อุตสาหกรรมจังหวัด)	กรณีที่ 1 ข้อมูลที่เก็บได้จริง - ปริมาณขยะที่ท้องถิ่นเก็บได้ทั้งหมด – ขยะที่ท้องถิ่นนำไปกำจัดได้ กรณีที่ 2 ข้อมูลที่ไม่สามารถเก็บได้ - ประชากร x (1.15) – จำนวนปริมาณขยะที่เก็บได้
2. ปริมาณขยะต่อปี จำแนกตามประเภทขยะในพื้นที่อำเภอ (ขยะทั่วไป ขยะติดเชื้อ ขยะอันตราย)	ครัวเรือน - อปท. (มฝ1) ภาคอุตสาหกรรม - รายงานของสถานประกอบการ - ขยะติดเชื้อ แหล่งข้อมูลจาก รพ.สต.	- ข้อมูลรายงาน มฝ.1 จาก อปท. - ขยะติดเชื้อเก็บข้อมูลจากโรงพยาบาล - ข้อมูลรายงานจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม (อุตสาหกรรมจังหวัด)	- อัตรา ร้อยละ ของขยะแต่ละประเภท - เทียบประเมินผลรายปี
3. วิธีการจัดเก็บขยะและกำจัดขยะแต่ละประเภทในพื้นที่อำเภอ	ครัวเรือน - อปท.(มฝ1)	- ข้อมูลรายงาน มฝ.1 จาก อปท. - แบบสอบถามข้อมูล อปท.	- วิเคราะห์การจัดเก็บและกำจัดให้เป็นไปตามมาตรฐาน
4. ภาชนะใส่ขยะ และสถานที่พักขยะประจำครัวเรือนหรือสถานประกอบการระหว่างรอการกำจัดในพื้นที่อำเภอ	ครัวเรือน - อปท.	- แบบสอบถามข้อมูล อปท.	- ความเพียงพอของถังขยะ เทียบกับปริมาณขยะ - สถานที่พักขยะถูกหลักสุขลักษณะ
5. ร้อยละของครัวเรือนที่มีการคัดแยกขยะในพื้นที่อำเภอ	อปท.	- จากรายงาน มฝ.2	- ร้อยละจำนวนครัวเรือนทีคัดแยกขยะ
6. สถานที่กำจัดขยะในพื้นที่อำเภอ	ท้องถิ่นอำเภอ/ทสจ./สสภ./ท้องถิ่นจังหวัด	- รายงาน	- ความเพียงพอ เทียบกับปริมาณขยะ - ได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด

ดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
7. มาตรการหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมการจัดการขยะแต่ละปีในพื้นที่อำเภอ	อปท. และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน	- ข้อมูลรายงานจากท้องถิ่นอำเภอ	- ความสอดคล้องกับปัญหาของพื้นที่
8. เหตุการณ์ไฟไหม้บ่อขยะต่อปี ในพื้นที่อำเภอ	อปท./สสอ.	- รายงานเหตุการณ์	- จำนวนครั้ง x ระยะเวลาที่ไฟไหม้
9. ประเด็นเรื่องร้องเรียนจากขยะต่อปีในพื้นที่อำเภอ	อปท./หน่วยงานภาครัฐ/ศูนย์ดำรงธรรม	- รายงานเรื่องร้องเรียน	- วิเคราะห์รายประเด็นปัญหา (น้ำเสีย กลิ่น สัตว์พาหะนำโรค ฝุ่นละออง) - ผลกระทบด้านสุขภาพ
10. ข้อมูลการตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณรอบบ่อขยะในพื้นที่อำเภอ	- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค (น้ำ อากาศ ตะกอนดิน) - ข้อมูลรายงานจากผู้ประกอบการ	- รายงานการตรวจ - รายงานการเก็บ (ไตรภาคี)	- เทียบกับค่ามาตรฐานที่กฎหมายกำหนด
11. จำนวนผู้ประกอบอาชีพสัมผัสขยะ และระบบดูแลสุขภาพที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อำเภอ	อปท./รพ.สต./รพ.	- ข้อมูลรายงานจาก อปท.	- จำนวนผู้ที่ได้รับการตรวจสุขภาพที่เหมาะสม/จำนวนผู้สัมผัสขยะทั้งหมด x 100
12. จำนวนประชาชนที่ได้รับผลกระทบทางสุขภาพจากขยะ และระบบการดูแลสุขภาพที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อำเภอ	อปท./รพ.สต./รพ./หน่วยงานภาครัฐ/ศูนย์ดำรงธรรม	- ข้อมูลรายงานจาก อปท. - ประเด็นข้อร้องเรียน - แบบสำรวจ	- จำนวนผู้ได้รับผลกระทบทางสุขภาพ/จำนวนประชาชนโดยรอบทั้งหมด x 100

ตารางที่ 4 ตารางตัวอย่างการตรวจสอบรายการข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพ ประเด็นความปลอดภัยทางถนน (Road Safety) (ข้อมูลเชิงปริมาณ)

ดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
1. ผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนทั้งหมดในพื้นที่อำเภอ	รพ./ ตำรวจ/ /บ.กลางฯ/ สพฉ กทม : สน.การแพทย์	ข้อมูลจากโปรมแกรม IS/ CRIMES /Pher /HDC (hosxp, 43 แฟ้ม)/ ThaiRSC /ITEMS กทม ; Bankok EMS	- จำนวน /ร้อยละ - จำแนกตามเพศ อายุ ช่วงเวลา ยานพาหนะ สถานที่ พฤติกรรมเสี่ยง - ความสูญเสียทางเศรษฐกิจ/พยากรณ์/ติดตามประเมินผล
2. ผู้บาดเจ็บที่นอนโรงพยาบาล (Admit) จากอุบัติเหตุทางถนนทั้งหมดในพื้นที่อำเภอ	รพ./ ตำรวจ/ /บ.กลางฯ/ สพฉ/ปภ. กทม : สน.การแพทย์	ข้อมูลจากโปรมแกรม IS/Pher /hosxp, 43 แฟ้ม)/ e-report / ITEMS กทม ; Bankok EMS	- จำนวน /ร้อยละ - จำแนกตามเพศ อายุ ช่วงเวลา ยานพาหนะ สถานที่ พฤติกรรมเสี่ยง - ความสูญเสียทางเศรษฐกิจ/พยากรณ์/ติดตามประเมินผล
3. การเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนทั้งหมดในพื้นที่อำเภอ	รพ./ ตำรวจ/ /บ.กลางฯ/ สพฉ/ปภ. กทม: สน.การแพทย์	ข้อมูลจากโปรมแกรม 3 ฐาน/IS/ ThaiRSC / e-report(ปภ.) hosxp, 43 แฟ้ม)/ ITEMS (สพฉ) กทม ; Bankok EMS	- จำนวน /ร้อยละ - จำแนกตามเพศ อายุ ช่วงเวลา ยานพาหนะ สถานที่ พฤติกรรมเสี่ยง/คนใน-นอกพื้นที่ - ความสูญเสียทางเศรษฐกิจ/พยากรณ์/ติดตามประเมินผล
4. จำนวนครั้งการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่อำเภอ	บ.กลางฯ/ตำรวจ(เก็บเอง)/สพฉ/รพ.	ข้อมูลจากโปรมแกรม ThaiRSC /ตำรวจ (เก็บเอง)/JHCIS/ hosxp/ITEMS/IS	- จำนวน /ร้อยละ - จำแนก ช่วงเวลา สถานที่ จุดเกิดเหตุ พฤติกรรมเสี่ยง/ คนใน-นอกพื้นที่ - ติดตามประเมินผล
5. สวมหมวกนิรภัยเมื่อขับขี่จักรยานยนต์ในพื้นที่อำเภอ	รพ. กทม. : Thairoads	ข้อมูลจากโปรมแกรม IS Online/Pher/ hosxp	- จำนวน /ร้อยละ - จำแนก ช่วงเวลา สถานที่ จุดเกิดเหตุ /คนขับ คนซ้อน/ การบาดเจ็บที่ศีรษะ

ดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
5.1 ผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตที่ไม่สวมหมวกนิรภัยเมื่อขับขี่จักรยานยนต์ในพื้นที่อำเภอ 5.2 ของประชาชนที่ไม่สวมหมวกนิรภัยเมื่อขับขี่จักรยานยนต์ในพื้นที่อำเภอ	ตำรวจ (10 รสขม)/ศปถ.อำเภอที่รับมอบหมาย กทม. : Thairoads	สำรวจโดยมูลนิธิThairoads	- ติดตามประเมินผล
6. คาดเข็มขัดเมื่อขับขี่ยานพาหนะในพื้นที่อำเภอ 6.1 ผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตที่ไม่คาดเข็มขัดเมื่อขับขี่ยานพาหนะในพื้นที่อำเภอ 6.2 ประชาชนที่ไม่คาดเข็มขัดเมื่อขับขี่ยานพาหนะในพื้นที่อำเภอ	รพ. ตำรวจ (10 รสขม)/ศปถ.อำเภอที่รับมอบหมาย กทม. : Thairoads	- ข้อมูลจากโปรมแกรม IS Online /Pher / hosxp - ผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตมารพ. - สำรวจ	- จำนวน /ร้อยละ - จำแนก ช่วงเวลา สถานที่ จุดเกิดเหตุ /คนขับ ผู้โดยสาร/ประเภทรถ - ติดตามประเมินผล
7. เมาแล้วขับขี่ยานพาหนะในพื้นที่อำเภอ 7.1 ผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตที่เมาแล้วขับขี่ยานพาหนะในพื้นที่อำเภอ 7.2 ประชาชนที่เมาแล้วขับขี่ยานพาหนะในพื้นที่อำเภอ	- รพ./ตำรวจ - ตำรวจ	- ข้อมูลจากโปรมแกรม IS/Pher /hosxp/ - ตั้งด่าน/CRIMES	- จำนวน /ร้อยละ - จำแนก ช่วงเวลา สถานที่ จุดเกิดเหตุ /คนขับ คนซ้อน - ติดตามประเมินผล
8. ประชาชนที่ขับขี่ยานพาหนะโดยใช้ความเร็วเกินกฎหมายกำหนดในพื้นที่อำเภอ (ถ้ามี)	ตำรวจ/ขนส่ง	ตั้งด่าน/กล้องตรวจจับ	- จำนวน /ร้อยละ - จำแนก ช่วงเวลา สถานที่ /ประเภทรถ - ติดตามประเมินผล
9. จุดเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่อำเภอ	บ.กลางฯ/ สพฉ/ รพ./ศปถ.อำเภอ/ศปถ.อปท กทม : ศปถ.เขต	ข้อมูลจากโปรมแกรม บ.กลางฯ/ ITEMS(สพฉ)/ hosxp/ สำรวจ	- จำนวนจุดเสี่ยง และลักษณะ - จำแนก ช่วงเวลา สถานที่ ประเภทถนน ลักษณะถนน
10. จำนวนยานพาหนะที่มีสภาพไม่ปลอดภัย	ตำรวจ/ขนส่ง	ตั้งด่าน/สำรวจ	- จำนวน /ร้อยละ - ประเภทยานพาหนะ

ดัชนีชี้วัดจำเป็น/ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
11. การดำเนินงานได้ตามมาตรฐานการตอบสนองหลังเกิดเหตุ (Response time) EMS หมายเลข 1669	สพฉ กทม : สน.การแพทย์	ข้อมูลจากโปรมแกรม ITEMS กทม ; Bankok EMS	- จำนวน /ร้อยละ
12. จำนวนครั้งของการประชุม ศปถ.อำเภอต่อปี	ศปถ.อำเภอ กทม : ศปถ.กทม	รวบรวมข้อมูล	- ติดตามประเมินผล
13. รายชื่อเครือข่ายการทำงานในรายประเด็น	ศปถ.อำเภอ	รวบรวมข้อมูล	ศึกษาศักยภาพในการทำงานของ ศปถ.อำเภอ
14 ถนนในการรับผิดชอบ	ศปถ.อปท	รวบรวมข้อมูล	รายชื่อ ถนนสายหลัก ถนนสายรอง

ตารางที่ 5 ตารางตัวอย่างการตรวจสอบรายการข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพ ประเด็นอาหารปลอดภัย (สารเคมีกำจัดศัตรูพืช) (ข้อมูลเชิงปริมาณ)

ดัชนีชี้วัดจำเป็นที่จำเป็น	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
1. จำนวนเกษตรกรจำแนกตามชนิดของพืชที่เพาะปลูกในพื้นที่อำเภอ	1. เกษตรอำเภอ	1. การขึ้นทะเบียนเกษตรกร ปีละ 1 ครั้ง	1. ร้อยละจำแนกตามชนิดของพืชที่เพาะปลูก = ชนิดของพืช x 100 หารด้วย จำนวนพืชที่เพาะปลูกทั้งหมด
2. จำนวนโรงงานและ/หรือสถานประกอบการที่ผลิตและแบ่งบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในพื้นที่อำเภอ	1. กรมวิชาการเกษตร 2. เกษตรอำเภอ/จังหวัด 3. อปท.	1. ทะเบียนของเกษตรอำเภอ/จังหวัดปีละ 1 ครั้ง 2. การจดแจ้งเพื่อขึ้นทะเบียนประกอบกิจการของ อปท.ปีละ 1 ครั้ง	1. จำนวน จำแนกตามประเภท 2. ร้อยละจำแนกตามประเภท x 100 หาร ด้วย จำนวนสถานประกอบการทั้งหมด
3. จำนวนพื้นที่การเพาะปลูก (จำแนกตามประเภทพืชที่เพาะปลูก) ในพื้นที่อำเภอ	1. เกษตรอำเภอ 2. พัฒนาการอำเภอ (บางพื้นที่)	1. การขึ้นทะเบียนเกษตรกรปีละ ๑ครั้ง 2. ทะเบียนโคก หนอง นา	1. จำนวน 2. ร้อยละจำนวนพื้นที่การเพาะปลูก จำแนกตามประเภทของพืชที่เพาะปลูก = พื้นที่การเพาะปลูกตามประเภทพืช x 100 หารด้วย จำนวนพื้นที่การเพาะปลูกทั้งหมด
4. จำนวนร้านจำหน่ายสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในพื้นที่อำเภอ	1. กรมวิชาการเกษตร 2. กรมส่งเสริมการเกษตร 3. อปท. 4. สหกรณ์การเกษตร	1. ฐานข้อมูลกรมวิชาการเกษตร 2. ฐานข้อมูลกรมส่งเสริมการเกษตร 3. ฐานข้อมูลอปท. ได้แก่ ร้านจำหน่ายสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 4. ฐานข้อมูลจากสหกรณ์การเกษตร	1. จำนวน ร้านจำหน่ายสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ดัชนีชี้วัดจำเป็นที่จำเป็น	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
5. จำนวนพื้นที่เพาะปลูกเกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่อำเภอ (จำแนกรายตำบล)	1. กรมวิชาการเกษตร 2. กรมส่งเสริมการเกษตร 3. อปท.	1. ฐานข้อมูลกรมวิชาการเกษตร 2. ฐานข้อมูลกรมส่งเสริมการเกษตร 3. ฐานข้อมูลอปท.	1. จำนวน แยกตามประเภทเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัย 2. ร้อยละ แยกตามพื้นที่เพาะปลูกเกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์รายตำบล และอำเภอ = พื้นที่เกษตรปลอดภัย/อินทรีย์ x 100 หารด้วย จำนวนพื้นที่การเกษตรทั้งหมด
6. จำนวนกลุ่ม/ องค์กร /ชุมชน/ศูนย์การเรียนรู้การเกษตร ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเกษตรปลอดภัยและนโยบายอาหารปลอดภัยในพื้นที่อำเภอ (จำแนกรายตำบล)	1. เกษตรอำเภอ 2. พัฒนาการอำเภอ 3. อปท. 4. สาธารณสุขอำเภอ 5. กลุ่มคุ้มครองผู้บริโภคระดับตำบล 6. สมัชชาสุขภาพ 7. ธกส. 8. สหกรณ์การเกษตร 9. โรงเรียน 10. โรงพยาบาล	1. ทะเบียน 2. การสำรวจ	1. จำนวนแยกประเภทเครือข่าย

ดัชนีชี้วัดจำเป็นที่จำเป็น	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
7. ปริมาณ และประเภทสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่มีการใช้สูงสุด 10 อันดับแรกในพื้นที่อำเภอ ข้อมูลปริมาณมีความจำเป็น แต่ไม่มีแหล่งข้อมูลโดยตรง	1. เกษตรอำเภอ 2. ร้านค้า 3. เกษตรกรผู้ใช้สารเคมี 4. บัตรเครดิตการรูดซื้อของธกส.	1. ฐานข้อมูลเกษตรอำเภอรายไตรมาส 2. สำรวจปีละ 1 ครั้ง 3. สำรวจปีละ 1 ครั้ง 4. ทำหนังสือแจ้งผจก.ธกส.เพื่อขอข้อมูล	1. จำนวนปริมาณ และประเภทสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ใช้ 2. ร้อยละปริมาณประเภทสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่มีการใช้สูงสุด 10 อันดับแรก = ปริมาณแยกตามประเภทสารเคมีกำจัดศัตรูพืช x ๑๐๐ หารด้วย ปริมาณการใช้สารเคมีทั้งหมด
8. ร้อยละผู้ได้รับการอบรมให้ความรู้ในการลด ละ เลิกใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอ	1. เกษตรอำเภอ 2. พัฒนาที่ดิน 3. สปก. 4. ปราชญ์ชาวบ้าน 5. ธกส. 6. สหกรณ์การเกษตร 7. ศูนย์เรียนรู้การเกษตรปลอดภัย/อินทรีย์	1. ฐานข้อมูลผู้เข้ารับการอบรมปีละ 1 ครั้ง	1. จำนวนผู้เข้ารับการอบรม 2. ร้อยละผู้ได้รับการอบรมการลด ละ เลิกใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช =จำนวนเกษตรกรที่เข้ารับการอบรม x 100 หารด้วยจำนวนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนทั้งหมด 3. ร้อยละผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้น = จำนวนเกษตรกรผู้เข้ารับการอบรมที่มีคะแนนหลังการอบรมเพิ่มขึ้น x 100 หารด้วยจำนวนเกษตรกรผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมด หรือ 4. ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติเปรียบเทียบความรู้ของผู้เข้ารับการอบรมก่อนและหลังการอบรม (Paired t-test)
9. ร้อยละของเกษตรกรที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีการตรวจจากกระดาษ Reactive paper ในพื้นที่อำเภอ	1. รพ.สต./รพ./อปท. 2. HDC	1. ฐานข้อมูลหน่วยบริการสุขภาพ 2. HDC	1. จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช แยกตามผลการตรวจ

ดัชนีชี้วัดจำเป็นที่จำเป็น	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
			2. ร้อยละผลการคัดกรองความเสี่ยงจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช = จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช แยกตามผลการตรวจ x 100 หารด้วยจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการเจาะเลือดคัดกรองความเสี่ยงทั้งหมด 3. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ย้อนหลังเปรียบเทียบตามระยะเวลา พื้นที่ กลุ่มประเภทการทำเกษตร เพื่อดูแนวโน้มความเสี่ยง
10. จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่มีการเจ็บป่วยด้วยโรคพิษสารกำจัดศัตรูพืชในพื้นที่อำเภอ	HDC	HDC	1. จำนวนผู้ป่วย 2. อัตราป่วยด้วยโรคพิษสารกำจัดศัตรูพืช = จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการวินิจฉัยว่าป่วยด้วยโรคพิษสารกำจัดศัตรูพืช x 100 หารด้วยจำนวนเกษตรกรทั้งหมด 3. เก็บข้อมูลต่อเนื่อง หรือนำข้อมูลมาวิเคราะห์ย้อนหลังเปรียบเทียบตามระยะเวลา พื้นที่ กลุ่มประเภทการทำเกษตร เพื่อดูแนวโน้มการป่วยจากพิษสารกำจัดศัตรูพืช

ดัชนีชี้วัดจำเป็นที่จำเป็น	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
11. ร้อยละของผัก และผลไม้ที่มีการปนเปื้อนสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในพื้นที่อำเภอ	1. งานคุ้มครองผู้บริโภค สสจ. 2. ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ 3. Mobile Unit อย. 4. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร	ฐานข้อมูลผลการตรวจสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ปนเปื้อนในผักปีละ 1 ครั้ง	1. จำนวนผักที่ส่งตรวจ และผลการตรวจ 2. ร้อยละผลการตรวจการปนเปื้อนสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในผัก = จำนวนผัก และผลไม้ที่พบการปนเปื้อนสารเคมีกำจัดศัตรูพืช x 100 หารด้วย จำนวนผักและผลไม้ที่ตรวจทั้งหมด 3. การติดตาม สอบสวน เฝ้าระวังนำมาวิเคราะห์แหล่งที่มาของผักผลไม้ที่ปนเปื้อนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา
12. ข้อมูลการปนเปื้อนสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในสิ่งแวดล้อม (ดิน น้ำ ฯลฯ) ในพื้นที่อำเภอจากผลการตรวจวัดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร 2. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด (ทสจ.)	ทะเบียนผลการตรวจการปนเปื้อนสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในสิ่งแวดล้อม	1. จำนวนการตรวจการปนเปื้อนสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในสิ่งแวดล้อม 2. ร้อยละผลการตรวจการปนเปื้อนสารเคมีกำจัดสัตรูพืชในสิ่งแวดล้อม แยกตามประเภทที่ตรวจ = สิ่งแวดล้อมแยกตามประเภทที่ตรวจและพบการปนเปื้อนสารเคมี x 100 หารด้วยจำนวนการตรวจทั้งหมด
13. จำนวนของเกษตรกรที่สวมใส่อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลเมื่อมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในพื้นที่อำเภอ	เกษตรอำเภอ	การเก็บข้อมูลจากการสำรวจ โดยเน้นพฤติกรรมการใช้ PPE มาตรฐาน	1. ร้อยละพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล = จำนวนเกษตรกรที่มีคะแนนพฤติกรรมการใช้ PPE ในระดับดี x 100 หารด้วยจำนวนเกษตรกรทั้งหมดที่ได้รับการสำรวจ

ดัชนีชี้วัดจำเป็นที่จำเป็น	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บ	วิธีการวิเคราะห์และแปลผล
			2. เก็บข้อมูลต่อเนื่อง หรือนำข้อมูลมาวิเคราะห์ย้อนหลังเปรียบเทียบตามระยะเวลา พื้นที่ กลุ่มประเภทการทำเกษตร เพื่อดูแนวโน้ม
14. จำนวนศูนย์การเรียนรู้ด้านเกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ (เพิ่มเติม)	1. เกษตรอำเภอ	ข้อมูลการขึ้นทะเบียนศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตร	1. จำนวนศูนย์การเรียนรู้ด้านการเกษตรแยกตามประเภท
15. จำนวนตลาด/แหล่งจำหน่ายผัก และผลไม้ปลอดภัย/ปลอดสาร (เพิ่มเติม)	1. อปท. 2. ชมรมผู้ประกอบการร้านค้า	ฐานข้อมูลตลาด/แหล่งจำหน่าย	1. จำนวนแยกตามประเภทแหล่งจำหน่าย 2. ร้อยละตลาด/แหล่งจำหน่ายผักและผลไม้ปลอดภัย/ปลอดสาร = จำนวนแหล่งจำหน่ายแยกตามประเภท x 100 หารด้วยจำนวนแหล่งจำหน่ายทั้งหมด 3. เก็บข้อมูลต่อเนื่อง หรือนำข้อมูลมาวิเคราะห์ย้อนหลังเปรียบเทียบตามระยะเวลา พื้นที่(แหล่ง) ประเภทการปลูก เพื่อดูแนวโน้ม

ข้อคิด การรวบรวมข้อมูลของชุมชน

1) จะเก็บข้อมูลไปทำไม? เก็บข้อมูลอะไร? คือคำถามที่จะต้องช่วยกันคิด ช่วยกันระดมสมอง เรื่องนี้ต้องกำหนดจากคนในชุมชน ไม่ใช่กำหนดจากคนนอกชุมชน
2) จะเก็บข้อมูลอย่างไร? ต้องเข้าใจอัธยาศัยและประวัติว่าคนในชุมชนมีประสบการณ์ที่ดีหรือไม่ดีต่อการเก็บข้อมูล บางที่ชาวบ้านถูกเก็บข้อมูลจนขี้เกียจตอบแล้ว สุดท้ายอาจได้ข้อมูลที่ไม่จริง
3) เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว ที่สำคัญกว่าก็คือต้องชวนคนอื่น ๆ มาดู คิด วิพากษ์ วิจารณ์ข้อมูลที่ได้ว่าอะไรเป็นอะไร เรื่องนี้ขอย้ำว่าต้องทำกันในชุมชน ให้แต่ละครัวเรือนมีส่วนรับรู้
4) จะตั้งโจทย์อย่างไร? ให้มีพลังพอที่จะกระตุ้นให้คนทั้งชุมชนร่วมคิดหาทางออก

ที่มา : แผนชุมชนพึ่งตนเองแบบชาวบ้าน ความหมาย ความเข้าใจ และข้อควรรู้และ ผู้ใหญ่โชคชัย ลิ้มประดิษฐ์ ผู้นำชุมชน บ้านหนองกลางดง
อ้างในหนังสือคู่มือโครงการพัฒนาทักษะด้านการบริหารงานสร้างเสริมสุขภาพให้แก่บุคลากร/ทีมงานด้านสุขภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1

ใบงานที่ 1

การวิเคราะห์โครงสร้างข้อมูลที่จำเป็น

ใบงานที่ 1 : การวิเคราะห์โครงสร้างข้อมูลที่จำเป็น การวิเคราะห์ส่วนขาดของข้อมูล และแหล่งในการเก็บข้อมูล รวมทั้งการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

คำชี้แจง

01 ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการวิเคราะห์โครงสร้างข้อมูลหรือข้อมูลที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนตามบริบทของพื้นที่และกำหนดแนวทางในการจัดเก็บข้อมูลตามใบงานที่กำหนด

02 เตรียมการนำเสนอ กลุ่มละ 10 นาที โดยนำเสนอ 2 ประเด็น รายละเอียดดังนี้

1) ให้แต่ละกลุ่มเล่าเรื่อง (Story telling) สภาพปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนตามข้อมูล หรือ การรับรู้ของอำเภอ โดยเป็นข้อมูลตามบริบทพื้นที่

2) โครงสร้างข้อมูล และส่วนขาดของข้อมูลที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนตามบริบท ของพื้นที่

03 ระยะเวลาการฝึกปฏิบัติ 3 ชั่วโมง

ตารางประกอบการวิเคราะห์โครงสร้างข้อมูล และส่วนขาดของข้อมูลที่จำเป็น

มิติข้อมูล	ตัวแปรสำคัญ	แหล่งข้อมูล	สถานะข้อมูล**	สิ่งที่ต้องรู้และเก็บข้อมูลเพิ่ม	วิธีการจัดเก็บข้อมูล
ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่	1.				
	2.				
มิติด้านสุขภาพ	1.				
	2.				
มิติด้านสังคม	1.				
	2.				
มิติด้านเศรษฐกิจ	1.				
	2.				
มิติด้านสิ่งแวดล้อม	1.				
	2.				
มิติอื่น ๆ	1.				
	2.				

หมายเหตุ** สถานะข้อมูล มี 4 สถานะ (เลือกสถานะใดสถานะหนึ่ง) คือ

1. มีและครบถ้วน
2. มีและครบถ้วน แต่ล้าสมัย
3. มีแต่ไม่ครบถ้วน
4. ไม่มีเลย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

"การกำหนดปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหา และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Root cause analysis and Priority setting)"

หลักสูตร พัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

การกำหนดปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหา และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Root cause analysis and Priority setting)

วัตถุประสงค์

01 เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาโดยใช้แผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram)

02 เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการกำหนดประเด็นปัญหา (Problem identification) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority Setting)

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

กระบวนการแก้ไขปัญหาในชุมชน เมื่อมีการทบทวนข้อมูลและวิเคราะห์สถานการณ์ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ไปแล้วนั้น จะนำไปสู่กระบวนการกำหนดประเด็นปัญหา (Problem identification) ด้วยวิธีการตีความ สังเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลที่เก็บมาได้ทั้งปัจจัยเสี่ยง ทุนทางสังคม ระบบกลไกต่าง ๆ ของพื้นที่ และกลุ่มประชากรเป้าหมาย เพื่อให้ได้ปัญหาของพื้นที่โดยพบว่า ปัญหา/ช่องว่างที่ได้จากการกำหนดประเด็นปัญหาอาจจะมีมากกว่า 1 ปัญหา/ช่องว่าง ผู้เข้ารับการอบรมจึงต้องมีความรู้การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (Root cause analysis) ซึ่งใช้เครื่องมือคือแผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram) นำเสนอให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของปัญหา สาเหตุหรือรากของปัญหา (Root cause) และผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละระดับอย่างเป็นเหตุเป็นผล หลังจากนั้นจึงจะทำการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority Setting) นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่มีความจำเป็น เร่งด่วนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตก่อนปัญหาที่สามารถชะลอในการแก้ไขได้

ทฤษฎี/แนวคิด ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

1) การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (Root cause analysis) เพื่อค้นหาสาเหตุของการเกิดโรคหรือปัญหาสุขภาพหรือปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการเกิดและการแพร่กระจายของโรคในชุมชน หรือปัญหาคุณภาพชีวิตอื่น ๆ โดยใช้เครื่องมือแผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram) เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของปัญหา สาเหตุหรือรากของปัญหา (Root cause) และผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละระดับอย่างเป็นเหตุเป็นผล เพื่อนำข้อมูลหรือรากของปัญหาจากการวิเคราะห์ดังกล่าวมาเชื่อมโยงกับการกำหนดผลลัพธ์การดำเนินงาน (Outcome setting) ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ

ทฤษฎี/แนวคิด ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

2) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority Setting)โดยพิจารณาตามองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ ขนาดของปัญหา (Size of the Problem) ความรุนแรงของปัญหา (Severity of the Problem) ความยากง่ายในการแก้ปัญหา (Ease of Management) และความตระหนักของชุมชน (Community Concern) ซึ่งเนื่องจากปัญหาของชุมชนที่ได้รับการกำหนดประเด็นปัญหาที่มีหลายปัญหาและหลายลักษณะ เช่น ปัญหาด้านสุขภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านทัศนคติหรือความเชื่อต่าง ๆ จึงทำให้เกิดข้อจำกัดทั้งในด้านทรัพยากร ระยะเวลาและงบประมาณ ที่ไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาพร้อมกันหรือในระยะเวลาเดียวกันได้ จึงจำเป็นต้องมีการเลือกปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขก่อน – หลัง เพื่อให้ความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา และการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำ

1) ผู้สอนทักทายและแนะนำตนเองให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม

2) ผู้สอนสร้างความสนใจให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมโดยการตั้งคำถามที่ดึงความอยากรู้อยากเห็นของผู้เข้ารับการอบรมในเรื่องที่สนใจหรือเรื่องที่เป็นประสบการณ์ใกล้ๆตัว ผู้สอนใช้การสาธิตการนำเสนอภาพเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอน

3) ผู้สอนบอกจุดประสงค์แก่ผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมรับรู้ว่าการเรียนครั้งนี้ผู้สอนคาดหวังอย่างไร ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมสามารถตั้งจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนระหว่างการเรียนรู้ได้

4) ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมพยายามทบทวนองค์ความรู้เดิมที่ผ่านมา เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเห็นความสัมพันธ์ของการเรียนรู้สิ่งใหม่กับสิ่งที่ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้มาก่อน

ขั้นสอน

1) ผู้สอนถ่ายทอดความรู้และสื่อการเรียนรู้เรื่องการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา โดยใช้แผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram) และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาจากข้อมูลที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ตามบริบทของพื้นที่ ที่ได้จากขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและการกำหนดประเด็นปัญหา

2) ผู้สอนถ่ายทอดความรู้และสื่อการสอน ดังนี้

- การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (Root cause analysis) โดยใช้แผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram)
- การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority Setting)

3) ผู้สอนฝึกปฏิบัติการประยุกต์ใช้แผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram) ในการนำเสนอให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของปัญหา สาเหตุหรือรากของปัญหา (Root cause) และผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละระดับอย่างเป็นเหตุเป็นผล และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

ขั้นสรุป

ผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเปิดโอกาสให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมได้มีส่วนร่วมในการสรุปและทบทวนสาระสำคัญของบทเรียนโดยการถามตอบในประเด็นต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมจดจำความรู้และถ่ายโอนความรู้ไปสู่ผู้อื่น นำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการทำงานหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากแบบฝึกปฏิบัติได้

ระยะเวลาจัดการเรียนรู้	❖ บรรยาย จำนวน 30 นาที ❖ ฝึกปฏิบัติ จำนวน 3 ชั่วโมง ❖ นำเสนอ กลุ่มละ 10 - 12 นาที
วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ และแหล่งเรียนรู้	❖ บรรยายโดยใช้ PowerPoint และกรณีตัวอย่างในประเด็นการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (Root cause analysis) โดยใช้แผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram) และการจัดลำดับความสำคัญ(Priority Setting) ❖ ฝึกปฏิบัติการการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (Root cause analysis) โดยใช้แผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram) และการจัดลำดับความสำคัญ (Priority Setting) ตามบริบทของพื้นที่
การวัดประเมินผล (ตัวชี้วัดสมรรถนะผู้อบรม)/เกณฑ์	❖ แบบประเมินความรู้ทดสอบหลังการอบรม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ❖ พฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการสอนและการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและการตอบข้อซักถาม ❖ แบบประเมินผลงานที่นำเสนอ ❖ แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนขณะอยู่ในกลุ่มฝึกปฏิบัติ

03 การกำหนดปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหา และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Root cause analysis and Priority setting)

การวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพด้วยแผนผังต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram)

1. องค์ประกอบของแผนผังต้นไม้ปัญหา

“ จากการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และการกำหนดประเด็นปัญหา (Problem identification) ทำให้เห็นปัญหาหรือช่องว่างเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตในพื้นที่แล้วนั้น ต่อไปจะเป็นกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาด้วยแผนผังต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สาเหตุปัญหา และผลกระทบที่เกิดจากปัญหานั้น ๆ เพื่อทำให้กลุ่มผู้วิเคราะห์เห็นร่วมกันว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น เกิดมาจากสาเหตุอะไรบ้าง และสาเหตุเหล่านั้น มีสาเหตุย่อย ๆ อะไรบ้าง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556) ”

องค์ประกอบของแผนผังต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram) ส่วนประกอบที่แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

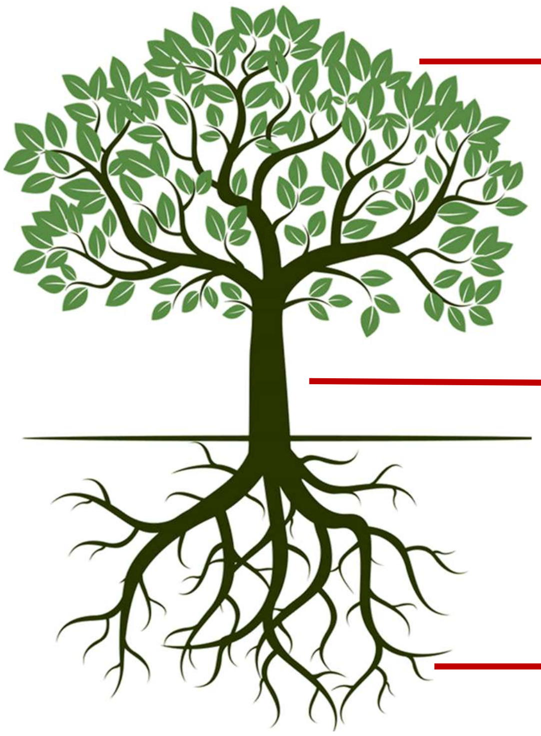

<u>ส่วนที่ 3</u> ดอก/ผล/ใบ เป็นส่วนที่ระบุผลกระทบหลัก/ผลกระทบย่อย

<u>ส่วนที่ 2</u> ลำต้น เป็นส่วนที่ระบุปัญหาสำคัญหรือสถานการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้น หรือพฤติกรรมเสี่ยง

<u>ส่วนที่ 1</u> ราก เป็นส่วนที่ระบุสาเหตุหลัก/สาเหตุย่อยของสถานการณ์ปัญหา

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหา

2.1 เขียนบัตรข้อความกำหนดประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ไว้กลางลำต้นด้วยประโยคสั้นๆ และกระชับ

2.2 หาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาหลัก โดยเขียนไว้ในส่วนของราก ทั้งนี้การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหานั้นควรวิเคราะห์ถึงรากแขนงหรือสาเหตุย่อย ๆ ของสาเหตุหลักไปเรื่อย ๆ โดยถามว่า **“ทำไมจึงเกิดปัญหาหรือสาเหตุนี้”** ในทุก ๆ คำตอบให้ดำเนินการถามเช่นนี้จนกว่าจะไม่สามารถหาคำตอบได้อีก

สำหรับกรอบการวิเคราะห์รากปัญหาที่เป็นสาเหตุหลักสามารถกำหนดได้ ดังนี้

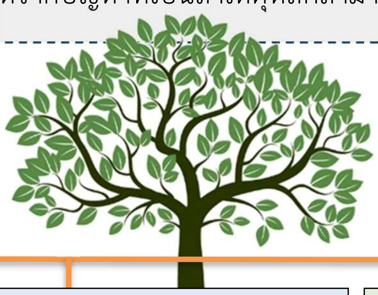

ปัจเจกบุคคล หมายถึงปัจจัยที่เกิดคนภายในตัวบุคคล และเกิดเป็นสาเหตุของปัญหา ดังนี้

- พันธุกรรม : โรคและความผิดปกติบางชนิด
- เพศ อายุ เชื้อชาติ
- ศาสนา/ลัทธิความเชื่อ
- ทัศนคติ ค่านิยมส่วนบุคคล การรับรู้ ความเชื่อดั้งเดิมขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม
- พฤติกรรมสุขภาพ ซึ่งแบ่งเป็น
  1. การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร การควบคุมอารมณ์และความเครียด
  2. การปฏิบัติตัวเมื่อเจ็บป่วย
  3. การปฏิบัติตัวเมื่อเป็นผู้ป่วย
  4. พฤติกรรมอื่น ๆ เช่น การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ การป้องกันอุบัติเหตุ การขับขี่รถ
- ความมั่นคงของชีวิต ได้แก่ ที่อยู่ รายได้ อาชีพ การใช้ชีวิตประจำวัน การเรียนรู้
- วิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน
- ค่านิยมร่วมของคนในชุมชน

เป็นต้น

(มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาลัยพยาบาลและสุขภาพ, 2559)

สภาพแวดล้อมทางสังคม มักจะกล่าวถึงระบบสังคม ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง ระบบธุรกิจ ระบบการศึกษา วัฒนธรรม ศาสนา เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เช่น

- เศรษฐกิจ : การกระจายรายได้ ทุนนิยม อยู่ในเมืองมากขึ้น คุณภาพชีวิตลดลง เกิดปัญหาเยาวชน อาชญากรรม ยาเสพติด ความเครียดเพิ่มขึ้น
- การศึกษา : การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
- ประชากร ครอบครัว และการอพยพย้ายถิ่น : โครงสร้างประชากรผู้สูงอายุมากขึ้น ครอบครัวเดี่ยว หย่าร้างมากขึ้น ชุมชนแออัดในเมือง
- สถานการณ์ทางสังคม เช่นมีคนพิการ แม่วัยรุ่นท้องไม่พร้อมเพิ่มขึ้น โรคและภัยสุขภาพที่มีผลกระทบต่อชีวิตเพิ่มมากขึ้น
- ความขัดแย้งในสังคม
- ธุรกิจที่เป็นอันตรายต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- สถานการณ์ทางการเมือง/สาธารณสุข เป็นต้น

(มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาลัยพยาบาลและสุขภาพ, 2559)

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ มักจะกล่าวถึงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและชีวภาพเช่น

- การคมนาคม
- คุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อากาศ น้ำ ขยะ
- ภัยธรรมชาติ
- ป่าไม้ ที่ดิน
- ระบบสุขาภิบาล
- อาหาร
- โครงสร้างพื้นที่ฐานในพื้นที่
- การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ
- ระบบการติดต่อสื่อสาร เช่น อินเตอร์เน็ต โทรศัพท์

(สุรพล เหลี่ยมสูงเนิน และคณะ, 2554)

กลไก/ระบบที่เกี่ยวข้อง

- กฎหมาย
- พระราชบัญญัติ
- คุณภาพและความพร้อมในด้านการบริการต่าง ๆ
- รัฐสวัสดิการ : สุขภาพ การศึกษา พัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ผู้พิการ คนชรา
- สถานการณ์บริการทางด้านสาธารณสุขและหน่วยงานอื่น ๆ ของภาครัฐ และภาคเอกชน
- กำลังคนด้านสุขภาพ
- แบบแผนบริการที่ตอบสนองต่อสังคม
- การเข้าถึงและความเป็นธรรม

เป็นต้น

(มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาลัยพยาบาลและสุขภาพ, ๒๕๕๙)

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหา (ต่อ)

2.3 หาผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากปัญหาหลัก ว่ามีผลอะไรบ้างที่เกิดจากปัญหาหลักโดยเขียนระบุไว้ในส่วนของใบ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์คือผลกระทบทางด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

2.4 เขียนแผนผังแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลในรูปของต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram)

2.5 พิจารณาทบทวนแผนผังโดยการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาว่ามีความสมเหตุสมผลและสัมพันธ์กันหรือไม่ ทั้งสาเหตุปัญหาและผลที่เกิดขึ้น (บำเพ็ญ เขียวหวาน, 2555)

รูปภาพที่ 11 ตัวอย่างการวิเคราะห์แผนผังต้นไม้ปัญหาปัญหาการดื่มสุราในชุมชน

ผลกระทบทางสุขภาพ

- มีป่วยผู้เสียชีวิตจากการดื่มเหล้า ในปี 2559 - 2561 จำนวน 3 ราย
- ร่ายกายเสื่อมโทรม ผอม 15 ราย
- มีคนติดเหล้าเรื้อรัง 20 คน
- อุบัติเหตุเมาแล้วขับ MC. 5 ครั้ง บาดเจ็บ 11 ราย
- บาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาท 16 ราย เสียชีวิต 2 ราย

ผลกระทบทางสังคม

- มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หลังจากตั้งวงดื่มเหล้า 3 ราย
- เกิดการลักเล็กขโมยน้อย 1 ราย
- มีการทะเลาะวิวาทในครัวเรือน 40 คร. มีการหย่าร่าง 2 คร.
- มีความรุนแรงในครัวเรือน 2 ราย
- ทะเลาะวิวาทในงานบุญประเพณี 6 ครั้ง
- เรื่องร้องเรียน ไกล่เกลี่ยเดือนละ 1-2 ครั้ง

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

- ค่าใช้จ่ายค่าเหล้าทั้งชุมชน 436,800 บาท/ปี
- เกิดค่าใช้จ่ายค่าเหล้าในงานบุญประเพณี และงานศพ 5 งาน งานละ 22,000 บาท
- งานบวช 2 งาน ค่าใช้จ่ายค่าเหล้างานละ 30,000 บาท
- ค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาล และชดใช้สินไหม

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

- วงดื่ม Alc. มีเสียงเอะอะโวยวาย ส่งเสียงดัง รบกวนบ้านรอบข้าง
- ทะเลาะวิวาทในครัวเรือน ส่งเสียงดังรบกวนบ้าน

ปัญหาการดื่มสุรา

- จำนวนครัวเรือน 121 ครัวเรือน
- ประชากร 335 คน
- ดื่ม Alc.132 คน (ช = 116 / ญ = 16)
- ดื่มเป็นประจำทุกวัน 20 คน ดื่มบางครั้ง 112 คน
- มีร้านจำหน่าย Alc. 3 ร้าน

ปัจเจกบุคคล

- ประชาชนขาดความรู้และไม่ตระหนัก เช่น ผลเสียผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาว
- ดื่มตามเพื่อน 42 คน
- ดื่มเวลาเข้าสังคม 76 คน
- ดื่มตามบุญประเพณีในชุมชน 132 คน

สภาพแวดล้อมทางสังคม

- งานศพ /งานบวช งานบุญและงานประเพณีทุกงาน ยังเป็นงานที่มีเครื่องดื่ม Alc.
- พ่อแม่ยังดื่ม Alc. ในครอบครัวที่มีเด็ก 52 ครัวเรือน
- ผู้นำยังไม่ให้ความสำคัญ
- ขาดข้อปฏิบัติร่วมกันในชุมชน

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

- มีร้านค้าในชุมชน 3 ร้าน ซึ่งขายตลอดเวลาที่มีลูกค้า และสามารถติดค้างเงินได้
- มีที่นั่งกิน Alc. หน้าร้าน
- มีแหล่งมั่วสุ่มจับกลุ่ม 2 แห่ง

กลไก/ระบบที่เกี่ยวข้อง

- เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง ยังมีการบังคับใช้กฎหมายการจำหน่ายสุรา ยังไม่เข้มงวด
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ยังไม่ให้ความสำคัญและส่งเสริมจริงจัง

ใบงานที่ 2

การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาโดยใช้แผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram)

คำชี้แจง

ให้แต่ละกลุ่มฝึกกำหนดประเด็นปัญหา และวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาโดยใช้แผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram)

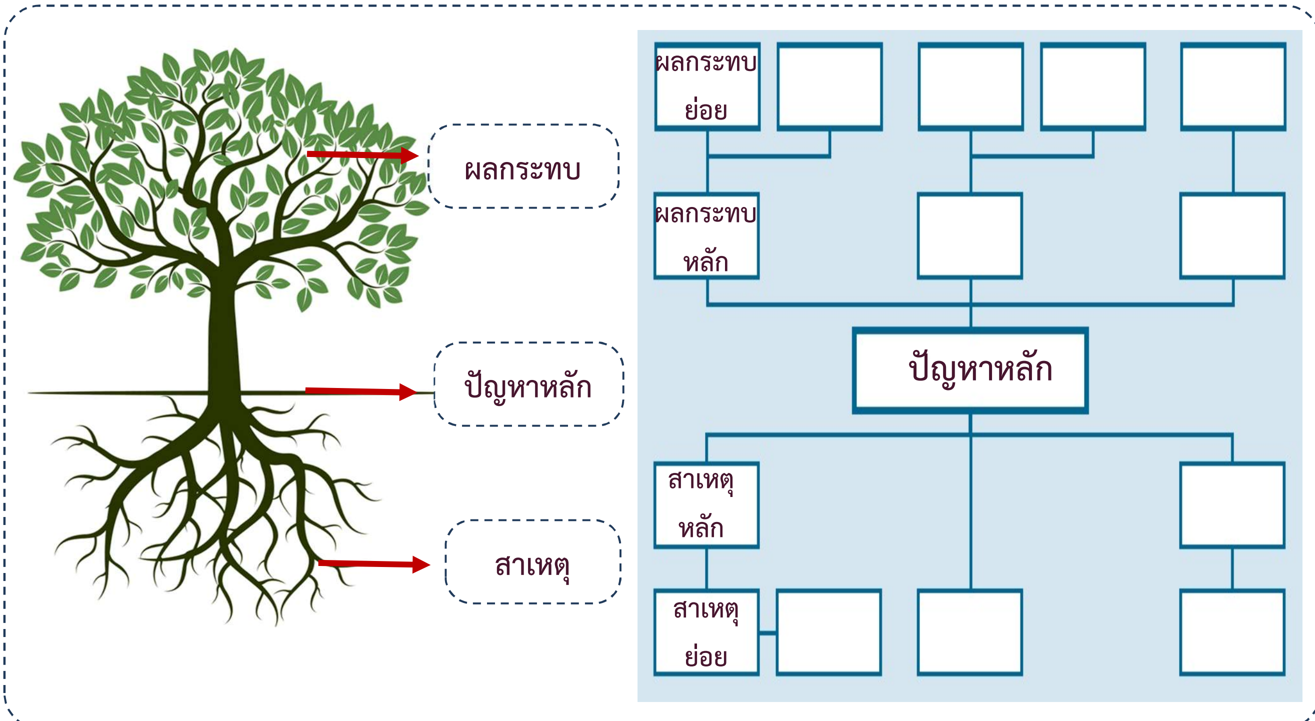

Tips & Trick

เขียนปัญหาโดยการระบุสภาพการณ์ในแง่ลบ

1) ใช้กระดาษแผ่นเดียวหรือ post- it
2) กระดาษและการเขียนใช้สีสันหลากหลาย
3) ใช้แผ่นกระดาษ 1 แผ่นต่อ 1 ปัญหา (ไม่ควรเขียนเกินกว่า 1 ปัญหาในกระดาษแผ่นเดียวกัน)
4) ระบุปัญหาที่เกิดอยู่จริงในปัจจุบันไม่ใช่ปัญหาที่อาจเป็นไปได้ หรือจินตนาการเอาเองหรือเป็นปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต
5) การระบุปัญหาไม่ใช่เป็นการระบุในแง่ลบหรือขาดวิธีการแก้ไขแต่เป็นการระบุสถานการณ์ที่อยู่ในสภาพอันไม่พึงปรารถนา
6) ตำแหน่งของปัญหาในต้นไม้ปัญหาไม่ได้เป็นเครื่องแสดงความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ เท่านั้น

(คู่มือโครงการพัฒนาทักษะด้านการบริหารงานสร้างเสริมสุขภาพให้แก่บุคลากร/ทีมงานด้านสุขภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1, 2554)

การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

เมื่อวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนจากแผนผังต้นไม้ปัญหา จะเห็นได้ว่าหลายชุมชนมีปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขหลายปัญหา แต่ละปัญหามีความสำคัญของสาเหตุที่แตกต่างกัน ในขณะที่ทรัพยากรสำหรับการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตไม่ว่าจะเป็นด้านกำลังคน งบประมาณ วัสดุ - อุปกรณ์ ระยะเวลา และเทคโนโลยีบางประเภทมีอยู่อย่างจำกัด ไม่สามารถจัดการหรือแก้ไขปัญหาได้ทุกสาเหตุ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำปัญหาที่มีอยู่ในชุมชนนั้นมาจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีแต่ละวิธีต้องนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของพื้นที่ (สมสมัย รัตนกรีฑากุล และคณะ, 2553) ซึ่งในเอกสารเล่มนี้จะขอเสนอวิธีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ด้วยวิธีของสรรพสิทธิประสงค์ (SPS Model) ของ บุญชัย ภาละกาล (2557) ดังนี้

1. แนวคิดของรูปแบบการจัดลำดับความสำคัญด้วยวิธีของสรรพสิทธิประสงค์ (SPS Model)

1.1 ปรับปรุงจากของมหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับวิธีกระบวนการกลุ่ม (Nominal group process)

1.2 ใช้หลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

1.3 ประชาชนที่ร่วมกระบวนการต้องเป็น ตัวแทนในทุกกลุ่มของชุมชน

1.4 มีตัวแทนผู้นำองค์กร ตัวแทน องค์การ ปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน ชุมชน

1.6 ไม่ปิดกั้นการนำเสนอปัญหา

2. ขั้นตอนการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาชน หรือตัวแทนกลุ่มคนในชุมชนให้ได้ครบทุกกลุ่มหรือให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น กลุ่มผู้นำ กลุ่มเยาวชน กลุ่มตัวแทน อปท. และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 นำปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ที่เหมือนหรือคล้ายกันให้จัดรวมกันได้

ขั้นตอนที่ 3 จัดลำดับความสำคัญของปัญหาโดยเกณฑ์การให้คะแนน ดัดแปลงจากวิธีของภาควิชาบริหารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล โดยให้ถือว่าผู้เข้าร่วมประชาคมเป็นตัวแทนของประชาชนทั้งหมดในชุมชนคิดเป็น 100 % เกณฑ์และแบ่งองค์ประกอบของการพิจารณาเป็น 4 ด้าน ดังนี้

❖ **<u>ด้านที่ 1</u> ขนาดของปัญหา (Size of problem)** หมายถึง ปัญหานั้นเกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบต่อคนในชุมชนเป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด และพิจารณาจากจำนวนคนที่ยกมือสนับสนุนว่าปัญหานั้นมีกระทบต่อตัวเองหรือกระทบต่อคนในชุมชนจำนวนมาก

เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้	ไม่มีเลย	=	0	คะแนน
	มากกว่า 0 - 25 %	=	1	คะแนน
	26 - 50 %	=	2	คะแนน
	51 – 75 %	=	3	คะแนน
	76 - 100 %	=	4	คะแนน

❖ **ด้านที่ 2 ความรุนแรงปัญหา (Severity of problem)** หมายถึง ปัญหาหรือโรคนั้นมีความรุนแรงอาจทำให้คนในชุมชนเกิดการตาย พิการ มีผลกระทบรุนแรงต่อคนในชุมชน และพิจารณาจากจำนวนคนที่ยกมือสนับสนุนว่าปัญหานั้นมีความรุนแรงและต้องการแก้ไข

เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้				
	ไม่มีเลย	=	0	คะแนน
	มากกว่า 0 - 25 %	=	1	คะแนน
	26 - 50 %	=	2	คะแนน
	51 – 75 %	=	3	คะแนน
	76 - 100 %	=	4	คะแนน

❖ **ด้านที่ 3 ความง่ายในการแก้ปัญหา (Ease of management)** หมายถึง การดำเนินงานแก้ปัญหากระทำได้โดยง่าย ปัญหานั้นแก้ได้เองโดยไม่ต้องอาศัยหน่วยงานอื่นและต้องพิจารณาปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ระยะเวลา งบประมาณ และพิจารณาจากจำนวนคนที่ยกมือสนับสนุนว่าปัญหานั้นง่ายต่อการแก้ไข

เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้				
	ไม่มีเลย	=	0	คะแนน
	มากกว่า 0 - 25 %	=	1	คะแนน
	26 - 50 %	=	2	คะแนน
	51 – 75 %	=	3	คะแนน
	76 - 100 %	=	4	คะแนน

❖ **ด้านที่ 4 ความสนใจหรือความร่วมมือ (Community concern)** หมายถึง จำนวนประชาชนที่วิตกกังวล และต้องการให้ช่วยแก้ไข ประชาชนที่จะให้ความร่วมมือในการแก้ไข โดยพิจารณาจากจำนวนคนที่ยกมือสนับสนุนว่าจะร่วมมือแก้ไขปัญหานั้น

เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้				
	ไม่มีเลย	=	0	คะแนน
	มากกว่า 0 - 25 %	=	1	คะแนน
	26 - 50 %	=	2	คะแนน
	51 – 75 %	=	3	คะแนน
	76 - 100 %	=	4	คะแนน

ขั้นตอนที่ 4 วิธีการรวมคะแนน คิดเทียบบัญญัติไตรยางศ์โดยถือว่าประชาชนที่ร่วมในการจัดลำดับเป็นตัวแทนของคนทั้งชุมชน

สูตร คะแนน % = (จำนวนคนโหวต x 100) / N

- N = จำนวนผู้ที่โหวตทั้งหมดในแต่ละองค์ประกอบ
- นำคะแนน % ที่ได้ไปเทียบเกณฑ์คะแนน
- คะแนนรวมบวก
- คะแนนรวมจำนวนคน (Vote)
- จำนวน N ในแต่ละองค์ประกอบอาจไม่เท่ากันได้จากข้อจำกัดของการโหวต
- หากปัญหาใดมีคะแนนรวมบวกเท่ากันให้ตัดสินที่คะแนนรวมจำนวนคนที่โหวตให้ปัญหานั้น ๆ

ตารางที่ 6 ตัวอย่างตารางการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาโดยวิธีของสรรพสิทธิประสงค์ (SPS Model)

ประเด็นปัญหา	ขนาดของปัญหา		ความรุนแรง		ความยากง่ายในการแก้ไขปัญหา		ความร่วมมือ		คะแนนรวม	
	คน	คะแนน	คน	คะแนน	คน	คะแนน	คน	คะแนน	คะแนน	%
1. เด็กขาดสารอาหาร	12	17 = 1	2	2 = 1	12	16 = 1	30	31 = 2	5	56
2. ถนนชำรุด	25	36 = 2	60	61 = 3	2	3 = 1	3	3 = 1	7	90
3. ไข้เลือดออก	24	34 = 2	50	30 = 2	60	78 = 4	62	64 = 3	11	196
4. น้ำเสีย	9	13 = 1	7	7 = 1	3	4 = 1	2	2 = 1	4	21
รวม (N)	70	100	99	100	77	100	97	100	27	363

จากตารางตัวอย่างจะเห็นได้ว่าปัญหาที่ประชาชนเลือกในการจัดลำดับที่ 1 ได้แก่ ปัญหาไข้เลือดออก รองลงมา คือ ปัญหาถนนชำรุด

ข้อสังเกต

1. จำนวนรวม N ในแต่ละองค์ประกอบไม่เท่ากันเนื่องมาจากการเปิดโอกาสให้สมาชิกหนึ่งคนสามารถยกมือเลือกได้หลายปัญหาในบางครั้งหากเวลาจำกัดสามารถกำหนดให้ผู้เข้าร่วมยกมือสนับสนุนปัญหาได้เพียงปัญหาเดียวในช่องของแต่ละองค์ประกอบ โดยให้ Vote ทีละองค์ประกอบ

2. ปัญหาที่ประชาชนนำเสนอไม่ควรปิดกั้นให้เสนอได้เฉพาะที่เกี่ยวกับโรคหรือสุขภาพ สามารถเสนอได้หลากหลาย โดยปัญหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับสุขภาพหรือสาธารณสุขจะมีคะแนนตกไปเองตามกระบวนการให้คะแนนในองค์ประกอบของความง่ายและความร่วมมือแก้ปัญหา เพื่อให้ประชาชนไม่รู้สึกถูกปิดกั้นและยอมรับตามกระบวนการส่งผลต่อความร่วมมือแก้ปัญหาในอนาคต เมื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและได้ปัญหาอันดับที่ 1 แล้วต้องถามประชาชนอีกครั้ง เพื่อเป็นการยืนยันให้ทุกคนยอมรับ จากนั้นปัญหาที่ไม่ถูกเลือกเป็นลำดับที่ 1 หรือ 2 ต้องบอกกับประชาชนว่าจะไม่ทิ้งปัญหาที่ประชาชนนำเสนอในทุกปัญหา จะดำเนินการทำหนังสือสรุปรายงานการจัดเวทีประชาคมเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขในลำดับถัดไป หรืออาจจะให้ตัวแทน อปท. ที่เข้าร่วมกระบวนการรับมอบปัญหาดังกล่าวไป หรือเชิญให้ชี้แจงกับประชาชนถึงแนวทางการแก้ปัญหา จะทำประชาชนที่ร่วมโครงการไม่รู้สึกว่าปัญหาที่ตัวเองเสนอมาถูกละทิ้งไป และตัวแทนหรือนายก อปท. หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้ใช้โอกาสนี้ในการตอบคำถามประชาชนและช่วยในการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาได้

ใบงานที่ 3

การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

(Priority Setting)

คำชี้แจง

01 ให้แต่ละกลุ่มฝึกนำประเด็นปัญหามาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาจากข้อมูลที่มีอยู่จริงในพื้นที่

02 เตรียมการนำเสนอ กลุ่มละ 10 นาที

ประเด็นปัญหา	ขนาดของปัญหา		ความรุนแรง		ความยากง่ายในการแก้ปัญหา		ความร่วมมือ		คะแนนรวม	
	คน	คะแนน	คน	คะแนน	คน	คะแนน	คน	คะแนน	คะแนน	%
ปัญหา 1										
ปัญหา 2										
ปัญหา 3										
ปัญหา ...										
รวม (N)										

หมายเหตุ : สูตร คะแนน (%) = (จำนวนคนโหวต x 100) / N

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

"การกำหนดระดับผลลัพธ์ (Outcome setting)"

หลักสูตร พัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

การกำหนดระดับผลลัพธ์ (Outcome setting)

วัตถุประสงค์

01 เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการกำหนดผลลัพธ์การดำเนินงานทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

การกำหนดระดับผลลัพธ์ เป็นความรู้ต่อเนื่องจากการกำหนดโครงสร้างข้อมูล การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (Root cause analysis) และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority Setting) เพื่อเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์แรงเสริมแรงต้าน กิจกรรมเพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน รวมทั้งการวิเคราะห์ภาคีเครือข่ายการดำเนินงานต่อไป

ทฤษฎี/แนวคิด ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

การกำหนดผลลัพธ์ใช้แนวคิดของทฤษฎีความคาดหวังที่ถูกนำเสนอด้วย Victor Vroom (1964) ซึ่งอธิบายกระบวนการจูงใจของมนุษย์ในการทำงาน ดังนี้ การที่พนักงานจะทำงานได้เพิ่มขึ้นนั้น จะต้องเข้าใจกระบวนการทางความคิด และการรับรู้ของบุคคลว่าหากต้องการทำงานเพิ่มขึ้นจากระดับปกติจะต้องกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมบางอย่าง และจะมีความพยายามมากขึ้น เมื่อเขาคิดว่าการกระทำนั้นนำไปสู่ผลลัพธ์บางประการที่พึงพอใจ จากทฤษฎีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผลลัพธ์ (Outcome) เป็นสิ่งที่ผู้ดำเนินงานอยากจะเห็น หรืออยากให้เกิดขึ้น ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน หรือชุมชน จากโครงการ หรือกิจกรรมที่ได้ดำเนินการ โดยปกติแล้วผลลัพธ์จะแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงในเงื่อนไขต่าง ๆ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระยะเวลาที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นโดยทั่วไปแล้วผลลัพธ์จะแบ่งได้เป็น 3 ระยะด้วยกัน คือ

1. ผลลัพธ์ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ เช่น ความรู้/ทักษะที่เกี่ยวกับพฤติกรรมชุมชน/สังคมมีศักยภาพ และข้อตกลงร่วมกันต่อประเด็นปัญหา เกิดกลไก/กติกา/นโยบายหรือโครงสร้างทางสังคม
2. ผลลัพธ์ระดับตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ เช่น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งระดับบุคคล และชุมชน การเปลี่ยนกลไก หรือสภาพแวดล้อมทางสังคม ชุมชน การศึกษา เศรษฐกิจ
3. ผลลัพธ์ระดับสถานะทางสุขภาพ เป็นผลลัพธ์ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม (สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนัก 6, 2559)

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำ

1) ผู้สอนทักทายและแนะนำตนเองให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม

2) ผู้สอนสร้างความสนใจให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม โดยการตั้งคำถามที่ดึงความอยากรู้อยากเห็นของผู้เข้ารับการอบรม ในเรื่องที่สนใจ หรือเรื่องที่เป็นประสบการณ์ใกล้ ๆ ตัว ผู้สอนใช้การสาธิตการนำเสนอภาพเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอน

3) ผู้สอนบอกจุดประสงค์แก่ผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมรับรู้ว่าการเรียนครั้งนี้ผู้สอนคาดหวังอย่างไร ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมสามารถตั้งจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนระหว่างการเรียนรู้ได้

4) ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมพยายามทบทวนองค์ความรู้เดิมที่ผ่านมา เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเห็นความสัมพันธ์ของการเรียนรู้สิ่งใหม่กับสิ่งที่ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้มาก่อน

ขั้นสอน

1) ผู้สอนถ่ายทอดความรู้และสื่อการเรียนรู้ เรื่อง การกำหนดผลลัพธ์การดำเนินงาน

2) ผู้สอนฝึกปฏิบัติการประยุกต์ใช้แผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram) ในการนำเสนอให้เห็นถึงความเชื่อมโยงสาเหตุ หรือรากของปัญหา (Root cause) สู่การกำหนดผลลัพธ์การดำเนินงานแต่ละระดับอย่างเป็นเหตุเป็นผล

ขั้นสรุป

ผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเปิดโอกาสให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมได้มีส่วนร่วมในการสรุปและทบทวนสาระสำคัญของบทเรียน โดยการถามตอบในประเด็นต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมจดจำความรู้ และถ่ายโอนความรู้ไปสู่ผู้อื่น นำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการทำงาน หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากแบบฝึกปฏิบัติได้

ระยะเวลาจัดการเรียนรู้	❖ บรรยาย จำนวน 30 นาที ❖ การฝึกปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จำนวน 3 ชั่วโมง ❖ นำเสนอ กลุ่มละ 10 - 12 นาที
วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ และแหล่งเรียนรู้	บรรยายโดยใช้ Power Point ในประเด็นการกำหนดระดับผลลัพธ์ (Outcome setting)
การวัดประเมินผล (ตัวชี้วัดสมรรถนะผู้อบรม)/เกณฑ์	❖ แบบประเมินความรู้ทดสอบหลังการอบรม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ❖ พฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการสอนและการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและการตอบข้อซักถาม ❖ แบบประเมินผลงานที่นำเสนอ ❖ แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนขณะอยู่ในกลุ่มฝึกปฏิบัติ

04 การกำหนดระดับผลลัพธ์ (Outcome setting)

การกำหนดระดับผลลัพธ์

“ สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนัก 6 (2559) ได้ให้หลักการเรื่องผลลัพธ์ว่าเป็น **การเปลี่ยนแปลงหรือผลลัพธ์การทำงาน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจความหมายของผลลัพธ์และผลผลิต** คือ ”

ผลผลิต (Outputs) หมายถึง ผลการดำเนินการที่เกิดขึ้นทันที เช่น เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ บริการ หรือเกิดการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ขึ้นมา โดยส่วนใหญ่ผลผลิตนิยมวัดค่าเป็นเชิงปริมาณ เช่น เป็นจำนวนนับ หรือเปอร์เซ็นต์

ผลลัพธ์ (Outcomes) เป็นการเปลี่ยนแปลง (Changes) ที่แสดงการขับเคลื่อนไปเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น เปลี่ยนพฤติกรรม เปลี่ยนสิ่งแวดล้อมทางสังคม/กายภาพ เปลี่ยนปัญหาให้ลดลง เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วผลลัพธ์จะแบ่งได้เป็น 3 ระดับด้วยกัน คือ

1. ผลลัพธ์ระดับที่เป็นสถานะทางสุขภาพ (A) หรือผลลัพธ์ระยะยาว หมายถึง ผลกระทบ หรือเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงสูงสุดที่ต้องการ โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงสำคัญ 4 ด้านดังนี้

ผลกระทบต่อสุขภาพ	ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ
➢ อัตราการป่วย ตาย บาดเจ็บ พิการลดลง ➢ อัตราความชุกของโรคปัญญาอ่อน โรคจิต การฆ่าตัวตายลดลง ➢ อายุคาดเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น	➢ ค่าใช้จ่ายลดลง ➢ รายได้เพิ่มขึ้น ➢ ภาวะหนี้สินลดลง
ผลกระทบต่อสังคม	**ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม**
➢ ครอบครัวอบอุ่น ➢ การทะเลาะวิวาทลดลง ➢ อัตราความชุกของการใช้ความรุนแรงลดลง ➢ ปัญหาอาชญากรรมลดลง ➢ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	➢ ขยะลดลง ➢ น้ำเสียถูกกำจัด ➢ ปัญหาฝุ่นละอองหายไป

2. ผลลัพธ์ระดับที่เป็นตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ (B) หรือผลลัพธ์ระยะกลาง เป็นผลลัพธ์ที่มีความเชื่อมโยงไปยังสถานะทางสุขภาพ (A) ซึ่งตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพมี 3 ด้าน ดังนี้

2.1 การเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ทั้งพฤติกรรมสุขภาพระดับปัจเจกและระดับชุมชน เช่น

- ➢ มีรูปแบบการดูแลพฤติกรรมสุขภาพ
- ➢ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ
- ➢ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมชุมชนที่ส่งผลต่อสุขภาพ

2.2 การเปลี่ยนกลไกสังคม / สภาพแวดล้อมทางสังคม / ชุมชน /การศึกษา / เศรษฐกิจ เช่น

- ท้องถิ่นให้การสนับสนุน
- กลไก/ กติกาของชุมชนได้ถูกนำมาใช้ตามข้อตกลง
- เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวทางการผลิต
- แนวทางที่ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง/แนวทางที่ทำให้รายได้เพิ่มขึ้น

2.3 การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการออกกำลังกาย

- มีการนำแผนปรับปรุงสิ่งแวดล้อมไปดำเนินการ
- แผนการส่งเสริมสุขภาพ/บริการ ถูกปฏิบัติในชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- มีการปรับปรุงสถานที่ให้เอื้อต่อการออกกำลังกาย

3. ผลลัพธ์ระดับที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ (C) หรือผลลัพธ์ระยะสั้น

ผลลัพธ์ระดับนี้จะเป็นตัวกำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพ (B) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ความรู้ /ทักษะที่เกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพเปลี่ยน เช่น

- ประชาชนมีความรู้ มีทักษะและศักยภาพในการนำความรู้ไปใช้
- กลุ่มเป้าหมายมีความคิดเชิงบวกและมีความตั้งใจต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ
- ชุมชนมีความเชื่อมั่นต่อการสร้างเสริมสุขภาพและสามารถร่วมกันกำหนดรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ

3.2 ชุมชน/สังคมมีศักยภาพและข้อตกลงร่วมกันต่อประเด็นสุขภาพ เช่น

- มีการรวมกลุ่มแกนนำที่ให้ความสำคัญกับประเด็นสุขภาพในชุมชน
- กลุ่มแกนนำมีศักยภาพในการขับเคลื่อนประเด็นสุขภาพ
- เกิดภาคีหนุนเสริมการดำเนินงานของชุมชน
- กลุ่มเป้าหมายตระหนักและยอมรับข้อตกลงที่จะมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามกติกาที่กำหนด

3.3 เกิดกลไก/กติกา/นโยบาย/ หรือโครงสร้างของชุมชมหรือสังคมที่เอื้อต่อสุขภาพ เช่น

- เกิดกติกา/นโยบายต่อประเด็นสุขภาพที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน
- เกิดการปฏิบัติ/บังคับใช้กติกา/นโยบาย
- มีการสร้างระบบการจัดการในชุมชนต่อประเด็นสุขภาพ

3.4 มีการปรับปรุงหรือพัฒนาบริการเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพ เช่น

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตระหนักต่อการปรับเปลี่ยนบริการ
- มีการออกแบบเพื่อการเข้าถึงบริการของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น
- มีการจัดหรือพัฒนาบริการและกลุ่มเป้าหมายพอใจต่อบริการ

รูปภาพที่ 12 แสดงผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นทั้งระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน องค์กร

C	B	A
ผลลัพธ์ระยะสั้น (เกิดการเรียนรู้)	**ระยะกลาง (เกิดการปฏิบัติ)**	**ระยะยาว (เกิดผลกระทบ)**
เกิดการเปลี่ยนแปลง		
➢ ความรู้/การเรียนรู้ ➢ ความตระหนัก ➢ ทักษะ ➢ แรงบันดาลใจ/แรงจูงใจ ➢ ความตั้งใจจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	➢ พฤติกรรมเปลี่ยน ➢ เปลี่ยนแปลงระบบหรือปฏิบัติหรือกลไก ➢ เปลี่ยนแปลงนโยบาย	➢ ผลกระทบต่อสุขภาพ ➢ ผลกระทบต่อสังคม ➢ ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ➢ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

รูปภาพที่ 13 แสดงความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงปัจจัยกำหนดสุขภาพที่ส่งผลต่อสถานะสุขภาพ

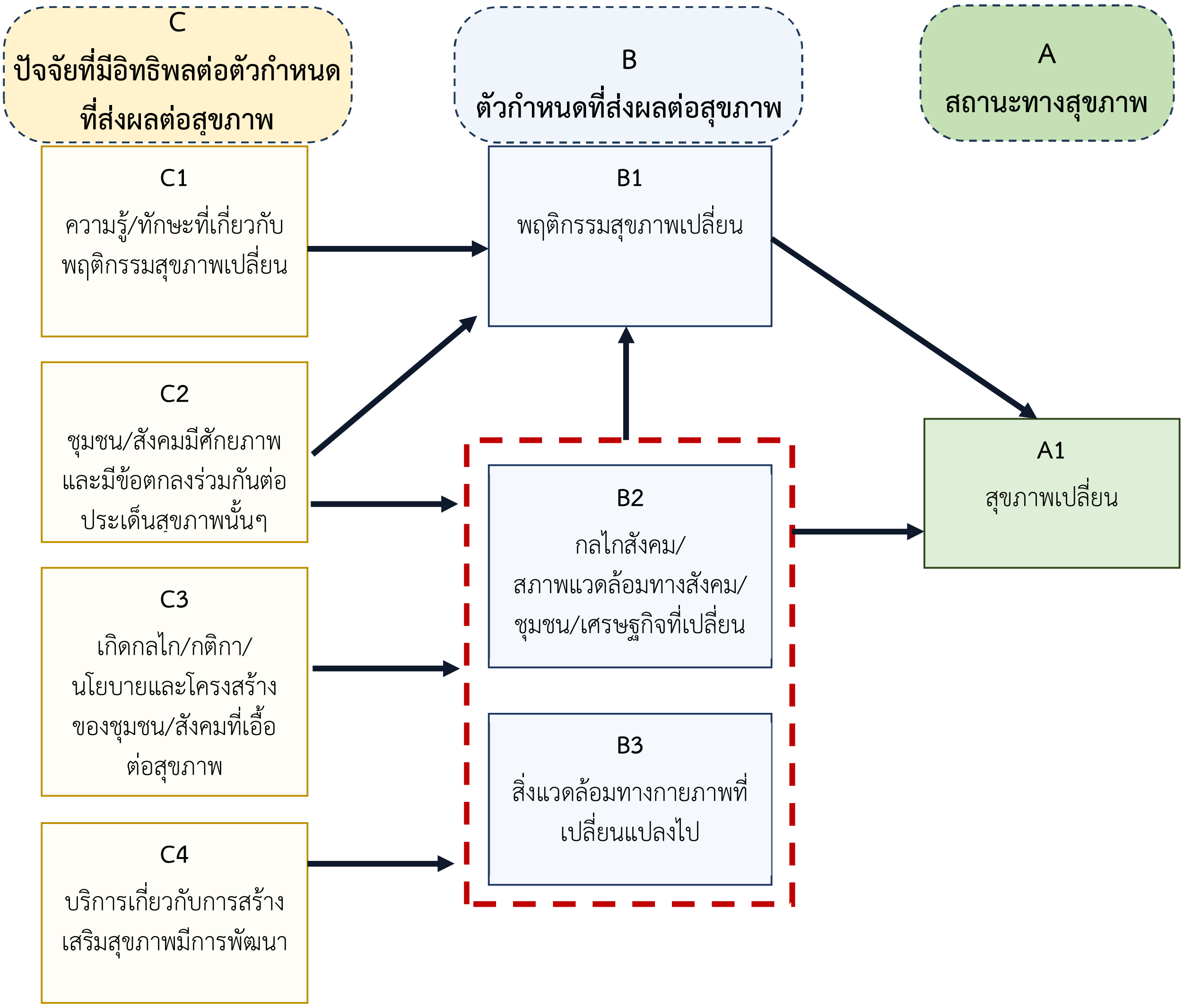

รูปภาพที่ 14 ตัวอย่างการวิเคราะห์การกำหนดผลลัพธ์จากปัญหาการดื่มสุราในชุมชน ของโครงการการ ลด ละ เลิกการดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณี

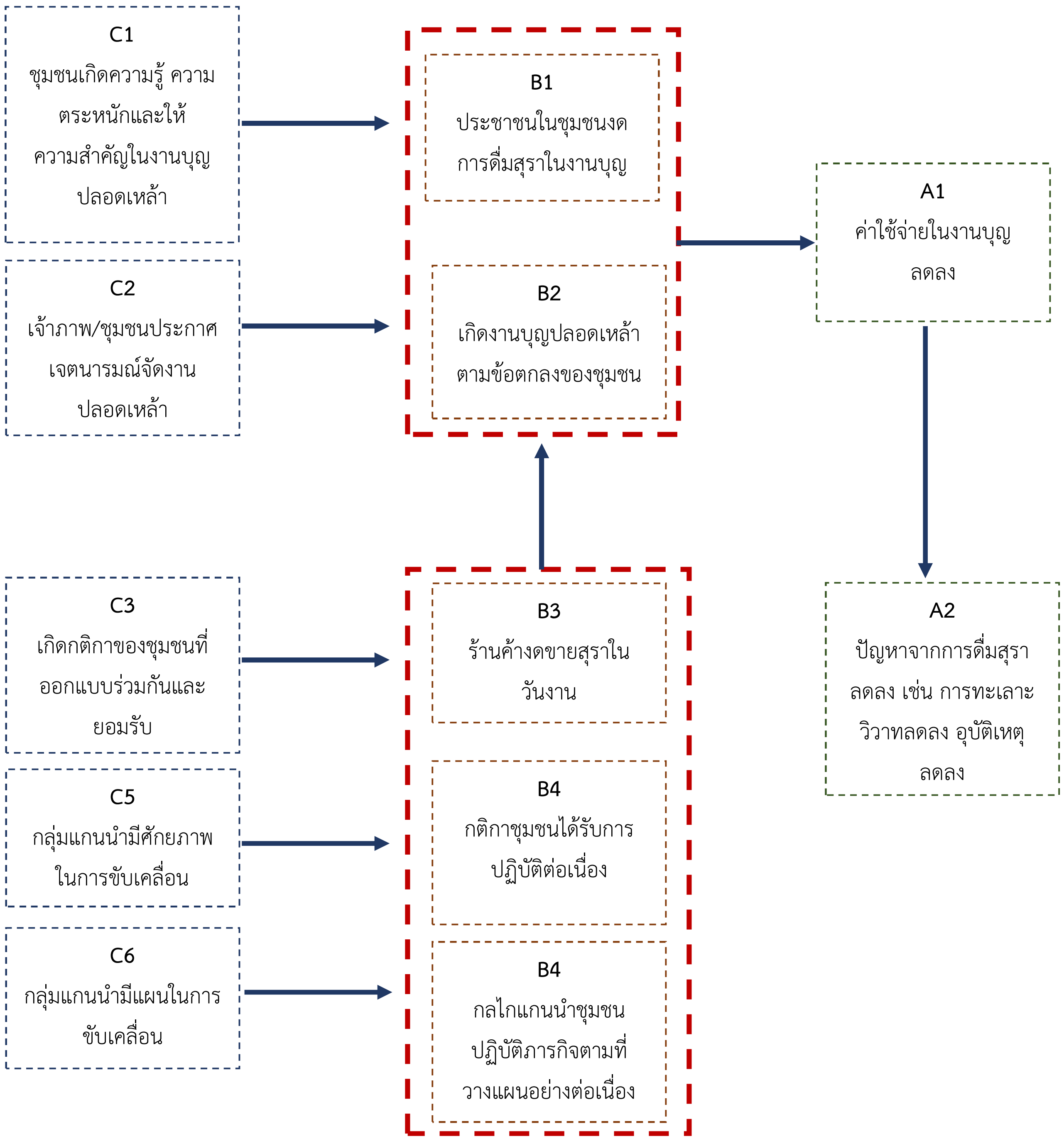

จากการวิเคราะห์แผนผังต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram) สู่การกำหนดผลลัพธ์

“ ในการกำหนดผลลัพธ์จะต้องมีความสอดคล้องกับราก และใบของแผนผังต้นไม้ปัญหาที่ได้ทำการวิเคราะห์

จากข้อมูล/สถานการณ์จริงของพื้นที่ หากเรานำแผนผังต้นไม้ปัญหาตะแคงด้านขวา **<u>ส่วนราก</u>** ต้นไม้ปัญหานั้นได้วิเคราะห์ครอบคลุมทั้งด้านปัจเจกบุคคล สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และกลไก/ระบบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการเปลี่ยนแปลง หรือผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ให้เกิด ในส่วนรากนี้จะเป็นผลลัพธ์ระดับที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ (C) หรือผลลัพธ์ระยะสั้น และผลลัพธ์ระดับที่เป็นตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ (B) หรือผลลัพธ์ระยะกลาง **<u>ส่วนของใบ</u>**จะเป็นการวิเคราะห์ผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากปัญหาหลัก โดยผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ให้เกิดในส่วนนี้ จะเป็นผลลัพธ์ระดับที่เป็นสถานะทางสุขภาพ (A) หรือผลลัพธ์ระยะยาว ”

รูปภาพที่ 15 ความเชื่อมโยงของต้นไม้ปัญหาและการกำหนดผลลัพธ์แต่ละระดับ

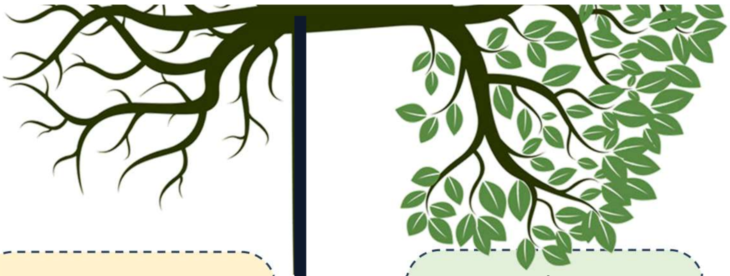

C : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ

- C1 ความรู้/ทักษะที่เกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพเปลี่ยน
- C2 ชุมชน/สังคมมีศักยภาพและมีข้อตกลงร่วมกันต่อประเด็นสุขภาพนั้น ๆ
- C3 เกิดกลไก/กติกา/นโยบายและโครงสร้างของชุมชน/สังคมที่เอื้อต่อสุขภาพ
- C4 บริการเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพมีการพัฒนา

B : ตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ

- B1 พฤติกรรมสุขภาพเปลี่ยน
- B2 กลไกสังคม/สภาพแวดล้อมทางสังคม/ชุมชน/เศรษฐกิจที่เปลี่ยน
- B3 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เปลี่ยนแปลงไป

A : สถานะทางสุขภาพ

- **A1** สุขภาพเปลี่ยน
- A2 สังคมเปลี่ยน
- A3 เศรษฐกิจเปลี่ยน
- A4 สิ่งแวดล้อมเปลี่ยน

ใบงานที่ 4

การกำหนดระดับผลลัพธ์ (Outcome setting)

คำชี้แจง

ให้แต่ละกลุ่มนำผลการวิเคราะห์ปัญหาด้วยแผนผังต้นไม้ปัญหาที่ได้ดำเนินการในพื้นที่ อย่างน้อย 1 ปัญหา มาเป็นแบบทดสอบ โดยนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาจัดทำระดับของผลลัพธ์ (Outcome) พร้อมทดลองโยงเส้นความเชื่อมโยงระหว่างกัน)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ (ระยะสั้น)	ตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ (ระยะกลาง)	สถานะทางสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และสังคม (ระยะยาว)
ความรู้ทักษะกลุ่มเป้าหมาย	การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม	การเปลี่ยนแปลงสถานะสุขภาพ ....
ศักยภาพของชุมชน/ข้อตกลงสำคัญ	การเปลี่ยนแปลงกลไกทางสังคม	การเปลี่ยนแปลงสถานะสิ่งแวดล้อม ....
กลไก/กติกา/นโยบายสำคัญ	การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม	การเปลี่ยนแปลงสถานะสังคม ....
บริการสุขภาพ/สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ		

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

"การวิเคราะห์กิจกรรมและภาคีเครือข่ายดำเนินงาน

(Force - Field analysis & Stakeholder analysis)"

หลักสูตร พัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

การวิเคราะห์กิจกรรมและภาคีเครือข่ายดำเนินงาน

(Force - Field analysis & Stakeholder analysis)

วัตถุประสงค์

01 เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะเรื่องการวิเคราะห์แรงเสริม – แรงต้าน และการคิดกิจกรรมเพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน

02 เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะเรื่องการวิเคราะห์ภาคีเครือข่ายดำเนินงาน

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

การวิเคราะห์กิจกรรมและภาคีเครือข่ายดำเนินงาน เป็นการวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงมาจากการกำหนดผลลัพธ์เพื่อให้ได้กิจกรรมในการจัดทำแผนงาน/โครงการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมกับสาเหตุของปัญหาและความคาดหวังของชุมชนอย่างเป็นระบบ

ทฤษฎี/แนวคิด ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

การวิเคราะห์แรงเสริมแรงต้าน (Force field analysis) ได้ใช้ทฤษฎีแรงผลักแรงต้านของ Kurt Levin (1951) ซึ่งเป็นทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเชิงองค์การ โดยการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อแรงผลักให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีความเข้มแข็งขึ้น แรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลงลดลงหรือทั้งสองกรณีเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวเป็นกระบวนการเพื่อตรวจสอบหาสภาพความสมดุลที่เกี่ยวข้องในองค์กร ระบุหาบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียและกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ระบุหาฝ่ายตรงข้ามหรืออุปสรรคที่จะเกิดขึ้น และระบุหาวิธีการกระตุ้นส่งเสริมเป้าหมายแต่ละกลุ่ม

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำ

1) ผู้สอนทักทายและแนะนำตนเองให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม

2) ผู้สอนสร้างความสนใจให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม โดยการตั้งคำถามที่ดึงความอยากรู้อยากเห็นของผู้เข้ารับการอบรม ในเรื่องที่สนใจ หรือเรื่องที่เป็นประสบการณ์ใกล้ ๆ ตัว ผู้สอนใช้การสาธิตการนำเสนอภาพเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอน

3) ผู้สอนบอกจุดประสงค์แก่ผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมรับรู้ว่าการเรียนครั้งนี้ว่าผู้สอนคาดหวังอย่างไร ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมสามารถตั้งจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนระหว่างการเรียนรู้ได้

4) ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมพยายามทบทวนองค์ความรู้เดิมที่ผ่านมา เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเห็นความสัมพันธ์ของการเรียนรู้สิ่งใหม่กับสิ่งที่ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้มาก่อน

ขั้นสอน

1) ผู้สอนถ่ายทอดความรู้ และสื่อการเรียนรู้เรื่อง ดังนี้

- ❖ การเชื่อมโยงของระดับผลลัพธ์และแนวคิดการวิเคราะห์แรงเสริม - แรงต้าน
- ❖ การวิเคราะห์แรงเสริม แรงต้าน
- ❖ การวิเคราะห์กิจกรรมเพื่อเพิ่มแรงเสริม – ลดแรงต้าน
- ❖ การวิเคราะห์ภาคีเครือข่ายดำเนินงาน

2) ผู้สอนฝึกปฏิบัติการเชื่อมโยงระดับผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้ที่แล้ว อย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งมีผลต่อการวิเคราะห์แรงเสริม - แรงต้าน กิจกรรมเพื่อเพิ่มแรงเสริม – ลดแรงต้าน และโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic model) ต่อไป

ขั้นสรุป

ผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเปิดโอกาสให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมได้มีส่วนร่วมในการสรุปและทบทวนสาระสำคัญของบทเรียนโดยการถามตอบในประเด็นต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมจดจำความรู้และถ่ายโอนความรู้ไปสู่ผู้อื่น นำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการทำงานหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากแบบฝึกปฏิบัติได้

ระยะเวลาจัดการเรียนรู้	❖ การบรรยาย จำนวน 30 นาที ❖ การฝึกปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จำนวน 3 ชั่วโมง ❖ นำเสนอกลุ่มละ 10 - 12 นาที
วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ และแหล่งเรียนรู้	บรรยายโดยใช้ Power Point ในประเด็นดังนี้ ❖ การวิเคราะห์กิจกรรม (Force - Field analysis & Stakeholder analysis) ❖ ภาคีเครือข่ายดำเนินงาน
การวัดประเมินผล (ตัวชี้วัดสมรรถนะผู้อบรม)/เกณฑ์	❖ แบบประเมินความรู้ทดสอบหลังการอบรม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ❖ พฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการสอนและการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและการตอบข้อซักถาม

05 การวิเคราะห์กิจกรรมและภาคีเครือข่ายดำเนินงาน (Force - Field analysis & Stakeholder analysis)

การกำหนดระดับผลลัพธ์

"เป็นแนวคิดของการเปลี่ยนแปลงองค์กร หรือชุมชน กล่าวคือ หากองค์กร หรือชุมชนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้นั้นแรงเสริมที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์จะต้องมีความเข้มแข็งขึ้น และแรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลงลดลง หรือแรงทั้ง 2 กรณีเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน ในกรณีที่แรงทั้ง 2 มีความสมดุลกัน องค์กร หรือชุมชนจะไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ดังนั้นหากต้องการให้องค์กร หรือชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงตามสิ่งที่คิดไว้ ผู้นำ หรือชุมชนจะต้องหาทางเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน (เสริม กันยารัตน์, 2550)"

สุรพล เหลี่ยมสูงเนิน และคณะ (2554) ให้แนวคิดในการวิเคราะห์แรงเสริมแรงต้าน ดังนี้ "หลังจากได้วิเคราะห์ผลลัพธ์ (Outcome) หรือเป้าหมายที่ได้วางไว้ ควรจะเลือกผลลัพธ์ ระยะสั้นหรือระยะกลางที่เป็นประเด็นเกี่ยวเนื่องกัน ไม่ควรเลือกผลลัพธ์ หรือเป้าหมายระยะยาว เพราะจะแปลงมาสู่โครงการได้ยาก และเมื่อเราทราบผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่ต้องการแล้ว ขั้นต่อมาเราก็จะใช้เทคนิคการวิเคราะห์แรงเสริมแรงต้าน (Force field analysis) ของการบรรลุผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่ต้องการ"

ขั้นตอนการวิเคราะห์

1. เลือกเป้าหมาย หรือผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลางที่เป็นประเด็นเกี่ยวเนื่องกันมาวิเคราะห์ทีละกลุ่ม
2. ให้ช่วยกันคิดว่า อะไรบ้าง คือ แรงเสริม/สิ่งสนับสนุนในการดำเนินงานที่จะช่วยให้ผลลัพธ์ที่กำหนดบรรลุผลสัมฤทธิ์ และอะไรบ้างที่เป็นแรงต้านหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน
3. ช่วยกันคิดว่า "เราต้องทำอะไรบ้างเพื่อเพิ่มแรงเสริมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และลดแรงต้านให้เหลือน้อยที่สุด .... Action List 1
4. กำหนดกลุ่มกิจกรรม (Activities) จาก Action List เพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน และกำหนดผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น ๆ (Participants)
5. กลับไปขั้นตอนที่ 1 เลือกผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลางที่เหลือทีละกลุ่มมาวิเคราะห์ในขั้นที่ 2 – 4 จนครบกลุ่มผลลัพธ์ทุกกลุ่ม

กรอบการวิเคราะห์แรงเสริม – แรงต้าน

"อะไรบ้างคือ แรงเสริม/สิ่งสนับสนุน ที่จะช่วยให้ผลผลิตที่กำหนดบรรลุผลสัมฤทธิ์ และอะไรที่เป็นแรงต้านหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน"

ตารางที่ 7 กรอบการวิเคราะห์แรงเสริมแรงต้านของผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่คาดหวัง

❖ **ผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่คาดหวังไว้ คือ..**

คำถาม: อะไรคือแรงเสริม/ สิ่งสนับสนุนในการดำเนินงาน	**คำถาม: อะไรคือแรงต้าน/ อุปสรรคในการดำเนินงาน**
● นโยบายที่มีอยู่แล้ว ● มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายไปเป็นแนวปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ● กฎหมายที่มีอยู่แล้ว ● มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ● ทุนของสังคมที่มีอยู่ - ทุนมนุษย์ เช่น นักวิจัย ผู้นำ ปราชญ์ชาวบ้าน ภาคีที่มีอยู่ กลุ่มองค์กรทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ (คนดี คนเก่ง คนเสียสละ) - ทุนที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น สิ่งแวดล้อม สภาพอากาศ ● ความเชื่อที่เป็นประโยชน์ ● เทคโนโลยี เช่น website application ● กระแส สื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ ● มีตัวอย่าง/ต้นแบบ ● มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์นั้น ๆ ฯลฯ	● ไม่มีนโยบาย ● ไม่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายไปเป็นแนวปฏิบัติอย่าง เป็นรูปธรรม ● ไม่มีกฎหมาย ● ไม่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ● ผู้ใหญ่/ผู้บริหารในพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญ/เร่งด่วน ● วัฒนธรรมความเชื่อของคนในพื้นที่ที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน ● สภาพแวดล้อม ● เทคโนโลยี ● กระแส สื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ ● ชาวบ้านต่อต้านเกิดความแตกแยก ● ไม่มีข้อมูล ฯลฯ

กรอบการกำหนดกลุ่มกิจกรรม (Activities)

เมื่อได้แรงเสริม/แรงต้านพร้อมกับได้แนวทางการเพิ่มแรงเสริมและแนวทางการลดแรงต้านแล้ว ขั้นต่อมาจะเป็นการกำหนดโครงการ (Activities) ที่ลดแรงต้าน และหนุนแรงเสริมดังกล่าว เพื่อให้บรรลุถึงผลลัพธ์ หรือเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้พร้อมระบุกลุ่มเป้าหมายและภาคีที่จะทำโครงการ ดังกรอบการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 8 กรอบการคิดโครงการเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่คาดหวัง

กิจกรรม (Activities)	**กลุ่มเป้าหมาย (Target group) และ ภาคี (Partner)**
● เป็นโครงการทั้งในส่วนของ Action List ที่เพิ่มแรงเสริม และ Action List ที่ลดแรงต้าน ● อาจมีหลายโครงการและในแต่ละโครงการอาจมีหลายกิจกรรมย่อย ๆ ได้	● กลุ่มเป้าหมายมีหลายระดับ อาจจะเป็นระดับประชาชนหรือเป็นระดับกลุ่มแกนนำ ● ภาคีร่วมดำเนินงาน (Boundary Partner) ควรเลือกใช้ภาคีที่มีอยู่แล้วที่จะมาร่วมมือกันทำงาน อาจจะเป็นหน่วยงานราชการในพื้นที่ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ องค์กรเอกชน มูลนิธิ หรือกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ เป็นต้น ● การคำนึงถึงภาคีเสริมพลัง (Strategic Partner) ที่มีกิจกรรมการทำงานเอื้อต่อเป้าหมายของโครงการนี้ไว้ด้วย

รูปภาพที่ 15 ตัวอย่างการวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหาเรื่องปัญหาการปลูกผักโดยใช้สารเคมีหมู่บ้านสำโรง

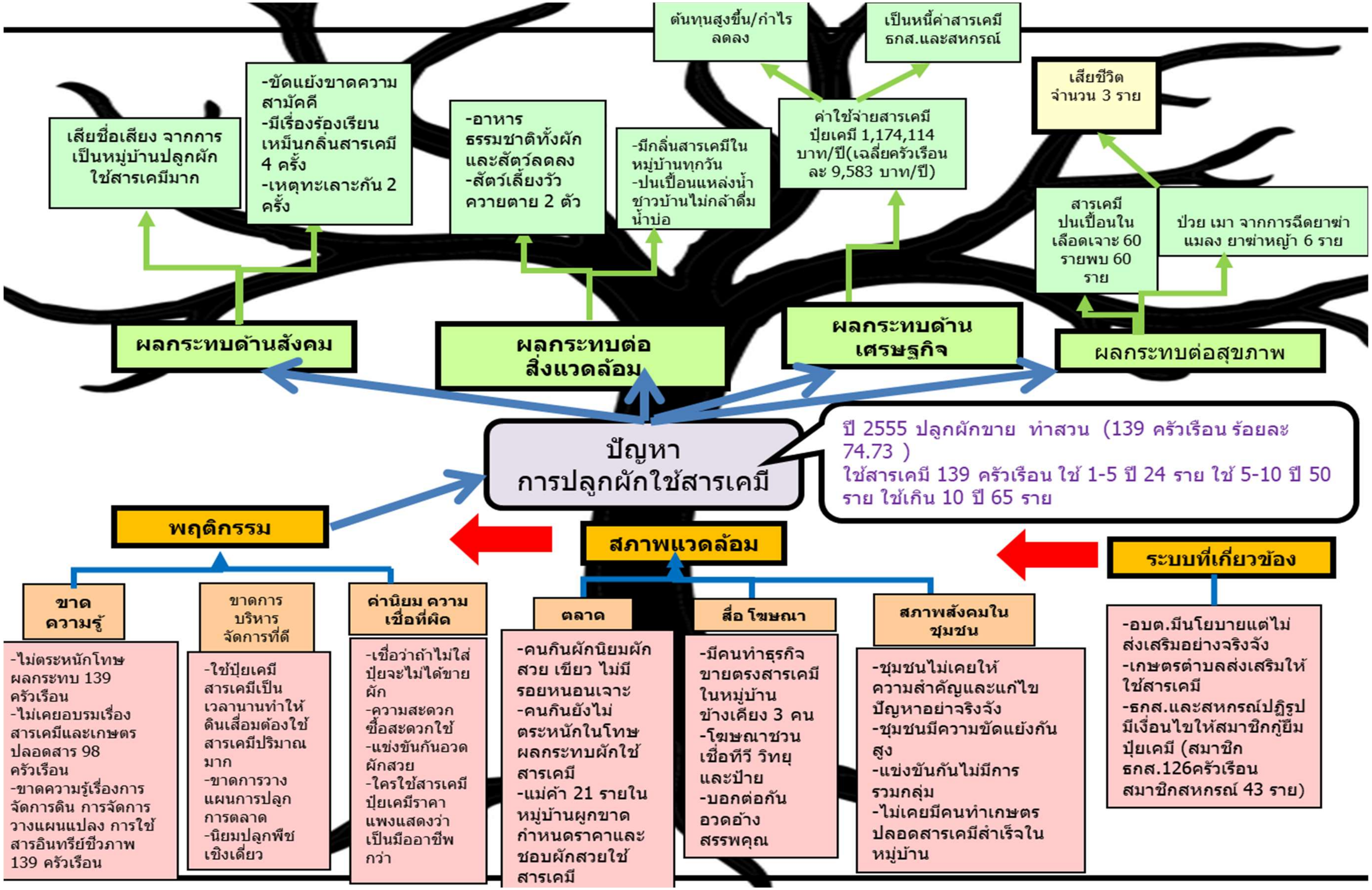

ตัวอย่างการวิเคราะห์แรงเสริม - แรงต้าน

ขั้นตอนที่ 1 จัดกลุ่มผลลัพธ์

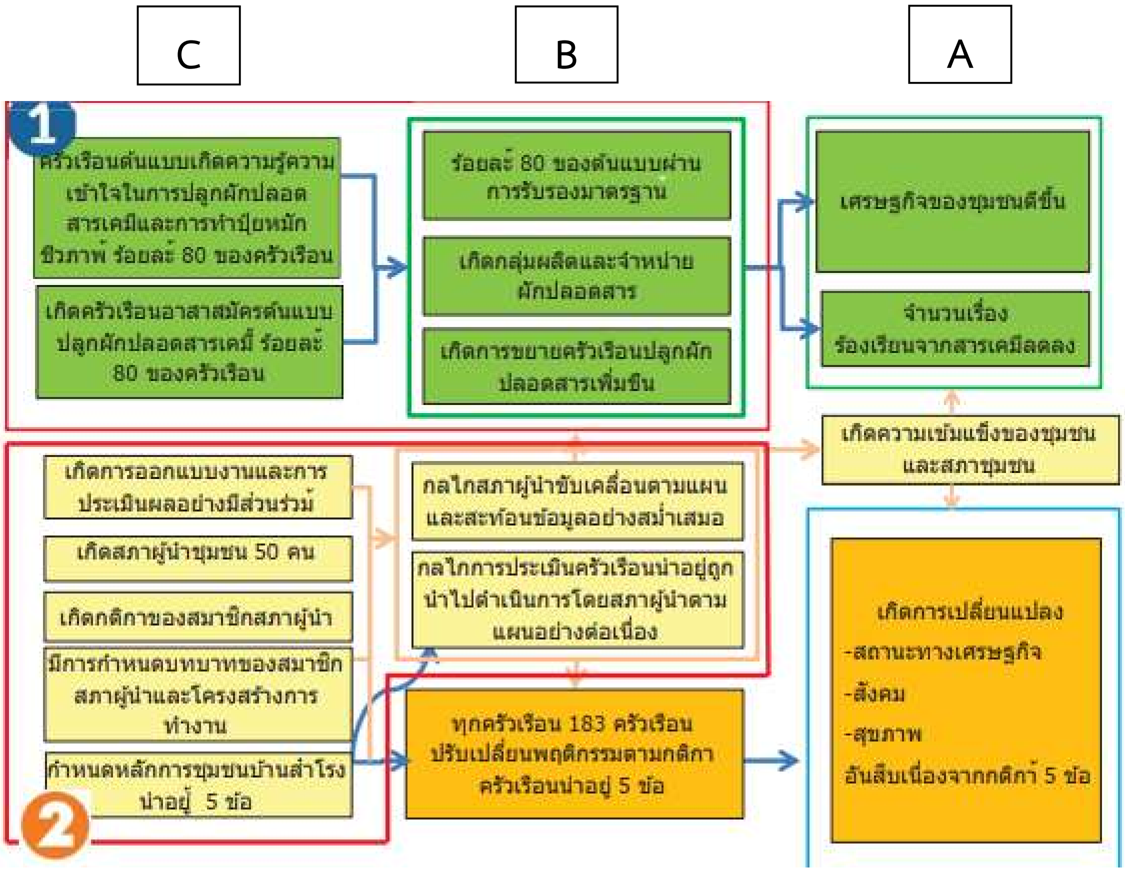

ขั้นตอนที่ 2 ระบุแรงเสริม แรงต้าน

จากการวิเคราะห์ผลลัพธ์และจัดกลุ่มผลลัพธ์จะเห็นได้ว่ามีกลุ่มผลลัพธ์ที่จะนำมาวิเคราะห์แรงเสริมแรงต้านจำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผลลัพธ์ครัวเรือนปลูกผักปลอดสารพิษ และเกิดสภาผู้นำชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งในเนื้อหาเอกสารนี้จะขอยกตัวอย่างเฉพาะกลุ่มผลลัพธ์ครัวเรือนปลูกผักปลอดสารพิษ ดังนี้

<u>กลุ่มผลลัพธ์</u> : ครัวเรือนเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ

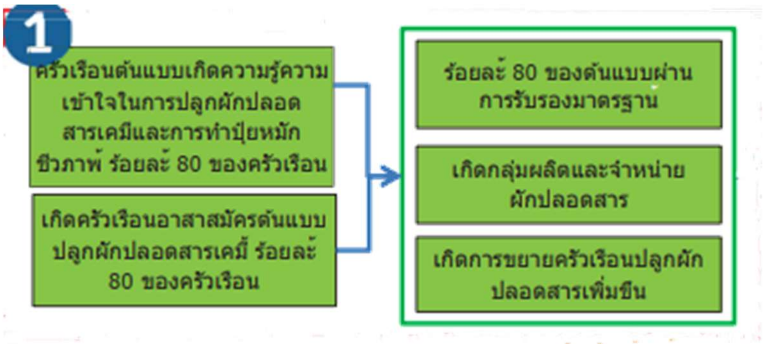

คำถาม : อะไรคือแรงเสริม/สิ่งสนับสนุนในการดำเนินงาน	คำถาม : อะไรคือแรงต้าน/อุปสรรคในการดำเนินงาน
1. มีข้อมูลผลกระทบและเสียชีวิตจากการใช้สารเคมีปลูกผัก 2. ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี 3. มีสภาผู้นำชุมชนที่พร้อมพัฒนาตัวเองเป็นแบบอย่างชุมชน 10 ครัวเรือน 4. มีเครือข่าย ม.เทคโน ฯ ราชมงคล ศูนย์พระราชดำริภูสิงห์ พร้อมให้กาสนับสนุน 5. มีพื้นที่ตัวอย่างที่เป็นต้นแบบในชุมชนใกล้เคียง เช่น ปราชญ์เกษตรอินทรีย์ชื่อพ่อม้วน เสพสุข เทศบาลตำบลเมือง จังหวัดสุรินทร์	1. สภาพแวดล้อม ดินเสื่อมโทรม ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมานาน 2. ชาวบ้านต่อต้านเพราะเกรงว่าจะไม่มีผักขาย 3. ไม่เชื่อว่าทำได้เนื่องจากวิถีชีวิตใช้สารเคมีมากกว่า 10 ปี 4. ไม่มีครัวเรือนตัวอย่างในชุมชนที่ทำเกษตรปลอดสารเคมี 5. กระแสสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่โฆษณาชวนเชื่อ รถเร่ขายสารเคมี ร้านค้าให้สินเชื่อสารเคมี 6. เกษตรกรไม่มีความรู้เรื่องสารทดแทนสารเคมีและการทำเกษตรปลอดสารเคมี 7. เกษตรกรไม่มีความมั่นใจในการปรับเปลี่ยนตนเอง 8. หน่วยงานในพื้นที่ไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาการใช้สารเคมีในการทำเกษตร

ขั้นตอนที่ 3 ระบุกิจกรรมหรือสิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริมและเพื่อลดแรงต้าน

แรงเสริม/สิ่งสนับสนุน	สิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริม
1. มีข้อมูลผลกระทบและเสียชีวิตจากการใช้สารเคมีปลูกผัก 2. ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี 3. มีสภาผู้นำชุมชนที่พร้อมพัฒนาตัวเองเป็นแบบอย่างชุมชน 10 ครัวเรือน 4. มีเครือข่าย ม.เทคโน ฯ ราชมงคล ศูนย์พระราชดำริภูสิงห์ พร้อมให้การสนับสนุน 5. มีพื้นที่ตัวอย่างที่เป็นต้นแบบในชุมชนใกล้เคียง เช่น ปราชญ์เกษตรอินทรีย์ชื่อพ่อม้วน เสพสุข เทศบาลตำบลเมือง จังหวัดสุรินทร์	1. จัดเวทีคืนข้อมูลเพื่อสร้างความตระหนักถึงพิษภัยของสารเคมีและค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี 2. พัฒนาครัวเรือนสภาฯ ให้เป็นครัวเรือนต้นแบบ 3. ประชาสัมพันธ์ครัวเรือนตัวอย่างอย่างต่อเนื่อง 4. ประสานภาคีให้การสนับสนุนความรู้ ทรัพยากร 5. ไปศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่างเพื่อให้เห็นของจริง

แรงต้าน/อุปสรรคในการดำเนินงาน	สิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อลดแรงต้าน
1. สภาพแวดล้อม ดินเสื่อมโทรม ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมานาน 2. ชาวบ้านต่อต้านเพราะเกรงว่าจะไม่มีผักขาย 3. ไม่เชื่อว่าทำได้เนื่องจากวิถีชีวิตใช้สารเคมี มากกว่า 10 ปี 4. ไม่มีครัวเรือนตัวอย่างในชุมชนที่ทำเกษตรปลอดสารเคมี 5. กระแสสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ โฆษณาชวนเชื่อ รถเร่ขาย สารเคมี ร้านค้าให้สินเชื่อสารเคมี 6. เกษตรกรไม่มีความรู้เรื่องสารทดแทนสารเคมีและการทำเกษตรปลอดสารเคมี 7. เกษตรกรไม่มีความมั่นใจในการปรับเปลี่ยนตนเอง 8. หน่วยงานในพื้นที่ไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาการใช้สารเคมีในการทำเกษตร	1. ให้ความรู้ที่ถูกต้องในการปรับปรุงสภาพดิน 2. ไปศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่างเพื่อให้เห็นของจริง 3. สร้างกระแสใหม่ประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของพื้นที่ตัวอย่างรวมทั้งผลเสียจากการใช้สารเคมีทั้งต่อสุขภาพและเศรษฐกิจเพื่อลดความเชื่อผิดๆหรือลดกระแสจากสื่อที่สร้างปัญหา 4. ออกแบบโครงสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชนอย่าง ต่อเนื่องด้วยการอบรม การทำน้ำหมักปุ๋ยชีวภาพ สารไล่แมลง ฯ เรียนรู้และปฏิบัติจริง 5. จัดตั้งกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษที่มีมาตรฐาน 6. นำเสนอข้อมูลให้หน่วยงานในพื้นที่เห็นว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดกลุ่มกิจกรรม

กลุ่มผลลัพธ์	สิ่งที่ต้องทำ (Action List)	ตั้งชื่อกลุ่มกิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	กลุ่มภาคี
ครัวเรือนเกษตรกรปลูกผักสารเคมี	**กิจกรรมเพื่อเพิ่มแรงเสริม** 1. จัดเวทีคืนข้อมูลเพื่อสร้างความตระหนักถึงพิษภัยของสารเคมีและค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี 2. พัฒนาครัวเรือนสภาฯ ให้เป็นครัวเรือนต้นแบบ 3. ประชาสัมพันธ์ครัวเรือนตัวอย่างอย่างต่อเนื่อง 4. ประสานภาคีให้การสนับสนุนความรู้ทรัพยากร 5. ไปศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่างเพื่อให้เห็นของจริง	<u>กลุ่มกิจกรรม A1</u> การประชุมหมู่บ้านเพื่อคืนข้อมูลเพื่อสร้างความตระหนัก	ประชาชน	<u>ภาคีร่วมดำเนินงาน</u> - สภาผู้นำฯ/แกนนำจิตอาสา/ปราชญ์เกษตรอินทรีย์ <u>ภาคีเสริมพลัง</u> - รพ.สต. - สสส.

กลุ่มผลลัพธ์	สิ่งที่ต้องทำ (Action List)	ตั้งชื่อกลุ่มกิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	กลุ่มภาคี
	กิจกรรมเพื่อลดแรงต้าน 1. ให้ความรู้ที่ถูกต้องในการปรับปรุงสภาพดิน 2. ไปศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่างเพื่อให้เห็นของจริง 3. สร้างกระแสใหม่ประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของพื้นที่ตัวอย่างรวมทั้งผลเสียจากการใช้สารเคมีทั้งต่อสุขภาพและเศรษฐกิจเพื่อลดความเชื่อผิดๆหรือลดกระแสจากสื่อที่สร้างปัญหา 4. ออกแบบโครงสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่องด้วยการอบรม การทำน้ำหมัก ปุ๋ยชีวภาพ สารไล่แมลงฯ เรียนรู้และปฏิบัติจริง 5. จัดตั้งกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษที่มีมาตรฐาน 6. นำเสนอข้อมูลให้หน่วยงานในพื้นที่เห็นว่าเป็น เรื่องเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ	<u>กลุ่มกิจกรรม A2</u> การพัฒนาครัวเรือนต้นแบบปลูกผักปลอดสารพิษ (การศึกษาดูงาน, อบรมการปรับปรุงสภาพดิน, อบรมและปฏิบัติการปลูกผักปลอดสารพิษและทำปุ๋ยหมัก, การแลกเปลี่ยนเรียนรู้) <u>กลุ่มกิจกรรม A3</u> การจัดตั้งกลุ่มปลูกผักปลอดสารเคมี (ทำปุ๋ยหมัก, ร่วมกันวางมาตรฐานการผลิตร่วมกัน) <u>กลุ่มกิจกรรม A4</u> การประชาสัมพันธ์และรณรงค์	ครัวเรือนที่สนใจปลูกผักปลอดสารเคมี	<u>ภาคีร่วมดำเนินงาน</u> - สภาผู้นำฯ <u>ภาคีเสริมพลัง</u> - ม.เทคโนโลยีราชมงคลอีสาน - ศูนย์เกษตรภูสิงห์ - พ่อม้วน จาก ทต.เมืองแก

ใบงานที่ 5

การวิเคราะห์แรงเสริม แรงต้าน และภาคีเครือข่ายดำเนินงาน

(Force Field Analysis & Stakeholder analysis)

คำชี้แจง

กิจกรรมการวิเคราะห์แรงเสริม แรงต้านและการกำหนดกิจกรรมเพื่อเพิ่มแรงเสริม และ ลดแรงต้านและนำเสนอผลการวิเคราะห์แรงเสริม แรงต้าน

1. เลือก **"กลุ่มของผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลาง" (Outcomes)** ที่คาดหวังตามที่วิเคราะห์ผลลัพธ์แล้วในแบบจำลองแผนงาน/โครงการเชิงตรรกะ (Logic Model) นำมาวิเคราะห์แรงเสริม แรงต้านพร้อมทั้งค้นหาสิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน ตามตาราง

❖ **ผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่คาดหวังไว้ในระยะสั้นถึงระยะกลางคือ...**

ตัวอย่างตารางการวิเคราะห์สิ่งที่ต้องทำเพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้านของผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่คาดหวัง

แรงเสริม/สิ่งสนับสนุนในการดำเนินงาน	**สิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริม**
1.. 2..	● .... ● ....
แรงต้าน/อุปสรรคในการดำเนินงานในการดำเนินงาน	**สิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อลดแรงต้าน**
1.. 2..	● .... ● ....

2. เลือก **"กลุ่มของผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลาง"** ที่เหลือทั้งหมด มาวิเคราะห์แรงเสริมแรงต้านพร้อมทั้งค้นหาสิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน ให้ครบทุกกลุ่มของผลลัพธ์

3. **กำหนดกิจกรรม** กลุ่มเป้าหมายและภาคีของแต่ละกิจกรรมตามตาราง

ตัวอย่างตารางการวิเคราะห์กรอบการคิดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่คาดหวัง

ผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลางที่คาดหวังไว้	สิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน	ตั้งชื่อกลุ่มกิจกรรม (Activities)	ผู้เกี่ยวข้อง (Participants)	
ผลลัพธ์ 1.................................	1.............................. .... 2..............................	A1 (ชื่อกิจกรรม)	กลุ่มเป้าหมาย	ภาคีร่วมดำเนินการ .... ภาคีเสริมพลัง ....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

"โปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) บันไดผลลัพธ์ การติดตามประเมินผล เพื่อการเรียนรู้ และพัฒนา"

หลักสูตร พัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

โปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) บันไดผลลัพธ์ การติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ และพัฒนา

วัตถุประสงค์

01 เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดทำโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) ที่สอดคล้องกับผลลัพธ์ กิจกรรม ภาคีเครือข่ายการดำเนินงาน รวมทั้งปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ

02 เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องของความหมายและประเภทของการประเมินผล

03 เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในจัดทำบันไดผลลัพธ์และการติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้พัฒนา

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

โปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) เป็นแนวทางในการที่จะดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายสูงสุดที่ได้วางไว้ ซึ่งมีความสัมพันธ์ และความเชื่อมโยงไปยังกระบวนการติดตามประเมินผลโครงการของพื้นที่ โดยใช้หลักการบันไดผลลัพธ์และการจัดเวทีสะท้อนผลลัพธ์ ดังนั้นผู้เรียนต้องมีความรู้เดิมจากหน่วยที่ 4 – 5 ประกอบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการติดตามประเมินผลโครงการให้มีความสอดคล้องกับแผนงาน/โครงการที่ตั้งไว้อย่างเป็นระบบ

ทฤษฎี/แนวคิด ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

แนวทางการติดตามประเมินผลโครงการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตโดยใช้หลักการบันไดผลลัพธ์ที่เชื่อมโยงมาจากแนวคิดของโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) ซึ่งเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมที่ดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมาย (Target population) และผู้เกี่ยวข้อง (Partner) แล้วส่งผลเชื่อมโยงต่อการเกิดผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในโครงการอย่างเป็นระบบ (United Way of America, 1996; Wholey, 1994) ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคมและกายภาพ จนในที่สุดทำให้เกิดผลกระทบทางสุขภาพหรือคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายหรือชุมชนเป้าหมาย ดังนั้นโปรแกรมผลลัพธ์จึงมีประโยชน์ในการติดตามโครงการเป็นอย่างมาก เนื่องจากจะช่วยให้ผู้ติดตามประเมินเข้าใจรายละเอียดโครงการ โดยรู้ว่าเป้าหมายที่คาดหวัง หรือผลลัพธ์ของโครงการคืออะไร มีขั้นตอนการดำเนินงาน ผู้เกี่ยวข้อง และทรัพยากรที่ใช้คืออะไรบ้าง (Pankratz, 2008; สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนัก 6, 2559)

ทฤษฎี/แนวคิด ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

สำหรับการจัดเวทีสะท้อนผลลัพธ์นั้นจะใช้แนวคิดของวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการประเมินผล (Action Research Evaluation : ARE) ซึ่งจะเป็นการดำเนินกิจกรรมของโครงการควบคู่กับการเก็บข้อมูลการปฏิบัติงานแบบส่องสะท้อนตนเองอย่างเป็นระบบเพื่อแสวงหาความรู้ วิธีการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนางานที่พบด้วยการระบุปัญหา ค้นหาสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา ค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนางาน หลังจากนั้นจะนำวิธีการแก้ไขปัญหาที่คิดขึ้นไปทดลองใช้ สังเกตผลที่เกิดขึ้น นำผลการสังเกตที่ได้มาสะท้อนผลร่วมกับผู้ร่วมงานหรือผู้บริหารหรือผู้มีส่วนได้เสีย ในกรณีที่สามารถแก้ไขปัญหาให้ทุเลาลง หรือหมดไปก็สามารถสรุปวิธีการแก้ไขปัญหาสู่วงกว้างได้ แต่หากไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้ทุเลาลงหรือหมดไปผู้ปฏิบัติงานต้องคิดสร้างสรรค์วิธีการใหม่ ๆ เพิ่มเติม แล้วนำไปทดลองใช้เข้าสู่การวิจัยปฏิบัติการควบคู่กับการปฏิบัติงานใหม่เป็นวงจรอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะประสบผลสำเร็จ (สนธยา พลศรี, 2545)

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำ

1) ผู้สอนทักทายและแนะนำตนเองให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม

2) ผู้สอนสร้างความสนใจให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม โดยการตั้งคำถามที่ดึงความอยากรู้อยากเห็นของผู้เข้ารับการอบรมในเรื่องที่สนใจหรือเรื่องที่เป็นประสบการณ์ใกล้ๆตัว ผู้สอนใช้การสาธิตการนำเสนอภาพเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอน

3) ผู้สอนบอกจุดประสงค์แก่ผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมรับรู้ว่าการเรียนครั้งนี้ผู้สอนคาดหวังอย่างไร ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมสามารถตั้งจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนระหว่างการเรียนรู้ได้

4) ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมพยายามทบทวนองค์ความรู้เดิมที่ผ่านมา เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเห็นความสัมพันธ์ของการเรียนรู้สิ่งใหม่กับสิ่งที่ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้มาก่อน

ขั้นสอน

1) ผู้สอนถ่ายทอดความรู้และสื่อการเรียนรู้เรื่อง ดังนี้

- การจัดทำโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model)
- การจัดทำบันได้ผลลัพธ์
- การออกแบบเก็บข้อมูลและการสะท้อนผลลัพธ์

2) ผู้สอนฝึกปฏิบัติการประยุกต์ใช้โปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) เพื่อเชื่อมโยงไปยัง การจัดทำบันไดผลลัพธ์และการออกแบบเก็บข้อมูลเพื่อสะท้อนผลลัพธ์

ขั้นสรุป

ผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเปิดโอกาสให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมได้มีส่วนร่วมในการสรุปและทบทวนสาระสำคัญของบทเรียน โดยการถามตอบในประเด็นต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมจดจำความรู้และถ่ายโอนความรู้ไปสู่ผู้อื่น นำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการทำงานหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากแบบฝึกปฏิบัติได้

ระยะเวลาจัดการเรียนรู้ 	❖ การบรรยาย จำนวน 30 นาที ❖ การฝึกปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จำนวน 3 ชั่วโมง ❖ นำเสนอกลุ่มละ 10 - 12 นาที
วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ 	บรรยายโดยใช้ Power Point ในประเด็น ❖ การจัดทำโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) ❖ การจัดทำบันไดผลลัพธ์ ❖ การออกแบบเก็บข้อมูลและการสะท้อนผลลัพธ์
การวัดประเมินผล (ตัวชี้วัดสมรรถนะผู้อบรม)/เกณฑ์ 	❖ แบบประเมินความรู้ทดสอบหลังการอบรม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ❖ พฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการสอนและการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและการตอบข้อซักถาม ❖ แบบประเมินผลงานที่นำเสนอ ❖ แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนขณะอยู่ในกลุ่มฝึกปฏิบัติ

06 โปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) บันไดผลลัพธ์ การติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ และพัฒนา

โปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model)

โปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) เป็นแนวทางในการที่จะดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายสูงสุดที่ได้วางไว้ (สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนัก 6, 2554) หรือเป็นรูปแบบของความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของกิจกรรม (activities) ผลผลิต (output) ผลลัพธ์ระยะสั้น ผลลัพธ์ระยะกลาง และผลลัพธ์ระยะยาว (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย, 2561)

สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนัก 6 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2562) ได้ให้ความหมายและแนวคิดในเรื่องนี้ดังนี้ โปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) เป็นแผนผังความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เห็นว่า การบรรลุผลลัพธ์ที่กำหนดไว้นั้นจะต้องทำอะไร กับใคร อย่างไร เพื่อช่วยให้ผู้ทำการติดตามประเมินผลลัพธ์สามารถตอบโจทย์สำคัญ 2 เรื่อง คือ

1) แผนงาน/โครงการที่ทำการติดตามประเมินผล เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงผลลัพธ์อะไรบ้าง อย่างไร

2) การเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีความเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์ ผลผลิต และกิจกรรมอย่างไร เพื่อยืนยันได้ว่าผลลัพธ์ที่ได้เกิดจากกระบวนการทำงานของแผนงาน/โครงการนั้น ๆ

องค์ประกอบของผลลัพธ์

ประกอบด้วย

- **ผลลัพธ์ (Outcome)** ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว
- **ผลผลิต (Output)**
- **ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Participant)** ซึ่งมี 3 กลุ่มสำคัญ คือ

  1) กลุ่มเป้าหมาย (Target population) หมายถึง กลุ่มคนที่ต้องการขับเคลื่อนหรือต้องการให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในแต่ละกิจกรรมจะมีกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกัน

  2) ภาคีร่วมดำเนินการ (Boundary Partners) เป็นผู้มาร่วมดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ เช่น แกนนำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. ผู้นำกลุ่มอาชีพ ฯลฯ

  3) ภาคีเสริมพลัง/ภาคียุทธศาสตร์ (Strategic Partners) เป็นผู้ที่มีภารกิจหรือเป้าหมายของตนเองใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกันกับเป้าหมายของโครงการ แล้วมาช่วยหนุนเสริมการดำเนินงาน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หน่วยงานในพื้นที่ ฯลฯ

➢ **กิจกรรม (Activities)** ที่ถูกคิดมาจากการวิเคราะห์กิจกรรมเพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน

➢ **ปัจจัย/ทรัพยากรที่ใช้ดำเนินการ (Inputs)** ต้องสอดคล้องกับกิจกรรม ผลผลิต และผลลัพธ์ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เทคโนโลยี สื่อ ทรัพยากรบุคคล เป็นต้น

รูปภาพที่ 16 องค์ประกอบของโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model)

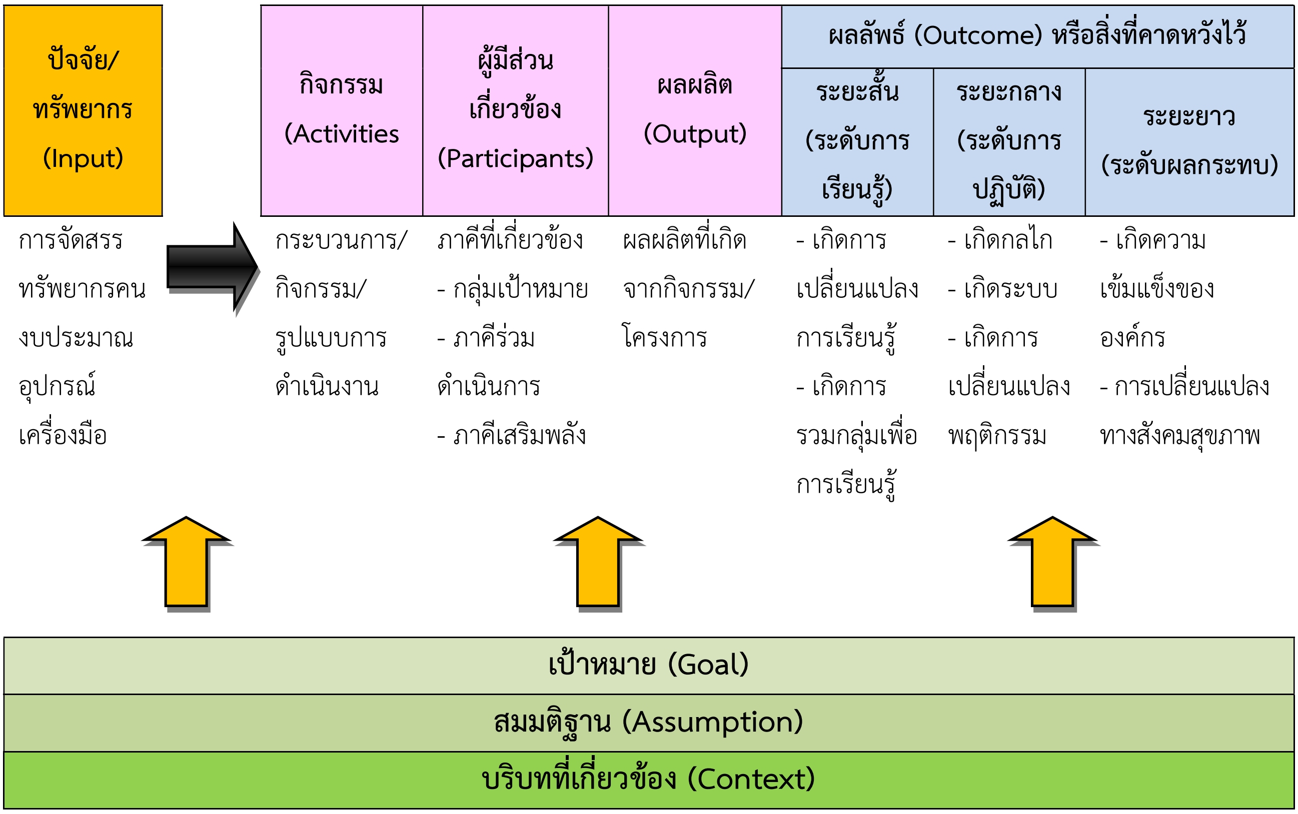

รูปภาพที่ 17 ตัวอย่างการจัดทำโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) แบบสมบูรณ์

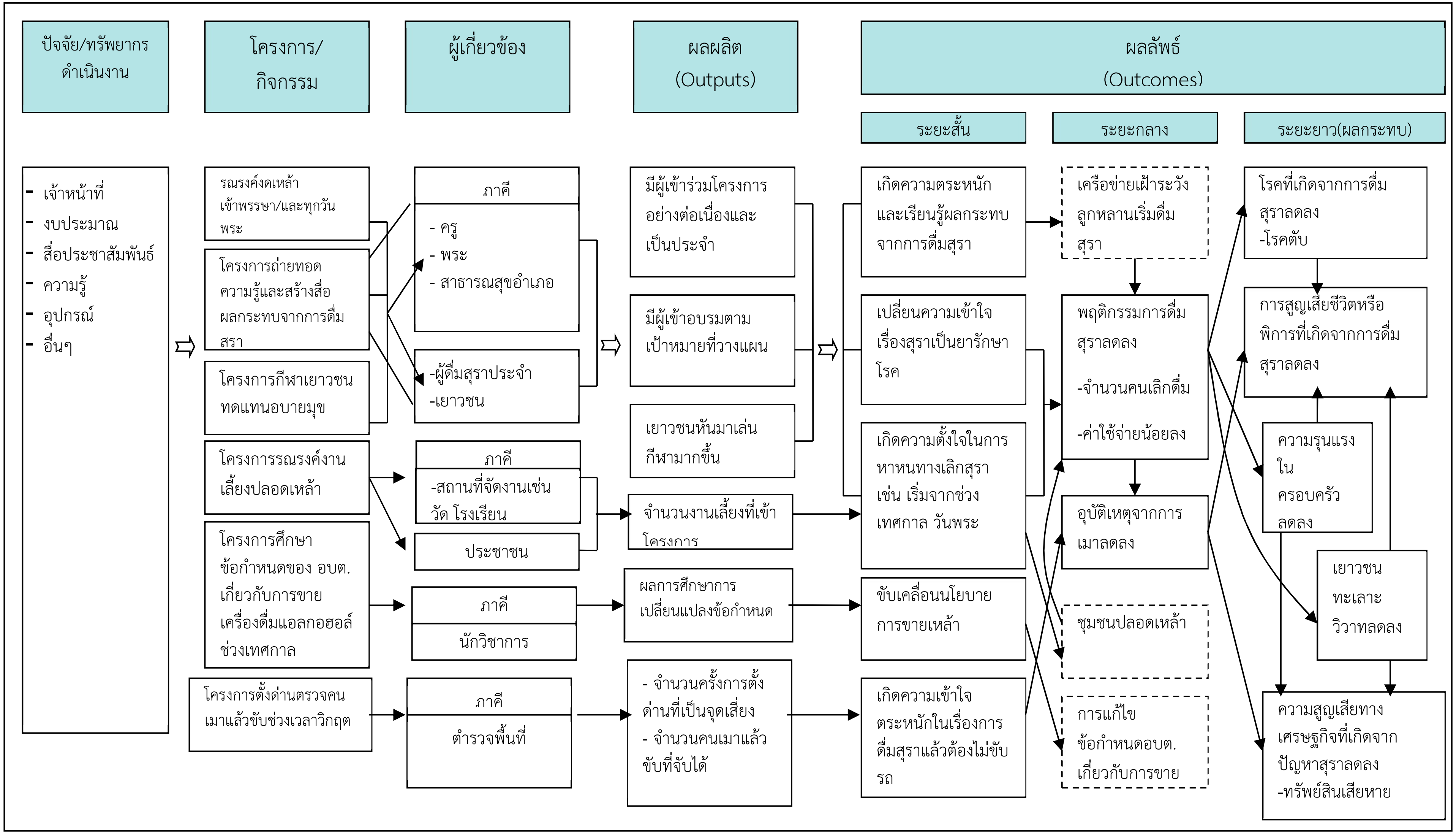

ที่มา : คู่มือโครงการพัฒนาทักษะด้านการบริหารงานสร้างเสริมสุขภาพให้แก่บุคลากร/ทีมงานด้านสุขภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

ใบงานที่ 6

การจัดทำโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) แบบสมบูรณ์ของแต่ละพื้นที่

คำชี้แจง (กิจกรรมในห้องเรียน)

01 ใช้ผลของใบงานการกำหนดระดับผลลัพธ์ในใบงานที่ 4 และผลของการกำหนดโครงการ/กิจกรรม ในใบงานที่ 5 เข้าร่วมจัดทำ

02 ใช้กระดาษ Post-it เขียนหัวข้อโครงการ ภาคี ผลผลิต และผลลัพธ์ ตามโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) ติดลงบน Flipchart

03 ลากเส้นเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ พร้อมรายงานผลในที่ประชุม

บันไดผลลัพธ์และการสะท้อนผลลัพธ์

ในการติดตามประเมินผลโครงการจะเน้นการติดตามประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ ไม่ว่าจะเป็นผลลัพธ์ระยะสั้น (C) ระยะกลาง (B) และระยะยาว (A) โดยผ่านการวิเคราะห์เชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแต่ละระดับ และการวิเคราะห์วิธีการหรือกิจกรรมที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนัก ๖ (๒๕๕๙) ได้ให้หลักการและขั้นตอนการจัดทำกระบวนการติดตามประเมินผลซึ่งประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน ดังนี้

❖ **ขั้นตอนที่ 1 การคลี่ผลลัพธ์** เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์ในแต่ละระดับ

❖ **ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์** เพื่อใช้เป็นแนวทางในการติดตามประเมินผลลัพธ์แต่ละตัวว่าในการดำเนินงานนั้นสามารถสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นตามที่ได้คาดหวังไว้มากน้อยเพียงใด

❖ **ขั้นตอนที่ 3 การระบุกิจกรรมที่นำไปสู่ผลลัพธ์** เป็นการวิเคราะห์ว่ากิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) แต่ละกิจกรรมนั้นสามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ใด

❖ **ขั้นตอนที่ 4 การออกแบบเก็บข้อมูลเพื่อตอบตัวชี้วัดผลลัพธ์** และการประมวลผลข้อมูลเพื่อเป็นการวางแนวทางในการเก็บรวบรวมเพื่อตอบคำถามตามตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ได้กำหนดไว้

❖ **ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผลลัพธ์** เพื่อนำผลจากการประมวลข้อมูลผลลัพธ์สะท้อนกลับไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อเรียนรู้และพัฒนาต่อไป

ขั้นตอนที่ 1 การคลี่ผลลัพธ์

การจัดทำโครงการต่าง ๆ อาจพบว่ามีกลุ่มผลลัพธ์หลายกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะมีระดับขั้นของการเกิดผลลัพธ์ก่อนและหลัง ดังนั้นในการติดตามประเมินผลโครงการจึงต้องมีการคลี่ผลลัพธ์ในแต่ละระดับ เพื่อช่วยให้สามารถมองเห็นเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งหากผู้ติดตามประเมินผลสามารถพัฒนาโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) ได้สมบูรณ์แล้วจะทำให้เห็นความสัมพันธ์ของกลุ่มผลลัพธ์และจำนวนชุดผลลัพธ์ทั้งหมด ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- **ขั้นตอนที่ 1** การเลือกชุดผลลัพธ์ที่ต้องการทีละชุดจากโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) ที่ได้กำหนดไว้

- **ขั้นตอนที่ 2** วางผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายไว้ก่อน ซึ่งผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายโดยส่วนใหญ่จะเป็นผลลัพธ์ ระยะกลางหรือผลลัพธ์ระดับการเปลี่ยนแปลงตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ (B) ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย หรือการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม นอกจากผลลัพธ์ระยะกลางแล้ว

ยังสามารถวางผลลัพธ์ระยะยาวบางตัวที่เกิดขึ้นในระยะเวลาการดำเนินงานของโครงการ เช่น ปริมาณขยะลดลง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายไม่จำเป็นต้องเป็นผลลัพธ์ระดับการเปลี่ยนแปลงสถานะทางสุขภาพที่ต้องการ เช่น การมีสุขภาพดี เพราะอาจจะไปไม่ถึงในระยะเวลาของแผนงานโครงการ

- **ขั้นตอนที่ 3** คิดถอยหลังกลับมายังผลลัพธ์ขั้นที่ 2 ซึ่งจะเป็นผลลัพธ์ระดับตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ (B) หรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวกำหนดสุขภาพ (C) ที่เกิดขึ้นมาก่อนจึงจะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายได้ เช่น การเกิดกลไกการติดตามผลการดำเนินงาน การเกิดการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการส่งเสริมการบริโภคผักผลไม้ การเกิดข้อตกลงร่วมกันในการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุ
- **ขั้นตอนที่ 4** คิดถอยกลับมาผลลัพธ์ขั้นที่ 1 หรือผลลัพธ์ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวกำหนดสุขภาพ (C) ที่เกิดขึ้นก่อน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ขั้นกลางได้ เช่นการเกิดการรวมกลุ่มของแกนนำชมรมผู้สูงอายุ การเกิดคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการ เป็นต้นอย่างไรก็ตามบันไดผลลัพธ์ไม่จำเป็นต้องมีจำนวน 3 ขั้น ผลลัพธ์จะขึ้นอยู่กับความสำเร็จของผลลัพธ์ในแต่ละระดับที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของผลลัพธ์ในระดับถัดไป

จากตัวอย่างการวิเคราะห์ และจัดกลุ่มผลลัพธ์เรื่องปัญหาการปลูกผักโดยใช้สารเคมี หมู่บ้านสำโรง เพื่อจัดทำโครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง (ภาพที่ 18) ซึ่งมีกลุ่มผลลัพธ์จำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผลลัพธ์ครัวเรือนปลูกผักปลอดสารพิษ และเกิดสภาผู้นำชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งในเนื้อหาเอกสารนี้จะขอยกตัวอย่างบันไดผลลัพธ์เฉพาะกลุ่มผลลัพธ์ครัวเรือนผปลูกผักปลอดสารพิษ ดังนี้

รูปภาพที่ 18 ตัวอย่างบันไดผลลัพธ์โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง (ปีที่ 1)

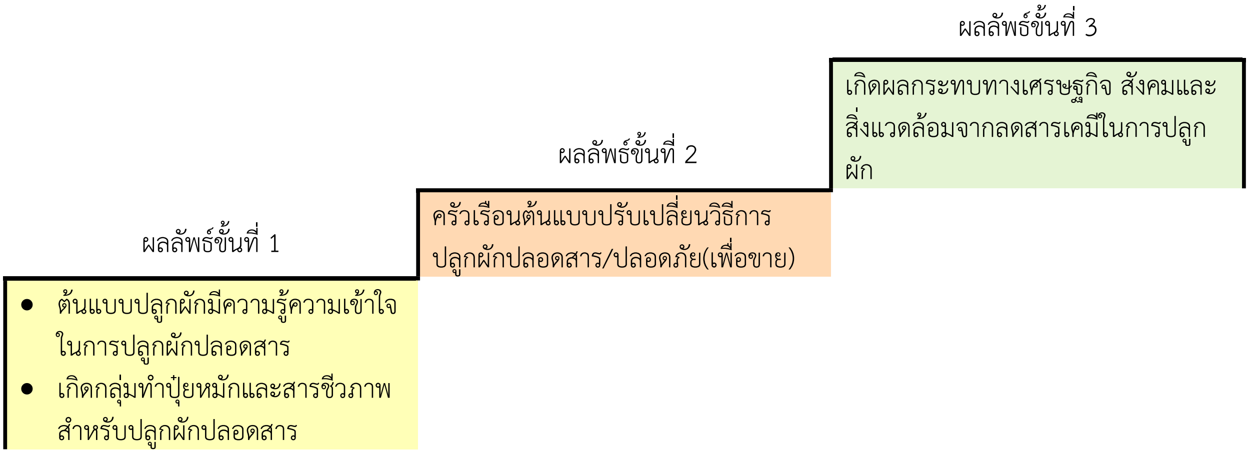

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์

ภายหลังจากการคลี่ผลลัพธ์ในแต่ละระดับแล้วนั้น จะเป็นขั้นตอนการกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ เพื่อใช้เป็นตัววัดผลลัพธ์ว่าเกิดขึ้นหรือมีการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายได้หรือไม่ ซึ่งมีความจำเป็นต้องมีตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่สำคัญของแต่ละขั้นบันได โดยตัวชี้วัดที่ดีมีลักษณะดังนี้

✓ มีความชัดเจนสอดคล้องกับผลลัพธ์ที่ต้องการ
✓ วัดได้เป็นรูปธรรม
✓ เป็นที่เข้าใจได้ และยอมรับร่วมกันระหว่างผู้ทำโครงการ กลุ่มเป้าหมาย และภาคีที่เกี่ยวข้อง
✓ ตัวชี้วัดผลลัพธ์ไม่ควรมีมากเกินไป โดยเฉพาะตัวชี้วัดในเป้าหมายสุดท้าย ควรเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดที่จะบ่งบอกถึงความสำเร็จหรือการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนจริง ๆ (1 - 2 ตัวชี้วัด)

ตัวชี้วัดผลลัพธ์สามารถเป็นได้ทั้งตัวชี้วัดเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยตัวชี้วัดที่ดีจะต้องเป็นตัวชี้วัดที่กลุ่มเป้าหมายและผู้เกี่ยวข้องในโครงการเห็นตรงกันว่าจะวัดผลลัพธ์เหล่านั้นด้วยข้อมูลหรือวิธีการอย่างไร

ทั้งนี้สำนักพัฒนาระบบบริหาร (2554) ได้แบ่งประเภทตัวชี้วัดออกเป็น 3 ประเภทคือ

1) ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ คือ ตัวชี้วัดที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้วัดสิ่งที่นับได้หรือสิ่งที่มีลักษณะเชิงกายภาพ โดยมีหน่วยการวัด เช่น จำนวน ร้อยละ และระยะเวลา เป็นต้น ตัวชี้วัดเชิงปริมาณจะเหมาะสำหรับการวัดในสิ่งที่จับต้องได้ เป็นรูปธรรม และมีความชัดเจน

2) ตัวชี้วัดเชิงปริมาณที่ใช้วัดสิ่งที่เป็นนามธรรม (ตัวชี้วัดเชิงสังคม) เช่น ความพึงพอใจ ระดับความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรม เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้แม้จะไม่มีลักษณะเชิงกายภาพที่สามารถนับเป็นจำนวนได้อย่างชัดเจนแต่สามารถวัดเป็นเชิงปริมาณได้โดยสร้างเครื่องมือวัดเพื่อใช้วัดสิ่งที่เป็นนามธรรมเหล่านี้ขึ้น

3) ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ คือ ตัวชี้วัดที่วัดสิ่งที่ไม่เป็นค่าเชิงปริมาณหรือเป็นหน่วยวัดใด ๆ แต่จะเป็นการวัดที่อิงกับค่าเป้าหมายที่มีลักษณะพรรณนาหรือเป็นคำอธิบายถึงเกณฑ์การประเมิน ณ ระดับค่าเป้าหมายต่าง ๆ ซึ่งตัวชี้วัดประเภทนี้จะต้องพิจารณาถึงหัวข้อที่สนใจ การเปลี่ยนแปลงที่เราพยายามที่จะเข้าใจรวมถึงหน่วยในการวิเคราะห์ (การเปลี่ยนแปลงของประชากรในหมู่บ้านหรือในภูมิภาค) ระยะเวลาที่เราติดตาม และสถานที่ที่ตัวชี้วัดนำไปประยุกต์ใช้ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2559)

รูปภาพที่ 19 ตัวอย่างบันไดผลลัพธ์และตัวชี้วัดผลลัพธ์โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง (ปีที่ 1)

ขั้นตอนที่ 3 การระบุกิจกรรมที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์

ภายหลังการคลี่ผลลัพธ์และกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ จะต้องทำการวิเคราะห์ต่อไปว่ากิจกรรมดำเนินงาน (ที่ได้จากการวิเคราะห์แรงเสริม – แรงต้าน) ในโครงการได้ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ใด โดยนำมาแยกระบุไว้ในส่วนบนของผลลัพธ์ในบันไดแต่ละขั้น เพื่อเป็นแนวทางในการวัดประเมินผลจากการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ว่าส่งผลต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตามที่ได้คาดหมายไว้อย่างไร

รูปภาพที่ 20 ตัวอย่างบันไดผลลัพธ์ ตัวชี้วัดผลลัพธ์ และกิจกรรมโครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง (ปีที่ 1)

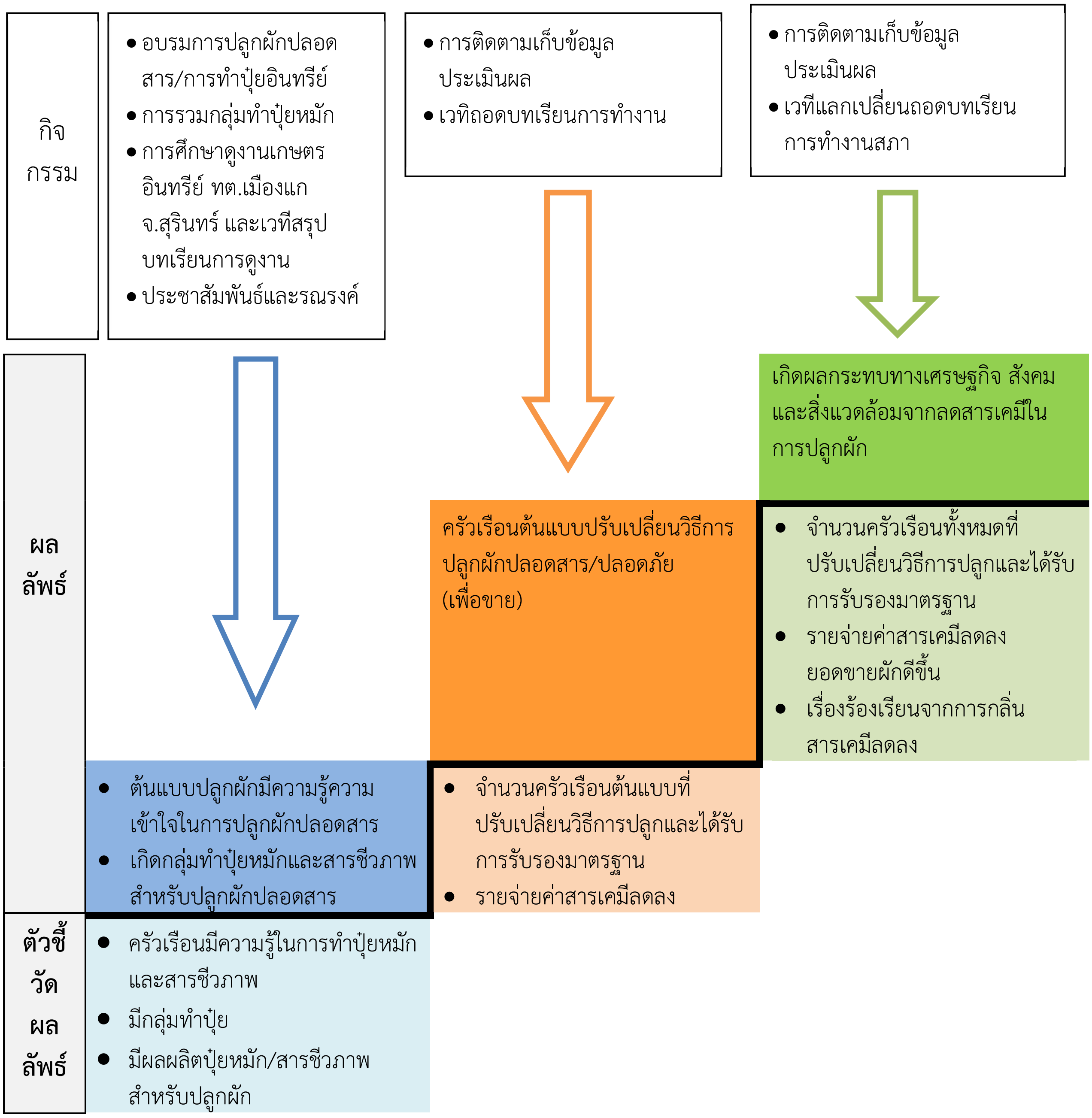

ขั้นตอนที่ 4 การออกแบบเก็บข้อมูลเพื่อตอบตัวชี้วัดผลลัพธ์

ในการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์ ควรมีการออกแบบการเก็บข้อมูลตั้งแต่เริ่มดำเนินงานโครงการ เพื่อให้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดโครงการ และควรมีการเก็บข้อมูลพื้นฐานก่อนเริ่มโครงการ หรือข้อมูลตั้งต้นสำคัญ (Baseline) ซึ่งจะช่วยในการประเมินในช่วงเวลาต่อ ๆ ไปได้ดี แต่พบว่าหลายโครงการไม่สามารถเก็บข้อมูลพื้นฐานได้อาจเนื่องมาจากการเก็บข้อมูลจากตัวอย่างจำนวนมากต้องใช้งบประมาณสูง หรือสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ไม่เอื้อต่อการเก็บข้อมูล อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะไม่มีข้อมูลพื้นฐานก่อนเริ่มโครงการ ก็ต้องหาทางเปรียบเทียบว่าโครงการบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ถ้าข้อมูลพื้นฐานไม่เพียงพออาจดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเริ่มแรกของโครงการเป็นข้อมูลพื้นฐานโดยทันที (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2559)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวชี้วัดนั้น สามารถดำเนินการได้หลายวิธี ซึ่งผู้เก็บข้อมูลต้องเลือกวิธีการเก็บข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับบริบทและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่และบ่อยครั้งที่จะต้องใช้วิธีการหลายๆ ลักษณะในการเก็บข้อมูล ตัวอย่างวิธีการเก็บข้อมูลที่นิยมได้แก่

- **การสังเกต** เป็นการเก็บข้อมูลที่สามารถมองเห็นและเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ได้เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่สังเกตได้ กับข้อมูลตั้งต้น (Baseline) แล้วพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิด เช่น พฤติกรรมการบริโภคอาหารว่ามีการบริโภคผักเพิ่มขึ้น หรือบริโภคอาหารรสชาติเค็มลดลงหรือไม่
- **การสอบถามกลุ่มเป้าหมายและผู้เกี่ยวข้อง** โดยการใช้แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ ใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิที่ต้องการได้รับข้อมูลจากแหล่งข้อมูลโดยตรง ซึ่งข้อมูลที่เก็บได้อาจจะเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ หรือเชิงคุณภาพ
- **การตั้งวงคุยแลกเปลี่ยนกับกลุ่มแกนนำ หรือคณะทำงานโครงการ** ในลักษณะการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่กลุ่มแกนนำหรือคณะทำงานได้รวบรวม หรือวิเคราะห์ไว้แล้ว หรือเพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข้อมูลโดยตรง เช่น การตั้งวงคุยเรื่องค่าใช้จ่ายค่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานศพ
- **การรวบรวมแผนที่ ภาพถ่ายหรือวิดีโอ** เพื่อเป็นการเปรียบเทียบก่อนหลังการดำเนินงาน หรือเพื่อช่วยเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ
- **การศึกษาจากเอกสารหรือรายงานที่มีอยู่** เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารรายงานต่าง ๆ ที่แกนนำหรือคณะทำงานโครงการที่ได้จัดทำบ้างแล้ว (สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนัก 6, 2559)

การออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2559) ได้ให้แนวทางและหลักการออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ดึงผลลัพธ์ ที่กำหนดไว้ในบันไดผลลัพธ์

2) กำหนดข้อมูลที่ต้องการใช้ในการตอบตัวชี้วัด ซึ่งบางตัวอาจต้องการข้อมูลที่หลากหลายเพื่อสังเคราะห์ตัวชี้วัดก็ได้

3) ระบุแหล่งข้อมูลที่ใช้หรือแหล่งที่จะสามารถไปเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล เช่น คณะทำงาน คนในชุมชน หรือเป็นเอกสาร เช่น รายงานการประชุม ประกาศกติกาชุมชน

4) กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่กำหนดไว้ เช่น การทบทวนเอกสาร การสังเกตพฤติกรรม การสอบถาม เป็นต้น

5) กำหนดผู้เก็บรวบรวมข้อมูลและผู้วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งอาจจะเป็นคณะทำงาน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากคณะทำงาน

6) กำหนดช่วงระยะเวลาการเก็บข้อมูลในแต่ละตัวชี้วัด

7) ออกแบบแนวทางการวิเคราะห์ผลลัพธ์และตัวชี้วัด

ตารางที่ 9 ตัวอย่างตารางการออกแบบเก็บรวบรวมข้อมูลและแนวทางการประมวลผลลัพธ์

ตัวชี้วัดผลลัพธ์	ข้อมูล	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล	ช่วงเวลาเก็บข้อมูล	แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล
การประมวลผลลัพธ์ :						

หมายเหตุ : ผลจากการประมวลผลลัพธ์ จะเกิดได้ 2 ลักษณะ คือ 1) ผลลัพธ์ที่ได้คาดหวังไว้ (ตามบันไดผลลัพธ์) 2) ผลลัพธ์ที่ไม่ได้คาดหวัง ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งผลลัพธ์ที่เป็นด้านบวกหรือเกินความคาดหวังของโครงการและผลลัพธ์ที่เป็นด้านลบที่โครงการจะต้องหาทางปรับแผนการทำงานเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังต่อไป

ใบงานที่ 7

การจัดทำบันไดผลลัพธ์

คำชี้แจง ให้แต่ละกลุ่มนำโครงการที่ฝึกทำในแบบฝึกปฏิบัติการ มาเลือกกลุ่มผลลัพธ์และจัดทำบันไดผลลัพธ์ ตามระดับผลลัพธ์ (สั้น กลาง ยาว) กลุ่มกิจกรรม และตัวชี้วัดให้ชัดเจนตามขั้นตอน ดังนี้

- **ขั้นตอนที่** 1 จัดวางผลลัพธ์บนบันได
- **ขั้นตอนที่** 2 วางตัวชี้วัดไว้ใต้บันไดแต่ละขั้น
- **ขั้นตอนที่** 3 วางกิจกรรมที่เกี่ยวข้องไว้เหนือบันไดผลลัพธ์แต่ละขั้น

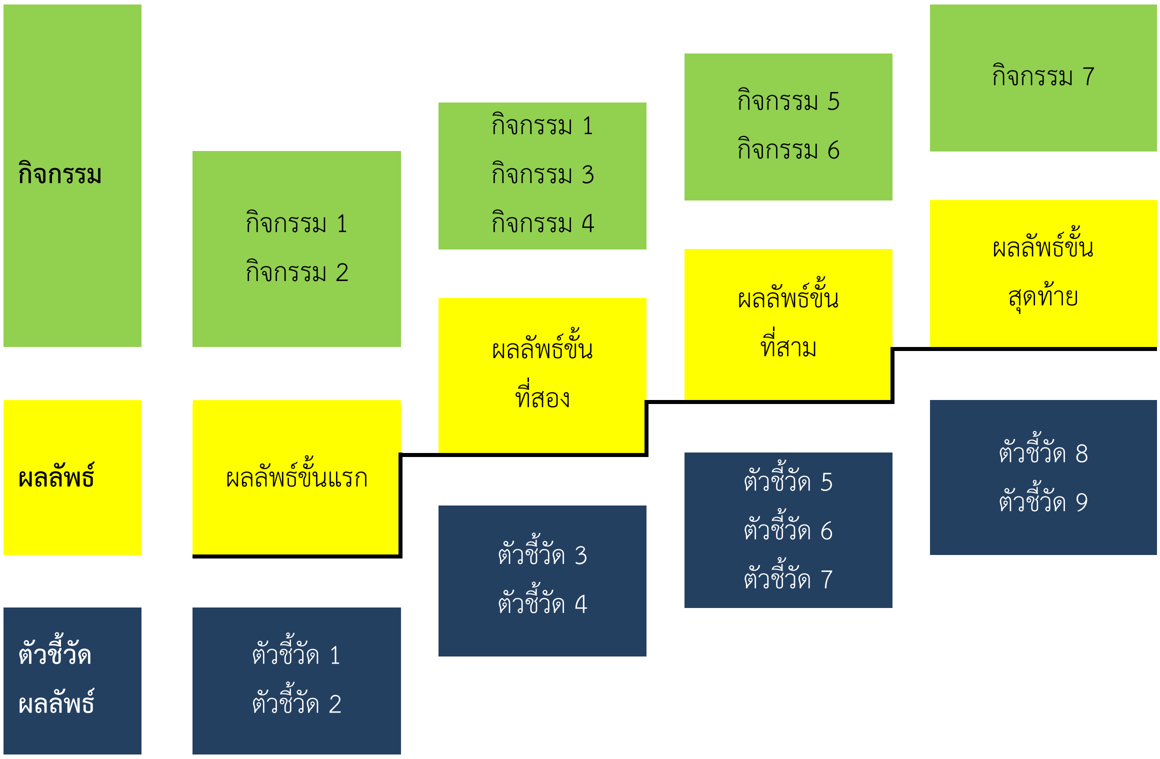

Tip.....

กิจกรรมบางกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ในหลายระดับ หรือเป็นกิจกรรมที่มีการดำเนินงานต่อเนื่องตลอดระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ สามารถระบุกิจกรรมต่อเนื่องครอบคลุมผลลัพธ์ในหลายระดับ เช่น กิจกรรมการติดตามประเมินผล เป็นต้น

(สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนัก 6, 2559

ใบงานที่ 8

การออกแบบเก็บรวบรวมข้อมูล และแนวทางการประมวลผลลัพธ์

คำชี้แจง ให้แต่ละกลุ่มนำบันไดผลลัพธ์จากใบงานที่ 7 มาออกแบบการเก็บข้อมูลและติดตามดังตาราง ดังนี้

ตัวชี้วัด ผลลัพธ์	ข้อมูล	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ผู้เก็บรวบรวม ข้อมูลและ วิเคราะห์ข้อมูล	ช่วงเวลาเก็บ ข้อมูล	แนวทางการ วิเคราะห์ ข้อมูล
1.						
2.						
การประมวลผลลัพธ์ :						

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผลลัพธ์

การสะท้อนผลลัพธ์เป็นแนวทางการประเมินกระบวนการทำงานที่คณะทำงานต้องร่วมกันวางแผนดำเนินการโดยใช้กิจกรรมที่ได้ทำไปแล้วเป็นตัวตั้งแล้วมองย้อนกลับไปพิจารณาประเด็นต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการทำงานได้บทเรียนนำมาใช้ปรับปรุงงาน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากความสำเร็จ ความผิดพลาด และหาแนวทางการปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน

รูปภาพที่ 21 วงจรการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา

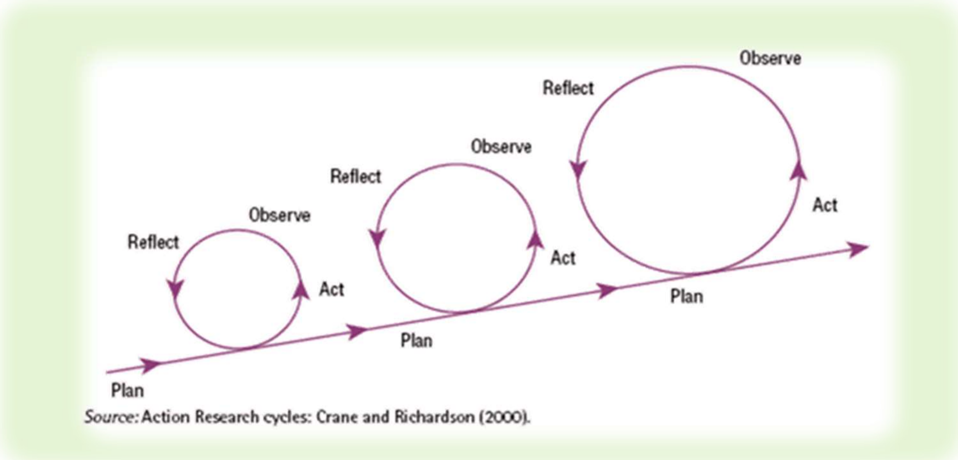

สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนัก 6 (2559) ให้หลักการและแนวทางการออกแบบวงสะท้อนผลลัพธ์ ดังนี้

การออกแบบวงสะท้อนตามขั้นตอนการสะท้อนผลลัพธ์ จะทำในลักษณะของ timeline ระบุถึงตัวชี้วัดของผลลัพธ์ที่ต้องการจะสะท้อน เรียงลำดับตามลำดับของผลลัพธ์แต่ละครั้ง ระบุกิจกรรมที่ต้องดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลลัพธ์นั้น ๆ และระบุผู้มีส่วนร่วมในวงสะท้อนของแต่ละครั้ง

รูปภาพที่ 22 แนวทางการออกแบบสะท้อนผลลัพธ์โครงการ

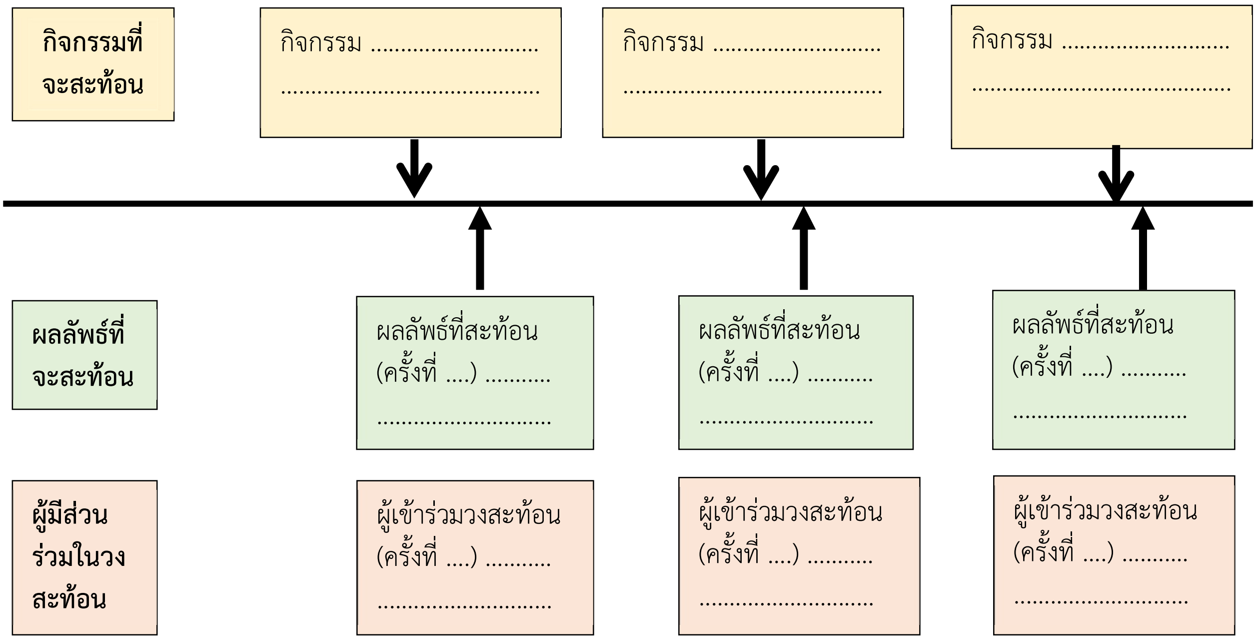

ขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

❖ **ขั้นตอนที่ 1** การนำผลลัพธ์จากบันไดผลลัพธ์มาพิจารณาลำดับก่อนหลังของการเกิด รวมถึงการวางระยะเวลาในการสะท้อนผลลัพธ์ว่าควรสะท้อนเมื่อใดจึงจะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ ซึ่งในการสะท้อนผลลัพธ์อาจจะแยกตั้งวงสะท้อนทีละผลลัพธ์ หรือรวมผลลัพธ์ในบางประเด็นที่เกิดขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกันมาสะท้อนพร้อมกันก็ได้ หรืออาจจะมีการสะท้อนผลลัพธ์ในประเด็นเดิมซ้ำในครั้งถัดไป เนื่องจากเป็นผลลัพธ์ที่มีการสะท้อนแล้วแต่มีการเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ หรือเป็นผลลัพธ์ที่ต้องติดตามตลอดระยะเวลาการดำเนินโครงการก็ได้ โดยข้อดีของการทำซ้ำหลายรอบนั้นจะทำให้เห็นถึงการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์ และเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นที่ทำให้การดำเนินงานไม่เกิดผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง

❖ **ขั้นตอนที่ 2** เป็นขั้นตอนการระบุกิจกรรมตามลำดับของการดำเนินงานโดยคำนึงถึงกิจกรรมที่นำไปสู่ผลลัพธ์ในระดับต่าง ๆ ตามที่ได้คลี่ผลลัพธ์ไว้ในขั้นแรก โดยกิจกรรมที่มีการระบุนั้น จะเป็นกิจกรรมที่คณะทำงานโครงการร่วมกันกำหนด และเห็นชอบร่วมกันว่าเป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานแล้วจะนำไปสู่ความสำเร็จตามผลลัพธ์ที่ได้วางไว้ ซึ่งจะมีที่มาจากโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) ที่ได้วางไว้แล้ว

❖ **ขั้นตอนที่ 3** การกำหนดผู้มีส่วนร่วมในวงสะท้อนแต่ละครั้ง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องตามแนวทางการประเมินเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา และเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงได้เรียนรู้วิธีแก้ไขปัญหาไปด้วยกัน การมุ่งสู่เป้าหมายผลลัพธ์ที่วางไว้ร่วมกัน ในแต่ละวงสะท้อนจะมีผู้มีส่วนร่วมแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับข้อมูลและผลลัพธ์ที่จะสะท้อนว่าเกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย และภาคีกลุ่มใดบ้าง โดยผู้มีส่วนร่วมในวงสะท้อนจะประกอบด้วยคณะทำงาน กลุ่มเป้าหมาย และภาคีหรือตัวแทนจากชุมชน เช่น หากต้องการสะท้อนผลลัพธ์เรื่องการเกิดคณะทำงานการจัดการขยะ ผู้มีส่วนร่วมในวงสะท้อนควรเป็นคณะทำงานโครงการ และผู้นำชุมชน (กรรมการชุมชน ตัวแทนหมู่บ้าน/คุ้ม อปท.) หรือหากต้องการสะท้อนผลลัพธ์ในเรื่องจุดเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุในชุมชนได้รับการแก้ไขอย่างมีส่วนร่วม ผู้มีส่วนร่วมในวงสะท้อนควรเป็นคณะทำงานโครงการ สมาชิกในชุมชน และตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาจุดเสี่ยงในชุมชน

❖ **ขั้นตอนที่ 4** การเตรียมผลลัพธ์ที่จะสะท้อน จะเป็นข้อมูลการออกแบบวงสะท้อนที่ได้กำหนดไว้ โดยเป็นข้อมูลที่ได้มีการประมวลเปรียบเทียบกับผลลัพธ์ และนำเสนอในลักษณะที่เข้าใจง่าย เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ชัดเจน โดยเป็นข้อมูลที่มีการรวบรวม และประมวลผลลัพธ์ตามตารางการออกแบบการเก็บข้อมูลที่วางไว้ เช่น การแสดงข้อมูลโดยใช้ภาพหรือตัวเลขที่แสดงการเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบในช่วงเวลาต่าง ๆ ในการดำเนินงาน เช่น ก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงาน หรือหลังการดำเนินงาน

❖ **ขั้นตอนที่ 5** การนำผลการสะท้อนจากผู้เกี่ยวข้องมาปรับแนวทางการทำงานในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจเป็นการปรับกระบวนการดำเนินงานในกรณีที่ผลลัพธ์ไม่บรรลุตามที่วางไว้ หรือการเรียนรู้และพัฒนาเพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้นไป

ใบงานที่ 9

การออกแบบสะท้อนผลลัพธ์

คำชี้แจง ให้แต่ละกลุ่มนำโครงการที่ฝึกทำในแบบฝึกปฏิบัติการ มาวางกรอบการสะท้อนผลลัพธ์ตามแบบประเมิน ดังนี้

กิจกรรมที่จะสะท้อน	กิจกรรม	กิจกรรม	กิจกรรม ....
ผลลัพธ์ที่จะสะท้อน	ผลลัพธ์ที่สะท้อน (ครั้งที่ ....)	ผลลัพธ์ที่สะท้อน (ครั้งที่ ....)	ผลลัพธ์ที่สะท้อน (ครั้งที่ ....) ....
ผู้มีส่วนร่วมในวงสะท้อน	ผู้เข้าร่วมวงสะท้อน (ครั้งที่ ....)	ผู้เข้าร่วมวงสะท้อน (ครั้งที่ ....)	ผู้เข้าร่วมวงสะท้อน (ครั้งที่ ....) ....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7

"การจัดทำโครงการ"

หลักสูตร พัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7
การจัดทำโครงการ

วัตถุประสงค์

01 เพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับผลลัพธ์และกิจกรรม

02 เพื่อฝึกทักษะการเขียนโครงการ การวางแผนติดตามและประเมินผล ควบคู่ไปกับการพัฒนาโครงการ

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

การจัดทำโครงการจะเป็นการใช้ข้อมูลจากหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 – 6 เพื่อตอบคำถามดังนี้ 1) โครงการอะไร 2) ทำไมจึงต้องริเริ่มโครงการ 3) ทำเพื่ออะไร 4) ทำอย่างไร 5) ใครทำ 6) บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ และ 7) เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วจะได้อะไร

ทฤษฎี/แนวคิด ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

หลักการพัฒนาและเขียนโครงการที่ดี จะต้องมีความชัดเจนในการกำหนดสาระสำคัญของการจัดทำโครงการ อาทิ ทำไมจึงเลือกทำโครงการนี้ วัตถุประสงค์ของการทำโครงการ มีวิธีทำโครงการอย่างไร ทำโครงการแล้วจะได้อะไร โดยต้องคำนึงถึงผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละกิจกรรม ว่าสามารถนำมาสู่ผลผลิตของโครงการและเชื่อมโยงไปสู่โครงการที่เกี่ยวเนื่องต่าง ๆ อย่างไร การกำหนดผู้เกี่ยวข้องและการกำหนดงบประมาณ เป็นต้น

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำ

1) ผู้สอนกล่าวทักทายและแจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
2) ผู้สอนถามและดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยง

ขั้นสอน

1) ผู้สอนถ่ายทอดความรู้โดยใช้สื่อการสอนคือ Power point
2) ผู้สอนเริ่มจาก

- ❖ การอธิบายหลักการเขียนโครงการ
- ❖ อธิบายแนวทาง/ขั้นตอนการประยุกต์ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหา การกำหนดระดับผลลัพธ์ การวิเคราะห์กิจกรรม และผู้เกี่ยวข้องจากแรงเสริมแรงต้าน และบันไดผลลัพธ์
- ❖ ความคาดหวังของการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

ขั้นสรุป

1) ผู้เรียนซักถามในข้อสงสัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการเรียนรู้
2) ผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ที่แจ้ง

ระยะเวลาจัดการเรียนรู้	❖ การบรรยาย จำนวน 30 นาที ❖ การฝึกปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จำนวน 3 ชั่วโมง ❖ นำเสนอกลุ่มละ 10 - 12 นาที
วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ และแหล่งเรียนรู้	บรรยายโดยใช้ Power Point และตัวอย่างโครงการประกอบ
การวัดประเมินผล (ตัวชี้วัดสมรรถนะผู้อบรม)/เกณฑ์	❖ แบบประเมินความรู้ทดสอบหลังการอบรม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ❖ พฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการสอนและการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและการตอบข้อซักถาม

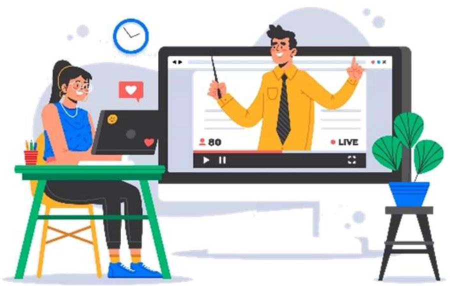

07 | การจัดทำโครงการ

สุรพล เหลี่ยมสูงเนินและคณะ (2554) ได้ให้หลักการในการจัดทำโครงการดังต่อไปนี้

องค์ประกอบของโครงการ โดยทั่วไปจะประกอบไปด้วย

1) ชื่อโครงการ ชื่อโครงการระบุตามความเหมาะสม แต่ควรมีความหมายชัดเจน เช่น โครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ งานเลี้ยงปลอดเหล้า โครงการถ่ายทอดความรู้และสร้างสื่อผลกระทบจากการดื่มสุรา โครงการศึกษาข้อกำหนดของ อบต.เกี่ยวกับการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ช่วงเทศกาล เป็นต้น **ซึ่งการตั้งชื่อโครงการจะสื่อถึงกิจกรรมที่จะดำเนินการแบบกว้างๆไปในตัว โดยจะบอกให้รู้ว่าเป็นโครงการศึกษาวิจัย หรือเป็นโครงการรณรงค์ หรือเป็นโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้** เป็นต้น

2) หลักการและเหตุผล เป็นการอธิบายถึงความจำเป็น หรือเหตุผลที่ต้องพัฒนาโครงการนี้ขึ้นมา ซึ่งจะใช้ความรู้เรื่องการวิเคราะห์สถานการณ์ การวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหา การวิเคราะห์แรงเสริม - แรงต้าน การจัดทำโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) ในส่วนของการเชื่อมโยงโครงการไปสู่ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ระดับต่าง ๆ จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการเขียนหลักการ และเหตุผล สมมติจากตัวอย่างโครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ การเขียนหลักการและเหตุผลจะใช้วิธีลองตอบโจทย์ต่าง ๆ เหล่านี้ ดังนี้

<u>2.1) ทำไมจึงต้องพัฒนาโครงการนี้</u> (ใช้ความรู้การวิเคราะห์สถานการณ์ : ข้อมูลสถิติเพื่อระบุปัญหา และข้อมูลการวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหาในส่วนราก หรือสาเหตุ)

- ประชาชนในพื้นที่ดื่มเหล้ากันมากและมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งควรจะมีข้อมูลหรือสถิติของพื้นที่ประกอบ เช่น สถิติผู้ดื่มเหล้าในพื้นที่ สถิติคนเป็นโรคจากการดื่มเหล้า สถิติความรุนแรงที่เกิดจากเหล้า สถิติอุบัติเหตุจากเมาแล้วขับ ฯลฯ จะชัดเจนมากขึ้น

<u>2.2) ไม่ทำโครงการนี้ได้หรือไม่</u> (ใช้ความรู้การวิเคราะห์สถานการณ์ และการวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหา : ข้อมูลการวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหาในด้านผลกระทบของปัญหานั้น ๆ ในส่วนที่เป็นกิ่ง ก้าน ใบ)

- ถ้าไม่ทำโครงการนี้จะเกิดปัญหาคนเจ็บ/ตายด้วยโรคจากการดื่มเหล้าจะเพิ่มขึ้นอีกปัญหาความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งอุบัติเหตุทางถนนจากเมาแล้วขับจะเพิ่มขึ้น และเริ่มมีคนฆ่าตัวตายที่มีสาเหตุจากเหล้า เป็นต้น

รูปภาพที่ 23 ตัวอย่างการวิเคราะห์ปัญหาการดื่มสุราด้วยการจัดทำแผนผังต้นไม้ปัญหา

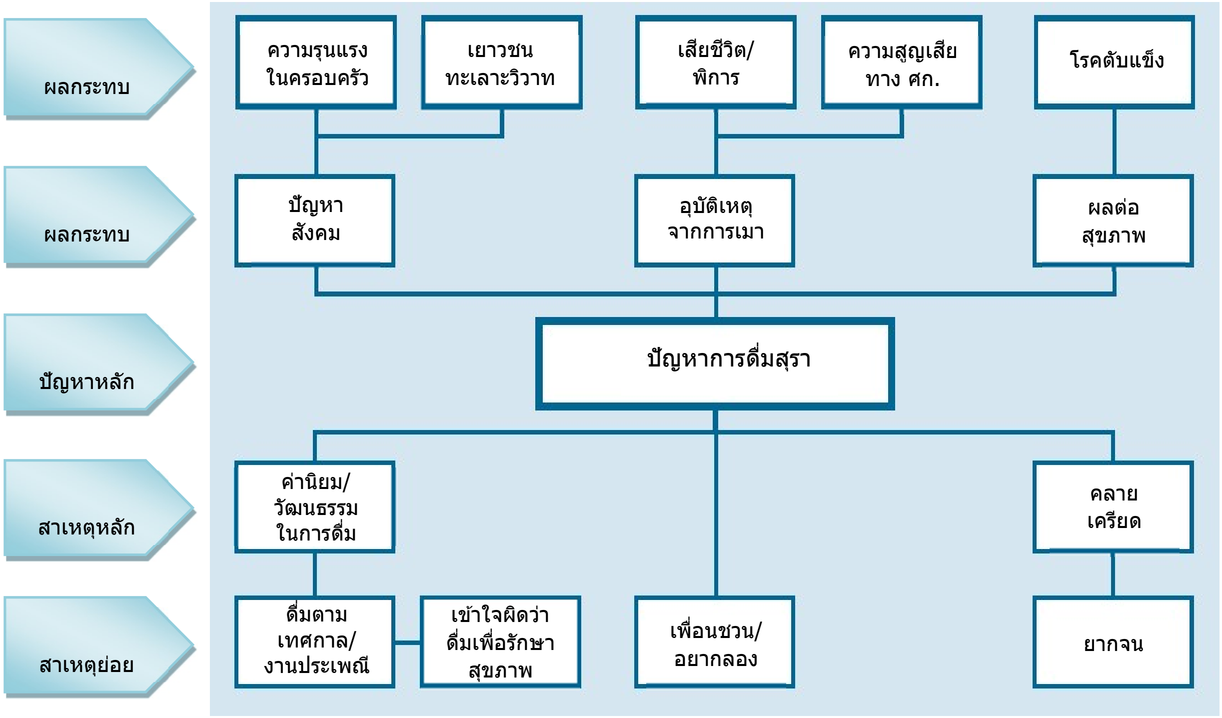

2.3) ถ้าจำเป็นต้องทำ ชี้ให้เห็นว่าควรจะทำอะไร (ใช้ความรู้การวิเคราะห์แรงเสริมแรงต้าน : การกำหนดกิจกรรมที่จะทำเพื่อเพิ่มแรงเสริมและ/หรือกิจกรรมที่จะทำเพื่อลดแรงต้าน)

- ในช่วงเทศกาลเป็นกระแสโดยสื่อวงกว้างอยู่แล้ว เช่น งดเหล้าเข้าพรรษา มีการโฆษณารณรงค์ผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์อย่างต่อเนื่อง และในศาสนาพุทธมีข้อห้ามเรื่องของการดื่มสุราอยู่แล้วเป็นต้น จึงควรใช้โอกาสในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา และต่อยอดไปถึงทุกวันพระในการณรงค์งดเหล้า จะผลักดันให้เกิดผลในพื้นที่ได้ง่าย

ตารางที่ 10 ตัวอย่างการวิเคราะห์สิ่งที่ต้องทำเพื่อเพิ่มแรงเสริม และลดแรงต้านของปัญหาสุรา

แรงเสริม/สิ่งสนับสนุน	สิ่งที่ต้องทำ(Action list) เพื่อเพิ่มแรงเสริม
1. ประเพณีต่างๆส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ ซึ่งมีข้อห้ามเกี่ยวกับสุราในศีลห้า 2. ได้รับอิทธิพลจากสื่อโฆษณาในบางเทศกาล เช่น งดเหล้าเข้าพรรษา 3. มีนโยบายจากส่วนกลางอยู่แล้วในเรื่องการงดเหล้าช่วงเทศกาล 4. มีตัวอย่างของคนในพื้นที่ที่สามารถเลิกสุราได้อย่างถาวรหลังจากได้ทดลองงดสุราในช่วงเทศกาล ฯลฯ	1. ต่อยอดการรณรงค์จากสื่อโฆษณาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกระแสในพื้นที่ให้มากขึ้น 2. รวบรวมนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการงดสุรา ของทุกหน่วยงาน เพื่อให้สามารถขยายผลของนโยบายได้อย่างต่อเนื่อง 3. สนับสนุนให้คนที่สามารถเลิกสุราได้อย่างถาวร ได้รับการยกย่อง และนำมาเป็นสื่อช่วยประชาสัมพันธ์ต่อคนในพื้นที่ด้วยกันได้ ฯลฯ

ตารางที่ 10 ตัวอย่างการวิเคราะห์สิ่งที่ต้องทำเพื่อเพิ่มแรงเสริม และลดแรงต้านของปัญหาสุรา (ต่อ)

แรงต้าน/อุปสรรคในการดำเนินงาน	สิ่งที่ต้องทำ(Action list) เพื่อลดแรงต้าน
1. ยังมีผู้ขายสุราในช่วงเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ 2. มีความเชื่อว่าหากจัดงานเลี้ยงในประเพณีต่าง ๆ แล้วมีสุราเลี้ยงด้วยจะแสดงถึงการมีฐานะดี ฯลฯ	1. ควบคุมไม่ให้มีการขายสุราโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลงานประเพณี 2. ยกย่องชื่นชมผู้ที่จัดงานเลี้ยงปลอดเหล้าในประเพณีต่าง ๆ ฯลฯ

<u>2.4) ตอบสนองผลผลิตเชิงยุทธศาสตร์หรือแผนงานอย่างไร</u> (ใช้ความรู้การจัดทำโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) และการวางแผน : ผลลัพธ์ ผลกระทบ และการดำเนินงานในอนาคต)

- ประชาชนที่งดเหล้าได้ในช่วงเข้าพรรษาและทุกวันพระ อาจจะต่อยอดไปถึงการที่คนเหล่านี้จะเกิดความตระหนัก มีความตั้งใจในการหาหนทางเลิกสุรา อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมที่สามารถจะเลิกเหล้าได้อย่างถาวรในอนาคต และช่วยลดผลกระทบต่าง ๆ ในระยะยาว ไม่ว่าจะเป็น โรคที่เกิดจากการดื่มเหล้าลดลง การสูญเสียชีวิต หรือพิการจากการดื่มเหล้าลดลง ความรุนแรงในครอบครัวลดลง เยาวชนทะเลาะวิวาทลดลง ความสูญเสียทางเศรษฐกิจลดลง เป็นต้น

หรือ

- การแก้ปัญหาดื่มสุราของคนในชุมชนในช่วงเข้าพรรษาและทุกวันพระไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้เพียงกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเท่านั้น หากแต่ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนในการร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การพัฒนาแกนนำขับเคลื่อนงานและเฝ้าระวังการปฏิบัติตามกติกาชุมชน การผลักดันให้เกิดกติกาชุมชน รวมถึงการรณรงค์ให้ความรู้และสร้างความตระหนักในการงดเหล้าช่วงเข้าพรรษา และทุกวันพระ ซึ่งจะทำให้เกิดกลไกแกนนำขับเคลื่อนงาน และเฝ้าระวังการปฏิบัติตามกติกา การสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการงดเหล้าช่วงเข้าพรรษาและทุกวันพระ เช่น งานบุญประเพณีปลอดเหล้า ร้านค้าขายเหล้าตามเวลาที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งการมีกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ และสร้างความตระหนักให้กับคนในชุมชน จะส่งผลให้คนที่ดื่มสุราสามารถงดเหล้าช่วงเข้าพรรษา และทุกวันพระได้อย่างต่อเนื่องจนเป็นบุคคลตัวอย่างให้ผู้อื่น และจะช่วยลดนักดื่มหน้าใหม่ได้ในอนาคตได้อีกด้วย

3) วัตถุประสงค์ เป็นการบอกให้ทราบว่าการดำเนินงานตามโครงการนั้นมีความต้องการให้เกิดผลลัพธ์ใดขึ้น วัตถุประสงค์จะเป็นสิ่งที่บอกให้ทราบว่าการดำเนินงานตามโครงการนั้นมีความต้องการให้เกิดผลลัพธ์ใดขึ้น และจะมีตัวชี้วัดความสำเร็จของผลลัพธ์นั้นอย่างไร ทั้งนี้ควรเป็นวัตถุประสงค์ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพฤติกรรม เกิดกลไก สภาพแวดล้อม หรือระบบสนับสนุนต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับผลลัพธ์ หรือเป้าหมาย (Outcomes) ที่ได้วางไว้ในโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) ดังนั้น วัตถุประสงค์จึงควรเขียนจากผลลัพธ์ระยะกลางเป็นหลัก

ตารางที่ 11 ตัวอย่างการกำหนดตัวชี้วัดในระดับโครงการของโครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ

วัตถุประสงค์ของโครงการ	ตัวชี้วัดผลลัพธ์ในระดับโครงการ
1. เพื่อพัฒนาแกนนำจิตอาสาขับเคลื่อนงาน และเฝ้าระวังการปฏิบัติตามกติกาชุมชนในการงดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ	• มีคณะทำงาน และแกนนำจิตอาสาร่วมขับเคลื่อนงานอย่างน้อย 40 คน • มีข้อตกลงบทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน และแกนนำจิตอาสาที่ชัดเจน • มีแผนการดำเนินงาน ติดตาม เฝ้าระวัง และปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาของชุมชนอย่างต่อเนื่อง • แกนนำเป็นต้นแบบในการลด ละ และงดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ
2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดงานบุญปลอดเหล้าในชุมชน (กติกาและเกิดการมีส่วนร่วม)	• จำนวนงานบุญปลอดเหล้าเพิ่มขึ้น • ค่าใช้จ่ายค่าเหล้าในงานบุญลดลง
3. เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ ความตระหนักถึงผลกระทบจาก การดื่มสุรา และปฏิบัติตามกติกาชุมชนอย่างต่อเนื่อง	• ร้อยละของคนในชุมชนรับรู้ปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการลด ละ งดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ (เป้าหมายร้อยละ 80) • ร้อยละของคนในชุมชนปฏิบัติตามกติกาชุมชนอย่างต่อเนื่อง (เป้าหมายร้อยละ 80)

4) กลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ดำเนินการและภาคีที่เกี่ยวข้อง

หัวข้อนี้เป็นการระบุเพื่อให้ทราบว่า โครงการนี้ใครคือกลุ่มเป้าหมายหลักใคร คือ กลุ่มเป้าหมายรองโครงการนี้ดำเนินการในพื้นที่ใด มีภาคีที่เกี่ยวข้องเป็นใคร และมีบทบาทหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการอย่างไร ทั้งภาคีร่วมดำเนินงาน (Boundary Partners) และภาคีเสริมพลัง (Strategic Partners) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะได้จากขั้นตอนการวิเคราะห์แรงเสริม - แรงต้าน และโปรแกรมผลลัพธ์

5) แผนการดำเนินงาน

เป็นภารกิจที่จะต้องทำเพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยกำหนดระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นจนจบโครงการว่าแต่ละกิจกรรมจะเกิดขึ้นเมื่อไร ซึ่งแผนการดำเนินงานสามารถนำมาจัดทำในรูปแบบ Gantt Chart หรือTimeline เพื่อกำหนดช่วงเวลาของการทำกิจกรรมให้สัมพันธ์กับช่วงเวลาของการเกิด ผลลัพธ์เป็นระยะ ๆ ได้ ซึ่งจะช่วยให้การบริหารจัดการโครงการเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

ตารางที่ 12 ตัวอย่างแผนการดำเนินงานโครงการ ลด ละ เลิกการดื่มสุราของคนในชุมชน

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ภาคีที่เกี่ยวข้อง	ผู้ดำเนินการ / ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ	งบประมาณ
1.เพื่อพัฒนาแกนนำจิตอาสาขับเคลื่อนงานและเฝ้าระวังการปฏิบัติตามกติกาชุมชนในการลดละเลิกสุรา	- ประชาคมหมู่บ้านชี้แจงโครงการ และรับสมัครแกนนำ (150 คน) - อบรมแกนนำและศึกษาดูงาน - ประชุมคณะทำงาน (40 คน) - คณะทำงานและแกนนำจิตอาสาวางแผนและขับเคลื่อนงานตามแผน - การติดตามงานและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	- ผู้นำชุมชน - อสม. - ชาวบ้านจิตอาสา	ภาคีร่วมดำเนินการ - ผู้ใหญ่บ้าน,ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน - อสม. - ส.อบต. - เจ้าหน้าที่ อบต. - รพ.สต. ภาคีเสริมพลัง - อบต. - สปสช. - สสอ.	ทีมงานสร้างเสริมสุขภาพ	เดือนที่ 1 – 2 เดือนที่ 2 ทุกเดือน ทุก 3 เดือน (เดือนที่ 3, 6, 9, 12)	XXX
2.เพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดงานบุญปลอดเหล้าในชุมชน (การผลักดันให้เกิดกติกาชุมชนในการลด ละ เลิกสุรา และเกิดงานบุญปลอดเหล้า)	2.1 ถ่ายทอดความรู้/สร้างสื่อที่สะท้อนผลกระทบจากการดื่มสุรา (สื่อ 2 ชนิด ช่องทางเผยแพร่ 1 ช่องทาง)	- คนในชุมชน	ภาคีร่วมดำเนินการ - ผู้ใหญ่บ้าน,ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน - อสม. - ส.อบต. - เจ้าหน้าที่ อบต. ภาคีเสริมพลัง - อบต. - รพ.สต. - สปสช. - พระ	ทีมงานสร้างเสริมสุขภาพและแกนนำฯ	เดือนที่ 2 – 3	XXX
	2.3 ส่งเสริมการจัดงานบุญปลอดเหล้าในชุมชน : งานศพปลอดเหล้า - สำรวจข้อมูลค่าใช้จ่ายค่าเหล้าในงานศพ - จัดทำสื่อรณรงค์งานศพปลอดเหล้า/ป้ายงานศพปลอดเหล้า - สรุปค่าใช้จ่ายในงานศพ/สรุปผลการจัดงานศพปลอดเหล้า และประชาสัมพันธ์	- เจ้าภาพงานศพ - คนในชุมชน	ภาคีร่วมดำเนินการ - ผู้ใหญ่บ้าน,ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน - อสม. - ส.อบต. - เจ้าหน้าที่ อบต. ภาคีเสริมพลัง - อบต. - รพ.สต. - สปสช. - พระ	แกนนำฯ	เดือนที่ 2 เดือนที่ 2 – 3 เมื่อมีงานศพ	XXX

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ภาคีที่เกี่ยวข้อง	ผู้ดำเนินการ / ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ	งบประมาณ
3.เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ ความตระหนักถึงผลกระทบจากการดื่มสุราและปฏิบัติตามกติกาชุมชนอย่างต่อเนื่อง	3.1 รณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา และทุกวันพระ	- คนในชุมชน	ภาคีร่วมดำเนินการ - ผู้ใหญ่บ้าน,ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน - อสม. - ส.อบต. - พระ - แกนนำเยาวชน - เจ้าหน้าที่ อบต. ภาคีเสริมพลัง - สสอ. - อบต. - รพ.สต. - สปสช.	แกนนำฯ	ก่อนเข้าพรรษา และวันพระ	

6) กรอบการประเมินผล (ใช้แนวทางในการออกแบบการประเมินผลโครงการจะใช้แนวคิดการติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา)

กรอบการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ ใช้เพื่อเป็นแนวทางการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน การเกิดผลผลิต และผลลัพธ์ของโครงการตามที่วางแผนไว้ในแต่ละระยะ ซึ่งควรคำนึงถึงวิธีการที่หลากหลาย ที่สามารถวิเคราะห์เป็นหลักฐานที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ได้

ตารางที่ 13 กรอบการประเมินผลโครงการลด ละ เลิก การดื่มสุราของคนในชุมชน

วัตถุประสงค์	แนวทางดำเนินงาน/กิจกรรม	ผลลัพธ์ระดับโครงการ	วิธีการเก็บข้อมูลผลลัพธ์
1.เพื่อพัฒนาแกนนำจิตอาสาขับเคลื่อนงาน และเฝ้าระวังการปฏิบัติตามกติกาชุมชนในการลดละเลิกสุรา	การพัฒนาแกนนำขับเคลื่อนงานและเฝ้าระวังการปฏิบัติตามกติกาชุมชน (อบรม ศึกษาดูงาน ประชุมติดตาม) - ประชาคมหมู่บ้านชี้แจงโครงการและรับสมัครแกนนำ (150 คน) - อบรมแกนนำและศึกษาดูงาน (40 คน) - ประชุมคณะทำงาน - คณะทำงานและแกนนำจิตอาสาวางแผนและขับเคลื่อนงานตามแผน - การติดตามงานและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	- มีคณะทำงาน และแกนนำจิตอาสาร่วมขับเคลื่อนงาน อย่างน้อย 40 คน - มีข้อตกลงบทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน และแกนนำจิตอาสาที่ชัดเจน - มีแผนการดำเนินงานติดตาม เฝ้าระวัง และปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาของชุมชนอย่างต่อเนื่อง - แกนนำเป็นต้นแบบในการลด ละ เลิกเหล้า	- รวบรวมจากบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชาคม - บันทึกกิจกรรมที่ดำเนินการแผนงาน - รวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกการติดตามและเฝ้าระวังของคณะทำงานและแกนนำ - สัมภาษณ์

วัตถุประสงค์	แนวทางดำเนินงาน/กิจกรรม	ผลลัพธ์ระดับโครงการ	วิธีการเก็บข้อมูลผลลัพธ์
2.เพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดงานบุญปลอดเหล้าในชุมชน	การผลักดันให้เกิดกติกาชุมชนในการ ลด ละ เลิกสุรา และเกิดงานบุญปลอดเหล้า 2.1 ถ่ายทอดความรู้/สร้างสื่อที่สะท้อนผลกระทบจากการดื่มสุรา (สื่อ 2 ชนิด ช่องทางเผยแพร่ 1 ช่องทาง) 2.2 สร้างกติกาการลด ละ เลิกการดื่มสุราของชุมชน - ประชาคมจัดทำกติกาชุมชนในการลด ละ เลิกการดื่มสุรา (เช่น งานบุญปลอดเหล้า ร้านค้างดขายเหล้าในช่วงเข้าพรรษา และทุกวันพระ คนในชุมชนงดดื่มสุราในช่วงงานบุญและวันพระ) (150 คน) - เผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ กติกาชุมชน 2.3 ส่งเสริมการจัดงานบุญปลอดเหล้าในชุมชน : งานศพปลอดเหล้า - สำรวจข้อมูลค่าใช้จ่ายค่าเหล้าในงานศพ - จัดทำสื่อรณรงค์งานศพปลอดเหล้า/ป้ายงานศพปลอดเหล้า - สรุปค่าใช้จ่ายในงานศพ/สรุปผลการจัดงานศพปลอดเหล้า และประชาสัมพันธ์	- จำนวนงานบุญปลอดเหล้าเพิ่มขึ้น - ค่าใช้จ่ายค่าเหล้าในงานบุญลดลง	- รวบรวมสถิติการจัดงานบุญในช่วงระยะเวลาดำเนินโครงการ - แบบสำรวจข้อมูลรายรับ-รายจ่ายในงานบุญ - รวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกการติดตามและเฝ้าระวังของคณะทำงานและแกนนำ - สังเกตการจัดงานบุญปลอดเหล้า - บันทึกภาพการจัดงานบุญปลอดเหล้า - สัมภาษณ์เจ้าภาพงานบุญ

วัตถุประสงค์	แนวทางดำเนินงาน/กิจกรรม	ผลลัพธ์ระดับโครงการ	วิธีการเก็บข้อมูลผลลัพธ์
3.เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ ความตระหนักถึงผลกระทบจากการดื่มสุราและปฏิบัติตามกติกาชุมชนอย่างต่อเนื่อง	การรณรงค์ให้ความรู้ และสร้างความตระหนักในการ ลด ละ เลิกสุรา 3.1 รณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา และทุกวันพระ 3.2 รณรงค์งานบุญประเพณีปลอดเหล้า / ส่งเหล้าเข้าเมรุ / ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย 3.3 สร้างสานสามัคคีหลีกหนีสุรา (แข่งกีฬา walk rally) 3.4 ค่ายเยาวชนรุ่นใหม่ห่างไกลสุรา	- ร้อยละ 80 ของคนในชุมชนรับรู้ปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการลด ละ เลิกสุรา - ร้อยละ 80 ของคนในชุมชนปฏิบัติตามกติกาชุมชนอย่างต่อเนื่อง	- แบบสำรวจความคิดเห็นคนในชุมชน - รวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกการติดตามและเฝ้าระวังของคณะทำงานและแกนนำ

7) ผลที่คาดว่าจะได้รับ ความเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นภายหลังจากโครงการสิ้นสุดลง ซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย หรือเกิดระบบหรือกลไกในการขับเคลื่อนงานได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เช่น กลไกแกนนำเฝ้าระวังการปฏิบัติตามกติกาชุมชนมีความเข้มแข็งต่อยอดการทำงานพัฒนาชุมชนในประเด็นอื่นได้ งานบุญปลอดเหล้าขยายครอบคลุมงานบุญทุกประเภทในพื้นที่ คนในชุมชนเปลี่ยนพฤติกรรม ลด ละ เลิกการดื่มสุรา

8) งบประมาณ และแหล่งที่มาของทุนดำเนินโครงการ แสดงยอดเงินงบประมาณ พร้อมแจกแจงค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการที่ชัดเจนมีต้นทุนต่อหน่วย หากมีแหล่งทุนหลายแหล่งเพื่อความโปร่งใส ควรระบุรายละเอียดอย่างชัดเจนว่าใช้ทุนจากแหล่งใดบ้าง จำนวนเท่าไร และจากแต่ละแหล่งแบ่งสรรไปใช้กับงบประมาณส่วนใดในโครงการนี้

9) การบริหารโครงการ โครงการมีโครงสร้างการบริหารกี่ฝ่าย แต่ละฝ่ายมีบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบอย่างไร และจะประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างไร

10) รายละเอียดของผู้รับผิดชอบโครงการ ระบุผู้รับผิดชอบโครงการ สถานที่ติดต่อให้ชัดเจน

ใบงานที่ 10

การจัดทำโครงการ

1) ชื่อโครงการ ....

2) หลักการและเหตุผล

- ทำไมจึงต้องพัฒนาโครงการนี้

....

....

- ไม่ทำโครงการนี้ได้หรือไม่

....

....

- ถ้าจำเป็นต้องทำ ชี้ให้เห็นว่าควรจะทำอะไร

....

....

- ทำแล้วมีประโยชน์ตอบสนองผลผลิตเชิงยุทธศาสตร์หรือแผนงานอย่างไร

....

....

3) วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของโครงการ	ตัวชี้วัดผลลัพธ์ในระดับโครงการ
1.	1.1 1.2 1.3
2.	2.1 2.2 2.3

4) กลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ดำเนินการ และภาคีที่เกี่ยวข้อง

4.1 กลุ่มเป้าหมาย (กลุ่มเป้าหมายหลัก, กลุ่มเป้าหมายรอง)

4.2 ภาคีที่เกี่ยวข้อง (ภาคีร่วมดำเนินงาน , ภาคีเสริมพลัง)

5) แผนการดำเนินงาน และ 8) งบประมาณ และแหล่งที่มาของทุนดำเนินโครงการ

วัตถุประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ภาคีที่เกี่ยวข้อง	ผู้ดำเนินการ/ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ	งบประมาณ

6) กรอบการประเมินผล

วัตถุประสงค์ของโครงการ	แนวทางการดำเนินงาน/กิจกรรม	ผลลัพธ์ระดับโครงการ	วิธีการเก็บข้อมูลผลลัพธ์

7) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ....

7.2 ....

9) การบริหารโครงการ และ 10) รายละเอียดของผู้รับผิดชอบโครงการ

....

....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8

"การนำไปสู่การปฏิบัติ"

หลักสูตร พัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8
การนำไปสู่การปฏิบัติ

วัตถุประสงค์

01 เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการนำหลักสูตรไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

02 เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าการคิด ริเริ่ม และพัฒนาเนื่องจากเป็นกระบวนการถ่ายทอดปรัชญาของหลักสูตร จุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาวิชา และประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาอย่างดีแล้วไปสู่ผู้เรียน หรือผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้นั้นจะเกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่จะนำแต่ละส่วนของหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคนที่สำคัญที่สุด คือ ผู้สอน สำหรับขั้นตอนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัตินั้นจะเริ่มตั้งแต่การวางแผน การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การนำหลักสูตรไปใช้ และการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร

ทฤษฎี/แนวคิด ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าการคิด ริเริ่ม และพัฒนาเนื่องจากเป็นกระบวนการถ่ายทอดปรัชญาของหลักสูตร จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาวิชา และประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาอย่างดีแล้วไปสู่ผู้เรียน หรือผู้เข้ารับการอบรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง การพัฒนาหลักสูตรแม้จะดำเนินการได้ครบทุกขั้นตอนอย่างถี่ถ้วนแล้ว หากผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้ดำเนินการไม่ถูกต้องหรือไม่ดีเพียงพอ ความล้มเหลวของหลักสูตรจะบังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นบุคคลที่เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องทำความเข้าใจกับวิธีการขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อสามารถนำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิผลสูงสุดสมความมุ่งหมายทุกประการ (Dissara, 1992; Buasri, 1999) สำหรับหลักการที่สำคัญในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่

- ✓ จะต้องมีการวางแผนและเตรียมการ
- ✓ จะต้องมีคณะทำงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ประสานงานกัน
- ✓ ดำเนินการอย่างเป็นระบบ
- ✓ คำนึงถึงปัจจัยที่จะช่วยในการนำหลักสูตรไปใช้
- ✓ ผู้สอนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด ดังนั้น ผู้สอนจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่และจริงจัง
- ✓ มอบหมายให้มีหน่วยงานที่มีผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อให้การสนับสนุนและพัฒนาผู้สอน
- ✓ หน่วยงานและบุคคลในฝ่ายต่าง ๆ ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ
- ✓ มีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ

(https://sites.google.com/site/viewnaiyana/karna-hlaksutr-pi-chi)

การเรียนรู้ในหน่วยนี้จะประกอบด้วย หลักการและขั้นตอนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำ

1) ผู้สอนกล่าวทักทายและแจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
2) ผู้สอนถามและดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน เช่น การสนทนาซักถามให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เดิมของตนเอง ความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน เช่น การสนทนาซักถามให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เดิมของตนเอง

ขั้นสรุป

1) ผู้เรียนซักถามในข้อสงสัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการเรียนรู้
2) ผู้สอนสรุปผลการเรียนรู้ที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ที่แจ้ง

ขั้นสอน

1) ผู้สอนถ่ายทอดความรู้โดยใช้สื่อการสอน คือ Power point
2) ผู้สอนเริ่มจากการอธิบาย
- ❖ หลักการของการนำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติ
- ❖ อธิบายแนวทาง/ขั้นตอนการประยุกต์หลักสูตรไปใช้ในพื้นที่
- ❖ ความคาดหวังของการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

ระยะเวลาจัดการเรียนรู้	❖ การบรรยาย จำนวน 30 นาที ❖ นำเสนอกลุ่มละ 10 - 12 นาที
วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ และแหล่งเรียนรู้	บรรยายโดยใช้ Power Point และตัวอย่างโครงการประกอบ
การวัดประเมินผล (ตัวชี้วัดสมรรถนะผู้อบรม)/เกณฑ์	❖ แบบประเมินความรู้ทดสอบหลังการอบรม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ❖ พฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการสอนและการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและการตอบข้อซักถาม

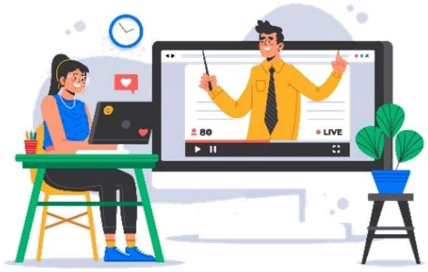

08 | การนำไปสู่การปฏิบัติ

การนำไปสู่การปฏิบัติ

การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าการคิด ริเริ่ม และพัฒนา เนื่องจากเป็นกระบวนการถ่ายทอดปรัชญาของหลักสูตร จุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาวิชา และประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาอย่างดีแล้วไปสู่ผู้เรียน หรือผู้เข้ารับการอบรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง

การพัฒนาหลักสูตรแม้จะดำเนินการได้ครบทุกขั้นตอนอย่างถี่ถ้วนแล้ว หากผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้ดำเนินการไม่ถูกต้อง หรือไม่ดีเพียงพอ ความล้มเหลวของหลักสูตรจะบังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นบุคคลที่เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องทำความเข้าใจกับวิธีการขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อสามารถนำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิผลสูงสุดสมความมุ่งหมายทุกประการ (Dissara, 1992; Buasri, 1999)

แนวทางการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ

ศุภธิดา ศรีพงษ์วิวัฒน์ (2551) ได้ให้หลักการเตรียมการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. การประเมินหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้/การตรวจสอบลักษณะหลักสูตร เพื่อดูความชัดเจนของหลักสูตร ผู้ประเมินต้องทบทวนองค์ประกอบของหลักสูตรทั้งหมดตั้งแต่ จุดหมาย จุดประสงค์ รูปแบบ โครงสร้าง เนื้อหา ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพิจารณาว่าองค์ประกอบเหล่านั้นเหมาะสมกับสภาพหรือความต้องการของพื้นที่ที่จะนำหลักสูตรไปใช้หรือไม่ ในการตรวจสอบองค์ประกอบของหลักสูตรผู้ประเมินควรมีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารพัฒนาหลักสูตรที่ผู้ทำหลักสูตรจัดทำขึ้น เช่น รายงานการประชุม บทความเอกสาร รายงานการประเมิน ฯลฯ หรืออาจศึกษาหลักสูตรใกล้เคียงเพื่อเป็นข้อเปรียบเทียบ

2. การประเมินผลความพร้อมของผู้เรียน ผู้สอนและชุมชน จุดประสงค์ของการประเมินเพื่อทราบข้อมูลของผู้นำหลักสูตรไปใช้และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพร้อมและเต็มใจที่จะรับ วิธีการประเมินอาจใช้การสนทนา การสัมภาษณ์ ใช้แบบสอบถาม การทดสอบ

- ความพร้อมผู้เรียนอาจตรวจสอบจากผลการฝึกอบรมที่ผ่านมา การสนทนา สัมภาษณ์ การทดสอบ
- ความพร้อมของผู้สอน พิจารณาจากพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์การปฏิบัติการสอนของผู้สอน
- ความพร้อมของการบริหารจัดการ เช่น ระบบบริหาร วิธีการจัดการสอน วัสดุ อุปกรณ์
- ความพร้อมของผู้ปกครอง ชุมชน เช่นความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชนต่อโรงเรียน การยอมรับของชุมชนต่อหลักสูตร

3. การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรย่อมส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้สอนและผู้เข้ารับการอบรม เนื่องจากการหลักสูตรไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องประชุมเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่ งบประมาณ จึงจำเป็นที่ต้องแจ้งข้อมูลให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ

4. การเตรียมบุคลากร ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร คือ การเตรียมผู้สอน ผู้สอนถือว่าเป็นผู้มีความสำคัญเนื่องจากเป็นผู้นำเอาหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียน โดยต้องเตรียมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ทักษะการใช้หลักสูตร เจตคติที่มีต่อหลักสูตร จุดหมายหลักการของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร ทักษะเกี่ยวกับการสอน การประเมินผลการเรียนรู้ โดยสิ่งที่สำคัญคือทักษะในการสอนของผู้สอน โดยผู้สอนต้องทราบทักษะที่จำเป็นในการสอน และสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการสอน

5. การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่ หลักสูตรใหม่ย่อมต้องการสิ่งใหม่ ๆ หลายอย่าง ดังนั้นจะต้องมีการจัดหาไว้ให้พร้อม

6. การเตรียมงบประมาณ ค่าใช้จ่าย ควรมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างรอบคอบ ควรใช้เงินให้มีประโยชน์สูงสุด ประหยัด และมีประสิทธิภาพ

7. การเตรียมชุมชนและสังคม เมื่อนำหลักสูตรมาใช้ทางผู้เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกับชุมชนในโครงการต่าง ๆ ดังนั้นการได้รับความร่วมมือกับชุมชนจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นจึงควรมีการประชาสัมพันธ์ได้รับทราบเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติของหลักสูตรหลังจากการอบรมไปแล้ว

<u>จากประเด็นข้างต้นสามารถสรุปเป็นหลักการสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ได้ ดังนี้</u>

1. จะต้องมีการวางแผน และเตรียมการในการนำหลักสูตรไปใช้ ทั้งนี้บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะได้ศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจหลักสูตรที่จะนำไปใช้ให้มีความเข้าใจตรงกันเพื่อ ให้การปฏิบัติเป็นไปในทำนองเดียวกัน และสอดคล้องต่อเนื่องกัน

2. จะต้องมีคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องทำหน้าที่ประสานงานกันเป็นอย่างดีในแต่ละขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้

3. การนำหลักสูตรไปใช้จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นไปตามขั้นตอนที่วางแผน และเตรียมการไว้

4. การนำหลักสูตรไปใช้จะต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบความสำเร็จได้ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้นก็คือ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เอกสารหลักสูตรต่าง ๆ ตลอดจนสถานที่ต่าง ๆ ที่จะเป็นแหล่งให้ความรู้ประสบการณ์สิ่งเหล่านี้จะต้องมีการจัดเตรียม และพร้อมที่จะให้การสนับสนุน

5. ผู้สอนจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่และจริงจังเริ่มตั้งแต่การอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอย่างเข้มข้น

6. การนำหลักสูตรไปใช้ควรจัดตั้งให้มีหน่วยงานที่มีผู้ชำนาญการพิเศษเพื่อให้การสนับสนุนและพัฒนาครูโดยทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำการนำหลักสูตรไปใช้และควรปฏิบัติงานร่วมกับครูอย่างใกล้ชิด

7. หน่วยงานและบุคลากรในฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลางหรือพื้นที่ต้องปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ และเต็มความสามารถในส่วนที่รับผิดชอบ

8. การนำหลักสูตรไปใช้สำหรับผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกหน่วยงานจะต้องมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อจะได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาประเมิน วิเคราะห์ เพื่อพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและการวางแนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ใครควรเป็นผู้เข้ารับการอบรม

1. ทีมระดับอำเภอ ประกอบด้วยบุคลากร ดังนี้

1.1 สาธารณสุขอำเภอ หรือบุคลากรของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ (สสอ.) ที่รับผิดชอบการขับเคลื่อนงานสาธารณสุขผ่านกลไกคณะกรรมการพัฒนาคุณารภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) เป็นหลัก เช่น ผู้ช่วยสาธารณสุขอำเภอ หรือนักวิชาการทั้งในและนอกกระทรวงสาธารณสุข

1.2 ตัวแทนจากหน่วยงานระดับอำเภอที่เป็นแกนหลักและมีส่วนในการขับเคลื่อนงานของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.)

1.3 แกนนำชุมชนที่มีรายชื่อเป็นคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) หรือผู้เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนงานเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชน

1.4 ผู้บริหารหรือตัวแทนที่สามารถขับเคลื่อนงานเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชนของหน่วยงานท้องถิ่น เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นักวิเคราะห์นโยบายและแผน นักวิชาการสุขาภิบาล เป็นต้น

2. สมัครใจเข้าอบรม

3. มีประสบการณ์การทำงานในพื้นที่อย่างน้อย 1 ปี หากน้อยกว่านี้ให้พิจารณาความเหมาะสมเป็นกรณีไป

4. สามารถรับผิดชอบงานได้ต่อเนื่องในอนาคต

5. สามารถเข้ารับการอบรมได้ตลอดระยะเวลาการอบรม

บรรณานุกรม

หลักสูตร พัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2556). คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

กรมอนามัย. (ม.ป.ป.). แผนแม่บท. ค้นจาก https://www.anamai.moph.go.th/ewt_dl_link.php?nid=659

การพัฒนาหลักสูตร. ค้นจาก https://sites.google.com/site/viewnaiyana/karna-hlaksutr-pi-chi.

เกษรศิริ อรุณชัยพร. (2559). ทุนทางสังคม. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. 5(2). 13 – 20

ขนิษฐา นันทบุตร, ดวงพร เฮงบุณยพันธ์, พีรพงษ์ บุญสวัสดิ์กุลชัย และ นิศาชล บุปผา. (ม.ป.ป.). การพัฒนาระบบข้อมูลตำบล “แนวคิดและหลักการ”. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

บำเพ็ญ เขียวหวาน. 2555. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นข้าราชการที่ดี กรมส่งเสริมการเกษตร ที่ 2/2555 เรื่องการคิด. (อัดสำเนา)

บุญชัย ภาละกาล. (2557). การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ในกระบวนการดำเนินงานอนามัยชุมชน บทเรียนในการนำทฤษฎีสู่การฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลในชุมชน. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข. 24(1), 1-11

บูรชัย ศิริมหาสาคร. (2548). การจัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะ. *วารสารข้าราชการ.*50(4), 28-34.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาลัยพยาบาลและสุขภาพ. (2559). เอกสารประกอบการสอนวิชา NUR 2224 การประเมินภาวะสุขภาพและการสร้างเสริมสุขภาพ (Health Assessment and Health Promotion). กรุงเทพ : มหาวิทยาลัย

ศุภธิดา ศรีพงษ์วิวัฒน์. (2551). แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร. ค้นจาก www.eclassnet.kku.ac.th/etraining/file/1223351070-PSR10(การนำไปใช้).doc

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล. (2556). รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) โครงการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลกระบวนการแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมภายใต้โครงการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ. กรุงเทพ

สนธยา พลศรี. (2545). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พรินติ้งเฮ้าส์.

สมเกียรติ ศรประสิทธิ์. (2555). การวินิจฉัยชุมชน. ค้นจาก https://www.slideshare.net/sambushi/ss23116316

บรรณานุกรม (ต่อ)

สมสมัย รัตนกรีฑากุล, ปัญญารัตน์ ลาภวงศ์วัฒนา, วีณา เที่ยงธรรม, รัชนี สรรเสริญ, และMcMullen, P.C. (2553). การพัฒนารูปแบบการจัดการโดยครอบครัวเพื่อป้องกันภาวะโภชนาการเกินในเด็กไทยก่อนวัยเรียนในเขตเมือง. วารสาร Pacific Rim International Journal of Nursing Research. 14(1), 45-60.

สังวรณ์ งัดกระโทก. การออกแบบและการดำเนินงานประเมิน ค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2561 จาก http://rlc.nrct.go.th/ewt_dl.php?nid=1292

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2559). คู่มือแนวทางการจัดเก็บข้อมูลตัวชี้วัดการติดตามผลการดำเนินงานและประเมนผลโครงการ. กรุงเทพ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2547). แหล่งที่มาของข้อมูล. ค้นจาก http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/know/estat1_4.html

สำนักพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2554). การกำหนดตัวชี้วัดองค์ความรู้ที่ 4 ตามแผนการจัดการความรู้ของสำนักพัฒนาระบบบริหาร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2554. (อัดสำเนา)

สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนัก 6. (2559). คู่มือการติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาสำหรับโครงการสร้างเสริมสุขภาพขนาดเล็ก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สุมัธยา กิจงาม. (2553). เทคนิคการเขียนโครงการ. ค้นจาก http://www.moe.go.th/moe/upload/news20/FileUpload/42567-1658.pdf

สุรพล เหลี่ยมสูงเนินและคณะ.(2553) . ถอดบทเรียน 3 ประเด็น 9 พื้นที่ กับการสร้างเสริมสุขภาวะชุมชน. ค้นจาก http://resource.thaihealth.or.th/system/files/documents/thdkhwaamruu_3_praedn_9_phuuenthii.pdf

สุรพล เหลี่ยมสูงเนิน, เทวธิดา ขันคามโภชก, วนิดา วัฒนชีวโนปกรณ์, ไพโรจน พรหมพันใจ, สุชาดา คุมสลด และ สะอาด รักหน้าที่. (2554). คู่มือโครงการพัฒนาทักษะด านการบริหารงานสร างเสริมสุขภาพให แกบุคลากร/ทีมงานด านสุขภาพขององคการบริหารสวนตำบล (อบต.) สัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สุรพล เหลี่ยมสูงเนิน, เทวธิดา ขันคามโภชก, วนิดา วัฒนชีวโนปกรณ์, ไพโรจน พรหมพันใจ, สุชาดา คุมสลด และ สะอาด รักหน้าที่. (๒๕๕๔). คู่มือโครงการพัฒนาทักษะด านการบริหารงานสร างเสริมสุขภาพให แกบุคลากร/ทีมงานด านสุขภาพขององคการบริหารสวนตำบล (อบต.) สัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสรางเสริมสุขภาพ (สสส.)

บรรณานุกรม (ต่อ)

สุรพล เหลี่ยมสูงเนิน, เทวธิดา ขันคามโภชก, วนิดา วัฒนชีวโนปกรณ์, ไพโรจน พรหมพันใจ, สุชาดา คุมสลด และ สะอาด รักหน้าที่. (๒๕๕๔). คู่มือโครงการพัฒนาทักษะดานการบริหารงานสรางเสริมสุขภาพใหแกบุคลากร/ทีมงานดานสุขภาพขององคการบริหารสวนตำบล (อบต.) สัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ ๓. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสรางเสริมสุขภาพ (สสส.)

เสริม กันยารัตน์. (๒๕๕๐). การบริหารการเปลี่ยนแปลง กรณีศึกษาการเตรียมการออกนอกระบบราชการของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพ.

อินสวนไอที. (มป.ป.). คำอธิบายรายวิชาภูมิเศรษฐศาสตร์. ค้นจาก http://chutimasjoy.blogspot.com/p/blog-page.html

Abraham H. Maslow. (๑๙๕๔). Motivation and Personality. New York: Harper & Row.

Buasri, T. (๑๙๙๙). Curriculum Theory, Curriculum Design and Development (๒ nd ed.). Bangkok: Pattanasuksa.

Dissara, W. (๑๙๙๒). Curriculum and Instruction Development. Bangkok: Suviriyasan.

Lewin K. (๑๙๕๑). Field theory in social science. New York: Harper and Row.

Pankratz D. (๒๐๐๘, November ๒๒) Program evaluation and community schools of the arts: Purposes, concepts, and tool. [Weblog]. Retrievedfrom

United Nations Thailand. (๒๐๑๕). เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย. ค้นจาก http://www.un.or.th /globalgoals/th/the-goals/

United Way. (๒๐๐๘, November ๒๒) Outcome measurement: What and why?. Retrieved from http:// national. unitedway.org/outcomes/resources/What/intro.cfm.

Vroom, H Victor. ๑๙๖๔. Work and Motivation. Now York : Wiley and Sons Inc.

Wholey J. S. (๑๙๙๔). Assessing the feasibility and likely usefulness of evaluation. ใน Wholey J. S., Hatry H. P. & Newcomer K. E., Handbook of practical program evaluation, p . ๑๕ – ๓๙). San Francisco: Jossey-Bass. http://www.nationalguild.org/pdf/ProgramEval.pdf

World Health Organization. (๒๐๐๘). The Commission on the Social Determinants of Health. Closing the gap in a generation: Health equity through action on the social determinants of health. Switzerland: World Health Organization.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ

ภาคผนวก ข เอกสาร/สื่อประกอบการสอนหลักสูตรฯ

ภาคผนวก ค ตัวอย่างแบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน (พร้อมเฉลย)

ภาคผนวก ง ช่องทางการเรียนรู้หลักสูตรฯ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

(E - LEARNING)

ภาคผนวก ก

คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

คำสั่งกรมควบคุมโรค

ที่ ๑๕๖๔ /๒๕๖๑

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

ตามที่กรมควบคุมโรค เห็นชอบให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำเนินการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย เรื่อง คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) กับการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ระยะที่ ๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ภายใต้กลไกคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่ทั้งในและนอกกรมควบคุมโรค ให้สามารถดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ตรงกับความต้องการของพื้นที่

เพื่อให้การพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กรมควบคุมโรคจึงแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ดังนี้

๑) นายสมบัติ	แทนประเสริฐสุข	นายแพทย์ทรงคุณวุฒิ	ที่ปรึกษา
๒) นายกฤษฎา	มโหทาน	นายแพทย์ทรงคุณวุฒิ	ประธานคณะกรรมการ
๓) ร.อ.หญิงบุษบัน	เชื้ออินทร์	รักษาการนายแพทย์ทรงคุณวุฒิ	รองประธานคณะกรรมการ
๔) นายสมเกียรติ	ศิริรัตนพฤกษ์	นายแพทย์ทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการ
๕) นายทวีทรัพย์	ศิรประภาศิริ	นายแพทย์ทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการ
๖) นายอนุพงศ์	สุจริยากุล	นายแพทย์ทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการ
๗) นางสาววรรณา	หาญเชาว์วรกุล	นายแพทย์ทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการ
๘) นางสาวอังคณา	เจริญวัฒนาโชคชัย	นายแพทย์ทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการ
๙) นายพรศักดิ์	อยู่เจริญ	รักษาการนายแพทย์ทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการ
๑๐) นางสาวพรทิพย์	ศิริภานุมาศ	รักษาการนักวิชาการสาธารณสุขทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการ
๑๑) นางจินต์สุจี	กอบกุลธร	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ	คณะกรรมการ
๑๒) นางสุมาลี	ยุทธรวิทย์	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ	คณะกรรมการ
๑๓) นางอวยพร	พิศเพ็ง	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ	คณะกรรมการ
๑๔) นายสุรพล	เหลี่ยมสูงเนิน	นักวิชาการอิสระ	คณะกรรมการ
๑๕) นายธีระวุธ	ธรรมกุล	อาจารย์	คณะกรรมการ
๑๖) นายไพโรจน์	พรหมพันใจ	ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการและเลขานุการ

รับรองสำเนาถูกต้อง

๑๗) นางทิพยรัตน์...

๑๗) นางทิพยรัตน์	ธรรมกุล	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘) นางสาวกันยากร	พิมสอน	นักวิชาการสาธารณสุข	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙) นางสาวธนาภรณ์	รัตน์อนันต์	นักวิชาการสาธารณสุข	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

๑. วางแผนการดำเนินงานด้านวิชาการ กำหนดรายละเอียดของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ผู้เข้าอบรม) ให้สอดคล้องกับหลักสูตร

๒. จัดทำคู่มือของหลักสูตร ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ให้สอดคล้องและเป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

๓. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายและแนวทางดำเนินการของหลักสูตร

๔. ประสานความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่างๆ เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

๕. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการใช้หลักสูตรแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งในและนอกกรมควบคุมโรค รวมทั้งนำข้อมูลป้อนกลับจากฝ่ายต่างๆ มาพิจารณาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

๖. ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้

๗. ติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (ผู้เข้าอบรม) ในแต่ละครั้ง เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานด้านต่างๆ ของหลักสูตร

๘. ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินผลการจัดกระบวนการและการบริหารหลักสูตรที่ผ่านมา เพื่อปรับปรุงหลักสูตรในระยะต่อไป

๙. ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่กรมควบคุมโรคมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

(นายสุวรรณชัย วัฒนายิ่งเจริญชัย)
อธิบดีกรมควบคุมโรค

รับรองสำเนาถูกต้อง

....
(นางทิพยรัตน์ ธรรมกุล)

ภาคผนวก ข

เอกสาร/สื่อประกอบการสอนหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
กรมควบคุมโรค

https://ddc.moph.go.th/osec/

วัตถุประสงค์

เมื่อสิ้นสุดการสอนตามหลักสูตรแล้ว ผู้เข้าเรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจ ดังนี้

- เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง ความสัมพันธ์ของปัจจัยกำหนดทางสังคมสุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจบทบาทการสร้างการมีส่วนร่วมทางสุขภาวะในระดับพื้นที่

ความสัมพันธ์ของปัจจัยกำหนดทางสังคม สุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ฯ

ความสัมพันธ์ของปัจจัยกำหนดทางสังคม สุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตและบทบาทการสร้างการมีส่วนร่วมทางสุขภาวะในระดับพื้นที่

การสร้างเสริมสุขภาพ

การสาธารณสุขยุคใหม่*

*Nutbeam, D (2000) Health literacy as a public health goal: a challenge for contemporary health education and communication strategies into the 21 st century. Health Promotion International, 15, 259-267
*Awofeso, N. What's New About the "New Public Health"? Am J Public Health. 2004 May:94(5):705-709. Https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1448321/

ที่มา : รศ.นพ.อำนาจ ศรีรัตนบัลล์
รองประธานบริหารแผนสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรมสุขภาวะ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
www.gotoknow.org/user/amnach/posts

พีระมิดผลกระทบต่อสุขภาพ

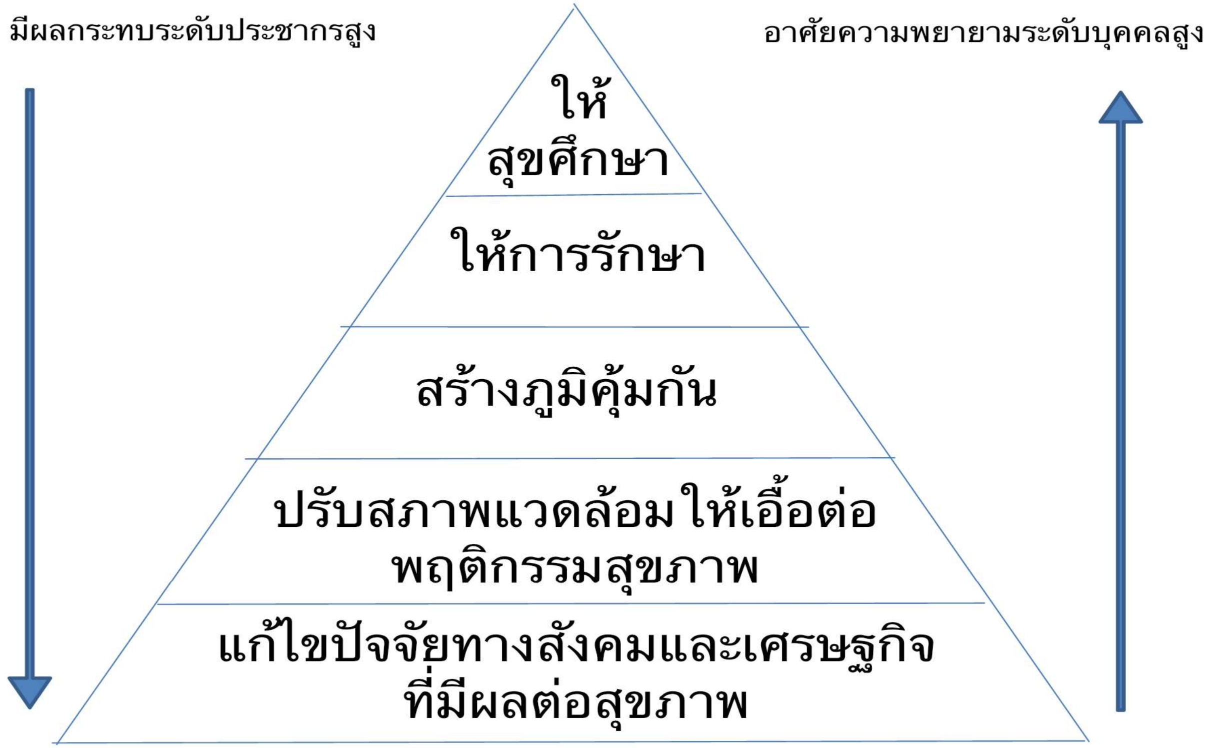

ปิรามิดผลกระทบต่อสุขภาพ (ดัดแปลงจากภาพที่1 ในบทความ The Future of Public Health
โดย Thomas R. Frieden ในวารสาร N Eng J Med 2015;373:1748-1754 (29 ต.ค.2558)

ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาทางด้านพฤติกรรม

01 ปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพ

02 แก้ไขปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อสุขภาพ

เป้าหมายสิบปีของ สสส. (2555 - 2564)

- ❖ ลดอัตราการสูบบุหรี่
- ❖ ลดปริมาณการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ❖ เพิ่มอัตราการบริโภคผักและผลไม้อย่างเพียงพอ
- ❖ เพิ่มการมีกิจกรรมทางกายประจำ
- ❖ เพิ่มครอบครัวอบอุ่น
- ❖ เพิ่มชุมชนและท้องถิ่นเข้มแข็ง

(ปัจจัยกำหนดสุขภาพดีขึ้น)

- ❖ ลดความชุกของภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนในเด็ก
- ❖ ลดอัตราการตายจากอุบัติเหตุทางถนน
- ❖ ลดการติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่
- ❖ เพิ่มประชาชนที่มีความสุข

(สุขภาพดีขึ้น)

มาตรการการสร้างเสริมสุขภาพและการเสริมพลังชุมชน

อ - อารมณ์ดี ความสุขเพิ่มขึ้น

อ - ออกกำลังกาย กำไร 1.8 - 4.5 ปี
อ - อาหาร กินผักผลไม้ กำไร 37 เดือน

ส - หยุดสูบบุหรี่ กำไร 6 - 10 ปี
ส - ติดเหล้าเลิกได้ กำไร 7.6 ปี

ออกกำลังกาย กินผักผลไม้ เลิกบุหรี่ เลิกเหล้า เทียบกับคนไม่ทุกอย่าง อายุขัยต่างกัน 17.9 ปี

***ผลการศึกษาจากประเทศแคนาดา
เมื่อ 2 ปีที่ผ่านมา
พบว่า
ผู้ที่ออกกำลังกาย กินผักผลไม้
เลิกบุหรี่ เลิกเหล้า
เทียบกับผู้ที่ไม่ทุกอย่าง
อายุขัยต่างกัน 17.9 ปี

กรอบแนวคิดปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพ

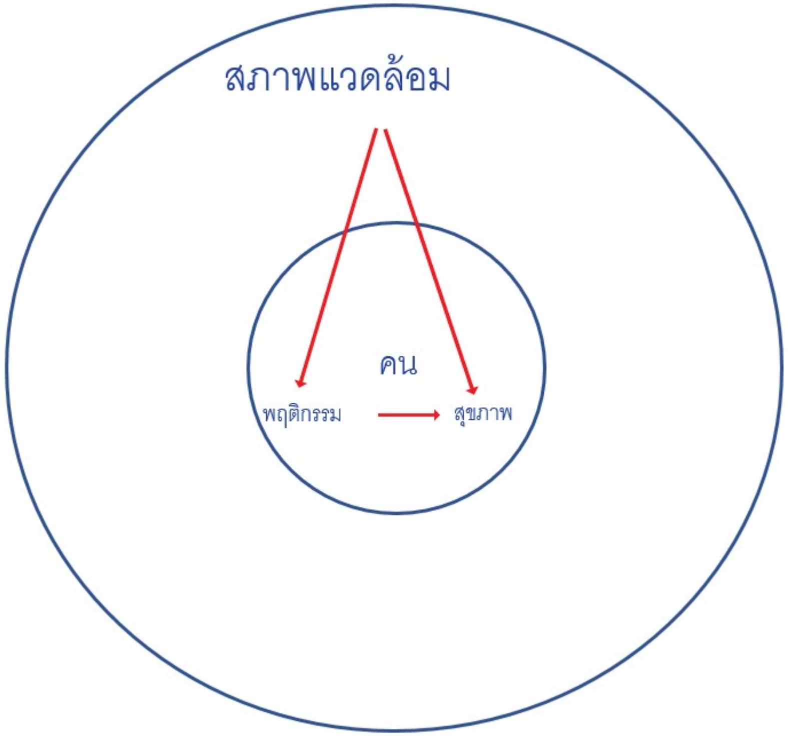

รศ.นพ.อำนาจ ศรีรัตนบัลล์
รองประธานบริหารแผนสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรมสุขภาวะ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

1. ปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพ

Changing the context to make individuals' default decisions healthy

เปลี่ยนสภาพแวดล้อมเพื่อให้คนมีพฤติกรรมสุขภาพโดยไม่ต้องคิด

1. ปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพ

ABOUT SUBMISSIONS VOLUMES

HARVARD PUBLIC HEALTH REVIEW

The Key to Changing Individual Health Behaviors: Change the Environments That Give Rise to Them

Brad Stulberg works for Kaiser Permanente and is also a freelance health writer. Opinions expressed are his own.

Over the past four decades, the United States has faced steadily rising rates of obesity and associated chronic conditions. Many of these chronic conditions are rooted in nutrition and physical activity behaviors, and are often referred to as lifestyle diseases. Historically, the prevention of

VOLUME 2

Lead Poisoning: How What We Don't Know Is Hurting America's Children

The Key to Changing Individual Health Behaviors: Change the Environments That Give Rise to Them

DOWNLOAD SHARE

How America's Flawed Supplement Law Creates the Mirage of Weight Loss Cures

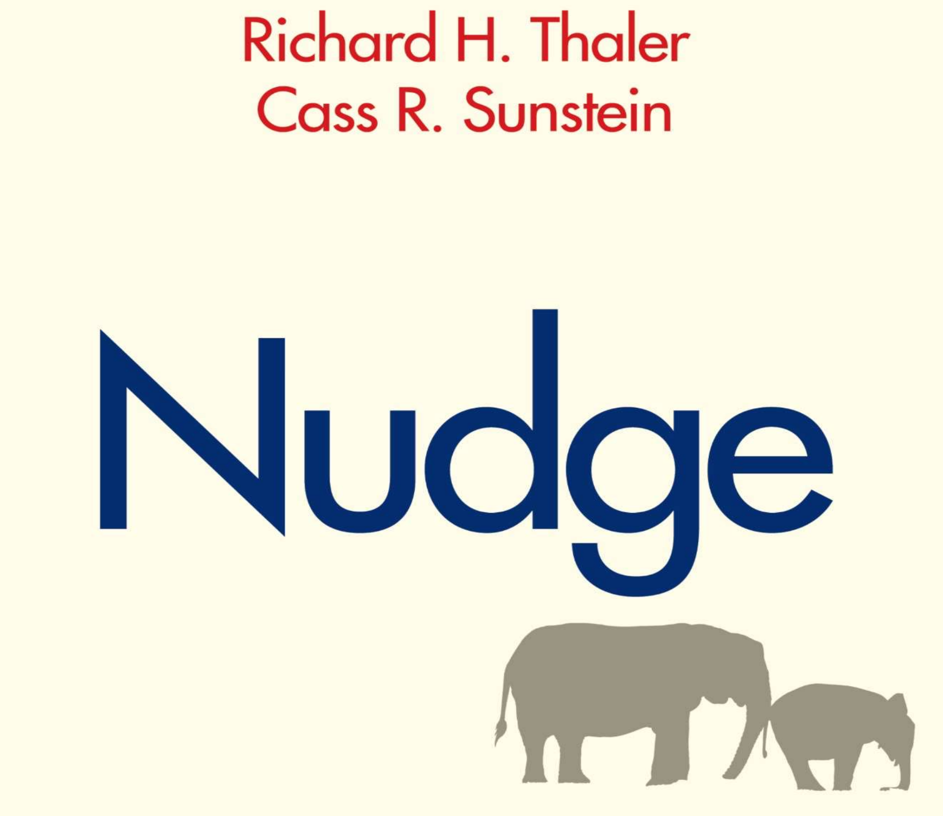

Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. Nudge: Improving decisions about health, wealth, and happiness. New York: Penguin Books. (2009)

2. แก้ไขปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อสุขภาพ

- รายได้
- การศึกษา
- ความสัมพันธ์ทางสังคม

$ รายได้

กราฟแสดงการมีชีวิตโดยอายุขัยเฉลี่ย vs รายได้เฉลี่ยต่อปีของแต่ละประเทศ (Life expectancy at birth vs average annual income)

Figure 8 **Life expectancy at birth vs average annual income**[16]

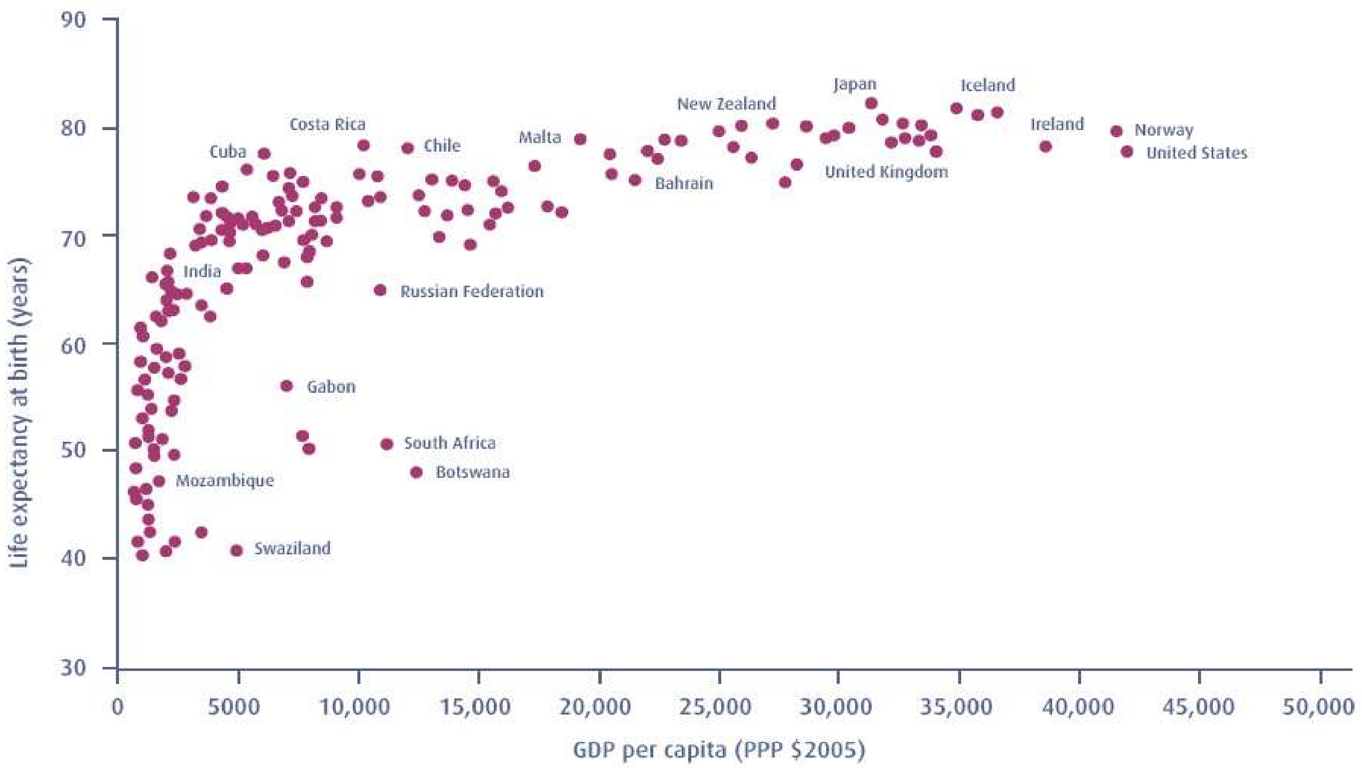

ที่มา : ofamblog.org

$ รายได้

กราฟแสดงรายได้กับความคาดหวังในชีวิตประจำวันของสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2544 - 2557

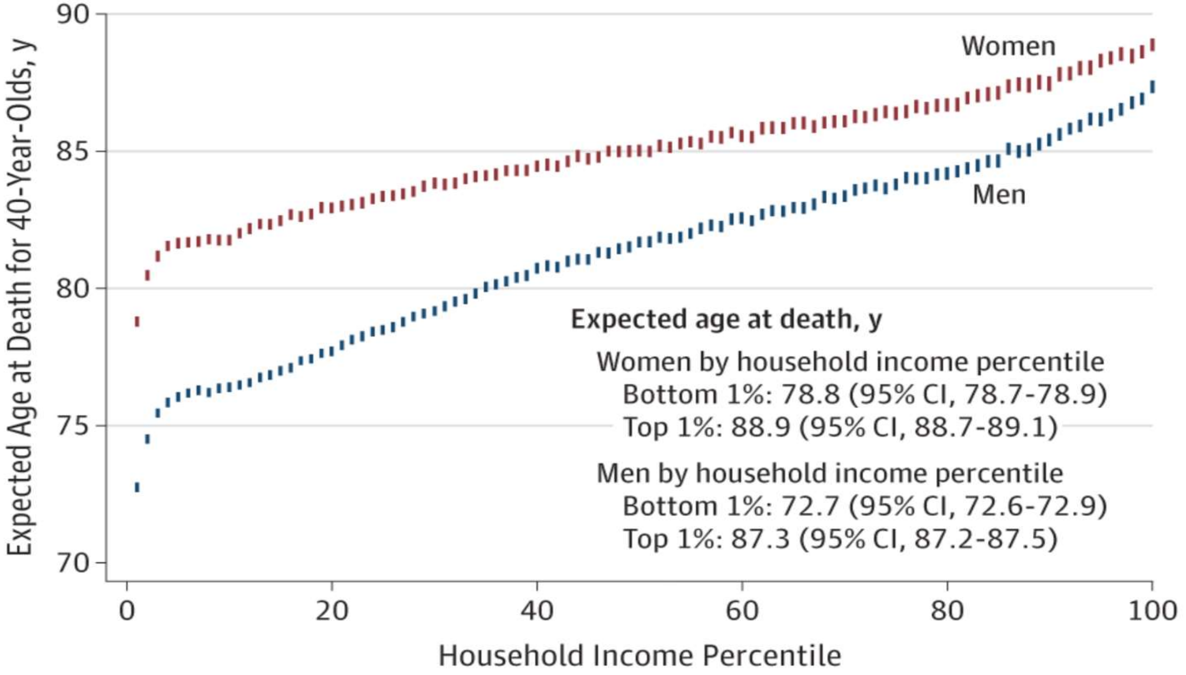

Mean household income in thousands, $[a]					
Women	24	45	71	112	1.9 million
Men	26	50	77	119	2.0 million

(The Association Between Income and Life Expectancy in the United States, 2001–2014
Https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4866586/)

$ รายได้

Race – and Ethnicity – Adjusted Life Expectancy vs. Income in Dollars, 2001 - 2014

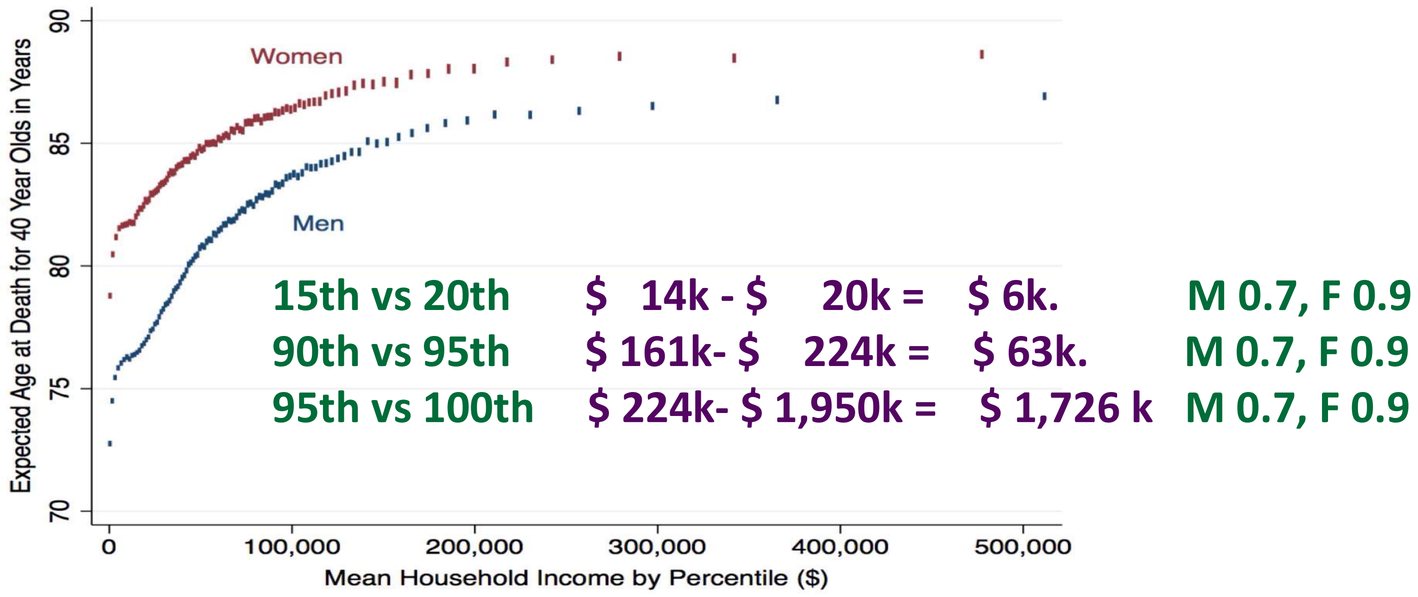

Figure plots race- and ethnicity-adjusted life expectancies by percentile as in Figure 2 vs. the mean level of household income (measured at ages 38-61) in each percentile bin. The vertical height of each bar depicts the 95% confidence interval. The top income percentile is omitted for scaling purposes. The mean household income for men in the top percentile is $1.98 million and their expected age at death is 87.3 years. The mean household income for women in the top percentile is $1.92 million and their expected age at death is 88.9 years. Men and women with household incomes of $25,000 are in the 19th and 21st income percentiles, respectively. Men and women are in percentiles 40 and 45 at $50,000 in household income, percentiles 59 and 62 with $75,000 in household income, percentiles 73 and 75 with $100,000 in household income, and percentiles 93 and 94 with $200,000 in household income, respectively.

ที่มา : Https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4866586/

การศึกษา

การเปรียบเทียบการศึกษาระหว่างเพศหญิงและเพศชาย ในปี 2000 – 2010 ในประเทศประเทศสวีเดน จำนวน 13 ประเทศ

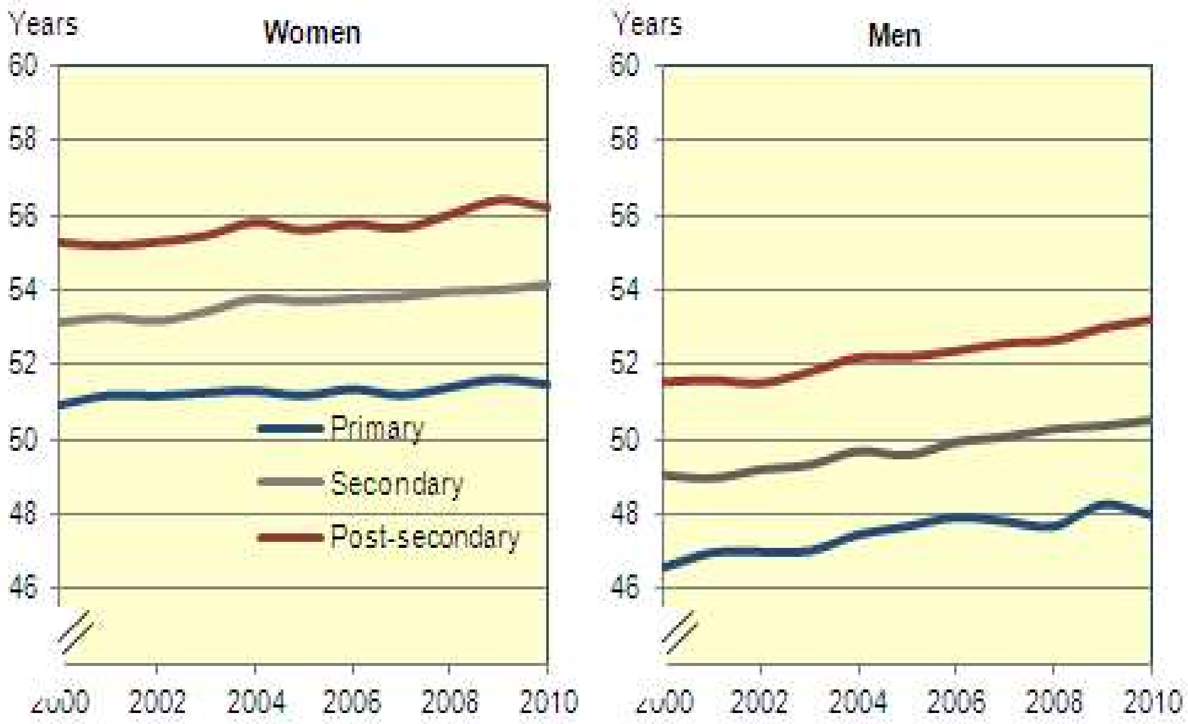

(Live expectancy in sweden 2001-1010)

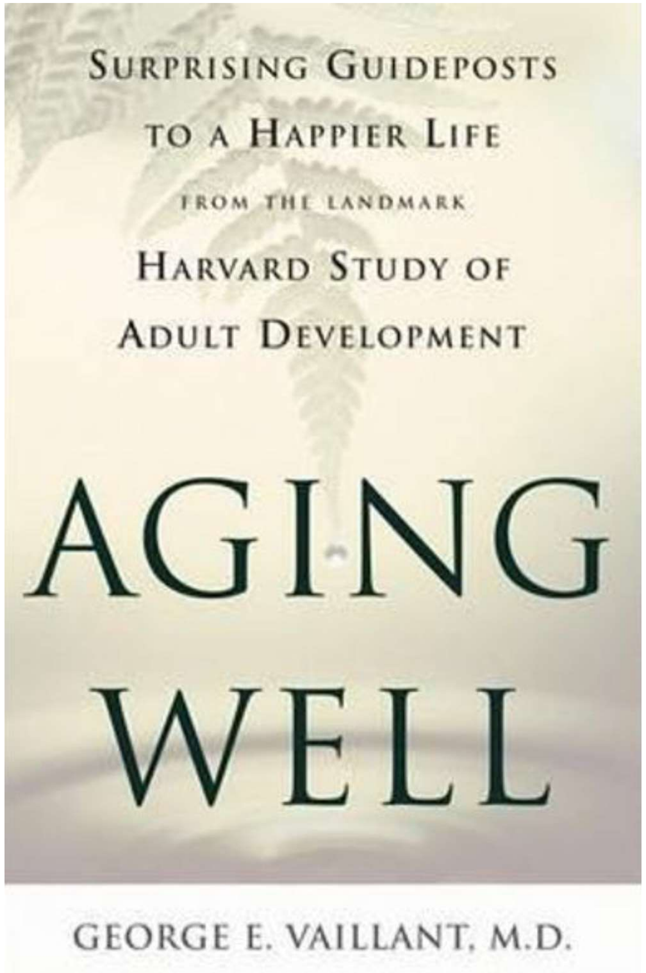

ปัจจัยที่ทำให้ อายุยืน สุขภาพดี มีความสุข

1. ไม่สูบบุหรี่ หรือเลิกสูบก่อนอายุ 45 ปี
2. แก้ปัญหาชีวิตเป็น (Mature defenses)
3. ไม่มีปัญหาจากเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์
4. น้ำหนักตัวไม่เกิน
5. ชีวิตสมรสราบรื่น
6. ออกกำลังกายสม่ำเสมอ
7. การศึกษามากกว่า 12 ปี
(สูบบุหรี่น้อยกว่า ดื่มฯน้อยกว่า ระวังเรื่องกินมากกว่า)

(Http://www.gotoknow.org/posts/522468)

"The clearest message that we get from this 75-year study is this: Good relationships keep us happier and healthier."

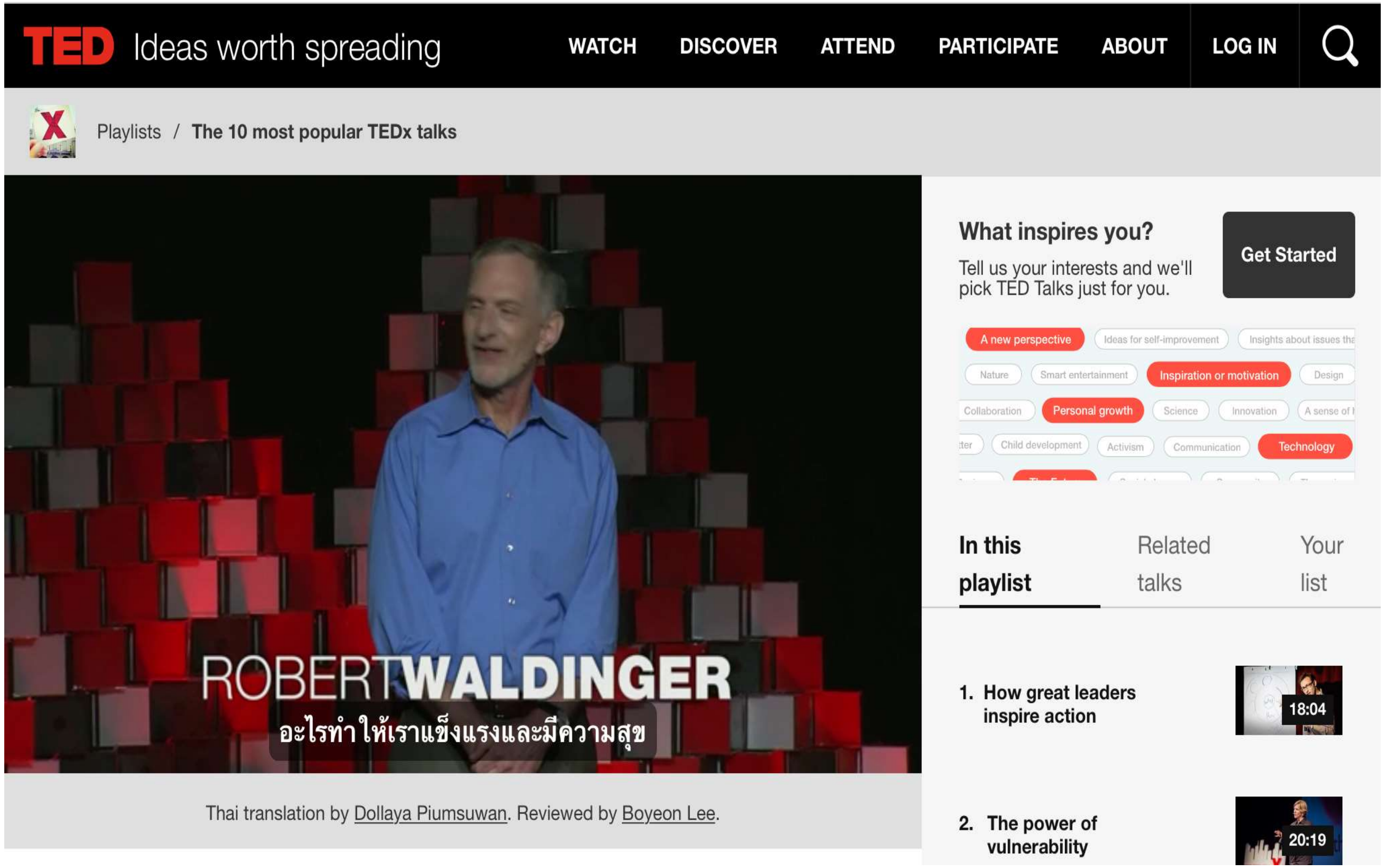

Social Relationships and Mortality Risk: A Meta – analytic Review

- Julianne Holt-Lunstad,
- B. Smith,
- J. Bradley Layton

https://journals.plos.org/plosmedicine/article?id=10.1371/journal.pmed.1000316

July 27,2010

ทบทวนจากรายงาน 148 รายการ (ประชากรรวม 308,849 คน)

"...ผลการศึกษาแสดงให้เห็นอิทธิพลของความสัมพันธ์ทางสังคม ที่มีต่อความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตว่า เทียบเท่ากับการสูบบุหรี่และ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสูงกว่าการออกกำลังกายและ โรคอ้วน...."

ความสัมพันธ์ทางสังคม

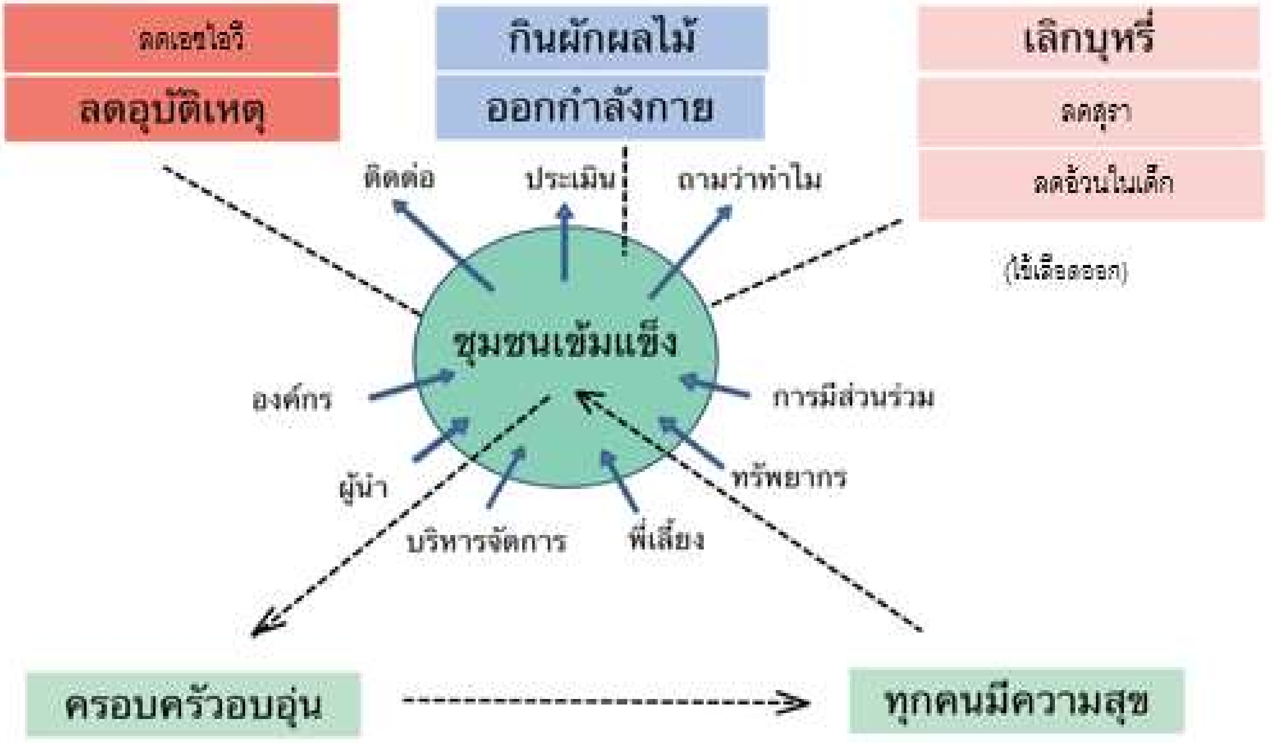

*บทที่ 3 สุขภาพและการเสริมพลัง ใน Laverack G. (2007) Health Promotion Practice: Building empowered communities.
(Download ฉบับแปลเป็นภาษาไทย Http://www.gotoknow.org/posts/645843)

กรอบแนวคิด "ชุมชนน่าอยู่ระดับหมู่บ้าน" ตามการประเมินความเข้มแข็งชุมชน 9 มิติ

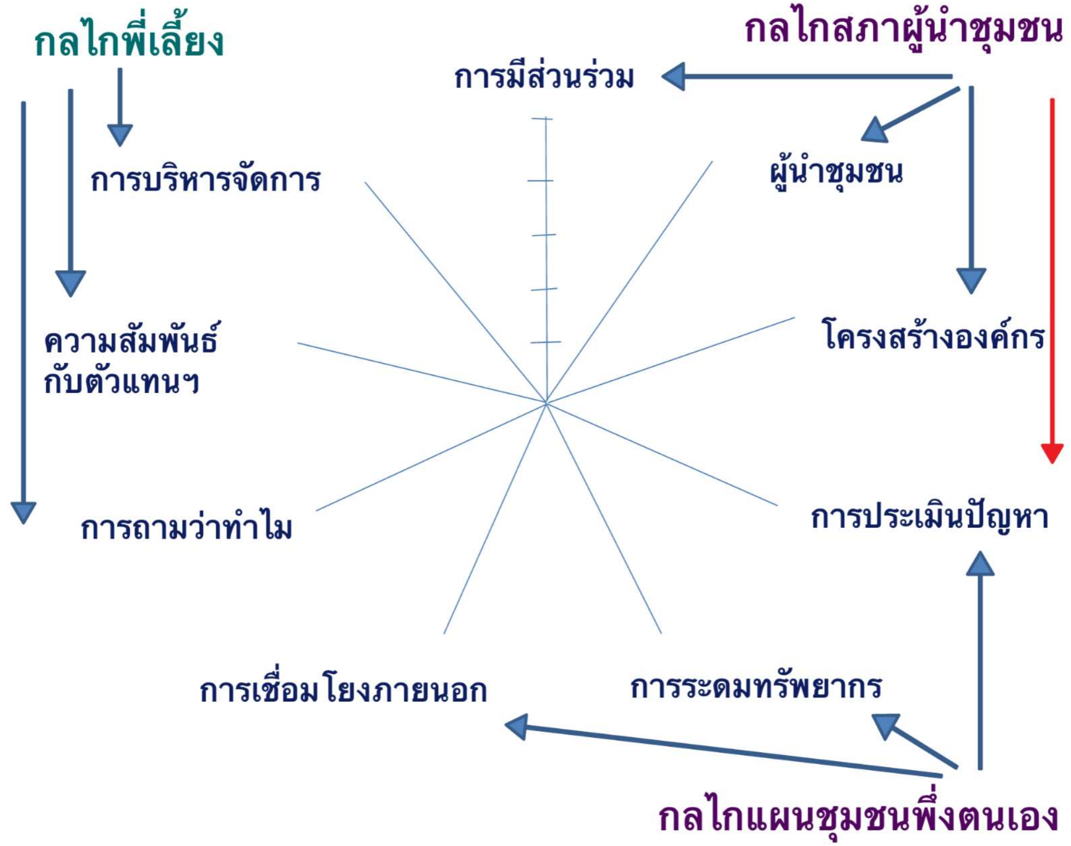

Http://www.gotoknow.org/posts/652118

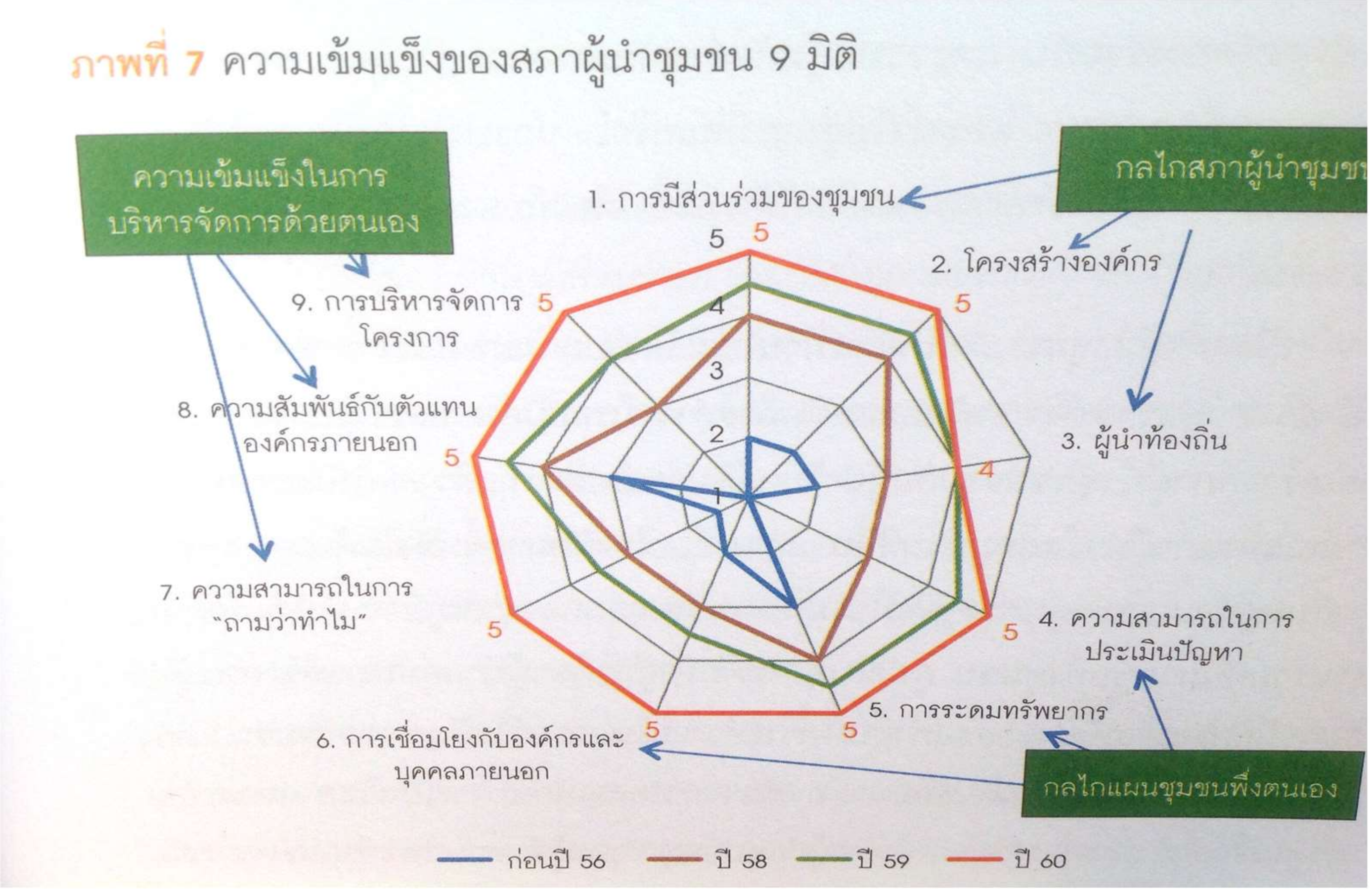

วนิดา วัฒนชีวโนปกรณ์ 'บ้านสำโรง' กลไกสภาผู้นำชุมชนสู่ชุมชนเข้มแข็งและน่าอยู่ทุกมิติ สำนักสร้างสรรค์โอกาส และนวัตกรรม สสส. 2561

"การสร้างเสริมสุขภาพคือกระบวนการที่ช่วยให้ประชาชนเพิ่มความสามารถในการควบคุมสุขภาพ และปัจจัยกำหนดสุขภาพ เพื่อทำให้สุขภาพดีขึ้น"

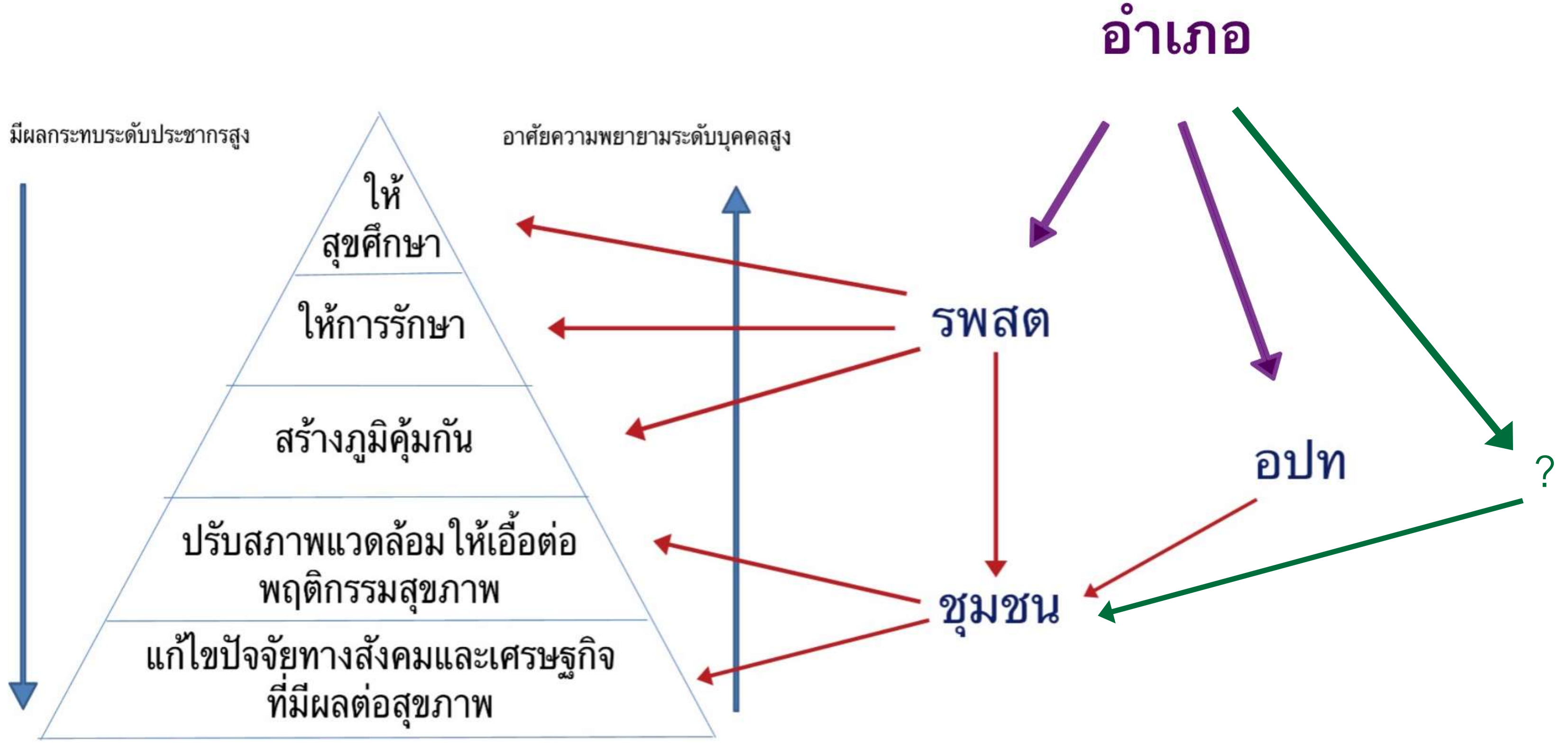

พีระมิดผลกระทบต่อสุขภาพ (ดัดแปลงจากภาพที่ 1 ในบทความ The Future of Public Health
โดย Thomas R Frieden ในวารสาร N Eng J Med 2015;373: 1748-1754 (20 ต.ค.2558)

1 NO POVERTY
2 ZERO HUNGER
3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING
4 QUALITY EDUCATION
5 GENDER EQUALITY
6 CLEAN WATER AND SANITATION
7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY
8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH
9 INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE
10 REDUCED INEQUALITIES
11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES
12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION
13 CLIMATE ACTION
14 LIFE BELOW WATER
15 LIFE ON LAND
16 PEACE AND JUSTICE STRONG INSTITUTIONS
17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
THE GLOBAL GOALS

1 NO POVERTY
2 ZERO HUNGER
8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH
3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING
11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES
4 QUALITY EDUCATION
6 CLEAN WATER AND SANITATION
7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

ระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน

สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
กรมควบคุมโรค

https://ddc.moph.go.th/osec/

วัตถุประสงค์

เมื่อสิ้นสุดการสอน
ตามหลักสูตรแล้ว
ผู้เรียน
จะมีความรู้ ความเข้าใจ
ดังนี้

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การกำหนดโครงสร้างของข้อมูล ที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชน ตามกรอบแนวคิด Social Determinant Of Health

บทเรียนการจัดการระบบข้อมูลที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชน

ที่มา : นายธานี นามม่วง
สาธารณสุขอำเภอศรีณรงค์

สถานการณ์

- ❖รายการข้อมูลมีจำนวนมาก เกิดภาระในการจัดเก็บ การรายงาน
- ❖ข้อมูลไม่ตอบสนองต่อผู้จัดเก็บ รวบรวม ไม่เห็นประโยชน์ในการจัดเก็บ
- ❖ข้อมูลที่มีอยู่และสามารถนำมาใช้ได้เลย ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลประเภทผลผลิต ไม่สามารถนำมาประเมินการเปลี่ยนแปลงในระดับผลลัพธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ❖ต้องออกแบบเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ข้อมูลสาเหตุของปัญหา ข้อมูลผลกระทบ
- ❖บุคลากรมีทัศนคติติดลบกับระบบข้อมูล ทำให้เกิดความยุ่งยาก ต้องใช้ความรู้ในการจัดการ ขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดระบบข้อมูลข่าวสาร
- ❖ไม่มีระบบข้อมูลข่าวสารที่เข้าถึงง่าย และสามารถนำมาใช้เพื่อการบริหารจัดการ

ประสบการณ์การจัดการข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิต

- ❖ ข้อมูลต้องแสดงสถานการณ์ปัญหา สาเหตุและผลกระทบชัดเจน
- ❖ ผู้ร่วมวงในการพิจารณาข้อมูลต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นปัญหา และมีส่วนร่วมจากภาคีที่หลากหลาย
- ❖ ต้องนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายและการวางแผนปฏิบัติงานร่วมกัน
- ❖ ใช้ข้อมูลในการแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องเพื่อติดตามความก้าวหน้าและผลสำเร็จของงาน
- ❖ กรณีตัวอย่าง : การขับเคลื่อน พชอ.ศรีณรงค์ และการพัฒนากลไก ศปถ.อำเภอศรีณรงค์

การจัดการขอมูลชุมชน

ที่มา : อาจารย์ไพฑูรย์ ทองสม
นักวิชาการอิสระ ด้านการพัฒนาความเข้มแข็งชุมชน

ข้อมูล (Data)

การพิจารณาจากแหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลขั้นต้น
หรือข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ทดสอบ หรือวัด โดยผู้วิจัยเอง เช่น ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมในภาคสนามของโครงการวิจัยต่างๆ

ข้อมูลขั้นรอง
หรือข้อมูลขั้นที่สอง หรือ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการนำข้อมูลจากปฐมภูมิมาศึกษาวิเคราะห์

ข้อมูลจำเป็นที่ต้องมีในการวิเคราะห์ชุมชน

- ข้อมูลด้านสุขภาพ
- ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ
- ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม
- ข้อมูลด้านสังคม

Q : เราจะได้ข้อมูลเหล่านั้นจากแหล่งใด?

วิธีการรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

01 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data)

02 การรวบรวมข้อมูลจากสนาม (Field Data)

02 การรวบรวมข้อมูลจากสนาม (Field Data)

ข้อมูลจากสนามที่รวบรวมขึ้นมาได้นั้น ถ้าดำเนินอย่างเป็นระบบที่ถูกต้องแล้ว ถือว่าเป็นข้อมูลปฐมภูมิที่มีคุณค่าต่อการวิจัยมาก เนื่องจากเป็นการรวบรวมข้อมูลจากต้นตอของปัญหาที่สนใจจะศึกษา ผู้วิจัยยังมีโอกาสได้สัมผัสพบปะพูดจาแลกเปลี่ยนกับประชากรเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลโดยตรงอีกด้วย **การรวบรวมข้อมูลจากสนามนิยมกันมีอยู่ 3 วิธี** คือ

01 การสังเกต (Observation)

02 การส่งแบบสอบถาม (Questionnaire)

03 การสัมภาษณ์ (Interview)

04 การจัดเวทีร่วมกับชุมชน

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

- จากฐานข้อมูลของรัฐ
- จากฐานข้อมูลของชาวบ้าน

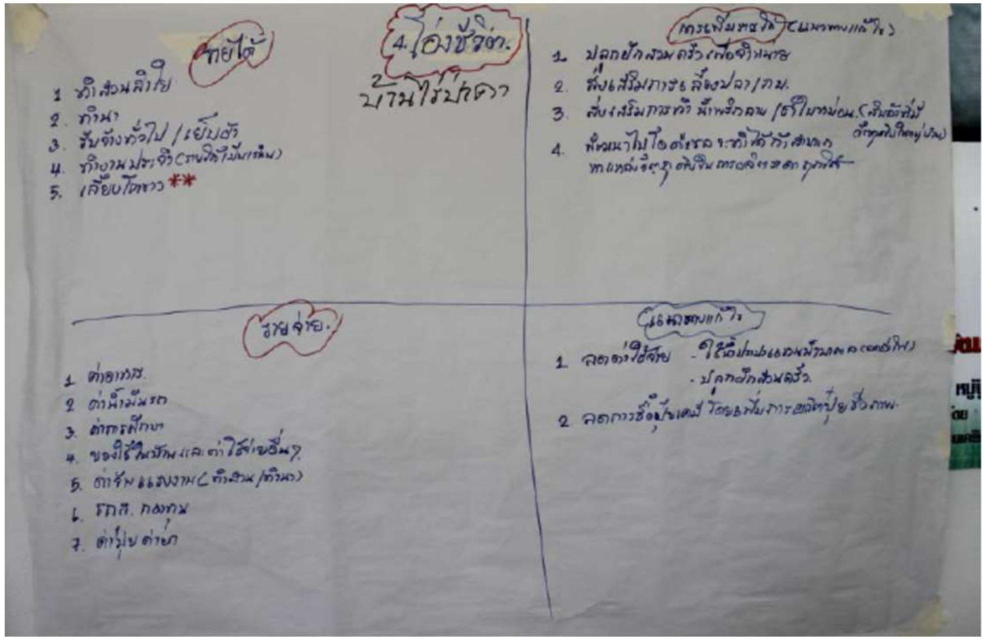

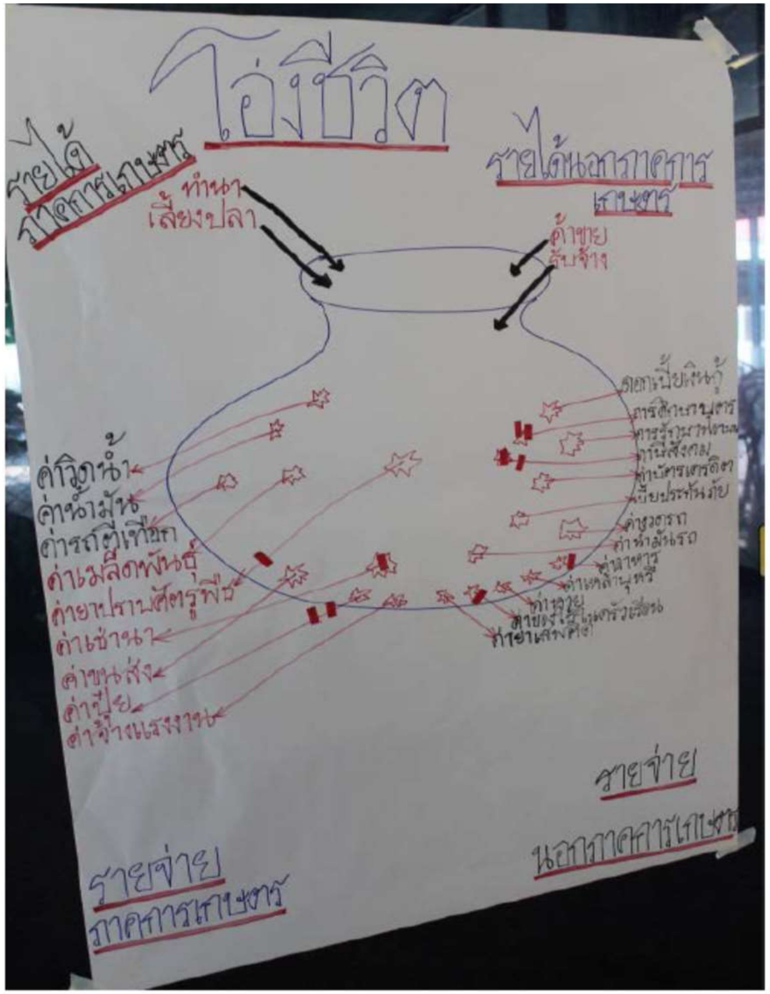

ข้อมูลด้านสังคม

- จากฐานข้อมูลของรัฐ
- จากฐานข้อมูลของชาวบ้าน

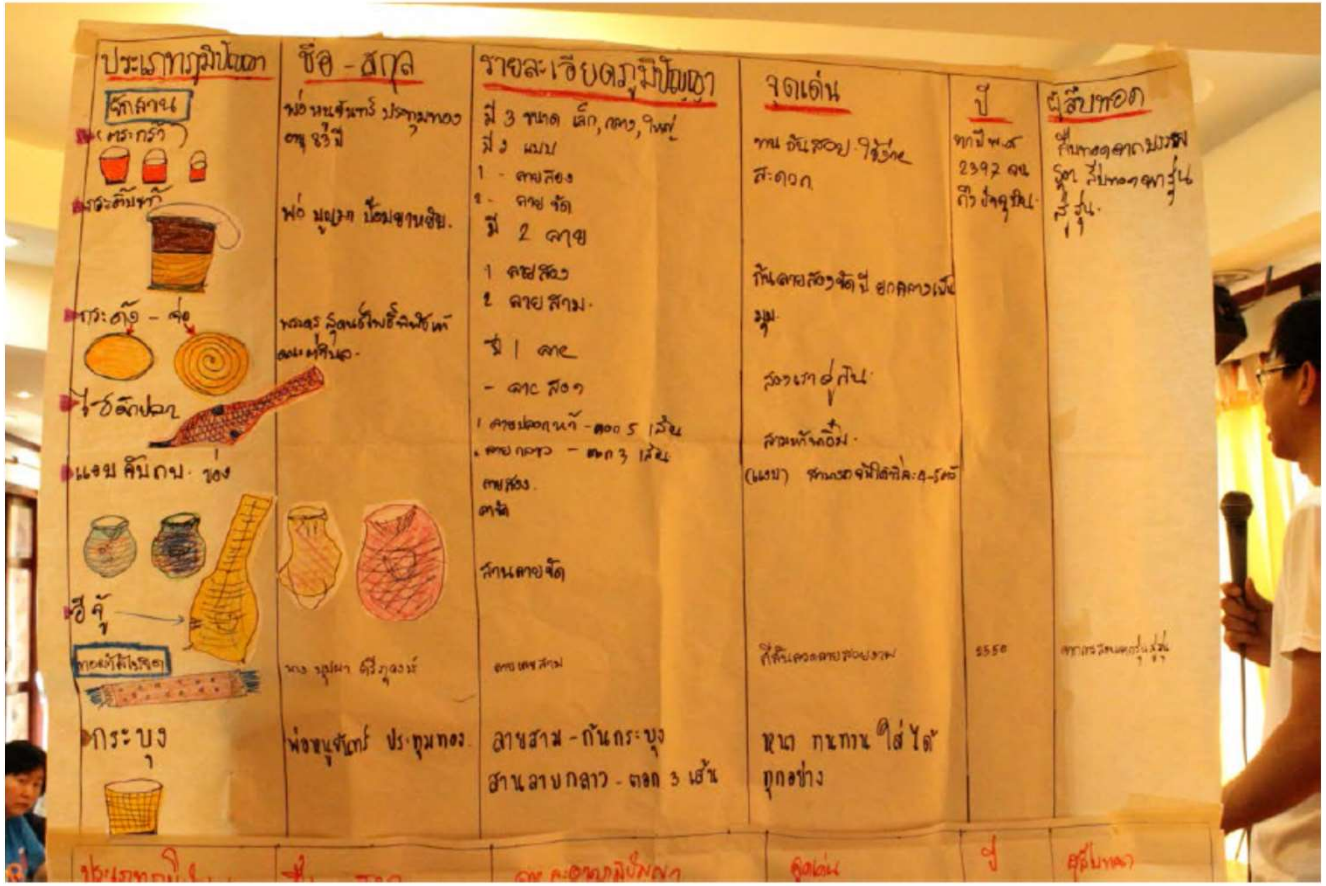

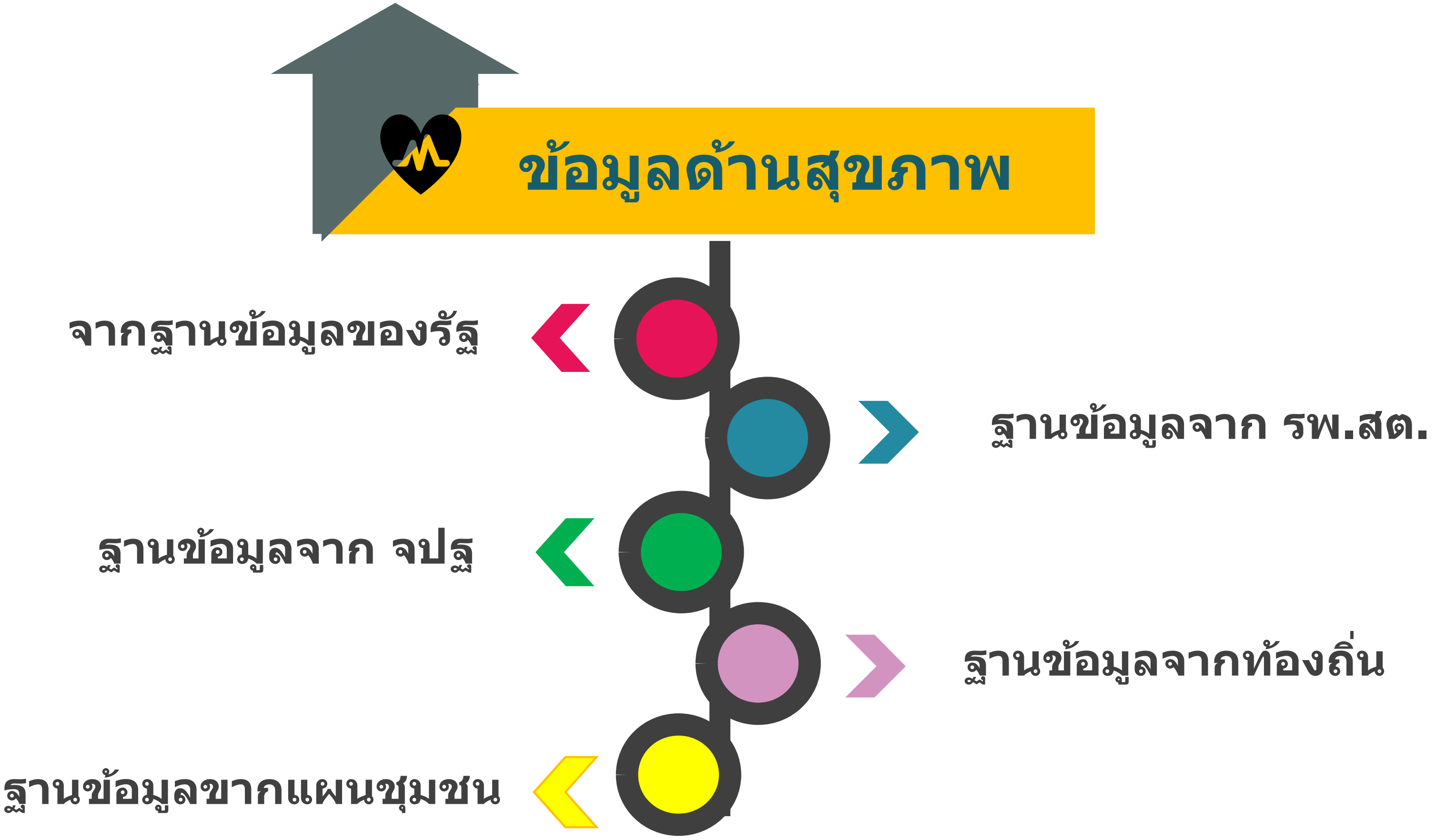
ข้อมูลด้านสุขภาพ
จากฐานข้อมูลของรัฐ
ฐานข้อมูลจาก รพ.สต.
ฐานข้อมูลจาก จปฐ
ฐานข้อมูลจากท้องถิ่น
ฐานข้อมูลขากแผนชุมชน

บทเรียนการจัดทำข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมในระดับจังหวัดพัทลุง

กระบวนการในการวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดพัทลุง

กระบวนการในการวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดพัทลุง

ปัญหาจากปากเสียงของพี่น้องนักปฏิบัติการในพื้นที่แต่ละโซน ถูกนำเสนอผ่านประเด็นร่วมหลัก 4 ประเด็น คือ ประเด็นเศรษฐกิจ ประเด็นสิ่งแวดล้อม ประเด็นสังคม และประเด็นสุขภาพ แต่ละโซนมีปัญหาที่ใกล้เคียงกันในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ แต่ในมิติสิ่งแวดล้อมมีสถานการณ์ปัญหาที่แตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่

กระบวนการในการวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดพัทลุง

จากปัญหาที่หลากหลายของพื้นที่ เมื่อมาเชื่อมโยงกับเครือข่ายที่ขับเคลื่อนงานในจังหวัดพัทลุงแล้ว พบว่ามีประเด็นร่วมเพื่อการขับเคลื่อนอยู่ 5 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย ประเด็นอาหารปลอดภัย ประเด็นการจัดการดิน น้ำ ป่า ประเด็นเศรษฐกิจชุมชน ประเด็นเด็กเยาวชนและครอบครัว ประเด็นการท่องเที่ยวชุมชน เมื่อนำ 5 ประเด็นข้างต้นมาเชื่อมโยงกับพื้นที่ปฏิบัติการจะได้เป็นโซนพื้นที่ 4 โซน คือ โซนเขา โซนนา โซนเล และโซนเมือง

กระบวนการในการวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดพัทลุง

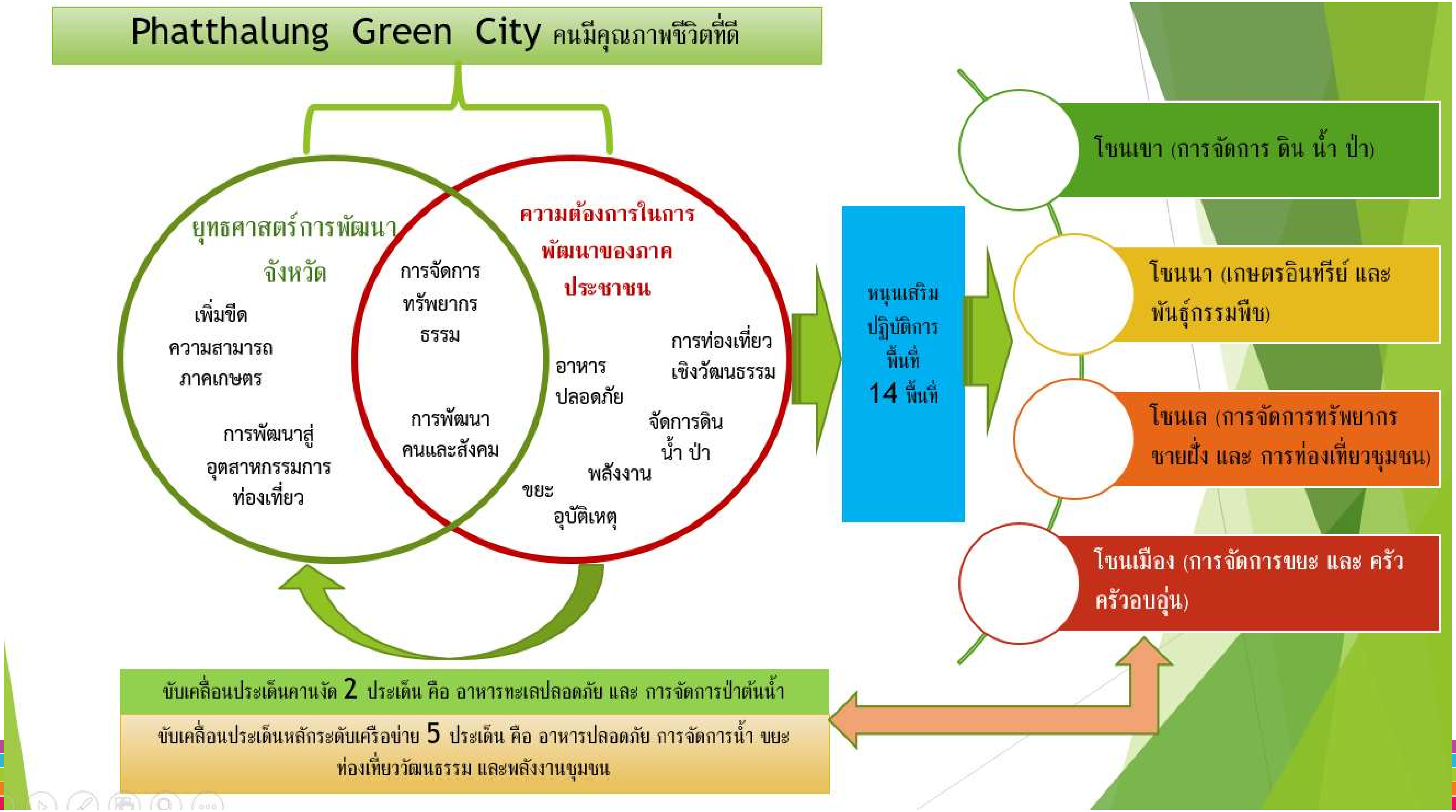
Phatthalung Green City คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี
ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด
เพิ่มขีดความสามารถภาคเกษตร
การพัฒนาสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
การจัดการทรัพยากรธรรม
การพัฒนาคนและสังคม
ความต้องการในการพัฒนาของภาคประชาชน
อาหารปลอดภัย
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
จัดการดิน น้ำ ป่า
พลังงาน
ขยะ
อุบัติเหตุ
หนุนเสริมปฏิบัติการพื้นที่ 14 พื้นที่
โซนเขา (การจัดการ ดิน น้ำ ป่า)
โซนนา (เกษตรอินทรีย์ และพันธุ์กรรมพืช)
โซนเล (การจัดการทรัพยากรชายฝั่ง และ การท่องเที่ยวชุมชน)
โซนเมือง (การจัดการขยะ และ ครัวครัวอบอุ่น)
ขับเคลื่อนประเด็นคานงัด 2 ประเด็น คือ อาหารทะเลปลอดภัย และ การจัดการป่าต้นน้ำ
ขับเคลื่อนประเด็นหลักระดับเครือข่าย 5 ประเด็น คือ อาหารปลอดภัย การจัดการน้ำ ขยะ ท่องเที่ยววัฒนธรรม และพลังงานชุมชน

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

การวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหาและการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Root cause analysis & Priority setting)

สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
กรมควบคุมโรค

https://ddc.moph.go.th/osec/

วัตถุประสงค์

เมื่อสิ้นสุดการสอน
ตามหลักสูตรแล้ว
ผู้เรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจ
ดังนี้

- มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา โดยใช้แผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram)
- มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การกำหนดประเด็นปัญหา (Problem identification) และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority Setting)

การวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพ ด้วยแผนผังต้นไม้ปัญหา

ที่มา : อาจารย์พีรวัศ คิดกล้า
นักวิชาการอิสระและผู้ใหญ่บ้าน

การวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพ ด้วยต้นไม้ปัญหา

"การวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพด้วยต้นไม้ปัญหา <u>เป็นเครื่องมือช่วยในการสร้างความเชื่อมโยงปัญหาสุขภาพ สาเหตุของปัญหาและผลกระทบ</u> ของปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละระดับอย่างเป็นเหตุเป็นผลในรูปของต้นไม้ปัญหาหรือแผนผังต้นไม้ปัญหา"

ส่วนประกอบของต้นไม้ปัญหา

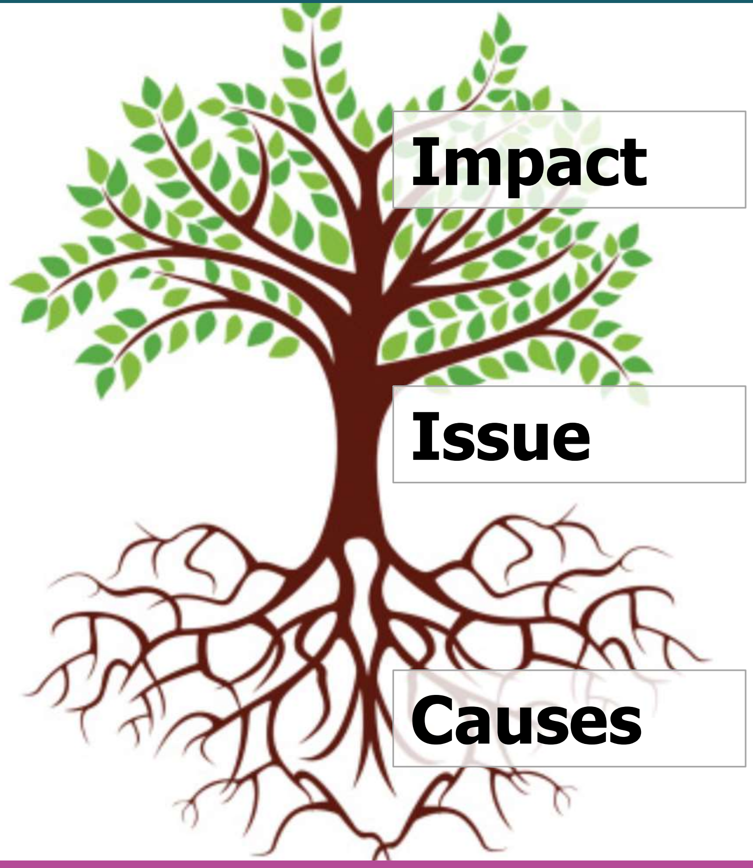

ส่วนที่ 1

❖ รากแก้ว = สาเหตุหลักของปัญหา (แทนสาเหตุด้านพฤติกรรม สภาพแวดล้อมทางสังคม+กายภาพ และกลไก/ระบบที่เกี่ยวข้อง)

❖ รากแขนง/รากฝอย = สาเหตุรองที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุหลัก

ส่วนประกอบของต้นไม้ปัญหา

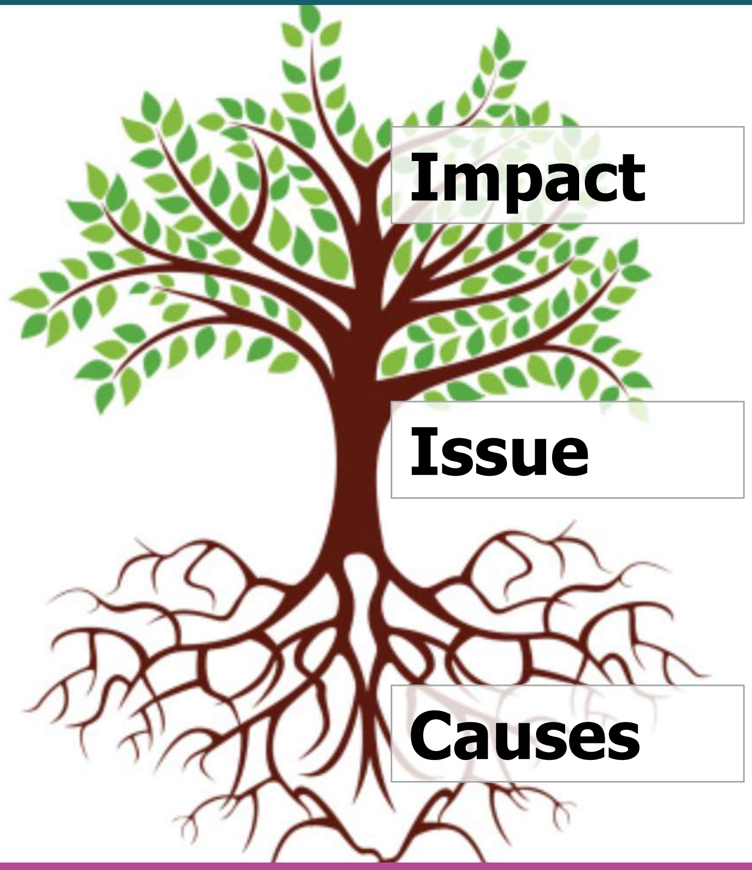

ส่วนที่ 2 ลำต้น = ปัญหาหลัก
(แทนปัญหาที่เกิดขึ้น)

ส่วนประกอบของต้นไม้ปัญหา

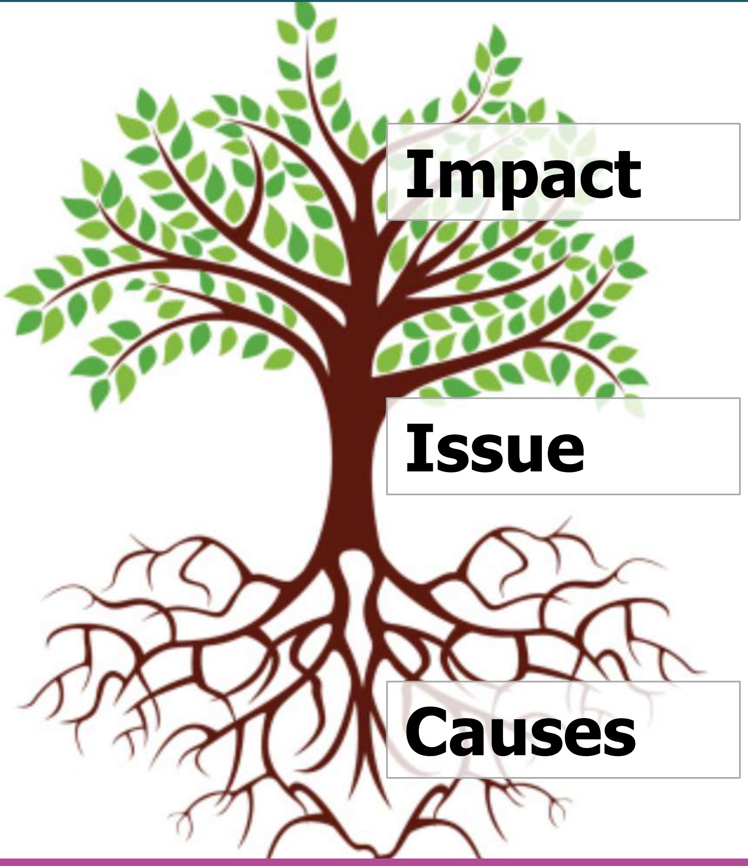

ส่วนที่ 3
กิ่ง/ก้าน/ใบ = ผลกระทบต่างๆ
(แทนผลกระทบทางสุขภาพ
สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม)

แผนผังต้นไม้ปัญหา

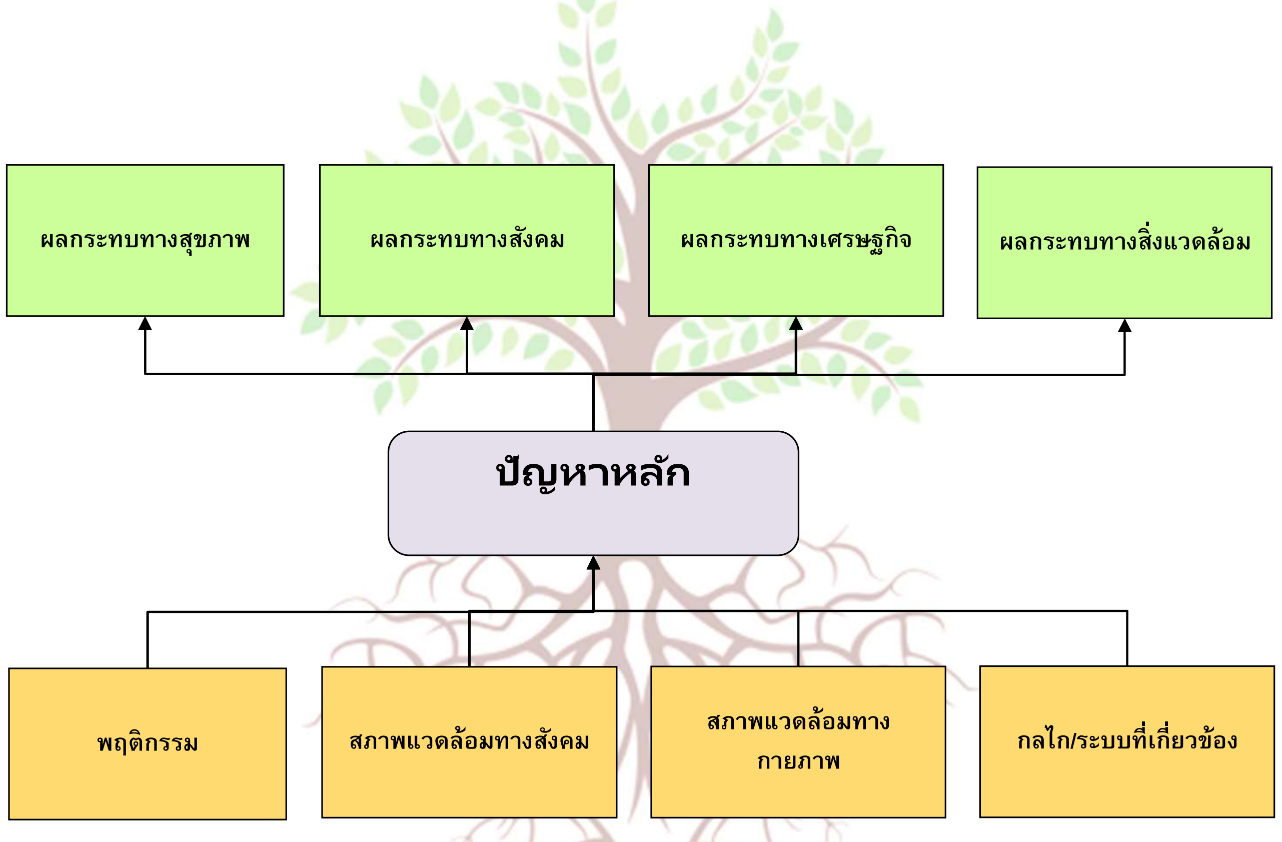

เทคนิคในการวิเคราะห์แผนผังต้นไม้ปัญหา

- **ขั้นที่ 1** กำหนดปัญหาสำคัญภายในกรอบสถานการณ์นั้นๆ รวมกัน
- **ขั้นที่ 2** เขียน**ปัญหาหลัก**ในรูปประโยคสั้นๆ วางไว้ที่**กลางลำต้น**
- **ขั้นที่ 3** หา**สาเหตุ**ที่ทำให้เกิดปัญหาหลัก ระบุไว้ในตำแหน่ง**ราก**ของต้นไม้ โดยดูจากข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์สถานการณ์ และจัดหมวดหมู่ของสาเหตุด้านพฤติกรรม สภาพแวดล้อมทางสังคมและกายภาพ และกลไก/ระบบ
- ที่เกี่ยวข้อง
- **ขั้นที่ 4** หา**ผลกระทบ**ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากปัญหาหลัก ระบุไว้ในตำแหน่ง**กิ่ง/ก้าน/ใบ** จัดหมวดหมู่ในกลุ่มผลกระทบทางสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม
- **ขั้นที่ 5** เขียนแผนผังแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลในรูปของต้นไม้ปัญหา (Problem Tree)
- **ขั้นที่ 6** พิจารณาทบทวนแผนผังโดยรวม โดยพิจารณาว่า "สมเหตุสมผล และครบถ้วนหรือไม่"

ควรนำข้อมูลจากการวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพของประเด็นปัญหานั้นๆ มาใช้ในการอธิบายประกอบในต้นไม้ปัญหาด้วย

ปัญหาการดื่มสุราในชุมชน

-จำนวนครัวเรือน 121 ครัวเรือน
- ประชากร 335 คน
- ดื่ม Alc. 132 คน (ช = 116 / ญ = 16) ดื่มเป็นประจำทุกวัน 20 คน ดื่มบางครั้ง 112 คน
- มีร้านจำหน่าย Alc. 3 ร้าน

ผลกระทบทางสุขภาพ

-มีผู้เสียชีวิตจากการดื่มเหล้าในปี 2559-61 จำนวน 3 ราย
-ร่ายกายเสื่อมโทรม ผอม 15 ราย
-มีคนติดเหล้า 20 คน
-อุบัติเหตุเมาแล้วขับ MC. 5ครั้ง บาดเจ็บ 11 ราย
-บาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาท 16 ราย เสียชีวิต 2 ราย

ผลกระทบทางสังคม

-มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หลังจากตั้งวงดื่มเหล้า 3 ราย
-เกิดการลักเล็กขโมยน้อย 1 ราย
-มีการทะเลาะวิวาทในครัวเรือน 40 ครว. มีการหย่าร่าง 2 ครว.
-มีความรุนแรงในครัวเรือน 2 ราย
-ทะเลาะวิวาทในงานบุญประเพณี 6 ครั้ง
-เรื่องร้องเรียน ไกล่เกลี่ยเดือนละ 1-2ครั้ง

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

-ค่าใช้จ่ายค่าเหล้าทั้งชุมชน 436,800 บาท/ปี
-เกิดค่าใช้จ่ายค่าเหล้าในงานบุญประเพณี และงานศพ 5 งาน งานละ 22,000 บาท
-งานบวช 2 งาน ค่าใช้จ่ายค่าเหล้างานละ 30,000 บาท
-ค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาล และชดใช้สินไหม

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

-วงดื่ม Alc. มีเสียงเอะอะโวยวายส่งเสียงดังรบกวนบ้านรอบข้าง
-ทะเลาะวิวาทในครัวเรือน ส่งเสียงดังรบกวนบ้าน

พฤติกรรมส่วนบุคคล

-ประชาชนขาดความรู้และไม่ตระหนัก เช่น ผลเสียผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาว
-ดื่มตามเพื่อน 20 คน
-ดื่มเวลาเข้าสังคม 35 คน
-ดื่มตามบุญประเพณีในชุมชน

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

-มีร้านค้าในชุมชน 3 ร้าน ซึ่งขายตลอดเวลาที่มีลูกค้า และสามารถติดค้างเงินได้
-มีที่นั่งกิน Alc. หน้าร้าน
-มีแหล่งมั่วสุ่มจับกลุ่ม 2 แห่ง

สภาพแวดล้อมทางสังคม

-งานศพ /งานบวช งานบุญและงานประเพณีทุกงาน ยังเป็นงานที่มีเครื่องดื่ม Alc.
-พ่อแม่ยังดื่ม Alc. ในครอบครัวที่มีเด็ก 50 ครัวเรือน
-ผู้นำยังไม่ให้ความสำคัญ
-ขาดข้อปฏิบัติรวมกันในชุมชน

กลไก/ระบบที่เกี่ยวข้อง

-เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง ยังมีการบังคับใช้กฎหมายการจำหน่ายสุรายังไม่เข้มงวด
-หน่วยงานในพื้นที่ยังไม่ให้ความสำคัญและส่งเสริมจริงจัง

Impact ➤ ควรระบุผลกระทบที่มีความสัมพันธ์กับสาเหตุของปัญหาในพื้นที่จริงๆ และผลกระทบอาจเกิดครบทุกด้าน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ความรู้สึก/ประสบการณ์เดิม เพราะจะทำให้ข้อมูลผลกระทบไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ของพื้นที่

Issue ➤ ควรนำข้อมูลจากการวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพของประเด็นปัญหานั้นๆ มาใช้ในการอธิบายประกอบในต้นไม้ปัญหาด้วย

Causes ➤ ควรระบุสาเหตุของปัญหาที่มาจากข้อมูลสถานการณ์จริงในพื้นที่ให้ครอบคลุมปัจจัยกำหนดสุขภาพ จะทำให้การวางเป้าหมายและออกแบบวิธีการแก้ไขปัญหาสอดคล้องกับปัญหาของพื้นที่

โจทย์สำหรับฝึกปฏิบัติ 1

- แต่ละทีมทบทวนสถานการณ์ปัญหาของประเด็นที่จะนำมาพัฒนาข้อเสนอโครงการ
- และนำมาเขียนแผนผังแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลในรูปของต้นไม้ปัญหา
- (Problem Tree Analysis)
- นำเสนอแผนผังต้นไม้ปัญหา (Problem Tree Analysis) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม

"การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority Setting)"

ที่มา : อาจารย์เทวธิดา ขันคามโภชก์
นักวิชาการอิสระ
อาจารย์อวยพร พิศเพ็ง
นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority Setting)

"ปัญหาด้านสุขภาพชุมชนมักมีหลายปัญหา ซึ่งชุมชนไม่สามารถแก้ไขทุกปัญหาไปพร้อมกันได้ เนื่องจากแต่ละปัญหามีสาเหตุและความสลับซับซ้อนแตกต่างกัน รวมทั้งชุมชนยังมีข้อจำกัดของทรัพยากรต่างๆ เช่น เวลา งบประมาณ กำลังคน ฯลฯ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดลำดับความสำคัญของปัญหาตามความจำเป็นก่อนหลังว่าปัญหาใดเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องเร่งแก้ไขทันที ปัญหาใดที่สามารถชะลอ ไว้แก้ไขทีหลังได้"

วิธีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

วิธีของสรรพสิทธิประสงค์ (SPS Model) มีหลัก การดังนี้

- ปรับปรุงจากของมหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับวิธีกระบวนการกลุ่ม (Nominal group process)
- ใช้หลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- ใช้ในเวทีประชาคม หรือกระบวนการ A-I-C (Appreciation-Influence-Control)
- ประชาชนที่ร่วมกระบวนการต้องเป็น ตัวแทนในทุกกลุ่มของชุมชน
- มีตัวแทนผู้นำองค์กร ตัวแทน องค์การ ปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน
- ไม่ปิดกั้นการนำเสนอปัญหา

วิธีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

เกณฑ์การให้คะแนนวิธีของสรรพสิทธิประสงค์ (SPS Model)

ดัดแปลงจากวิธีของ ภาควิชาบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยให้ถือว่าผู้เข้าร่วมประชาคมเป็นตัวแทนของประชาชนทั้งหมดในชุมชนคิดเป็น 100% และแบ่งองค์ประกอบของการพิจารณาเป็น 4 ด้าน

1. **ขนาดของปัญหา (Size of problem)**
2. **ความรุนแรงปัญหา (Severity of problem)**
3. **ความง่ายในการแก้ปัญหา (Ease of management)**
4. **ความสนใจหรือความร่วมมือ (Community concern)**

วิธีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

วิธีคิดคะแนนของสรรพสิทธิประสงค์ (SPS Model)

1. ขนาดของปัญหา (Size of problem)

หมายถึง ปัญหานั้นเกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบต่อคนในชุมชนเป็นจำนวนมากน้อยเพียงใดและพิจารณาจากจำนวนคนที่ยกมือสนับสนุนว่าปัญหานั้นมีกระทบ ต่อตัวเองหรือกระทบต่อคนในชุมชนจำนวนมาก โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ไม่มีเลย	= 0 คะแนน
มากกว่า 0-25%	= 1 คะแนน
26-50%	= 2 คะแนน
51-75%	= 3 คะแนน
76-100%	= 4 คะแนน

วิธีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

วิธีคิดคะแนนของสรรพสิทธิประสงค์ (SPS Model)

2. ความรุนแรงปัญหา (Severity of problem)

หมายถึงปัญหานั้นมีความรุนแรงอาจทำให้คนในชุมชนเกิดการตาย พิการ มีผลกระทบรุนแรงต่อคนในชุมชน และพิจารณาจากจำนวนคนที่ยกมือสนับสนุนว่าปัญหานั้นมีความ รุนแรงและต้องการแก้ไข เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ไม่มีเลย	= 0 คะแนน
มากกว่า 0-25%	= 1 คะแนน
26-50%	= 2 คะแนน
51-75%	= 3 คะแนน
76-100%	= 4 คะแนน

วิธีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

วิธีคิดคะแนนของสรรพสิทธิประสงค์ (SPS Model)

3. ความง่ายในการแก้ปัญหา (Ease of management)

หมายถึงการดำเนินงานแก้ปัญหา กระทำได้โดยง่าย ปัญหานั้นแก้ได้เอง โดยไม่ต้องอาศัยหน่วยงานอื่น และต้องพิจารณาปัจจัยสนับสนุนได้แก่ระยะเวลา งบประมาณ และพิจารณาจากจำนวนคนที่ยกมือสนับสนุนว่าปัญหานั้นง่ายต่อการแก้ไข เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ไม่มีเลย	= 0 คะแนน
มากกว่า 0-25%	= 1 คะแนน
26-50%	= 2 คะแนน
51-75%	= 3 คะแนน
76-100%	= 4 คะแนน

วิธีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

วิธีคิดคะแนนของสรรพสิทธิประสงค์ (SPS Model)

4. ความสนใจหรือความร่วมมือ (Community concern)

หมายถึงจำนวนประชาชนที่วิตกกังวลและต้องการให้ช่วยแก้ไข ประชาชนที่จะให้ความร่วมมือในการแก้ไข โดยพิจารณาจากจำนวนคนที่ยกมือสนับสนุนว่าจะร่วมมือแก้ไข ปัญหานั้น เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ไม่มีเลย	= 0 คะแนน
มากกว่า 0-25%	= 1 คะแนน
26-50%	= 2 คะแนน
51-75%	= 3 คะแนน
76-100%	= 4 คะแนน

วิธีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

การรวมคะแนนตามวิธีสรรพสิทธิประสงค์ (SPS Model)

คิดเทียบบัญญัติไตรยางศ์ โดยถือว่า ประชาชนที่ร่วมในการจัดลำดับเป็นตัวแทนของคน ทั้งชุมชน

สูตร คะแนน % = (จำนวนคนโหวต x 100)/N

- N = จำนวนผู้ที่โหวตทั้งหมดในแต่ละองค์ประกอบ
- นำคะแนน % ที่ได้ไปเทียบเกณฑ์คะแนน 0 - 4 แล้วรวมเป็น
  - คะแนนรวมบวก
  - คะแนนรวมจำนวนคน (Vote)
- จำนวน N ในแต่ละองค์ประกอบอาจไม่เท่ากันได้จากข้อจำกัดของการโหวต
- หากปัญหาใดมีคะแนนรวมบวกเท่ากันให้ตัดสินที่คะแนนรวมจำนวนคนที่โหวตให้ปัญหานั้นๆ

ตัวอย่าง ตารางการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยวิธีของสรรพสิทธิประสงค์ (SPS Model)

ประเด็นปัญหา	คะแนนขององค์ประกอบ 4 ด้าน								คะแนนรวม	
	ขนาดของปัญหา		ความรุนแรงของปัญหา		ความง่ายในการแก้ไขปัญหา		ความร่วมมือ			
	คน	คะแนน	คน	คะแนน	คน	คะแนน	คน	คะแนน	คะแนน	%
เด็กขาดสารอาหาร	12	17%=1	2	2%=1	25	26%=2	31	19%=1	5	20%
ขยะ	***25***	***36%=2***	***60***	***50%=2***	***60***	***63%=3***	***65***	***39%=2***	***9****	***36%****
วัยรุ่นสูบบุหรี่	24	34%=2	50	42%=2	3	3%=1	20	3%=1	6	24%
อุบัติเหตุทางถนน	9	13%=1	7	6%=1	20	21%=1	50	30%=2	5	20%
รวม (N)	70	100%	119	100%	95	100%	166	100%	25	100%

ใบงานที่ 3 (W3) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

<u>คำชี้แจง</u> 1) ให้แต่ละกลุ่มฝึกนำประเด็นปัญหามาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาจากข้อมูลที่มีอยู่จริงในพื้นที่
2) เตรียมการนำเสนอ กลุ่มละ 10 นาที

ประเด็นปัญหา	คะแนนขององค์ประกอบ 4 ด้าน								คะแนนรวม	
	ขนาดของปัญหา		ความรุนแรงของปัญหา		ความง่ายในการแก้ไขปัญหา		ความร่วมมือ			
	คน	คะแนน	คน	คะแนน	คน	คะแนน	คน	คะแนน	คะแนน	%
ปัญหา 1										
ปัญหา 2										
ปัญหา 3										
ปัญหา...										
รวม (N)										

หมายเหตุ: สูตร คะแนน (%) = (จำนวนคนโหวต x 100)/N

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

การกำหนดระดับผลลัพธ์ (Outcome setting)

สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
กรมควบคุมโรค

https://ddc.moph.go.th/osec/

วัตถุประสงค์

เมื่อสิ้นสุดการสอน
ตามหลักสูตรแล้ว
ผู้เรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจ
ดังนี้

มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การกำหนดผลลัพธ์การดำเนินงาน
ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

หลักการการจัดการเชิงผลลัพธ์และการกำหนดระดับผลลัพธ์

ที่มา : อาจารย์สุรพล เหลี่ยมสูงเนิน
นักวิชาการอิสระ

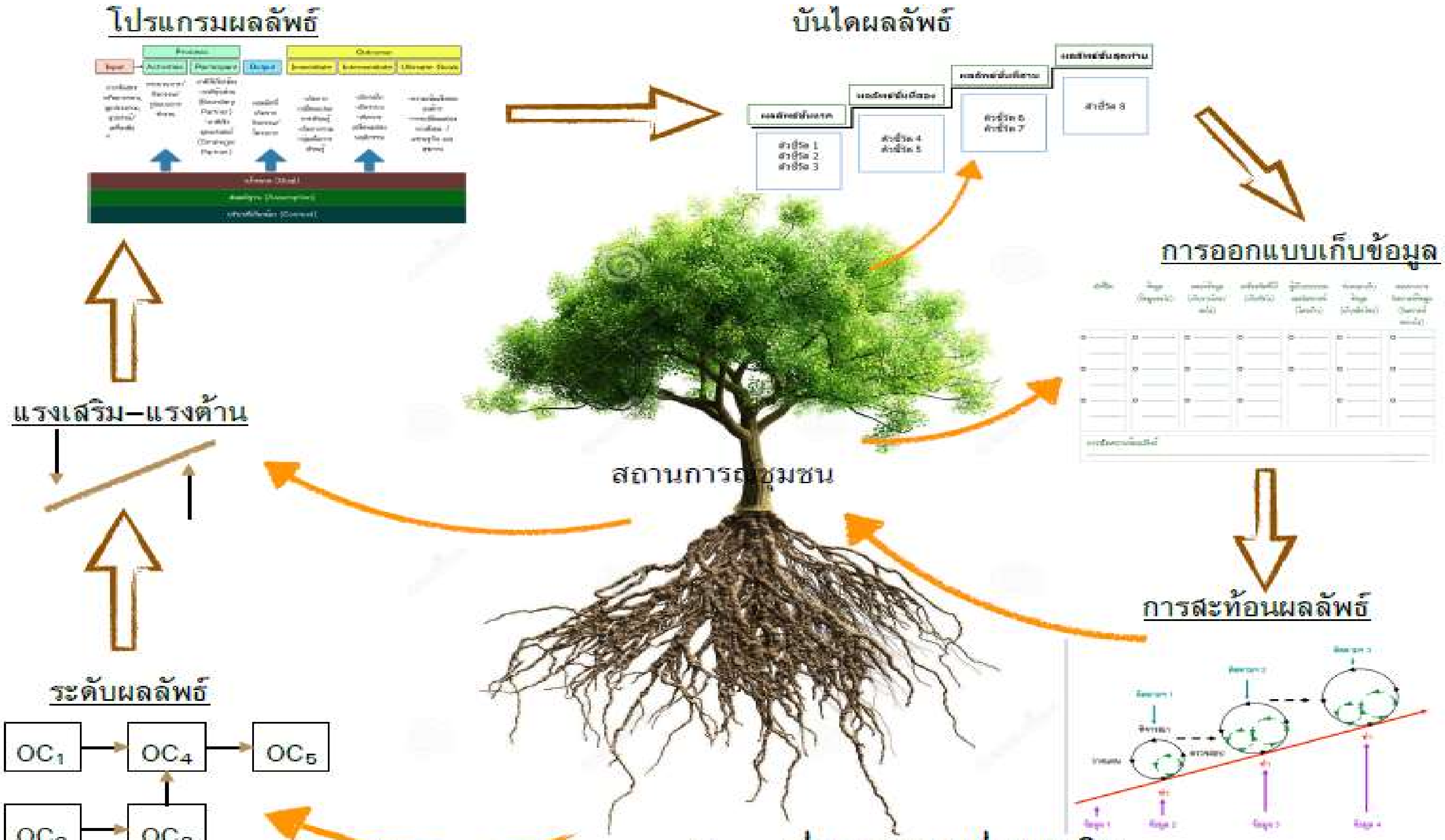

ที่มา : สุรพล เหลี่ยมสูงเนิน

หลักการการจัดการผลลัพธ์ ความซับซ้อนและความเสี่ยง

วงจรการจัดการเชิงผลลัพธ์

สภาวะความซับซ้อนของการทำงานแบบเครือข่ายที่ส่งผลต่อความไม่สำเร็จในการดำเนินงาน

1. ความซับซ้อนต่อเป้าหมายร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน
2. ความซับซ้อรนของความรู้และเทคนิคสำคัญของการดำเนินงาน
3. ความซับซ้อนด้านโครงสร้างและวิธีการดำเนินงาน
4. ความซับซ้อนจากความไม่แน่นอน และสถานการณ์ภายนอก

ความซับซ้อนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ	ผู้เกี่ยวข้อง		
	หน่วยจัดการ (อนุกรรมการวิชาการอำเภอ)	ภาคีเครือข่ายในอำเภอ	ภาคีเครือข่ายระดับจังหวัด/สคร
ปัจจัยด้านความเข้าใจและการยอมรับต่อเป้าหมายร่วม (Directional Complexity)	✓ Cooperate	✓ Coordinate	✓ Collaborate
ปัจจัยด้านความรู้และเทคนิคต่างๆ ในการขับเคลื่อนและหนุนเสริม (Knowledge/Technical Complexity)	• ประเด็นยุทธศาสตร์ • การบริหารผลลัพธ์ • การบริหารเครือข่าย • การบริหารงปม. • การติดตาม • การสื่อสาร	• ประเด็นยุทธศาสตร์ • การจัดสรรทรัพยากร • การทำงานและบูรณาการ	• การบริหารผลลัพธ์ • การบริหารเครือข่าย • ความรู้และเครื่องมือสำคัญ • การหนุนเสริมระหว่างทาง
ปัจจัยด้านโครงสร้างและวิธีทำงาน (Structural Complexity)	• การออกแบบโครงสร้างการทำงานของหน่วยจัดการกับภาคี	• โครงสร้างการทำงานปกติของภาคี	• โครงสร้างการทำงานของจังหวัด
ปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอก (Temporal Complexity)	?	?	?

8

ความซับซ้อนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

	ระดับความร่วมมือ		
	Cooperation (มาเป็นแขก)	Coordination (มาเป็นญาติ)	Collaboration (มาเป็นเจ้าภาพ)
1. ความเชื่อมั่นระหว่างกันและความสัมพันธ์	ความเชื่อมั่นของสมาชิกต่ำ ความสัมพันธ์ตามโอกาสและคำเชิญ	ความเชื่อมั่นต่อกันปานกลาง สัมพันธ์ตามภาระงาน	ความเชื่อมั่นสูง สัมพันธ์ในลักษณะข่ายงาน
2.การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร	แลกเปลี่ยนข้อมูลน้อย ตามคำขอ	มีโครงสร้างการไหลของข้อมูลตามที่กำหนด	แลกเปลี่ยนข้อมูลต่อเนื่อง และวิเคราะห์ร่วมกัน
3.ระดับของการปรับกิจกรรม	ร่วมงานตามคำสั่งหรือมอบหมาย	ปรับกิจกรรมและแนวทางทำงานร่วมกัน	ออกแบบระบบงานร่วมกัน แล้วออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับระบบงาน
4.การตั้งเป้าหมาย	เป้าหมายเป็นอิสระต่อกัน	มีการยอมรับในบางเป้าหมายร่วมกัน	มีเป้าหมายเดียวกันอย่างเข้าใจ
5.อำนาจการตัดสินใจ	แล้วแต่เจ้าภาพ	ร่วมตัดสินใจในบางกระบวนการ	เกิดระบบและวิธีการตัดสินใจระหว่างกันอย่างชัดเจน
6.การใช้ทรัพยากรร่วมกัน	ต่างคนต่างใช้ตามที่ได้รับมอบหมาย	ใช้ทรัพยากรร่วมกัน เฉพาะส่วนที่จำเป็นต้องร่วม	นำทรัพยากรมาใช้ตรงกลาง (Pooled)
7.การวางกรอบเวลาทำงานร่วมกัน	ดำเนินงานตามที่มอบหมาย	มีการจัดกิจกรรมประสานกันตามช่วงเวลาที่จำเป็น	ออกแบบเวลาและกิจกรรมไปในทางเดียวกันต่อเนื่อง

ความเข้าใจเรื่องผลลัพธ์ และการกำหนดระดับผลลัพธ์

ทำไมต้องเข้าใจเรื่องผลลัพธ์ (การเปลี่ยนแปลง) ?

ผลลัพธ์ คือ ?

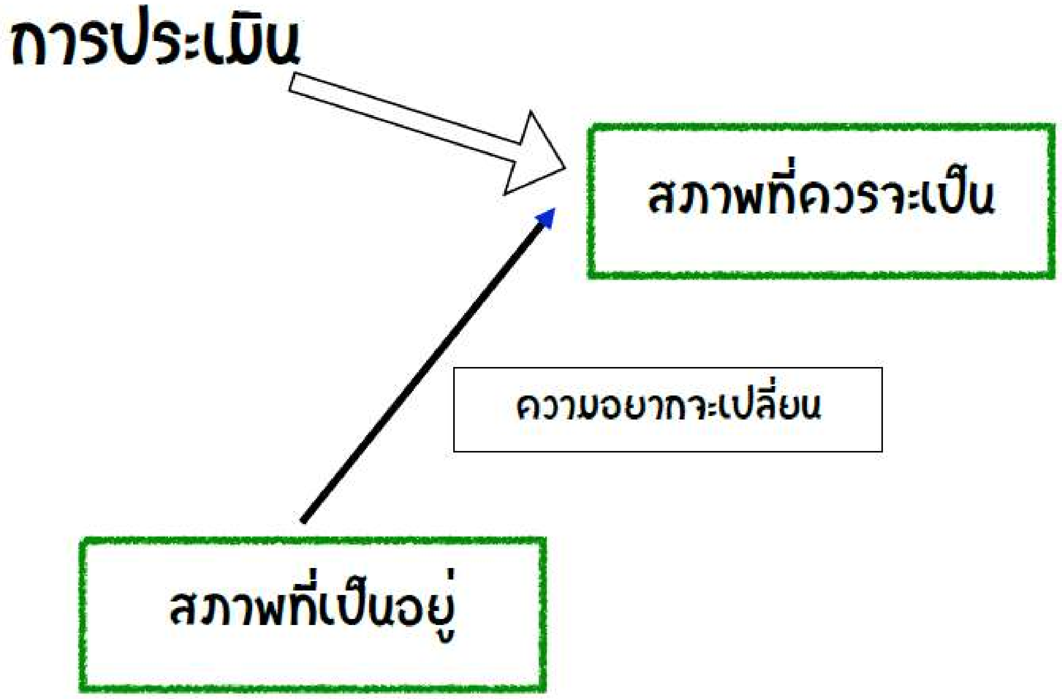

(ปรับปรุงจาก รศ. นพ.อำนาจ ศรีรัตนบัลล์)

ผลลัพธ์ (Outcomes) คืออะไร ต่างจากผลผลิต (Outputs) อย่างไร

ผลของการดำเนินงานที่เกิดขึ้นทันที เช่น เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ บริการหรือเกิดการจัดกิจกรรมนั้นๆ ขึ้นมา โดยส่วนใหญ่ผลผลิตนิยมวัดค่าเป็นเชิงปริมาณ เช่น เป็นจำนวนนับหรือเปอร์เซ็นต์

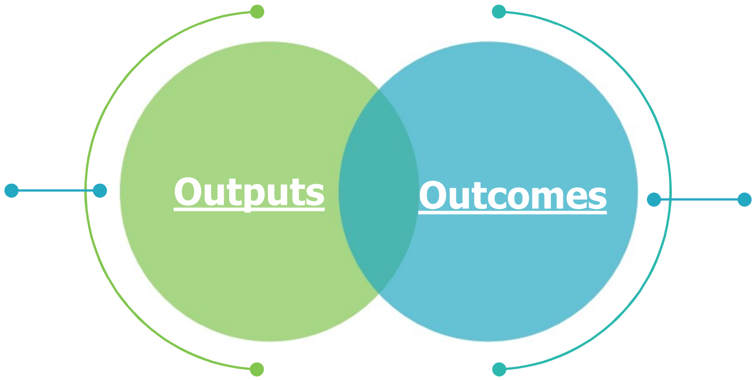

เป็นการเปลี่ยนแปลง (Changes) ที่แสดงการขับเคลื่อนไปเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น การเปลี่ยนพฤติกรรม เปลี่ยนสิ่งแวดล้อมทางสังคม/กายภาพ เปลี่ยนปัญหาให้ลดลง เป็นต้น

ผลลัพธ์เกี่ยวกับ SDH อย่างไร ?

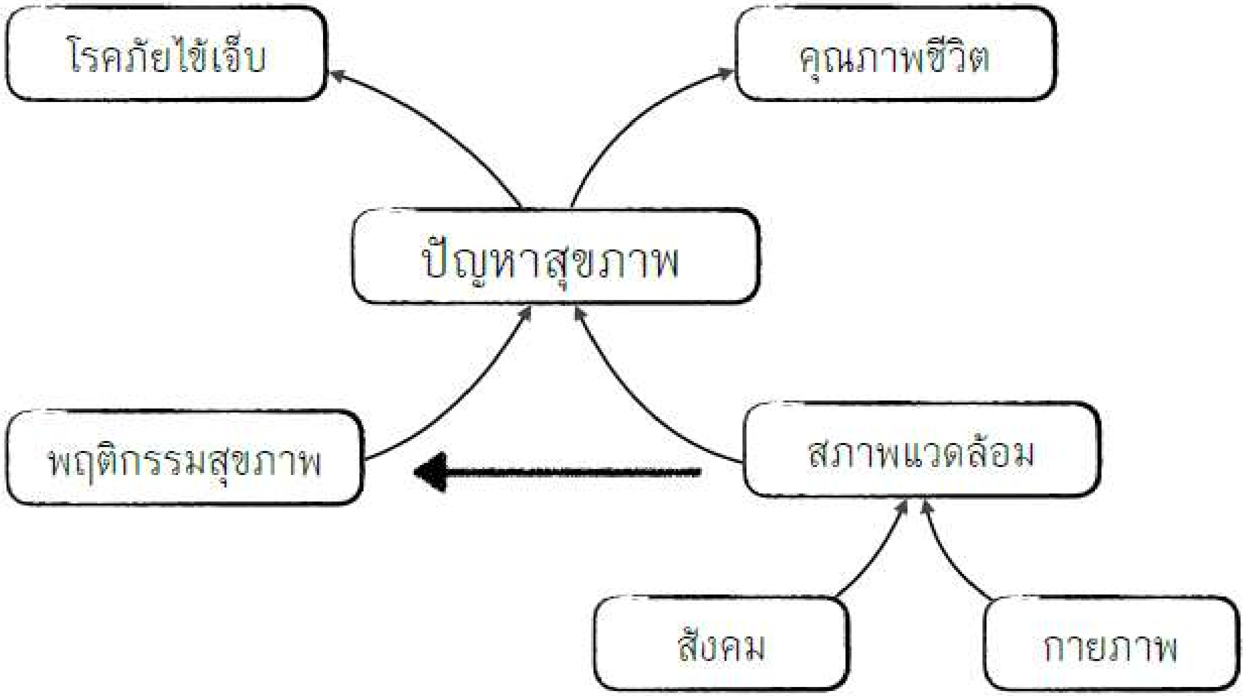

ที่มา : ปรับปรุงจาก รศ.นพ. อำนาจ ศรีรัตนบัลล์

ความคาดหวังที่จะเปลี่ยน

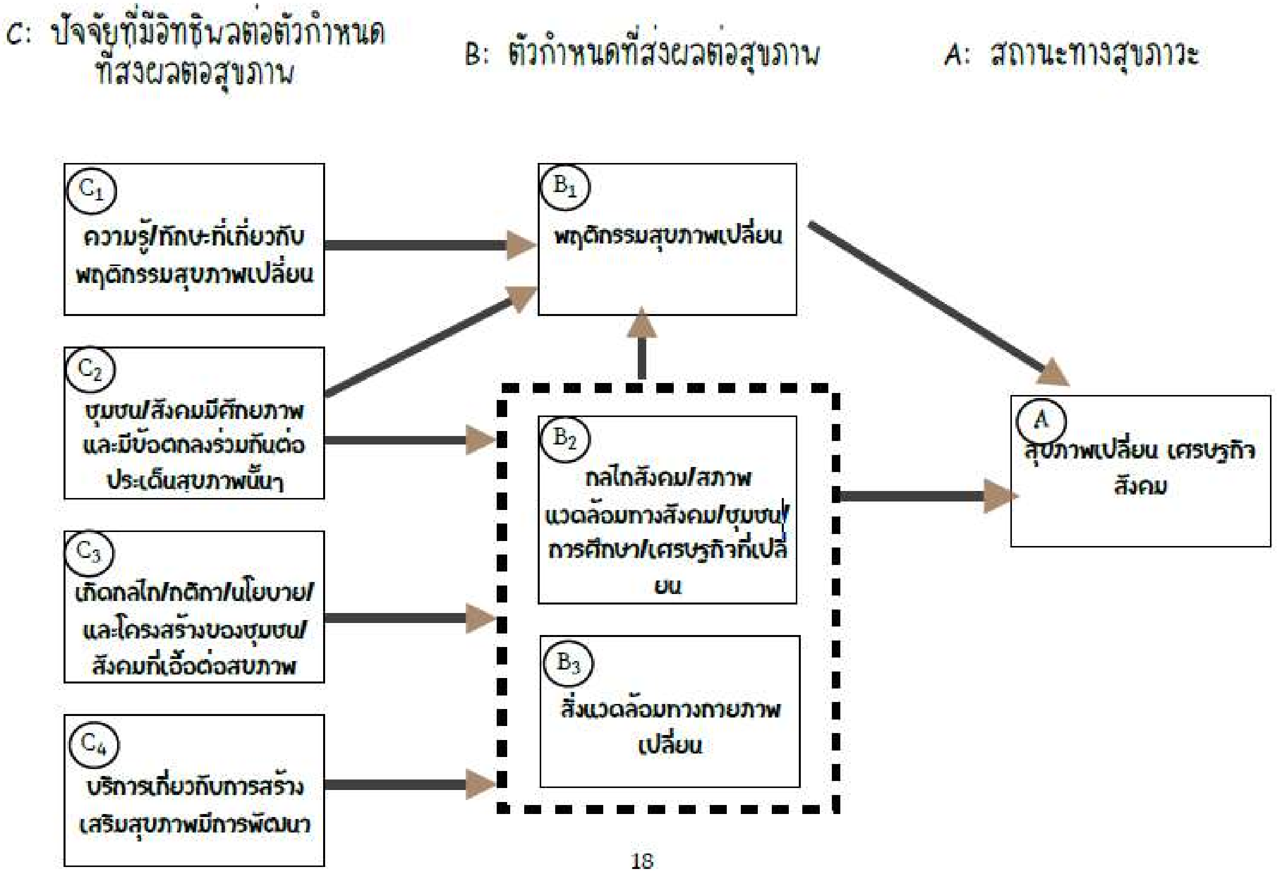

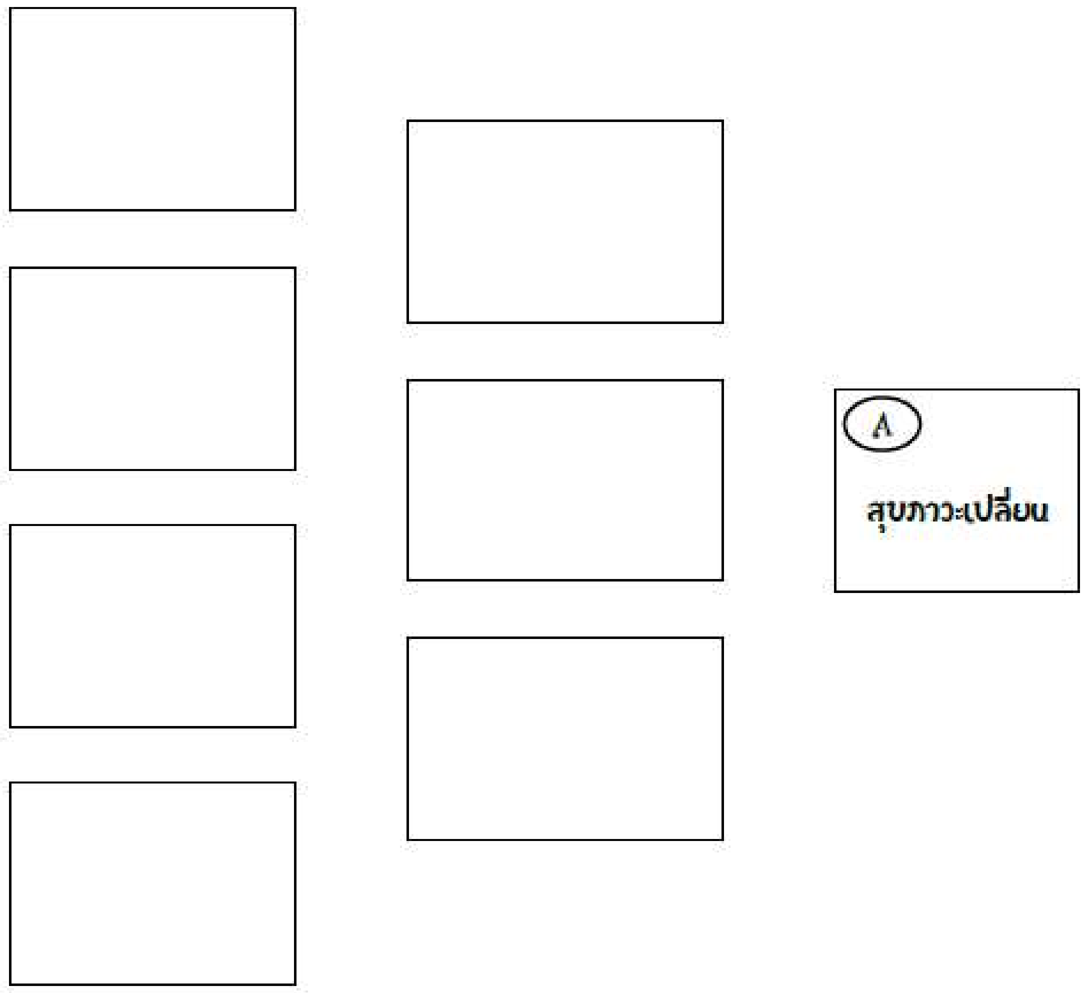

- อายุคาดเฉลี่ยสูงขึ้น
- ป่วยด้วยโรคต่างๆ ลดลง เช่น โรค NCDs
- คุณภาพชีวิตดีขึ้น
- ความเป็นอยู่ดีขึ้น
- สภาพสังคมดีขึ้น

B_1 →

B_1
- มีรูปแบบการดูแลพฤติกรรมสุขภาพ
- มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ
- มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมชุมชน

B_2 →

B_2
- ท้องถิ่นสนับสนุน, เครือข่ายสังคม, การรวมตัว
- กลไก/กติกาได้ถูกใช้ตามข้อตกลง/นโยบาย
- การเปลี่ยนแนวทางการผลิต
- ต้นทุนลดลง/รายได้เพิ่มขึ้น(สิ่งแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ)

B_3 →

B_3
- มลภาวะสิ่งแวดล้อมลดลง
- แผนปรับปรุงสิ่งแวดล้อมถูกดำเนินงาน
- แผนการส่งเสริมสุขภาพ/บริการถูกปฏิบัติในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

20

C_1	C_1 • ประชาชนมีความรู้ มีทักษะและมีศักยภาพในการนำความรู้ไปใช้ • มีความคิดเชิงบวก และมีความตั้งใจต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ • มีความเชื่อมั่นต่อการสร้างเสริมสุขภาพ และสามารถร่วมกันกำหนดรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ
C_2	C_2 • มีการรวมกลุ่มแกนนำที่ให้ความสำคัญกับประเด็นสุขภาพในชุมชน • กลุ่มแกนนำมีศักยภาพในการขับเคลื่อน • เกิดภาคีมาหนุนเสริมการดำเนินงานของชุมชน • ประชาขนเป้าหมายตระหนักและยอมรับข้อตกลงที่จะมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่อกติกาที่กำหนด
C_3	C_3 • เกิดกติกา/นโยบายต่อประเด็นสุขภาพ • เกิดการปฏิบัติ/บังคับใช้กติกา/นโยบาย • มีการสร้างการจัดการในชุมชนต่อประเด็นสุขภาพ
C_4	C_4 • หน่วยงานเกี่ยวข้องตระหนักต่อการปรับเปลี่ยนบริการ • ออกแบบการเข้าถึงบริการของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น • มีการบริการและกลุ่มเป้าหมายพอใจต่อการบริการ

โครงการ "การลด ละ เลิก การดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณี"

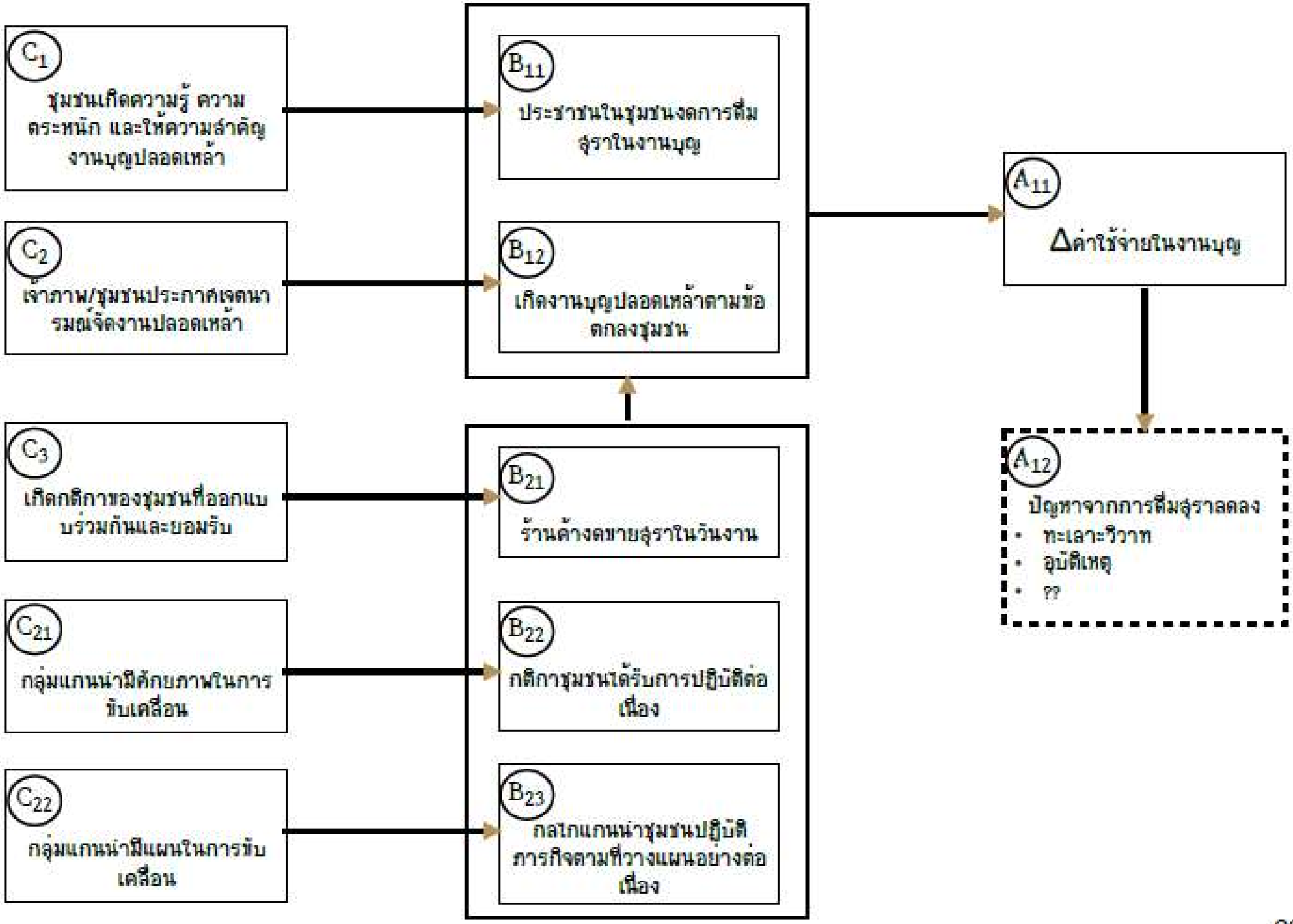

22

โครงการ "การจัดการจุดเสี่ยงเพื่อป้องกันอุบัติเหตุในชุมชน"

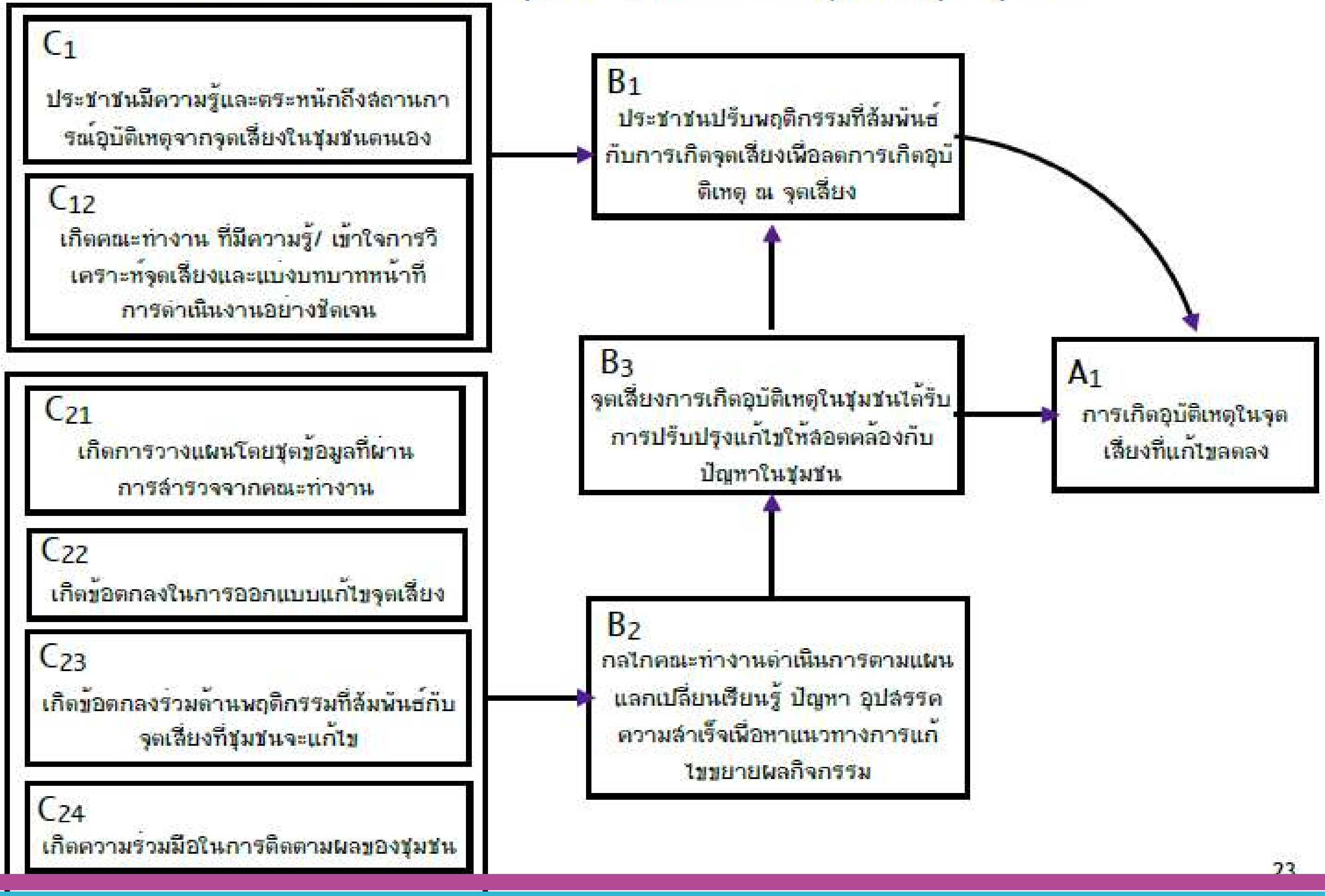

ผลลัพธ์ (outcomes) ที่ต้องการให้เกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน องค์กร

C	B	A
ระยะสั้น (เกิดการเรียนรู้)	ระยะกลาง (เกิดการปฏิบัติ)	ระยะยาว (เกิดผลกระทบ)

เกิดการเปลี่ยนแปลง

C	B	A
• ความรู้/การเรียนรู้	• พฤติกรรมเปลี่ยน	• ผลกระทบต่อสุขภาพ
• ความตระหนัก	• เปลี่ยนแปลงระบบปฏิบัติหรือกลไก	• ผลกระทบต่อสังคม
• ทักษะ	• เปลี่ยนแปลงนโยบาย	• ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ
• แรงบันดาลใจ/แรงจูงใจ		• ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
• ความตั้งใจจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม		

จากการวิเคราะห์ Problem Tree สู่การกำหนดผลลัพธ์

การเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหาสู่การจัดทำระดับผลลัพธ์

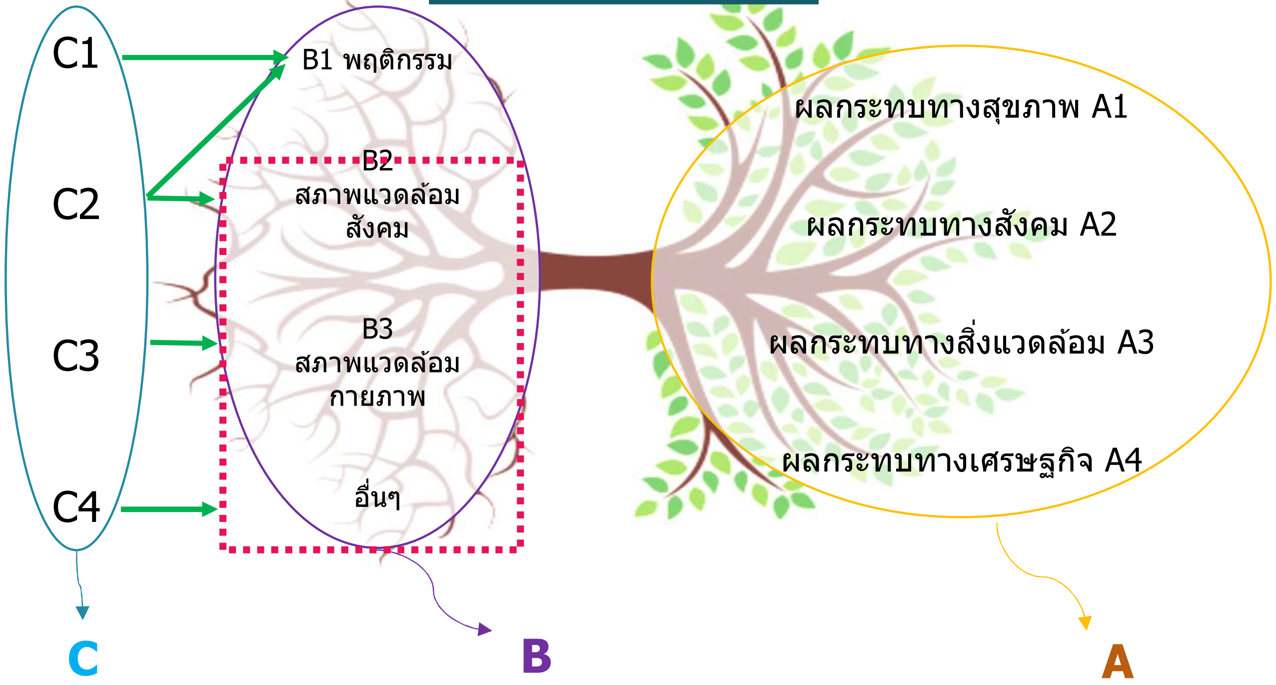

ระยะสั้น (เกิดการเรียนรู้)	ระยะกลาง (เกิดการปฏิบัติ)	ระยะยาว (เกิดผลกระทบ)
-เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ -เกิดการรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้	-เกิดกลไก -เกิดระบบ -เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม	-ความเข้มแข็งของชุมชน/องค์กร -การเปลี่ยนแปลงทางสังคม/เศรษฐกิจ/สุขภาพ

ตัวอย่าง การจัดทำแผนผังต้นไม้ปัญหา กรณีปัญหาการดื่มสุราของคนในชุมชน

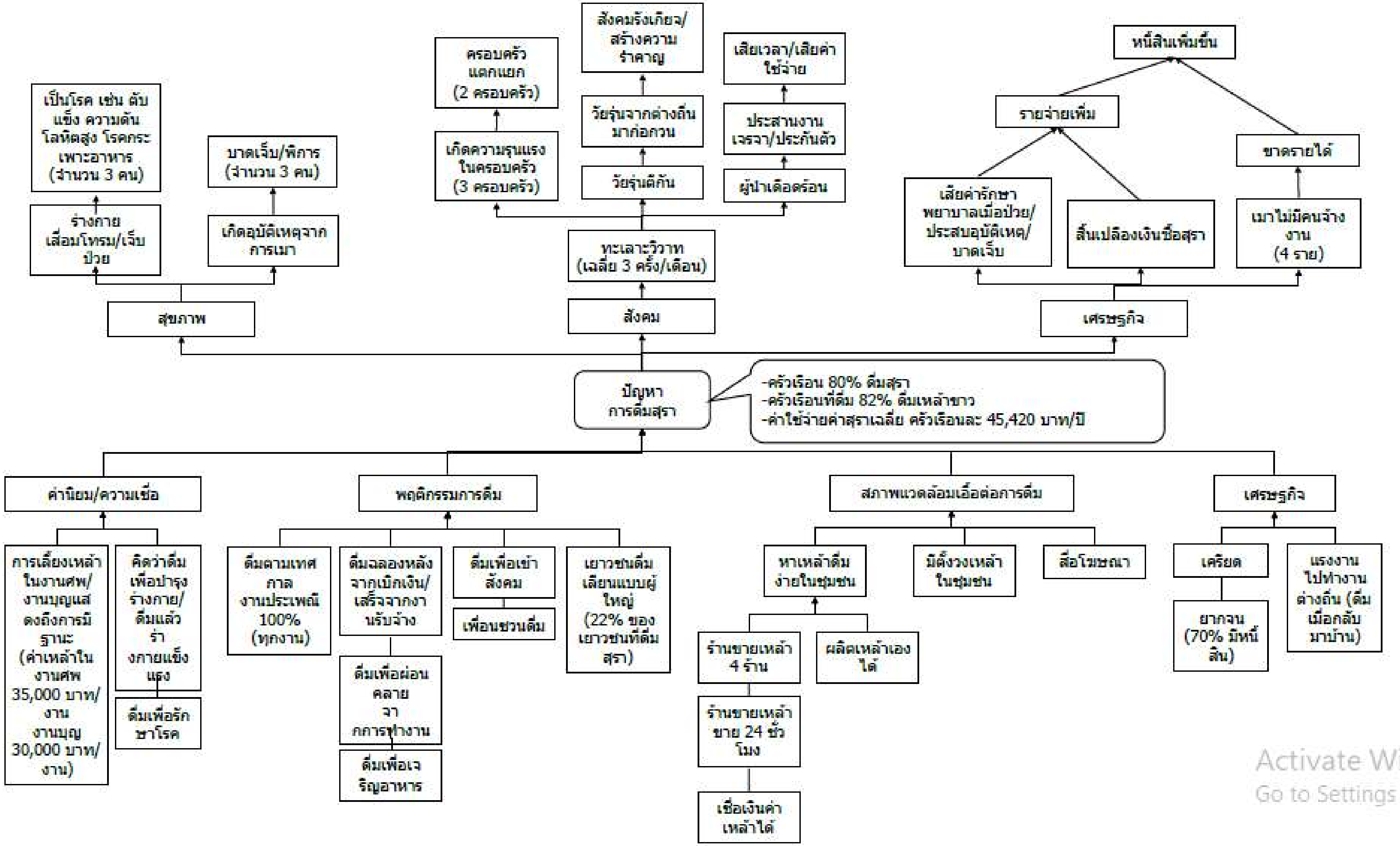

Activate Windows
Go to Settings to

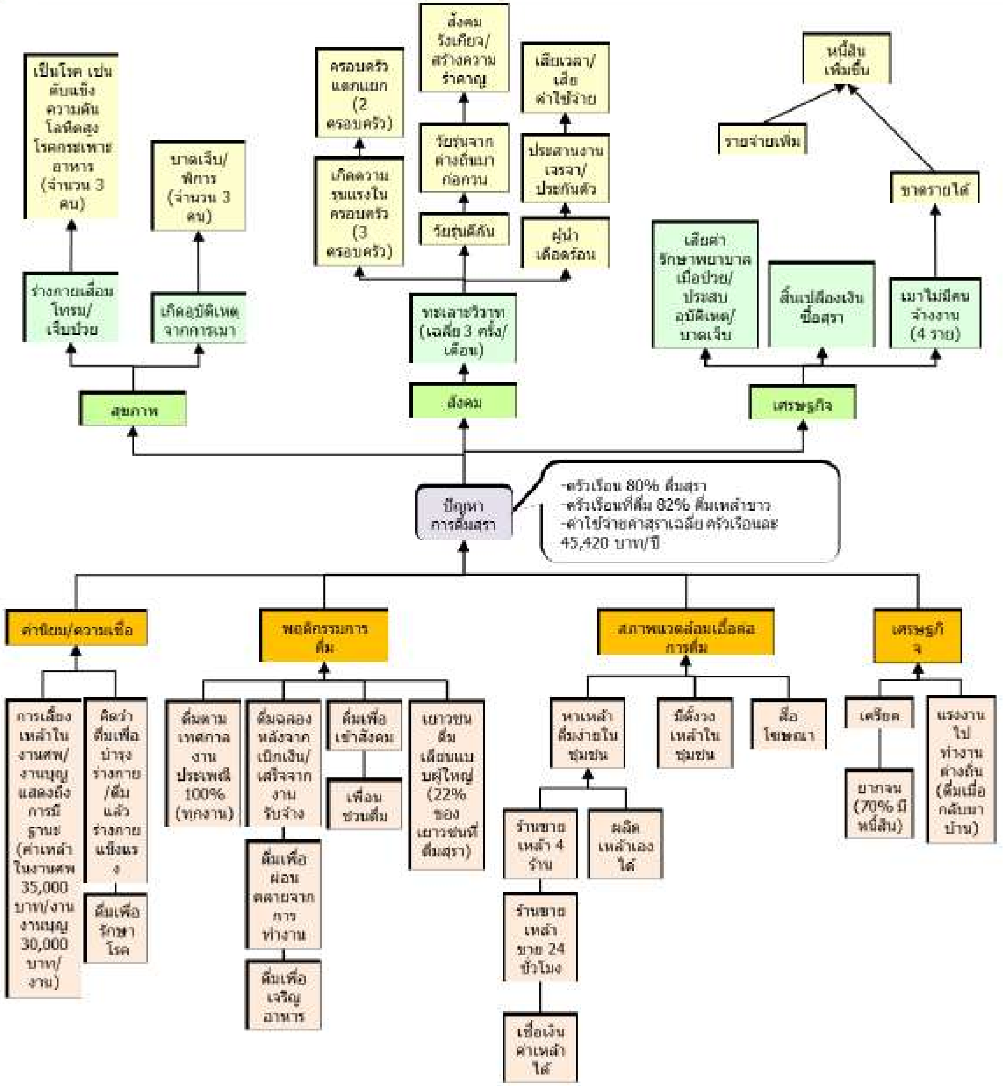

การเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหามาสู่การจัดทำระดับผลลัพธ์

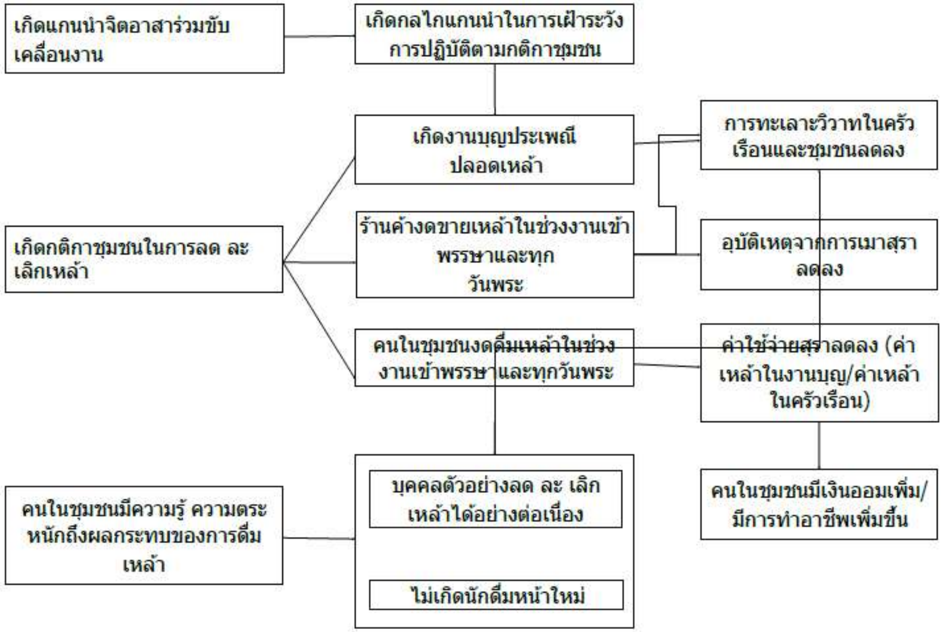

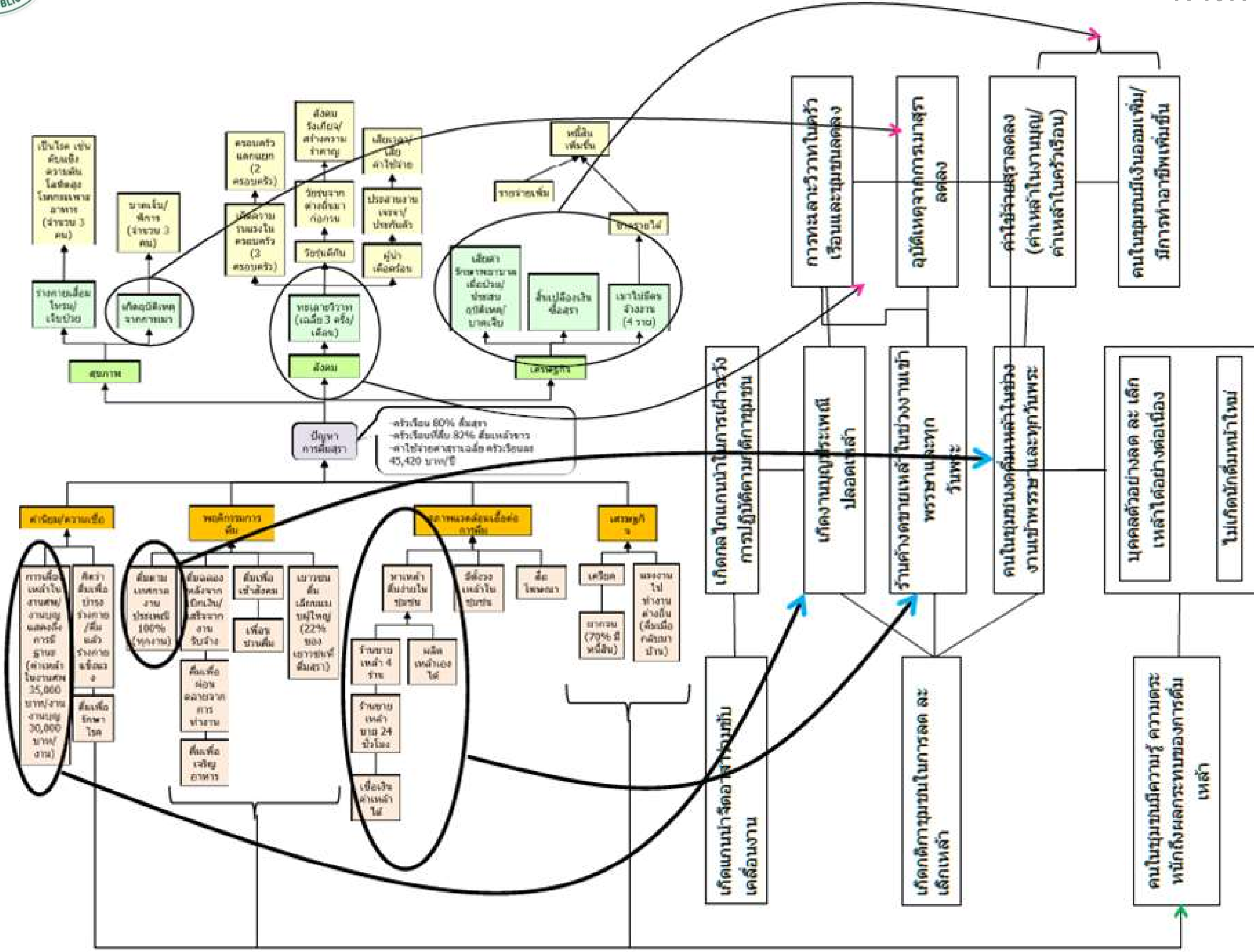

การเชื่อมโยง
ผลการวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหา
มาสู่การจัดทำระดับผลลัพธ์

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

การวิเคราะห์กิจกรรมและภาคีเครือข่ายดำเนินงาน
(Force - Field analysis & Stakeholder analysis)

สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
กรมควบคุมโรค

https://ddc.moph.go.th/osec/

วัตถุประสงค์

เมื่อสิ้นสุดการสอน
ตามหลักสูตรแล้ว
ผู้เรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจ
ดังนี้

มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การวิเคราะห์แรงเสริม – แรงต้าน และการคิดกิจกรรมเพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน

มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การวิเคราะห์ภาคีเครือข่ายดำเนินงาน

การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้าน (Force Field Analysis)

ที่มา : อาจารย์เทวธิดา ขันคามโภชก์
นักวิชาการอิสระ

? จะออกแบบกิจกรรมอย่างไร ที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ ?

Credit: Node ชุมชนน่าอยู่ภาคอีสาน
(ภาคีสำนัก 6 สสส.)

การวิเคราะห์แรงเสริม –แรงต้าน (Force Field Analysis)

- ช่วยให้สามารถกำหนดกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการไปสู่ผลลัพธ์ได้รอบคอบ
- กิจกรรมที่จะดำเนินการต้องสามารถลดอุปสรรคที่ขวางทางการนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ตั้งเป้าไว้ และควรเป็นกิจกรรมี่หนุนเสริมปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันของการนำไปสู่ผลลัพธ์เช่นเดียวกัน
- คำถามสำคัญของแรงเสริม – แรงเสริม คือ ถ้าต้องการให้บรรลุผลลัพธ์ที่วางไว้ พื้นที่ที่ดำเนินการมีอะไรเป็นแรงเสริมที่จะทำให้สามารถบรรลุผลลัพธ์ได้อย่างดี และมีอะไรเป็นแรงต้านที่สำคัญที่จะทำให้ไม่เกิดผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง

กรอบการวิเคราะห์แรงเสริม – แรงต้านของผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่คาดหวัง ผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่คาดหวังในระยะสั้นถึงระยะกลาง คือ

คำถาม : อะไรคือแรงเสริม/สิ่งสนับสนุนในการดำเนินงาน	คำถาม : อะไรคือแรงต้าน/อุปสรรคในการดำเนินงาน
• นโยบายที่มีอยู่แล้ว • มีการแปลงนโยบายไปเป็นแนวปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม • กฎหมายที่มีอยู่แล้ว • มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง • ทุนทางสังคมที่มีอยู่ เช่น ผู้นำ ปราชญ์ ชาวบ้าน กลุ่มองค์กรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (คนดี คนเก่ง คนเสียสละ ฯลฯ) • ความเชื่อที่เป็นประโยชน์ • เทคโนโลยี เช่น เว็บไซต์ แอพพลิเคชั่น • กระแส สื่อต่างๆ ที่มีอยู่ • มีตัวอย่าง/ต้นแบบ ฯลฯ	• ไม่มีนโยบาย • ไม่มีการแปลงนโยบายไปเป็นแนวการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม • ไม่มีกฎหมาย • ไม่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง • ผู้บริหารในพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญ • วัฒนธรรมความเชื่อของคนในพื้นที่ที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน • สภาพแวดล้อม • เทคโนโลยี • กระแส สื่อต่างๆ ที่มีอยู่ • ชาวบ้านต่อต้าน ความแตกแยก ฯลฯ

กรอบแนวทางการระบุสิ่งที่ต้องทำเพื่อเพิ่มแรงเสริม

คำถาม : อะไรคือแรงเสริม/สิ่งสนับสนุนในการดำเนินงาน	คำถาม : งานอะไรที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริม
• นโยบายที่มีอยู่แล้ว • มีการแปลงนโยบายไปเป็นแนวปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม • กฎหมายที่มีอยู่แล้ว • มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง • ทุนทางสังคมที่มีอยู่ เช่น ผู้นำ ปราชญ์ ชาวบ้าน กลุ่มองค์กรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (คนดี คนเก่ง คนเสียสละ ฯลฯ) • ความเชื่อที่เป็นประโยชน์ • เทคโนโลยี เช่น เว็บไซต์ แอพพลิเคชั่น • กระแส สื่อต่างๆ ที่มีอยู่ • มีตัวอย่าง/ต้นแบบ ฯลฯ	• ดำเนินการเพื่อต่อยอดนโยบาย/กฎหมาย • นำแนวปฏิบัตินโยบายมาดำเนินการขยายผลในวงกว้างมากขึ้น • ส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง • ค้นหาและใช้ทุนของสังคมที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด • สอดแทรกแนวคิดการทำงานโดยเกาะกระแสความเชื่อที่เป็นประโยชน์ • ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ช่วยส่งสารไปยังกลุ่มเป้าหมาย • ดำเนินการเพื่อกระพือกระแสให้แรงขึ้น • ใช้ต้นแบบเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อนำมาปรับใช้หรือต่อยอดการทำงาน ฯลฯ

กรอบแนวทางการระบุสิ่งที่ต้องทำเพื่อลดแรงต้าน

แรงต้าน/อุปสรรคในการดำเนินงาน	คำถาม : งานอะไรที่ต้องทำ (Action List) เพื่อลดแรงต้าน
• ไม่มีนโยบาย • ไม่มีการแปลงนโยบายไปเป็นแนวการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม • ไม่มีกฎหมาย • ไม่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง • ผู้บริหารในพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญ • วัฒนธรรมความเชื่อของคนในพื้นที่ที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน • สภาพแวดล้อม • เทคโนโลยี • กระแส สื่อต่างๆ ที่มีอยู่ • ชาวบ้านต่อต้าน ความแตกแยก ฯลฯ	• ผลักดันให้มีนโยบาย/กฎหมายที่เกี่ยวข้อง • ร่วมกันจัดทำแนวปฏิบัติอย่างเป็นนามธรรม • ผู้เกี่ยวข้องวางแผนการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกวิธี • นำเสนอข้อมูลให้ผู้บริหารในพื้นที่ระดับต่างๆ เห็นความสำคัญหรือเห็นว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ • ชี้แจงทำความเข้าใจเพื่อลดความเชื่อผิดๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน • คืนข้อมูลสภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรค • ใช้เทคโนโลยีให้ความรู้ที่ถูกต้อง คืนข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเปลี่ยนกระแสที่เป็นอุปสรรค • นำชาวบ้านหรือเยาวชนเข้ามาร่วมคิดร่วมทำงาน ฯลฯ

ขั้นตอนการวิเคราะห์แรงเสริม-แรงต้าน (Force Field Analysis)

ขั้นตอน

01 เลือกเป้าหมายหรือผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลางที่เป็นประเด็นเกี่ยวเนื่องกันมาวิเคราะห์ที่ละกลุ่ม

02 ช่วยกันคิดว่า "อะไรบ้างคือแรงเสริม/สิ่งสนับสนุนในการดำเนินงานที่จะช่วยให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ และอะไรที่เป็นแรงต้านหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน"

03 ช่วยกันคิดว่า "เราต้องทำอะไรบ้างเพื่อเพิ่มแรงเสริมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและลดแรงต้านให้เหลือน้อยที่สุด" …Action List

04 กลับไปขั้นตอนที่ 1 เลือกผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลางกลุ่มที่เหลือที่ละกลุ่มมาวิเคราะห์ในขั้นที่ 2 – 4 ต่อจนครบกลุ่มผลลัพธ์ทุกกลุ่ม

05 กำหนดกลุ่มกิจกรรม (Activities) จาก Action List เพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้านและกำหนดผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นๆ (Participants)

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้านโครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง

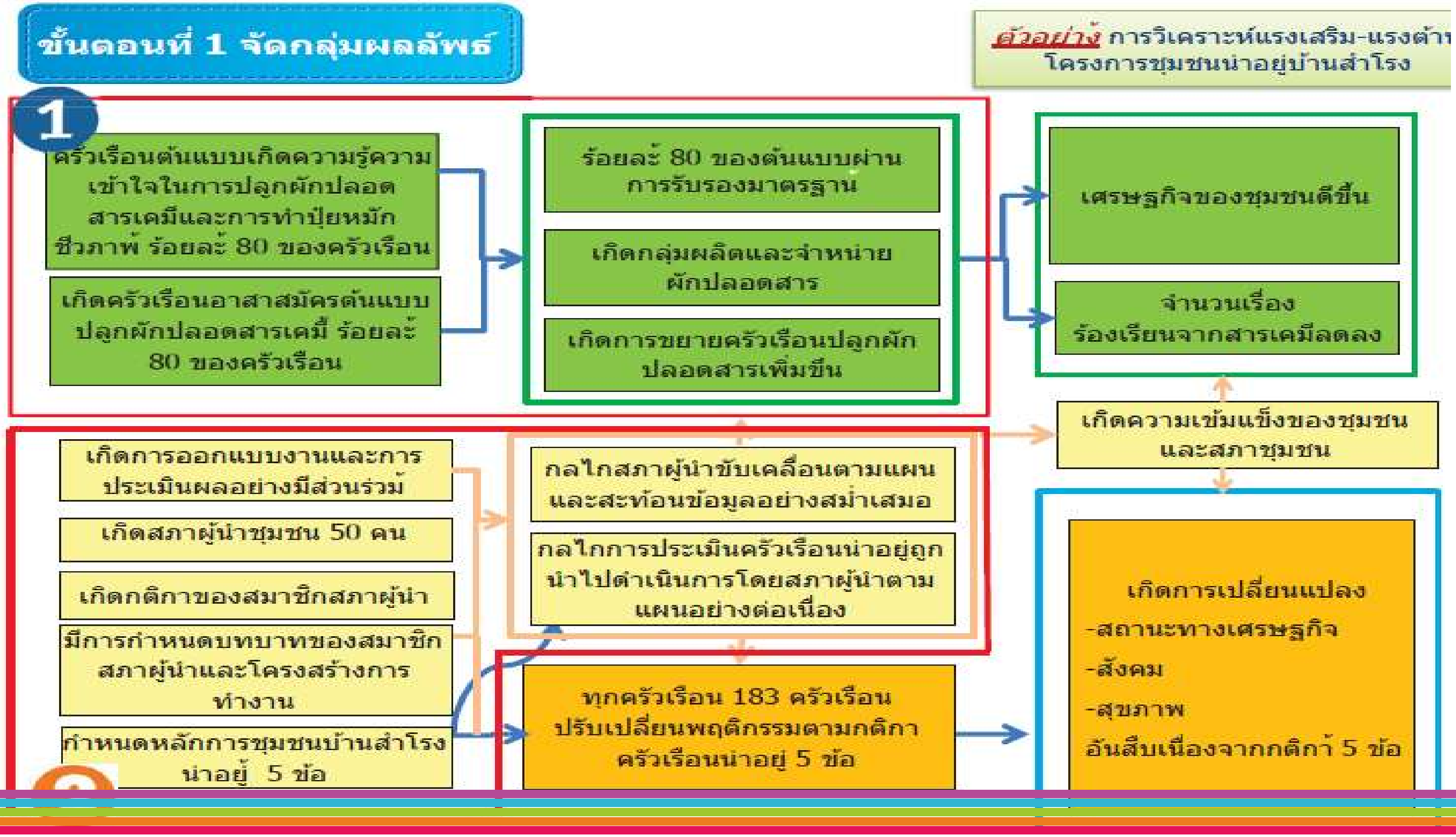

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้านโครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง

ขั้นตอนที่ 2
ระบุแรงเสริมแรงต้าน

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม-แรงต้าน
โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง

กลุ่มผลลัพธ์ที่ 1 (ครัวเรือนเกษตรกรปลูกผักปลอดสารเคมี)

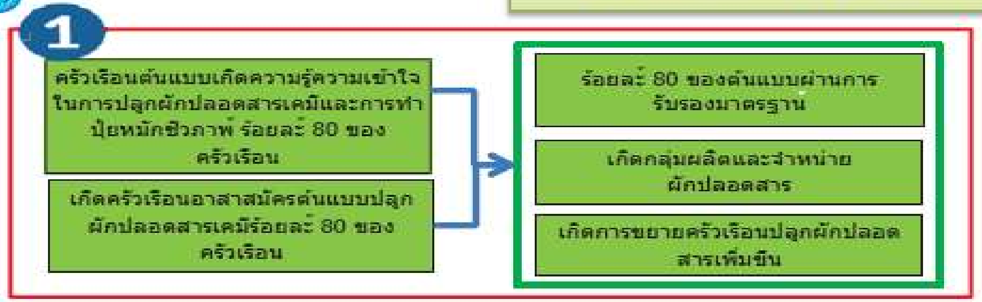

คำถาม: อะไรคือแรงเสริม/สิ่งสนับสนุน	คำถาม: อะไรคือแรงต้าน/อุปสรรคในการดำเนินงาน
1. มีข้อมูลผลกระทบและเสียชีวิตจากการใช้สารเคมีปลูกผัก 2. มีข้อมูลค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี 3. มีสภาผู้นำชุมชนที่พร้อมพัฒนาตัวเองเป็นแบบอย่างชุมชน 10 ครัวเรือน 4. มีเครือข่าย ม.เทคโนฯราชมงคล ศูนย์พระราชดำริภูสิงห์ พร้อมให้การสนับสนุน 5. มีพื้นที่ตัวอย่างที่เป็นต้นแบบในชุมชนใกล้เคียง เช่น ปราชญ์เกษตรอินทรีย์ พ่อม้วน เสพสุข เทศบาลตำบลเมืองแก จังหวัดสุรินทร์	1.สภาพแวดล้อม ดินเสื่อมโทรม ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมานาน 2.ชาวบ้านต่อต้าน เกรงว่าจะไม่มีผักขาย 3.ไม่เชื่อว่าทำได้ เพราะวิถีชีวิตใช้สารเคมีมากกว่า 10 ปี 4.ไม่มีครัวเรือนตัวอย่างในชุมชนที่ทำเกษตรปลอดสารเคมี 5.กระแส สื่อต่างๆที่มีอยู่ โฆษณาชวนเชื่อ รถเร่ขายสารเคมี ร้านค้า สินเชื่อ 6.เกษตรกรไม่มีความรู้เรื่องสารทดแทนสารเคมี และการทำเกษตรปลอดสารเคมี 7.เกษตรกรไม่มีความมั่นใจในการปรับเปลี่ยนตนเอง 8.หน่วยงานในพื้นที่ไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาการใช้สารเคมีในการทำเกษตร

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้านโครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง

ขั้นตอนที่ 3 ระบุกิจกรรม

สิ่งที่ต้องทำเพื่อเพิ่มแรงเสริม และลดแรงต้าน

แรงเสริม/สิ่งสนับสนุน	สิ่งที่ต้องทำ(Action list) เพื่อเพิ่มแรงเสริม
• มีข้อมูลผลกระทบและเสียชีวิตจากการใช้สารเคมีปลูกผัก • มีข้อมูลค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี • มีสภาผู้นำชุมชนที่พร้อมพัฒนาตัวเองเป็นแบบอย่างชุมชน 10 ครัวเรือน • มีเครือข่าย ม.เทคโนฯราชมงคล ศูนย์พระราชดำริภูสิงห์ พร้อมให้การสนับสนุน • มีพื้นที่ตัวอย่างที่เป็นต้นแบบในชุมชนใกล้เคียง เช่น ปราชญ์เกษตรอินทรีย์ พ่อม่วน เสพสุข ทต.เมืองแก	• จัดเวทีคืนข้อมูลเพื่อสร้างความตระหนักถึงพิษภัยของสารเคมี และค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี • พัฒนาครัวเรือนสภาฯ ให้เป็นครัวเรือนต้นแบบ • ประชาสัมพันธ์ครัวเรือนตัวอย่างอย่างต่อเนื่อง • ประสานภาคีให้การสนับสนุนความรู้ ทรัพยากร • ไปศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่างเพื่อให้เห็นของจริง
แรงต้าน/อุปสรรคในการดำเนินงาน	**สิ่งที่ต้องทำ(Action list) เพื่อลดแรงต้าน**
1.สภาพแวดล้อม ดินเสื่อมโทรม ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมานาน 2.ชาวบ้านต่อต้าน เกรงว่าจะไม่มีผักขาย 3.ไม่เชื่อว่าทำได้ เพราะวิถีชีวิตใช้สารเคมีมากกว่า 10 ปี 4.ไม่มีครัวเรือนตัวอย่างในชุมชนที่ทำเกษตรปลอดสารเคมี 5.กระแส สื่อต่างๆที่มีอยู่ โฆษณาชวนเชื่อ รถเร่ขายสารเคมี ร้านค้า สินเชื่อ 6.เกษตรกรไม่มีความรู้เรื่องสารทดแทนสารเคมี และการทำเกษตรปลอดสารเคมี 7.เกษตรกรไม่มีความมั่นใจในการปรับเปลี่ยนตนเอง 8.หน่วยงานในพื้นที่ไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาการใช้สารเคมีในการทำเกษตร	• ให้ความรู้ที่ถูกต้อง ในการปรับปรุงสภาพดิน • ศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่างเพื่อให้เห็นของจริง • สร้างกระแสใหม่ประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของพื้นที่ตัวอย่าง รวมทั้งผลเสียจากการใช้สารเคมีทั้งต่อสุขภาพและเศรษฐกิจ เพื่อลดความเชื่อผิดๆหรือลดกระแสจากสื่อที่สร้างปัญหา • ออกแบบโครงการสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้วยการอบรม การทำน้ำหมัก ปุ๋ยชีวภาพ สารไล่แมลงฯ เรียนรู้และปฏิบัติจริง • จัดตั้งกลุ่มปลูกผักปลอดสารเคมีที่มีมาตรฐาน • นำเสนอข้อมูลให้หน่วยงานต่างๆในพื้นที่เห็นว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้านโครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง

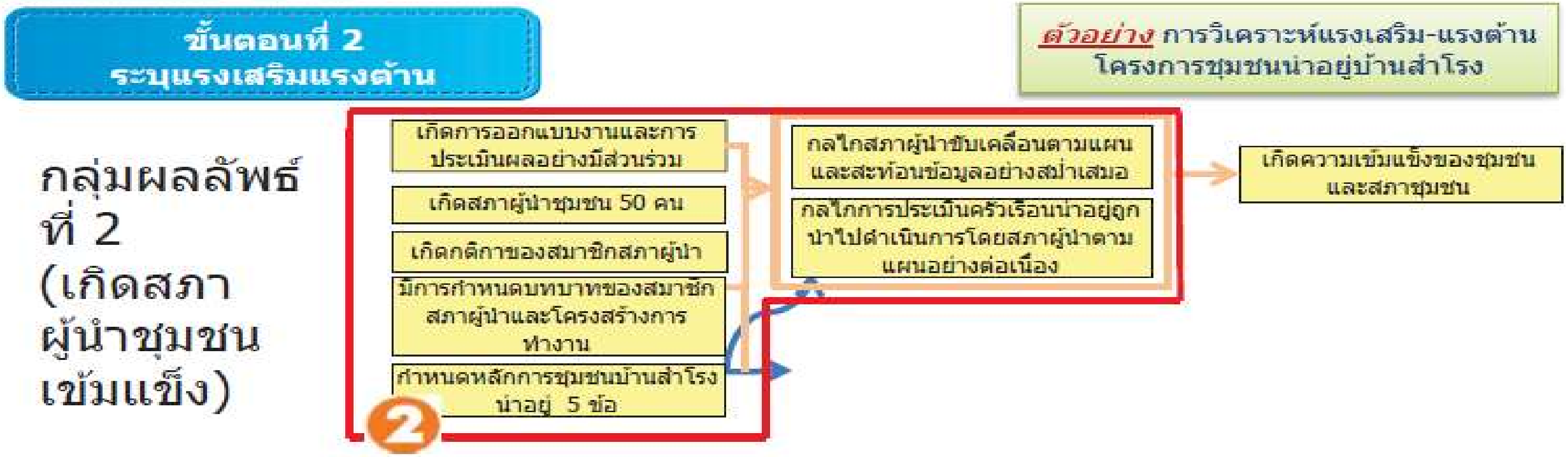

คำถาม: อะไรคือแรงเสริม/สิ่งสนับสนุน	คำถาม: อะไรคือแรงต้าน/อุปสรรคในการดำเนินงาน
1. มีผู้นำทางโครงสร้าง 15คน 2. มีแกนนำจิตอาสา คนดี คนเก่ง คนเสียสละ 3. มีผู้นำกลุ่มต่างๆ อสม. กองทุนหมู่บ้าน 4. มีปราชญ์ชุมชน ผู้นำทางธรรมชาติ 5. มีสื่อจากสภาชุมชนบ้านหนองกลางดง 6. มีทีมสนับสนุนวิชาการจาก สสส. และภาคีในพื้นที่	1.ไม่เคยมีการรวมกลุ่มผู้นำในการทำงานร่วมกันมาก่อน 2.มีความขัดแย้งทางการเมือง ขาดการมีส่วนร่วมของผู้นำ 3.ทีมผู้นำยังไม่มีความรู้และประสบการณ์การทำงานร่วมกัน 4.ระบบการทำงานเดิมประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวทำให้การสื่อสารเข้าไม่ถึงทุกครัวเรือน

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้านโครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง

ขั้นตอนที่ 3 ระบุกิจกรรม

สิ่งที่ต้องทำเพื่อเพิ่มแรงเสริม และลดแรงต้าน

แรงเสริม/สิ่งสนับสนุน	สิ่งที่ต้องทำ(Action list) เพื่อเพิ่มแรงเสริม
• มีผู้นำทางโครงสร้าง 15คน • มีแกนนำจิตอาสา คนดี คนเก่ง คนเสียสละ • มีผู้นำกลุ่มต่างๆ อสม. กองทุนหมู่บ้าน • มีปราชญ์ชุมชน ผู้นำทางธรรมชาติ • มีสื่อจากสภาชุมชนบ้านหนองกลางดง • มีทีมสนับสนุนวิชาการจาก สสส. และภาคีในพื้นที่	• เชิญชวน/ทำความเข้าใจกับผู้นำทางโครงสร้าง 15 คน • ประชาคมรับสมัครแกนนำจิตอาสา คนดี คนเก่ง คนเสียสละ • รับสมัครผู้นำกลุ่มต่างๆ อสม. ดึงปราชญ์ชุมชน และผู้นำทางธรรมชาติมาร่วมคิด ร่วมดำเนินงาน • ศึกษาความรู้จากพื้นที่ต้นแบบเรื่องสภาผู้นำชุมชน • พัฒนาทีมสภาผู้นำชุมชน โดยมีทีมสนับสนุนวิชาการและภาคีช่วยเสริมพลัง
แรงต้าน/อุปสรรคในการดำเนินงาน	**สิ่งที่ต้องทำ(Action list) เพื่อลดแรงต้าน**
1.ไม่เคยมีการรวมกลุ่มผู้นำในการทำงานร่วมกันมาก่อน 2.มีความขัดแย้งทางการเมือง ขาดการมีส่วนร่วมของผู้นำ 3.ทีมผู้นำยังไม่มีความรู้และประสบการณ์การทำงานร่วมกัน 4.ระบบการทำงานเดิมประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวทำให้การสื่อสารเข้าไม่ถึงทุกครัวเรือน	• ประชาคมเพื่อทำความเข้าใจและเห็นประโยชน์จากการรวมกลุ่มผู้นำเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน • ดึงฝ่ายค้านมาเป็นแนวร่วมในการทำงาน จัดโครงสร้างตามความถนัด • พัฒนาศักยภาพทีมสภาผู้นำชุมชนในการทำงานร่วมกัน • แบ่งบทบาทหน้าที่ให้รับผิดชอบ จัดโครงสร้างตามความถนัด และกำหนดกติกาการทำงานร่วมกัน • สร้างการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องด้วยเวทีประชุมคุ้มประชุมหมู่บ้านทุกเดือน

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้านโครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดกลุ่มกิจกรรม

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม-แรงต้าน
โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง

ผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลางที่คาดหวังไว้	สิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน	ตั้งชื่อกลุ่มกิจกรรม (Activities)	กลุ่มเป้าหมาย	ภาคี
<u>กลุ่มผลลัพธ์แรก</u> "เกิดเกษตรกรปลูกผักปลอดสารเคมี"	<u>กิจกรรมเพื่อเพิ่มแรงเสริม</u> 1.จัดเวทีคืนข้อมูลเพื่อสร้างความตระหนักถึงพิษภัยของสารเคมี และค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี 2.พัฒนาครัวเรือนสภาฯ ให้เป็นครัวเรือนต้นแบบ 3.ประชาสัมพันธ์ครัวเรือนตัวอย่างอย่างต่อเนื่อง 4.ประสานภาคีให้การสนับสนุนความรู้ ทรัพยากร 5.ไปศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่างเพื่อให้เห็นของจริง	A1 การประชุมหมู่บ้านเพื่อคืนข้อมูลเพื่อสร้างความตระหนักฯ	• ประชาชน	ภาคีร่วมดำเนินการ • สภาผู้นำฯ / อสม. / แกนนำจิตอาสา/ ปราชญ์เกษตรอินทรีย์ ภาคีเสริมพลัง • รพ.สต. • สสส.
	<u>กิจกรรมเพื่อลดแรงต้าน</u> 1.ให้ความรู้ที่ถูกต้อง ในการปรับปรุงสภาพดิน 2.ศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่างเพื่อให้เห็นของจริง 3.สร้างกระแสใหม่ประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของพื้นที่ตัวอย่าง รวมทั้งผลเสียจากการใช้สารเคมีทั้งต่อสุขภาพและเศรษฐกิจ เพื่อลดความเชื่อผิดๆหรือลดกระแสจากสื่อที่สร้างปัญหา 4.ออกแบบโครงการสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้วยการอบรม การทำน้ำหมัก ปุ๋ยชีวภาพ สารไล่แมลงฯ เรียนรู้และปฏิบัติจริง 5.จัดตั้งกลุ่มปลูกผักปลอดสารเคมีที่มีมาตรฐาน 6.นำเสนอข้อมูลให้หน่วยงานต่างๆในพื้นที่เห็นว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ	A2.การพัฒนาครัวเรือนต้นแบบปลูกผักปลอดสารเคมี (การศึกษาดูงาน, อบรมการปรับปรุงสภาพดิน, อบรมและปฏิบัติการปลูกผักปลอดสารและทำปุ๋ยหมักฯ, การแลกเปลี่ยนเรียนรู้) A3.การจัดตั้งกลุ่มปลูกผักปลอดสารเคมี (ทำปุ๋ยหมักร่วมกัน วางมาตรฐานการผลิตร่วมกัน) A4.การประชาสัมพันธ์และรณรงค์	• ครัวเรือนที่สนใจปลูกผักปลอดสารเคมี	ภาคีร่วมดำเนินการ • สภาผู้นำฯ ภาคีเสริมพลัง • ม.เทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ • ศูนย์เกษตรภูสิงห์ • พ่อม้วน จาก ทต.เมืองแก

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้านโครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดกลุ่มกิจกรรม (ต่อ)

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม-แรงต้านโครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง

ผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลางที่คาดหวังไว้	สิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน	ตั้งชื่อกลุ่มกิจกรรม (Activities)	กลุ่มเป้าหมาย	ภาคี
<u>กลุ่มผลลัพธ์ที่สอง</u> "เกิดสภาผู้นำชุมชนเข้มแข็ง"	<u>กิจกรรมเพื่อเพิ่มแรงเสริม</u> 1.เชิญชวน/ทำความเข้าใจกับผู้นำทางโครงสร้าง 15 คน 2.ประชาคมรับสมัครแกนนำจิตอาสา คนดี คนเก่ง คนเสียสละ 3.รับสมัครผู้นำกลุ่มต่างๆ อสม. ดึงปราชญ์ชุมชน และผู้นำทางธรรมชาติมาร่วมคิด ร่วมดำเนินงาน 4.ศึกษาความรู้จากพื้นที่ต้นแบบเรื่องสภาผู้นำชุมชน 5.พัฒนาทีมสภาผู้นำชุมชน โดยมีทีมสนับสนุนวิชาการและภาคีช่วยเสริมพลัง	A5. การประชุมหมู่บ้านเพื่อชี้แจงความสำคัญของการมีสภาฯ และคัดเลือกสภาฯ และประชุมคืนข้อมูล	• ประชาชน • ผู้ที่สนใจเข้ามาเป็นสภาผู้นำชุมชนฯ	ภาคีร่วมดำเนินการ • คณะกรรมการหมู่บ้าน • อสม. / แกนนำจิตอาสา/ ปราชญ์เกษตรอินทรีย์ ภาคีเสริมพลัง • รพ.สต.
		A6. การพัฒนาสภาผู้นำชุมชน (การดูงาน การอบรมพัฒนากับ สสส.)	• สภาผู้นำฯ	ภาคีเสริมพลัง • สสส.
	<u>กิจกรรมเพื่อลดแรงต้าน</u> 1.ประชาคมเพื่อทำความเข้าใจและเห็นประโยชน์จากการรวมกลุ่มผู้นำเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน 2.ดึงฝ่ายค้านมาเป็นแนวร่วมในการทำงาน จัดโครงสร้างตามความถนัด 3.พัฒนาศักยภาพทีมสภาผู้นำชุมชนในการทำงานร่วมกัน แบ่งบทบาทหน้าที่ให้รับผิดชอบ จัดโครงสร้างตามความถนัด และกำหนดกติกาการทำงานร่วมกัน 4.สร้างการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องด้วยเวทีประชุมคุ้ม ประชุมหมู่บ้านทุกเดือน	A7.การประชุมสภาฯ (กำหนดโครงสร้างบทบาท และกำหนดกติกาการทำงานร่วมกัน, เตรียมความพร้อม วางแผนการทำงาน การเก็บข้อมูล ประเมินผล และคืนข้อมูล)	• สภาผู้นำฯ • สมาชิกสภาฯ ที่เป็นต้นแบบปลูกผักปลอดสารเคมี	ภาคีร่วมดำเนินการ • ปราชญ์เกษตรอินทรีย์ ภาคีเสริมพลัง • รพ.สต.
		A8.การถอดบทเรียนการทำงานสภาฯ	• สภาผู้นำฯ • สมาชิกสภาฯ ที่เป็นต้นแบบปลูกผักปลอดสารเคมี	ภาคีร่วมดำเนินการ • กลุ่มปลูกผักปลอดสาร ภาคีเสริมพลัง • รพ.สต./เทศบาล • สสส. • ม.เทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

<u>ตัวอย่าง</u> การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้านกรณีการแก้ปัญหาการดื่มสุราของคนในชุมชน

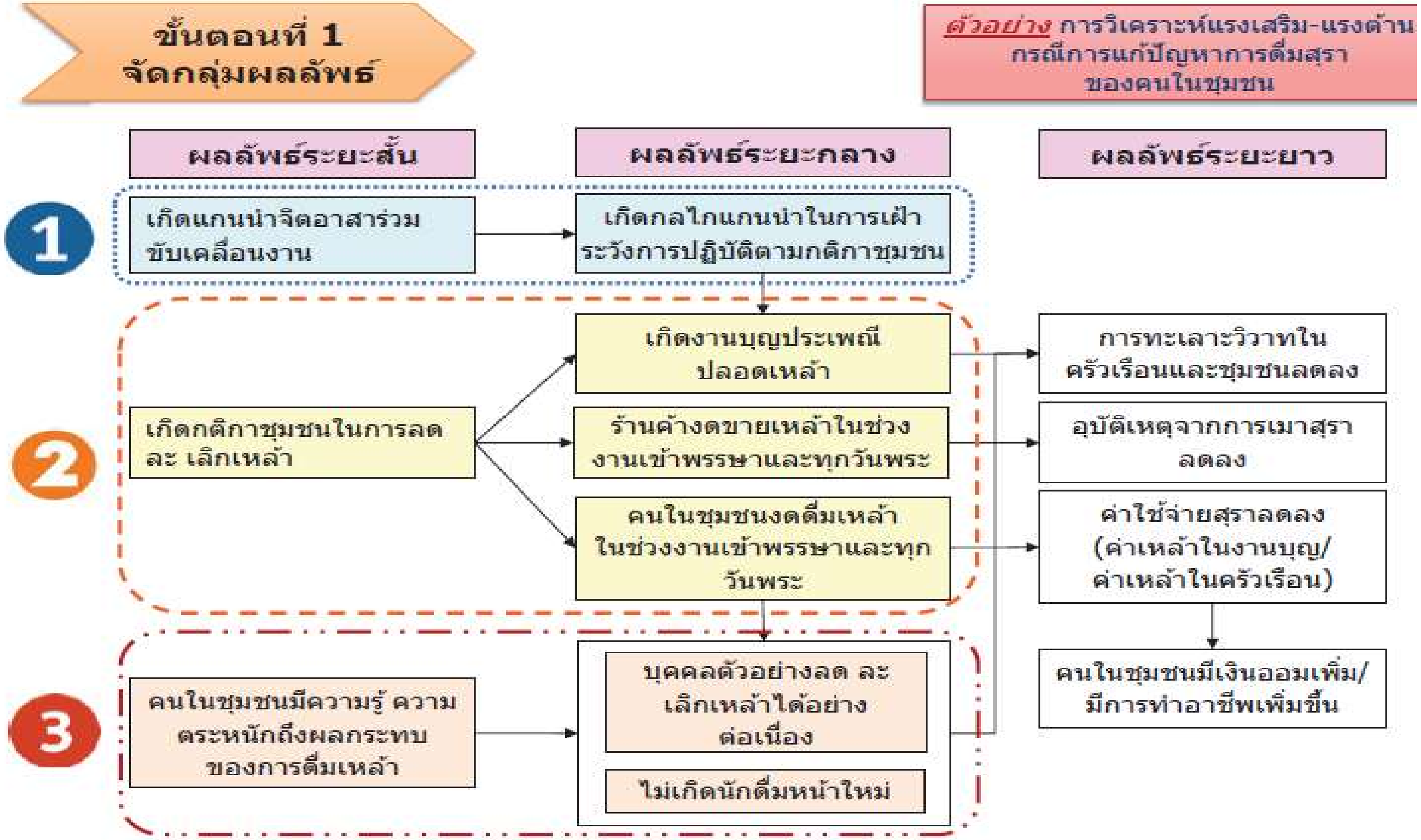

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้านกรณีการแก้ปัญหาการดื่มสุราของคนในชุมชน

ผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลาง
กลุ่มที่ 1 คือ

"เกิดแกนนำจิตอาสาร่วมขับเคลื่อนงาน และเกิดกลไกเฝ้าระวังการปฏิบัติตามกติกาชุมชน"

1

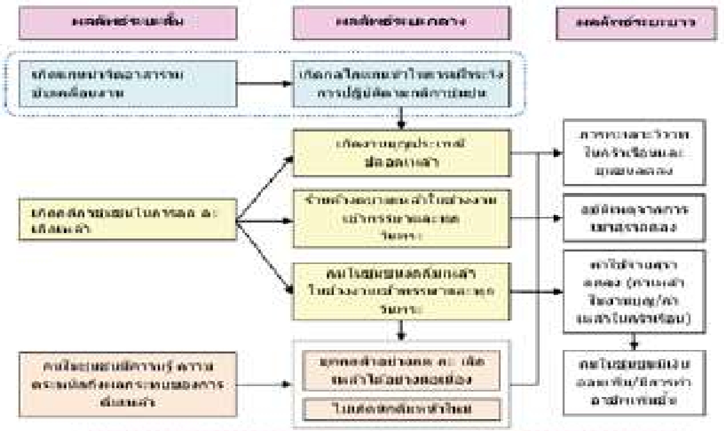

ขั้นตอนที่ 2
ระบุแรงเสริม-แรงต้าน

แรงเสริม/สิ่งสนับสนุนในการดำเนินงาน	สิ่งที่ต้องทำ (Action list) เพื่อเพิ่มแรงเสริม
1. เป็นชุมชนดั้งเดิม มีความสามัคคี เชื่อฟังผู้นำ 2. มีแกนนำ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย ส.อบต. อสม. ที่เข้มแข็ง 3. มีผู้นำที่ไม่เป็นทางการ (ผู้นำตามธรรมชาติ)	1. สร้างความสามัคคี สร้างสัมพันธ์ที่ดีเพิ่มเติม 2. เพิ่มศักยภาพแกนนำ ศึกษาดูงานจากชุมชนอื่น
แรงต้าน/อุปสรรคในการดำเนินงาน	**สิ่งที่ต้องทำ (Action list) เพื่อลดแรงต้าน**
1. กลุ่มคนติดสุราต่อต้านและไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหา 2. มีบุคคลในครอบครัวของแกนนำบางคนดื่มเหล้า 3. ร้านค้าในชุมชนต่อต้านและไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหา	1. สร้างความเข้าใจกับกลุ่มผู้ดื่มสุรา โดยเริ่มต้นจากคนในครอบครัวของแกนนำให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อชุมชน 2. สร้างความเข้าใจกับร้านค้า และให้ร้านค้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อชุมชน

คำถามแรงเสริมแรงต้านมาจากข้อมูลต้นไม้ปัญหา /บริบทของชุมชน

ขั้นตอนที่ 3
ระบุกิจกรรม

20

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้านกรณีการแก้ปัญหาการดื่มสุราของคนในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2&3
ระบุแรงเสริม-แรงต้าน & กิจกรรม

ผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลาง
กลุ่มที่ 2 คือ

"เกิดงานบุญประเพณีปลอดเหล้า" และ "คนในชุมชนงดดื่ม และร้านค้างดขายเหล้าในช่วงงานเข้าพรรษา และทุกวันพระ"

← 2

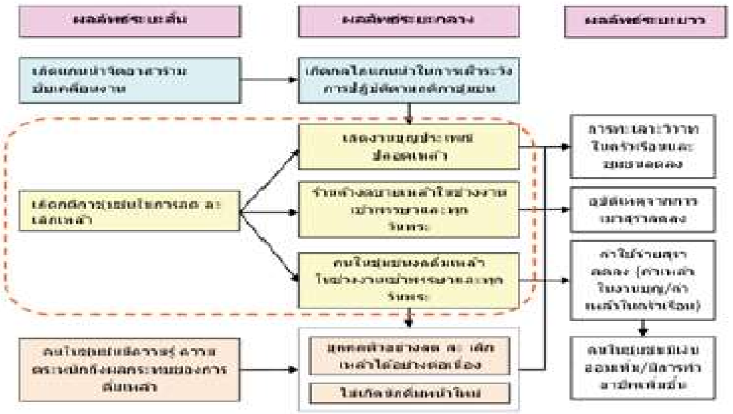

แรงเสริม/สิ่งสนับสนุนในการดำเนินงาน	สิ่งที่ต้องทำ (Action list) เพื่อเพิ่มแรงเสริม
1. มีกฎหมาย (ห้ามจำหน่ายสุราในสถานที่ราชการ, วัด ให้มีการจำหน่ายเป็นเวลา) 2. นโยบายงานศพปลอดเหล้าของจังหวัด 3. มีหน่วยงาน อบต.,รพ.สต, สสอ.,เป็นหน่วยงานภาคีสนับสนุน	1. บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังมากขึ้น และใช้ประโยชน์จากกฎหมายที่มีอยู่ 2. ขับเคลื่อนนโยบายงานศพปลอดเหล้าขยายผลไปสู่งานบุญประเพณีต่างๆ เช่น งานบวช งานแต่ง งานเลี้ยง 3. ประสานขอรับการสนับสนุนทรัพยากรจากหน่วยงานอื่นๆ และภาคี
แรงต้าน/อุปสรรคในการดำเนินงาน	**สิ่งที่ต้องทำ (Action list) เพื่อลดแรงต้าน**
1. หมู่บ้านยังไม่มีกฎกติกาเกี่ยวกับการลด ละ เลิกสุรา 2. ร้านค้าไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และมีร้านค้าในหมู่บ้านขายเหล้าตลอด 24 ชั่วโมง 4 ร้าน 3. สื่อ โฆษณาแฝงต่างๆ	1. สร้างกฎ กติกา เกี่ยวกับการลด ละ เลิกสุรา ในชุมชน 2. บังคับใช้กฎหมายในชุมชนอย่างจริงจังมากขึ้น 3. สร้างความเข้าใจ แรงจูงใจกระตุ้นให้คนในชุมชนมีความเข้าใจที่ถูกต้อง

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้านกรณีการแก้ปัญหาการดื่มสุราของคนในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2&3
ระบุแรงเสริม-แรงต้าน & กิจกรรม

ผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลาง
กลุ่มที่ 3 คือ

"คนในชุมชนมีความรู้ ความตระหนักถึงผลกระทบของการดื่มเหล้า เกิดบุคคลตัวอย่างลด ละ เลิกเหล้าได้อย่างต่อเนื่อง และไม่เกิดนักดื่มหน้าใหม่"

3

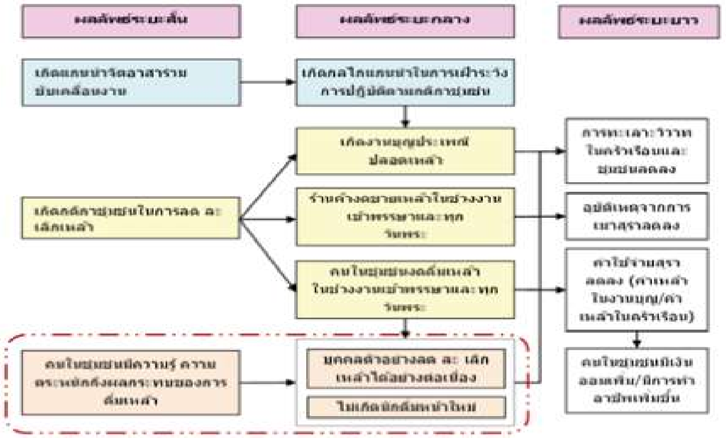

แรงเสริม/สิ่งสนับสนุนในการดำเนินงาน	สิ่งที่ต้องทำ (Action list) เพื่อเพิ่มแรงเสริม
1. มีหน่วยงานที่มีความรู้เป็นภาคี เช่น รพ.สต. สาธารณสุขอำเภอ 2. มีบุคคลต้นแบบเลิกเหล้า 3. มีวัดและเจ้าอาวาสที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ 4. มีหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน 5. มีวิทยากรที่มีความรู้ สร้างแรงจูงใจในพื้นที่	1. ให้ภาคีเครือข่ายมาจัดอบรมให้ความรู้ 2. แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์จากบุคคลต้นแบบเลิกเหล้า 3. นิมนต์พระมาเทศน์และให้ความรู้เกี่ยวกับศีล 5 4. ให้มีการประชาสัมพันธ์ ลด ละ เลิกเหล้า 5. เชิญวิทยากรมาให้ความรู้
แรงต้าน/อุปสรรคในการดำเนินงาน	**สิ่งที่ต้องทำ (Action list) เพื่อลดแรงต้าน**
1. ความรู้ที่ผิดๆ 2. ค่านิยม/ความเชื่อในงานต่างๆ ต้องเลี้ยงเหล้า 3. พฤติกรรมใช้เด็กไปซื้อเหล้า 4. มองว่าการดื่มเหล้าเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน 5. ค่านิยมเรื่องฉลองหลังจากเสร็จงานและเบิกเงินค่าจ้าง	1. สร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อลดความรู้ความเชื่อผิดๆ 2. สร้างความเข้าใจให้คนในชุมชนตระหนักและเห็นผลกระทบของปัญหาการดื่มเหล้า

Activate W
Go to Setting

<u>**ตัวอย่าง**</u> การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้านกรณีการแก้ปัญหาการดื่มสุราของคนในชุมชน

ขั้นตอนที่ 4
กำหนดกลุ่มกิจกรรม

<u>ตัวอย่าง</u> การวิเคราะห์แรงเสริม-แรงต้าน
กรณีการแก้ปัญหาการดื่มสุรา
ของคนในชุมชน

การกำหนดกลุ่มกิจกรรม (Activities)
เพื่อเพิ่มแรงเสริม/ลดแรงต้าน และผู้เกี่ยวข้อง

กรอบการคิดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่คาดหวัง

กิจกรรม (Activities)	ผู้เกี่ยวข้อง (Participants)
• เป็นกิจกรรมทั้งในส่วนของ Action List ที่เพิ่มแรงเสริม และ Action List ที่ลดแรงต้าน • อาจจะมีหลายกิจกรรม และในแต่ละกิจกรรมอาจจะมีกิจกรรมย่อยๆ หลายกิจกรรมได้	• *กลุ่มเป้าหมาย* มีหลายระดับ อาจจะเป็นระดับประชาชน หรือเป็นระดับกลุ่มแกนนำ • *ภาคีร่วมดำเนินงาน* ควรเลือกภาคีที่มีอยู่แล้วที่จะมาร่วมมือกันทำงาน อาจจะเป็นหน่วยงานราชการในพื้นที่ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ องค์กรเอกชน มูลนิธิ หรือกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ เป็นต้น • คำนึงถึง*ภาคีเสริมพลัง* ที่มีภารกิจการทำงานที่เอื้อต่อเป้าหมายของโครงการนี้ไว้ด้วย

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้านกรณีการแก้ปัญหาการดื่มสุราของคนในชุมชน

ขั้นตอนที่ 4
กำหนดกลุ่มกิจกรรม (ต่อ)

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม-แรงต้าน กรณีการแก้ปัญหาการดื่มสุรา ของคนในชุมชน

ผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลางที่คาดหวังไว้	สิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน	ตั้งชื่อกลุ่มกิจกรรม (Activities)	กลุ่มเป้าหมาย	ภาคี
<u>กลุ่มผลลัพธ์แรก</u> "เกิดแกนนำจิตอาสาร่วมขับเคลื่อนงานและเกิดกลไกเฝ้าระวังการปฏิบัติตามกติกาชุมชน"	<u>กิจกรรมเพื่อเพิ่มแรงเสริม</u> 1. สร้างความสามัคคี สร้างสัมพันธ์ที่ดีเพิ่มเติม 2. เพิ่มศักยภาพแกนนำ ศึกษาดูงานจากชุมชนอื่น	A1 การพัฒนาแกนนำขับเคลื่อนงานและเฝ้าระวังการปฏิบัติตามกติกาชุมชน (ศึกษาดูงาน ประชุมติดตาม) กิจกรรมย่อย คือ -อบรมแกนนำและศึกษาดูงาน -ประชุมคณะทำงาน -ติดตามงานและจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	• ผู้นำชุมชน • อสม. • ชาวบ้านจิตอาสา	ภาคีร่วมดำเนินการ • ส.อบต. • เจ้าหน้าที่ อบต. • รพ.สต. ภาคีเสริมพลัง • อบต. • สปสช. • สสอ.
	<u>กิจกรรมเพื่อลดแรงต้าน</u> 1. สร้างความเข้าใจกับกลุ่มผู้ดื่มสุราให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อชุมชน 2. สร้างความเข้าใจกับร้านค้าและให้ร้านค้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อชุมชน		• ผู้นำชุมชน • อสม. • ชาวบ้านจิตอาสา	ภาคีร่วมดำเนินการ • ส.อบต. • เจ้าหน้าที่ อบต. • รพ.สต. ภาคีเสริมพลัง • อบต. • สปสช. • สสอ.

Activat
Go to Se

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม -แรงต้านกรณีการแก้ปัญหาการดื่มสุราของคนในชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดกลุ่มกิจกรรม (ต่อ)

ตัวอย่าง การวิเคราะห์แรงเสริม-แรงต้าน กรณีการแก้ปัญหาการดื่มสุรา ของคนในชุมชน

ผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลางที่คาดหวังไว้	สิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน	ตั้งชื่อกลุ่มกิจกรรม (Activities)	กลุ่มเป้าหมาย	ภาคี
กลุ่มผลลัพธ์ที่ 3 "คนในชุมชนมีความรู้ ความตระหนักถึงผลกระทบของการดื่มเหล้า เกิดบุคคลตัวอย่างลด ละ เลิกเหล้าได้อย่างต่อเนื่อง และไม่เกิดนักดื่มหน้าใหม่"	กิจกรรมเพื่อเพิ่มแรงเสริม 1. ให้ภาคีเครือข่ายมาจัดอบรมให้ความรู้ 2. แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์จากบุคคลต้นแบบเลิกเหล้า 3. นิมนต์พระมาเทศน์ และให้ความรู้เกี่ยวกับศีล 5 4. ให้มีการประชาสัมพันธ์ ลด ละ เลิกเหล้า 5. เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ กิจกรรมเพื่อลดแรงต้าน 1. สร้างความรู้ ความเข้าใจเพื่อลดความรู้ความเชื่อผิดๆ 2. สร้างความเข้าใจให้คนในชุมชนตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาการดื่มเหล้า	A3 การรณรงค์ให้ความรู้และสร้างความตระหนักเรื่องการลด ละ เลิกสุราแก่คนในชุมชนและเยาวชน กิจกรรมย่อย คือ -รณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ -รณรงค์งานบุญประเพณีปลอดเหล้า / ส่งเหล้าเข้าเมรุ / ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย -สร้างสานสามัคคีหลีกหนีสุรา (แข่งกีฬา walk rally) -ค่ายเยาวชนรุ่นใหม่ห่างไกลสุรา	• คนในชุมชน • เยาวชน	ภาคีร่วมดำเนินการ • แกนนำจิตอาสา • ส.อบต. • เจ้าหน้าที่ อบต. ภาคีเสริมพลัง • อบต. • รพ.สต. • สปสช. • พระ

Activ
Go to S

การฝึกปฏิบัติวิเคราะห์แรงเสริม แรงต้าน (Force Field Analysis)

กิจกรรมการวิเคราะห์แรงเสริม แรงต้านและการกำหนดกิจกรรมเพื่อเพิ่มแรงเสริม และ ลดแรงต้าน และนำเสนอผลการวิเคราะห์แรงเสริม แรงต้าน

1. เลือก "กลุ่มของผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลาง" (Outcomes) ที่คาดหวังตามที่วิเคราะห์ผลลัพธ์แล้วในแบบจำลองแผนงาน/โครงการเชิงตรรกะ (Logic Model) นำมาวิเคราะห์แรงเสริม แรงต้านพร้อมทั้งค้นหาสิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน ตามตาราง

ผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่คาดหวังไว้ในระยะสั้นถึงระยะกลางคือ..

ตารางที่ 1 สิ่งที่ต้องทำเพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้านของผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่คาดหวัง

แรงเสริม/สิ่งสนับสนุนในการดำเนินงาน	สิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริม
1... 2... 3...	• .... • .... • ....
แรงต้าน/อุปสรรคในการดำเนินงานในการดำเนินงาน	**สิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อลดแรงต้าน**
1... 2... 3...	• .... • .... • ....

การฝึกปฏิบัติวิเคราะห์แรงเสริม แรงต้าน (Force Field Analysis)

2. เลือก **"กลุ่มของผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลาง"** ที่เหลือทั้งหมด มาวิเคราะห์แรงเสริมแรงต้าน พร้อมทั้งค้นหาสิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน ให้ครบทุกกลุ่มของผลลัพธ์

3. กำหนดกิจกรรม กลุ่มเป้าหมายและภาคีของแต่ละกิจกรรม ตามตาราง

ตารางที่ 2 กรอบการคิดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่คาดหวัง

ผลลัพธ์ระยะสั้นถึงระยะกลางที่คาดหวังไว้	สิ่งที่ต้องทำ (Action List) เพื่อเพิ่มแรงเสริมและลดแรงต้าน	ตั้งชื่อกลุ่มกิจกรรม (Activities)	ผู้เกี่ยวข้อง (Participants)	
ผลลัพธ์ 1................................	1... .... 2...	A1 (ชื่อกิจกรรม)	กลุ่มเป้าหมาย	ภาคีร่วมดาเนินการ .... ภาคีเสริมพลัง ....

"ความสำคัญของการวิเคราะห์ภาคีกับการยกระดับการมีส่วนร่วมเพื่อผลลัพธ์ทางสุขภาวะ"

ที่มา : อาจารย์สุรพล เหลี่ยมสูงเนิน
นักวิชาการอิสระ

การมีส่วนร่วมจากการสร้างเสริมสุขภาวะและพัฒนาคุณภาพชีวิต

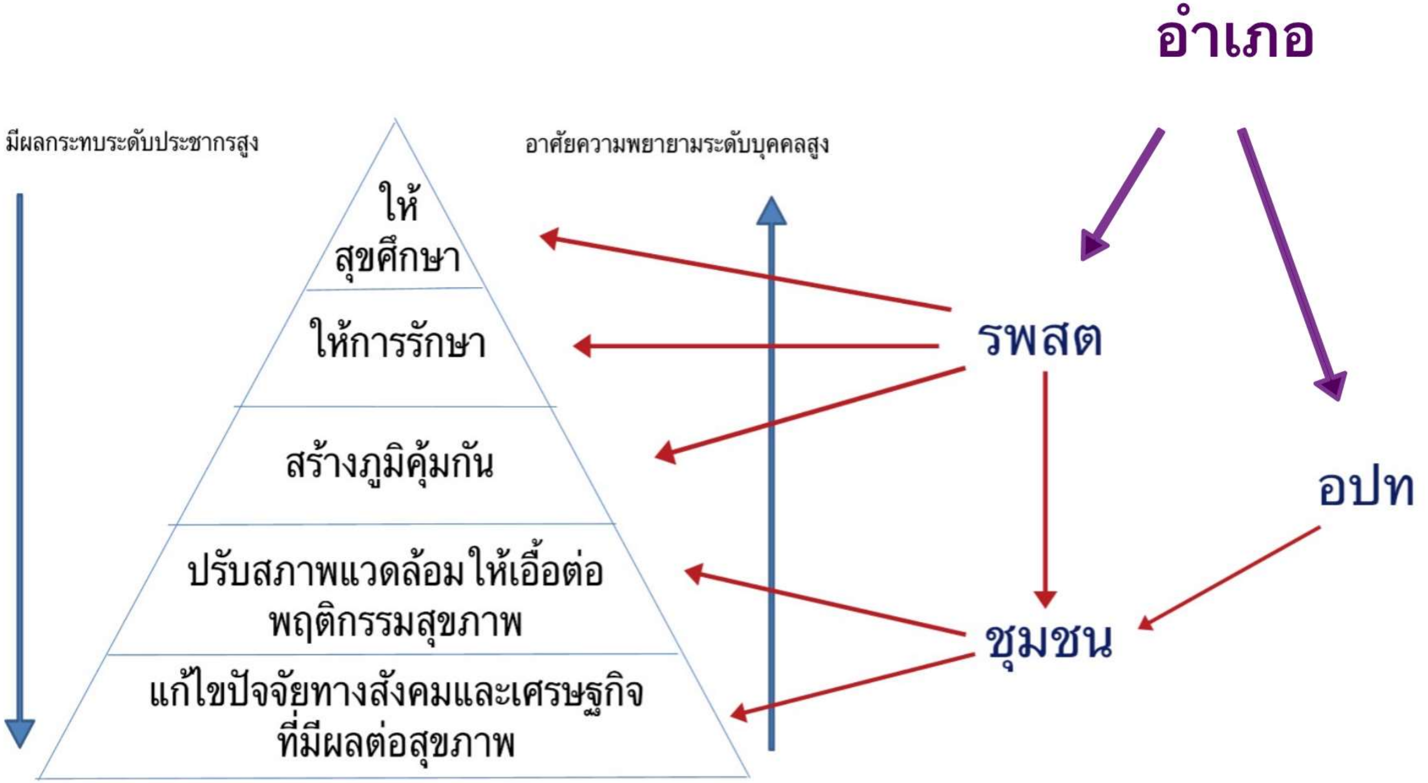

พีระมิดผลกระทบต่อสุขภาพ (ดัดแปลงจากภาพที่ 1 ในบทความ The Future of Public Health
โดย Thomas R Frieden ในวารสาร N Eng J Med 2015;373: 1748-1754 (20 ต.ค.2558)

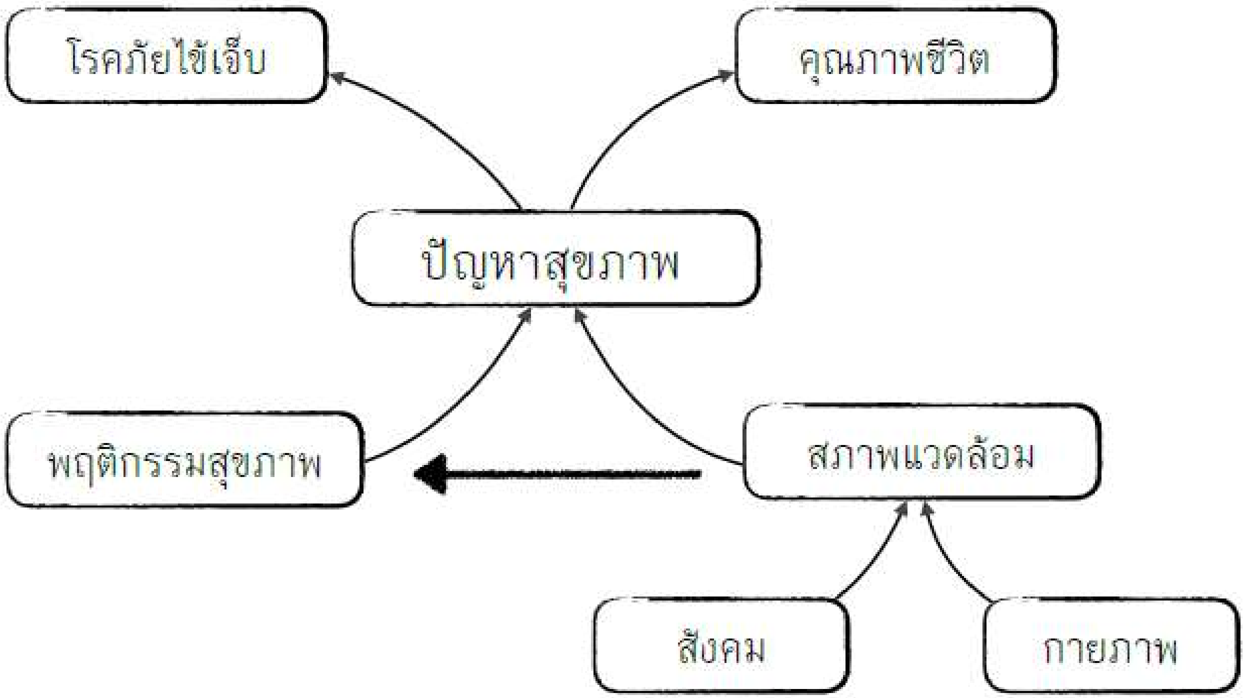

ที่มา : ปรับปรุงจาก รศ.นพ. อำนาจ ศรีรัตนบัลล์

โครงสร้างการดำเนินงานของ ศปถ. อำเภอศรีณรงค์

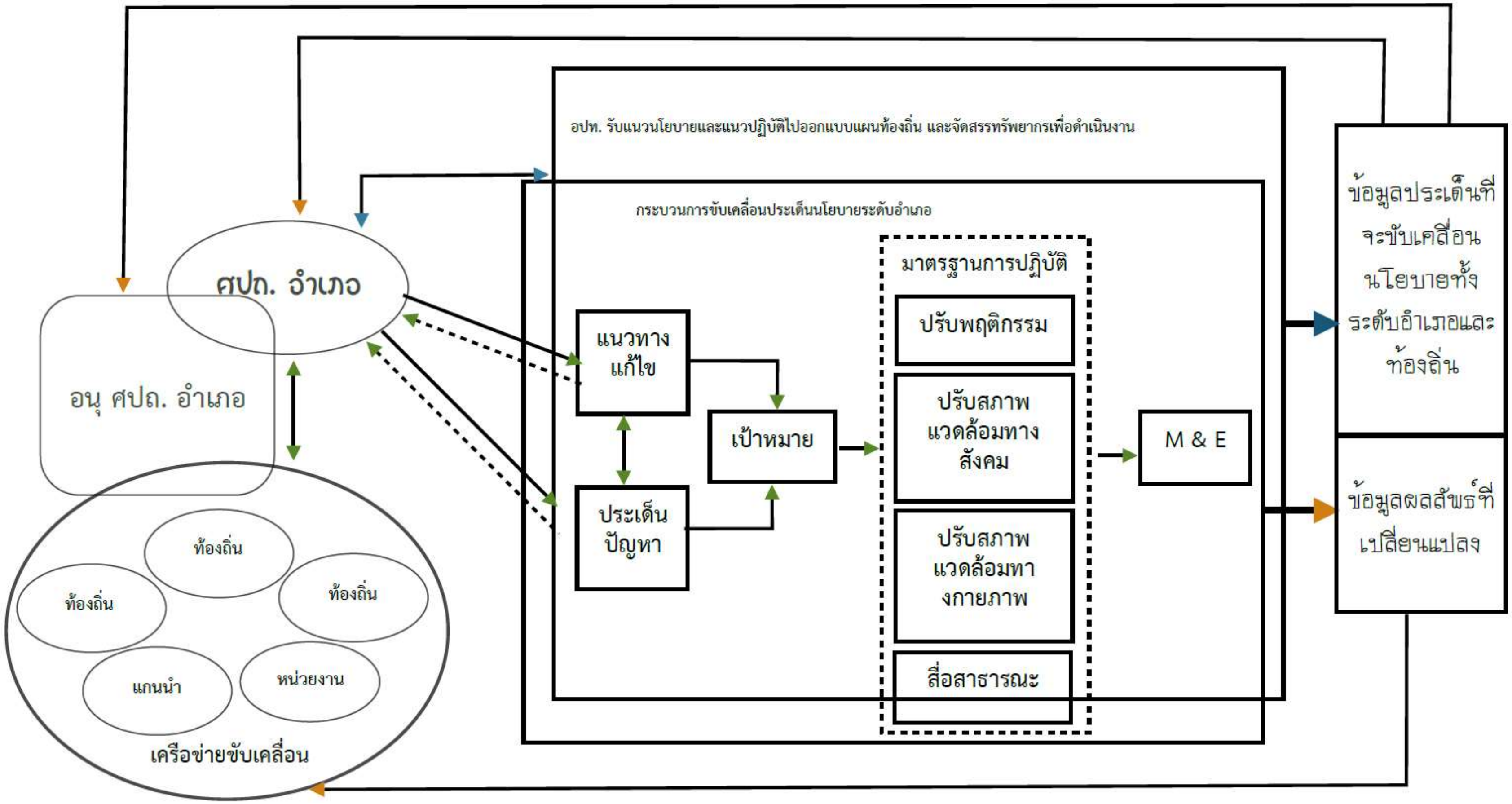

สถานการณ์เชิงโครงสร้างการจัดการ

- ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการขับเคลื่อนการจัดการความปลอดภัยทางถนนจากภาคีหลายภาคส่วน ทั้งภาคีที่อยู่ในระบบและภาคประชาสังคม โดยเฉพาะในระดับชาติและระดับจังหวัด และเริ่มมีการขยายกิจการสู่ระดับอำเภอและท้องถิ่นมากขึ้น

- อีกทั้งการจัดการความปลอดภัยทางถนนในระดับบูรณาการมีโครงสร้างตามกฎหมายเป็นเวทีที่ถูกคาดหวังให้เกิดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามโครงสร้างศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.)

- โครงสร้างดังกล่าวมีการกำหนดกฎหมายโดยแบ่งระดับตามแนวคิดการปกครอง แบ่งส่วนราชการกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น (ศปถ.ชาติ, ศปถ.จังหวัด, ศปถ.อำเภอ และศปถ.อปท.)

จากการพิจารณาของ ศวปถ. พบว่า ข้อจำกัดในการขับเคลื่อนงานหรือสถานการณ์ของการจัดการเชิงโครงสร้างมีหลายประการ ดังภาพ

ภาพปัจจุบัน

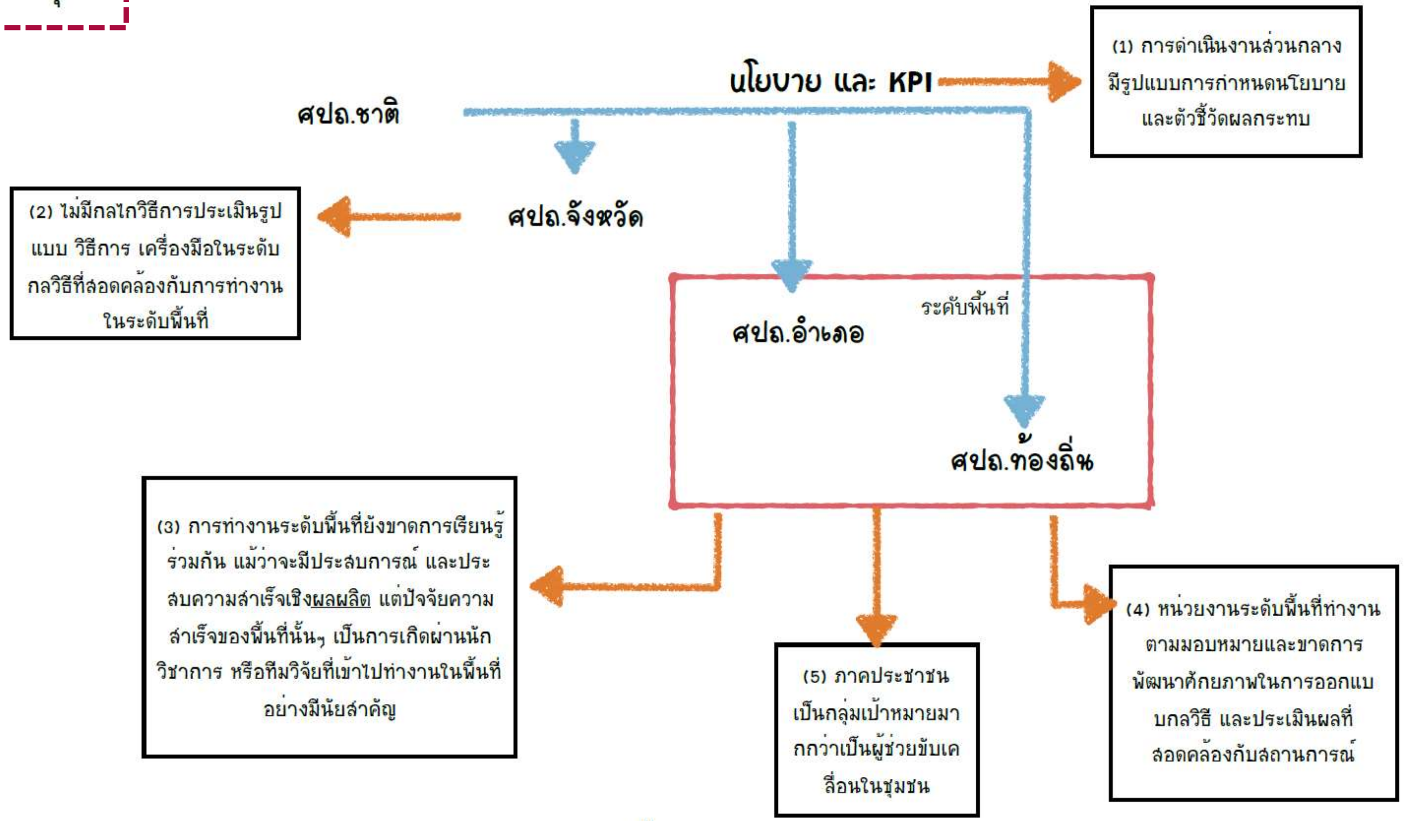

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความเสี่ยงกับความเสี่ยง

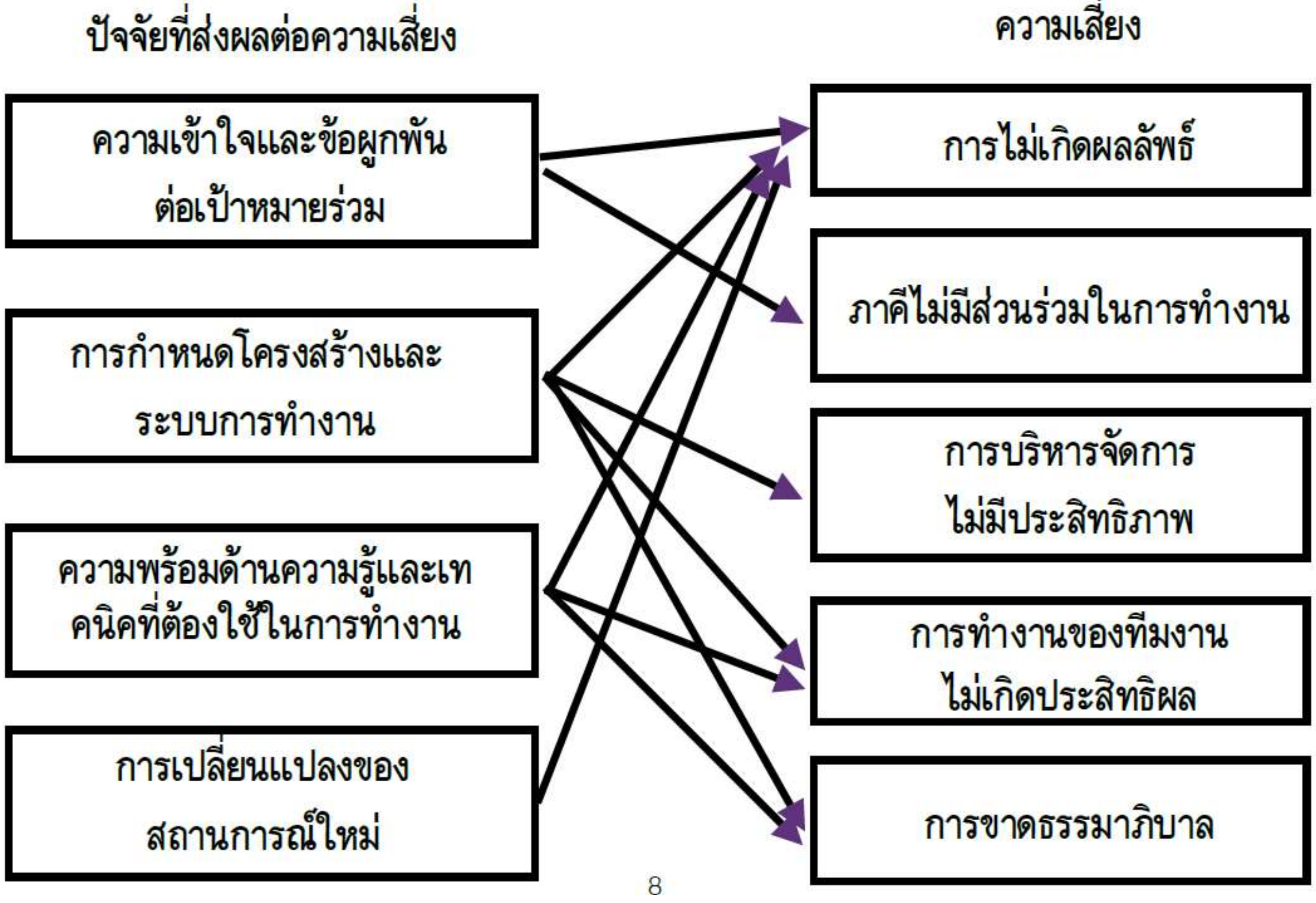

ภาพที่คาดหวัง

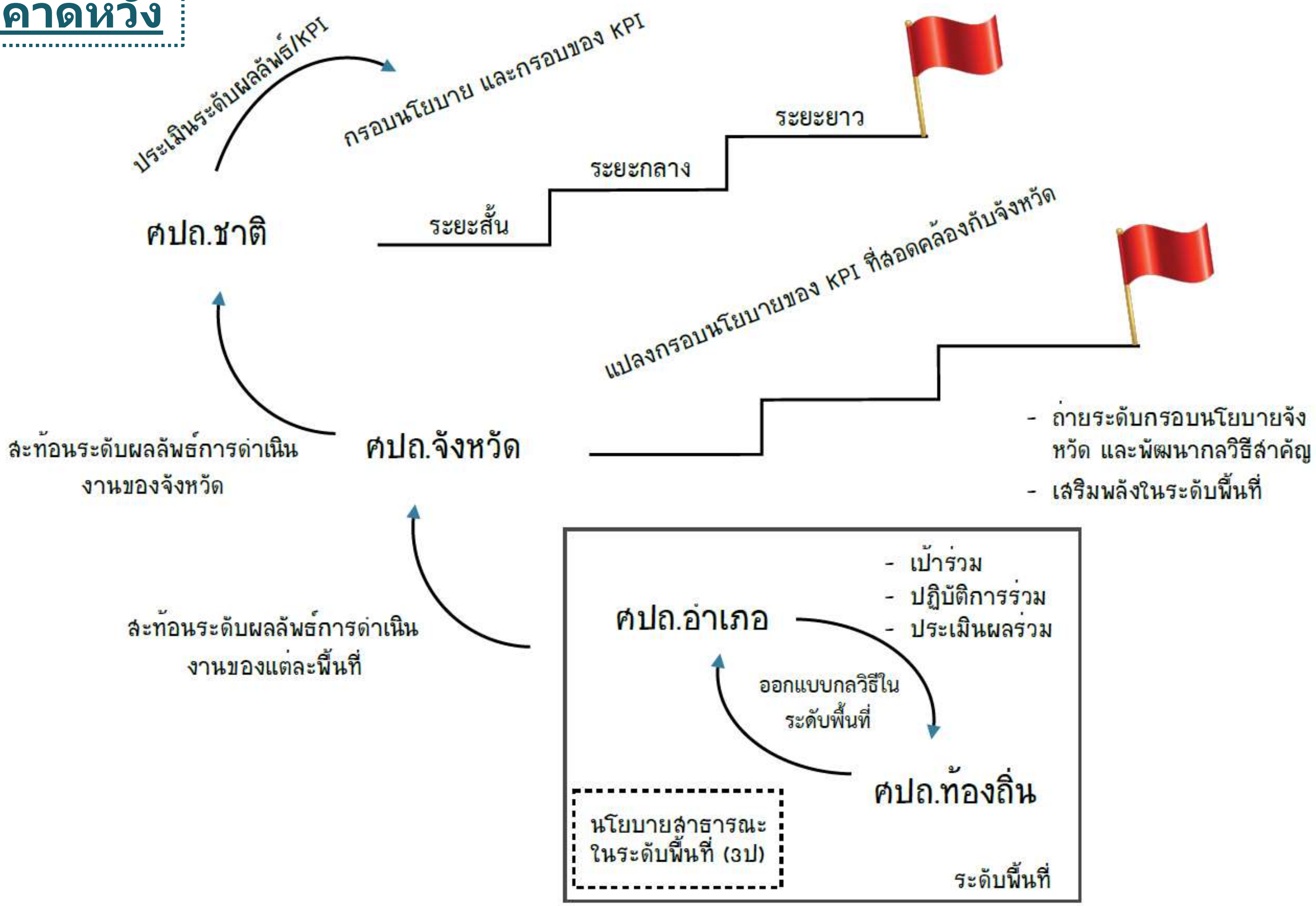
ประเมินระดับผลลัพธ์/KPI
กรอบนโยบาย และกรอบของ KPI
ระยะยาว
ระยะกลาง
ระยะสั้น
ศปถ.ชาติ
แปลงกรอบนโยบายของ KPI ที่สอดคล้องกับจังหวัด
สะท้อนระดับผลลัพธ์การดำเนินงานของจังหวัด
ศปถ.จังหวัด
- ถ่ายระดับกรอบนโยบายจังหวัด และพัฒนากลวิธีสำคัญ
- เสริมพลังในระดับพื้นที่
สะท้อนระดับผลลัพธ์การดำเนินงานของแต่ละพื้นที่
ศปถ.อำเภอ
- เป้าร่วม
- ปฏิบัติการร่วม
- ประเมินผลร่วม
ออกแบบกลวิธีในระดับพื้นที่
ศปถ.ท้องถิ่น
นโยบายสาธารณะในระดับพื้นที่ (3ป)
ระดับพื้นที่

เงื่อนไข และองค์ประกอบของการจัดการความสำเร็จของการจัดการระดับอำเภอและจังหวัด (Collective Impact)

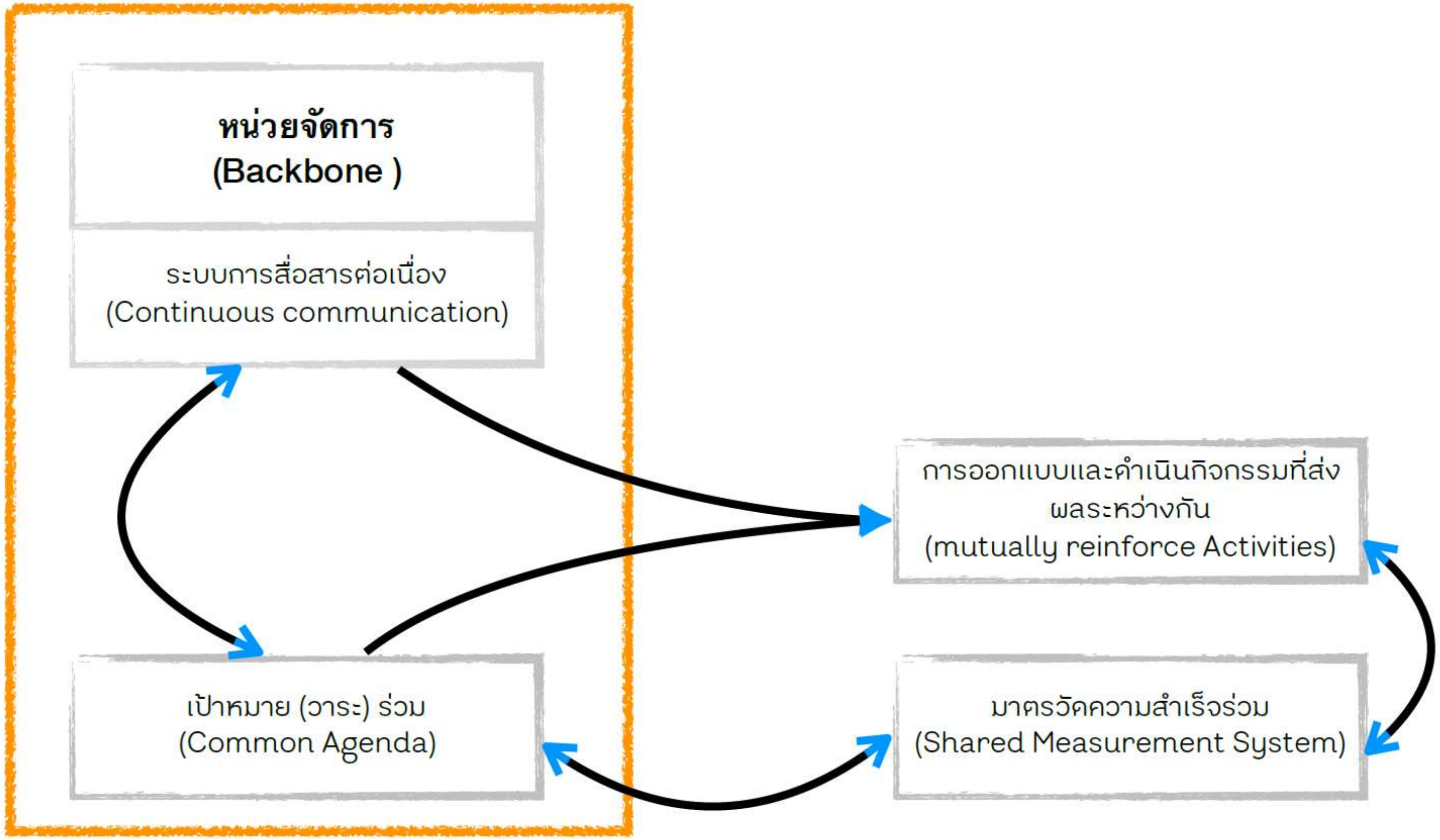

ความซับซ้อนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ	ผู้เกี่ยวข้อง		
	หน่วยจัดการ (อนุวิชาการอำเภอ)	ภาคีเครือข่ายในอำเภอ	ภาคีเครือข่ายระดับจังหวัด
ปัจจัยด้านความเข้าใจและการยอมรับต่อเป้าหมายร่วม (Directional Complexity)	✓ Cooperate	✓ Coordinate	✓ Collaborate
ปัจจัยด้านความรู้และเทคนิคต่างๆ ในการขับเคลื่อนและหนุนเสริม (Knowledge/Technical Complexity)	• ประเด็นยุทธศาสตร์ • การบริหารผลลัพธ์ • การบริหารเครือข่าย • การบริหารกองทุน • การติดตาม • การสื่อสาร	• ประเด็นยุทธศาสตร์ • การจัดสรรทรัพยากร • การทำงานและบูรณาการ	• การเติมเต็มความรู้และเครื่องมือสำคัญ • การหนุนเสริมระหว่างทาง
ปัจจัยด้านโครงสร้างและวิธีทำงาน (Structural Complexity)	• การออกแบบโครงสร้างการทำงานของหน่วยจัดการกับภาคี	• โครงสร้างการทำงานปกติของภาคี	• โครงสร้างการทำงานของจังหวัด
ปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอก (Temporal Complexity)	?	?	?

11

ประเภทของภาคีเครือข่าย

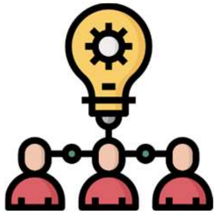

ภาคีร่วมดำเนินงาน
(Boundary Partner : BP)
เป็นกลุ่มคนที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมหรือการขับเคลื่อน ซึ่งโดยปกติจะมีอิทธิพลต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างใกล้ชิด

ภาคีเสริมพลัง/ภาคียุทธศาสตร์
(Strategic Partner: SP)
เป็นกลุ่มคนที่อำนวยความสะดวกให้แก่การดำเนินงานของแผนงาน ในบางครั้งอาจมีอิทธิพลต่อภาคีร่วมดำเนินงานหรือกลุ่มเป้าหมายด้วย

แนวทางการวิเคราะห์ภาคีเครือข่าย

ภาคี	บทบาท	จุดเด่นของภาคี	ความคาดหวัง	ประสิทธิผลของการดำเนินงาน	ช่องว่าง					ประเมินการเป็นปัจจัยเอื้อ (+) เงื่อนไขข้อจำกัด (-)
					ความเข้าใจ/เป้าหมายร่วม	ความรู้	สมรรถนะ	การจัดการ	อื่นๆ	
Boundary Partner 1. 2.										
Strategic Partner 1. 2.										

ตัวอย่าง

ภาคี	บทบาท	จุดเด่นของภาคี	ความคาดหวัง	ประสิทธิผลของการดำเนินงาน	ช่องว่าง					ประเมินการเป็นปัจจัยเอื้อเงื่อนไขข้อจำกัด
					ความเข้าใจ/เป้าหมายร่วม	ความรู้	สมรรถนะ	การจัดการ	อื่นๆ	
Boundary Partner ศปถ.ท้องถิ่น (พื้นที่เดิม)	เป็นหน่วยปฏิบัติการให้เกิดการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุในท้องถิ่น	เป็นหน่วยงานที่มีงบประมาณ แต่ต้องจัดทำแผนเพื่อสนับสนุนใช้งบประมาณ	1.ผู้บริหารเข้าไปร่วมเป็นกรรมการของ ศปถ.อำเภอ เพื่อให้เห็นปัญหาและการทำงานร่วมกัน 2.จัดประชุม เพื่อให้เกิดการทำข้อมูลการทำงานแผนร่วมกันใน อปท. 3.จัดสรรงบประมาณเพื่อการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุของ อปท.	1.ผู้บริหารเข้าไปร่วมเป็นกรรมการของ ศปถ.อำเภอ 2.มีการจัดสรรงบประมาณจัดทำแผนและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุ ในพื้นที่ทำงานเดิม	1.มีความเข้าใจเนื่องจาก ศปถ.อำเภอเชิญเข้าร่วมประชุม 2.ทราบนโยบายสาธารณะของ ศปถ.อำเภอ 3.ทราบนโยบายจากกรมส่งเสริมในการตั้ง ศปถ.อปท.	1.มีความรู้ในเรื่องระเบียบการใช้งบประมาณ 2.สิ่งที่ขาด คือ ความรู้ในการทำงานกลไก ศปถ.อปท. การทำงานเชิงระบบ 3.ไม่มีการติดตามประเมินผล	มีทักษะในการจัดสรรงบประมาณ	มีการจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาลเป็นการจัดการแบบแยกส่วนของแต่ละหน่วยงาน ไม่มีการบูรณาการอย่างเป็นระบบ		**(+)** เมื่ออำเภอเป็นพี่เลี้ยงในการทำงาน
ศปถ.ท้องถิ่น (พื้นที่ใหม่)	เป็นหน่วยปฏิบัติการให้เกิดการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุในท้องถิ่น	เป็นหน่วยงานที่มีงบประมาณ แต่ต้องจัดทำแผนเพื่อสนับสนุนใช้งบประมาณ	1.ผู้บริหารเข้าไปร่วมเป็นกรรมการของ ศปถ.อำเภอ เพื่อให้เห็นปัญหาและการทำงานร่วมกัน 2.จัดประชุม เพื่อให้เกิดการทำข้อมูลการทำงานแผนร่วมกันใน อปท. 3.จัดสรรงบประมาณเพื่อการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุของ อปท.	อยู่ระหว่างการดำเนินงาน	1.ทราบนโยบายจากกรมส่งเสริมในการตั้ง ศปถ.อปท.	1.มีความรู้ในเรื่องระเบียบการใช้งบประมาณ 2.สิ่งที่ขาด คือ ความรู้ในการทำงานกลไก ศปถ.อปท. การทำงานเชิงระบบ 3.ไม่มีการติดตามประเมินผล	มีทักษะในการจัดสรรงบประมาณ	มีการจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาลเป็นการจัดการแบบแยกไม่มีเป้าหมายร่วม		**(+)** เมื่ออำเภอเป็นพี่เลี้ยงในการทำงาน **(-)** หากอำเภอยังไม่สามารถก่อตัวให้เกิดการทำงานด้วยกลไกอนุ ศปถ.อำเภอได้อาจจะไม่สามารถเป็นพี่เลี้ยงในการทำงานของ ศปถ.อปท.ได้

ตัวอย่าง

ภาคี	บทบาท	จุดเด่นของภาคี	ความคาดหวัง	ประสิทธิผลของการดำเนินงาน	ช่องว่าง					ประเมินการเป็นปัจจัยเอื้อ เงื่อนไขข้อจำกัด
					ความเข้าใจ/เป้าหมายร่วม	ความรู้	สมรรถนะ	การจัดการ	อื่นๆ	
Strategic partner (SP) ระดับจังหวัด ศปถ.จังหวัดสุรินทร์	อำนวยการบูรณาการติดตามหนุนเสริมประเมินผลการทำงาน	1.ทำให้เกิดการประชุมของจังหวัด 2.สั่งการ 3.ติดตามหนุนเสริม 4.รวบรวมข้อมูลและสรุปผลการดำเนินงานส่ง ศปถ.ระดับชาติ 5.มีการจัดตั้งอนุฯสนับสนุนทำงาน	1.ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการประชุม มีวาระที่ทำให้เกิดการเรียนรู้การทำงานรวมกันของทุกอำเภอ/หน่วยงานในจังหวัด มีวาระการติดตามผลการดำเนินงานและวาระต่อเนื่อง 2.การสั่งการ ควรแปลงคำสั่งจากส่วนกลางมาใช้กับจังหวัด โดยใช้ข้อมูลและสถานการณ์ของจังหวัดวางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับปัญหาของจังหวัด 3.การติดตามให้มีลักษณะในการหนุน/เสริมการทำงานการเป็นพี่เลี้ยง พัฒนาทีมให้มีความรู้ความสามารถในการเติมเต็มสิ่งที่อำเภอขาดทั้งช่องทางงบประมาณเชื่อมประสานหน่วยงานหลัก ความรู้ในการบริหารกลไก ศปถ.และความรู้การจัดการพฤติกรรมเสี่ยง เป็นต้น และมีการติดตามเชิงผลลัพธ์ของการทำงานได้ 4.มีแผนการทำงานตลอดทั้งปี 5.การรวบรวมข้อมูล ควรมีการบูรณาการข้อมูล 3 ฐานของจังหวัด เพื่อให้เห็นปัญหาที่แท้จริงของจังหวัด และชี้ให้ ศปถ.ระดับชาติเห็นว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องสนับสนุนการทำงานของจังหวัด	1.มีการประชุม ศปถ.จังหวัดทุกเดือน วางวาระนำเสนอการดำเนินงานของ ศปถ.อำเภอต่างๆหมุนเวียน มีการติดตามการดำเนินงานของหน่วยงาน ปรับวิธีการนำเสนอแค่เพียงตัวเลขของความสำเร็จแต่นำเสนอวิธีการทำงาน สำเร็จ/ไม่สำเร็จเพื่อหาทางออกร่วม 2.การสั่งการยังมีบางส่วนที่สั่งการตรงยังไม่ได้แปลงให้พื้นที่สามารถนำไปแปลงเป็นแผนปฏิบัติได้ 3.การติดตามยังไม่การติดตามแบบระบบราชการบางส่วนแต่ทีมอนุฯพยายามที่จะแทรกความเป็นวิชาการและติดตามเชิงผลลัพธ์เป็นระยะ 4.มีการทำงานฐานข้อมูลของจังหวัด แต่ในส่วนของการส่ง ศปถ.ชาติยังเป็นการรายงานตามระบบ ยังไม่มีข้อเสนอเพื่อขอรับการสนับสนุน 5.ผู้ว่าเห็นความสำคัญของการทำงานกลไก ศปถ.จังหวัด เห็นได้จากมีงบสนับสนุนของจังหวัดในการแก้ไขปัญหา	มีความเข้าใจเนื่องจากมีการทำ MOU ร่วมกับจังหวัดในการทำงานกลไก ศปถ.	มีความรู้ในการบูรณาการงาน โดยเฉพาะในช่วงเทศกาล แต่อาจจะต้องหนุนเสริมในเรื่องการจัดการเชิงยุทธศาสตร การคิดเชิงระบบ การวางผลลัพธ์ของการทำงาน ความรู้ด้านการประเมินผลเพื่อการพัฒนา	1.มีทักษะในการประสานงาน ออกคำสั่ง 2.แต่ต้องหนุนการทำงานจัดการเชิงกลไก การคิดเชิงผลลัพธ์ การติดตามหนุนเสริมเพื่อการพัฒนา 3.ทักษะการกระตุ้นหน่วยงานในจังหวัดให้มีส่วนร่วมมากกว่าการทำงานตาม KPI ของหน่วยงาน	มีการจัดในช่วงเทศกาล	การสร้างเรียนรู้ร่วมกันในเคสต่างๆของจังหวัด	(+) 1.มีทีมอนุฯวิชาการที่เข้มแข็ง 2.ทีมเลขา ปภ.มีความเข้าใจเพิ่มขึ้นในเรื่องการทำงานผ่านกลไก ศปถ. 3.มีการสนับสนุนจากสาธารณสุขในการทำงาน

ตัวอย่าง

ภาคี	บทบาท	จุดเด่นของภาคี	ความคาดหวัง	ประสิทธิผลของการดำเนินงาน	ช่องว่าง					ประเมินการเป็นปัจจัยเอื้อ เงื่อนไขข้อจำกัด
					ความเข้าใจ/เป้าหมายร่วม	ความรู้	สมรรถนะ	การจัดการ	อื่นๆ	
ศปถ.จังหวัดอื่นๆ	อำนวยการบูณาการ ติดตาม หนุนเสริม ประเมินผลการทำงาน	1.ทำให้เกิดการประชุมของจังหวัด 2.สั่งการ 3.ติดตามหนุนเสริม 4.รวบรวมข้อมูลและสรุปผลการดำเนินงานส่ง ศปถ.ชาติ 5.มีการจัดตั้งอนุฯ สนับสนุนทำงาน	1.ทำให้เกิดประธิภาพในการประชุม มีวาระที่ทำให้เกิดการเรียนรู้การทำงานรวมกันของทุกอำเภอ/หน่วยงานในจังหวัด มีวาระการติดตามผลการดำเนินงานและวาระต่อเนื่อง 2.การสั่งการ ควรแปลงคำสั่งจากส่วนการ มาใช้กับจังหวัดโดยใช้ข้อมูลและสถานการณ์ของจังหวัดวางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับปัญหาของจังหวัด 3.การติดตามให้มีลักษณะในการหนุน/เสริมการทำงาน การเป็นพี่เลี้ยง พัฒนาทีมให้ความรู้ มีความสามารถในการเติมเต็มสิ่งที่อำเภอขาดทั้งช่องทางงบประมาณ เชื่อมประสานหน่วยงานหลัก ความรู้ในการบริหารกลไก ศปถ.และความรู้การจัดการพฤติกรรมเสี่ยงเป็นต้น และมีการติดตามเชิงได้ผลลัพธ์ของการทำงาน 4.มีแผนการทำงานตลอดทั้งปี 5.การรวบรวมข้อมูล ควรมีการบูรณการข้อมูล 3 ฐานของจังหวัด เพื่อให้เห็นปัญหาที่แท้จริงของจังหวัด และชี้ให้ ศปถ.ชาติเห็นว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องสนับสนุนการทำงาน	1.มีการประชุม ศปถ.อำเภอในช่วง 2 เทศกาล 17	1.ทราบระเบียบสำนักนายกฯ 2554 ในการจัดตั้ง ศปถ.อำเภอ	ต้องให้ความรู้เรื่องการวางเป้าหมายผลลัพธ์ ทักษะการเป็นพี่เลี้ยง ความรู้เรื่องการจัดการความเสี่ยง การจัดการข้อมูล การประเมินผล	มีสรรถนะในการทำงานบูรณาการระดับอำเภอ	มีการจัดในช่วงเทศกาล		(+) เป็นภาระกิจที่ต้องดำเนินการ

ตัวอย่าง

ภาคี	บทบาท	จุดเด่นของภาคี	ความคาดหวัง	ประสิทธิผลของการดำเนินงาน	ช่องว่าง					**ประเมินการเป็นปัจจัยเอื้อ เงื่อนไขข้อจำกัด**
					ความเข้าใจ/เป้าหมายร่วม	ความรู้	สมรรถนะ	การจัดการ	อื่นๆ	
กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น	ส่งเสริมการทำงานของ อปท.	เสนอแนะแนวทางการทำงานให้กับ อปท.	1.เสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุของ อปท. 2.มีการติดตามและประเมินผลการทำงานของ อปท. 3.แนะแนวทางในการช้งบประมาณเพื่อแก้ไขอุบัติเหตุของ อปท.	1.มีข้อสั่งการให้ อปท.จัดตั้ง ศปถ.อปท. 2.มีการติดตามการทำงานช่วงเทศกาล 3.มีการรวบรวมข้อมูลคำถามของ สตง.ต่อการใช้งบประมาณของท้องถิ่น เช่น เรื่องการตั้งด่าน แต่ในส่วนของกิจกรรมอื่นยังไม่เห็นแนวทางการปฏิบัติ	1.รู้ว่าต้องส่งเสริมการทำงานของ อปท.ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุ	1.ยังขาดความรู้ในการสนับสนุนการทำงานที่เป็นระบบรวมถึงแก้ไขในด้านพฤติกรรม 2.แต่มีองค์ความรู้เรื่องการจัดการจุดเสี่ยง	1.มีการออกจดหมายสนับสนุนการทำงาน แต่ยังขาดแนวปฏิบัติที่ท้องถิ่นสามารถนำไปออกแบบการทำงานในพื้นที่ได้	มีการจัดการตามหน้าที่ของกรมส่งเสริม		**(+) เป็นภาระกิจที่ต้องดำเนินการ และต้องติดตามประเมินผลการทำงาน ศปถ.อปท.**

ตัวอย่าง

ภาคี	บทบาท	จุดเด่นของภาคี	ความคาดหวัง	ประสิทธิผลของการดำเนินงาน	ช่องว่าง					ประเมินการเป็นปัจจัยเอื้อ เงื่อนไขข้อจำกัด
					ความเข้าใจ/เป้าหมายร่วม	ความรู้	สมรรถนะ	การจัดการ	อื่นๆ	
กระทรวงสาธารณสุข	ส่งเสริมสุขภาพและป้ องกันโรคให้ประชาชนทุกกลุ่มวัยเพื่อป้องกันความเสี่ยงต่อสุขภาพและคุ้มครองผู้บริโภค ด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วนโดยให้คนไทยมีโอกาสได้ร่วมคิด ร่วมนำ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบด้วยเป็ นการอภิบาลแบบเครือข่ายเอื้ออำนวยระบบสุขภาพแห่งชาติ เชื่อมประสานทุกภาคส่วนเข้าด้วยก	นโยบาย 3 เดือนดังนี้ 1.ให้เขตสุขภาพมีแผนและสนับสนุนงบประมาณ RTI ครบทุกเขต 2.มีแผนปฏิบัติการ SAT/EOC – RTI ในจังหวัด ครบทุกจังหวัด 3.สสอ./รพช.เป็นเลขาร่วมใน ศปถ.อำเภอ โดยเสนอข้อมูลของพื้นที่อย่างน้อย 50% นโยบาย 6 เดือนดังนี้ 1.มีอำเภอดำเนินงานด้าน DHS – RTI มากกว่า 80% ของอำเภอในจังหวัด นโยบาย 9 เดือนดังนี้ 1.จำนวนผู้บาดเจ็บเสียชีวิตในอำเภอ DHS-RTI ที่ดำเนินการด่านชุมชนลดลง 5%ในช่วงเทศกาล นโยบาย 12 เดือนดังนี้ 1.มีอำเภอเป้าหมายผ่านเกณฑ์ DHS-RTI ระดับดี 50%	การให้สาธารณสุขเข้ามาสนับสนุนข้อมูลอุบัติเหตุในระดับจังหวัด อำเภอ และ อปท.	มีความพยายามสนับสนุนข้อมูลผ่านโครงสร้าง DHS ในหลายอำเภอ แต่ยังไม่ได้รวมในภาพ ศปถ.	มีการทำงานตามโครงสร้าง DHS และพยายามทำงานร่วมกับ ศปถ.	มีความรู้ในเรื่องข้อมูลอุบัติเหตุ	มีทักษะในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล	ข้อมูล		**(+) มีนโยบายที่สนับสนุนการทำงานในระดับต่างๆของ ศปถ. แต่ (-) ต้องเติมเนื้อหาเรื่องการทำงานเสริมกลไก ศปถ.**

ตัวอย่าง

ภาคี	บทบาท	จุดเด่นของภาคี	ความคาดหวัง	ประสิทธิผลของการดำเนินงาน	ช่องว่าง					ประเมินการเป็นปัจจัยเอื้อ เงื่อนไขข้อจำกัด
					ความเข้าใจ/เป้าหมายร่วม	ความรู้	สมรรถนะ	การจัดการ	อื่นๆ	
Strategic Partner โรงเรียนนายอำเภอ	ให้ความรู้เสริมการทำงานกับนายอำเภอ	มีหลักสูตรเสริมการบริหาร/ของนายอำเภอ	บรรจุเรื่องการจัดการอุบัติเหตุในหลักสูตร	ยังไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	1.มีทักษะในการทำหลักสูตร 2.เปิดรับสมัครทุกปี 3.จัดสรรงบประมาณรายปีสำหรับสอน	จัดการเรียนการสอนทุกปี		(-) เนื่องจากยังไม่มีการหารือกับโรงเรียนนายอำเภอ
Strategic Partner ศปถ.ระดับชาติ	อำนวยการให้เกิดการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุของประเทศ	1.ออกจดหมาย/คำสั่งการทำงานอุบัติเหตุไปยังหน่วยงานต่างๆและจังหวัด เป็นต้น 2.จัดทำแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุของประเทศ	1.ศปถ.ทำงาน 365 วัน 2.มีแผนการทำงานตลอดทั้งปี ประเมินและติดตามการทำงานของทุกจังหวัด 3.มีระบบข้อมูลที่ชัดเจน 4.มีองค์ความรู้ที่สำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุ	มีการประชุมศปถ.อำเภอในช่วง 2 เทศกาล	ทราบระเบียบสำนักนายกฯ 2554 ในการจัดตั้งศปถ.อำเภอ	ต้องให้ความรู้เรื่องการวางเป้า หมาย ผลลัพธ์ ทักษะการเป็นพี่เลี้ยง ความรู้เรื่องการจัดการความเสี่ยง การจัดการข้อมูล การประเมินผล	มีสรรถนะในการทำงานบูรณาการระดับอำเภอ	มีการจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาล		(+) เป็นภารกิจที่ต้องดำเนินการ

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

โปรแกรมผลลัพธ์ (Logic model) บันไดผลลัพธ์และการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
กรมควบคุมโรค

https://ddc.moph.go.th/osec/

วัตถุประสงค์

เมื่อสิ้นสุดการสอนตามหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจ ดังนี้

- มีความเข้าใจ ความเข้าใจ เรื่อง การจัดทำโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) ที่สอดคล้องกับผลลัพธ์ กิจกรรม ภาคีเครือข่ายการดำเนินงาน รวมทั้งปัจจัยนำเข้าต่างๆ
- มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง ความหมายและประเภทของการประเมินผล
- มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง จัดทำบันไดผลลัพธ์และการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนา

โปรแกรมผลลัพธ์ (Logic model)

ที่มา : อาจารย์สุรพล เหลี่ยมสูงเนิน
นักวิชาการอิสระ

องค์ประกอบ Logic Model

โปรแกรมผลลัพธ์ (Program Theory)

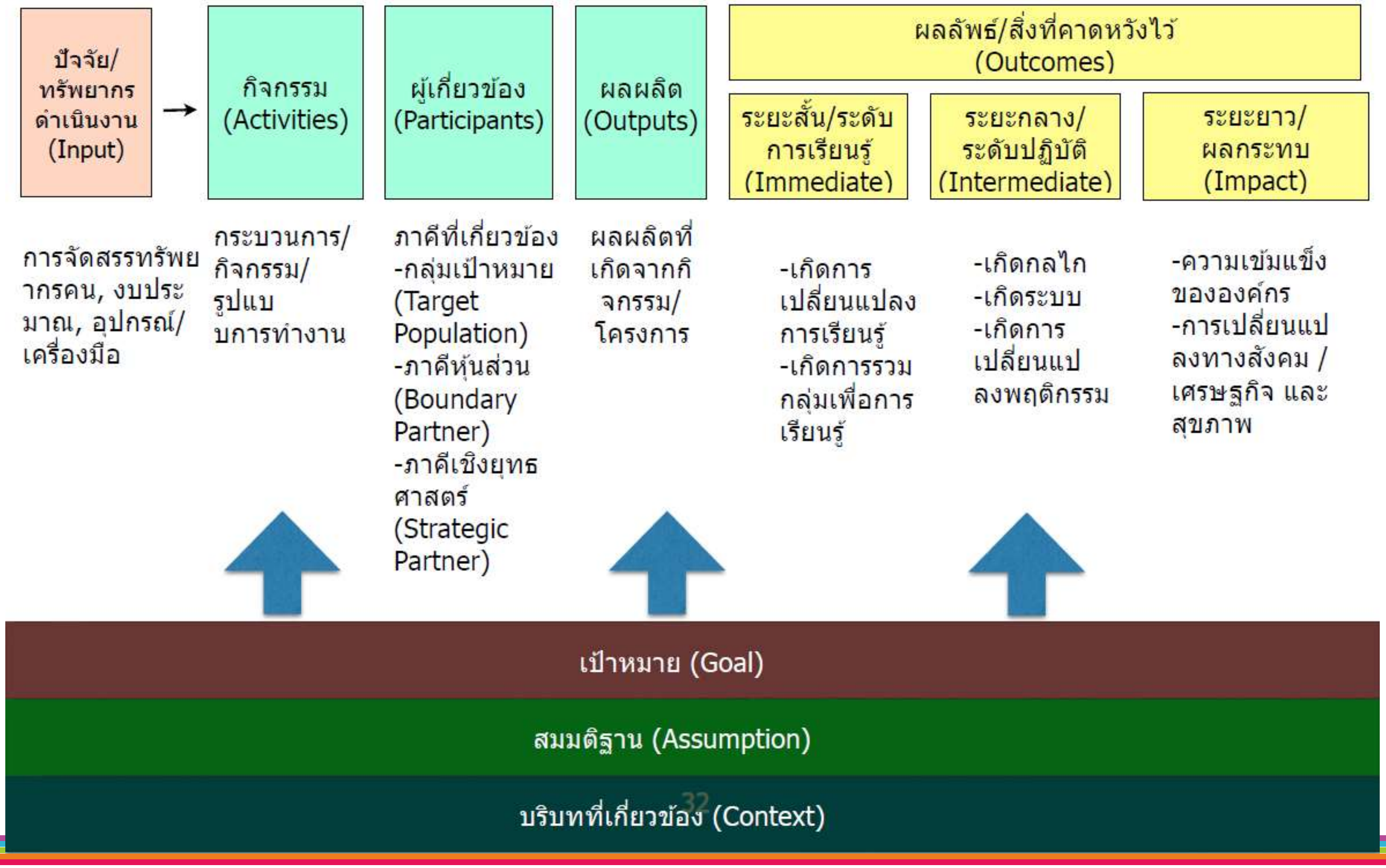

องค์ประกอบ Logic Model

โปรแกรมผลลัพธ์ (Program Theory)

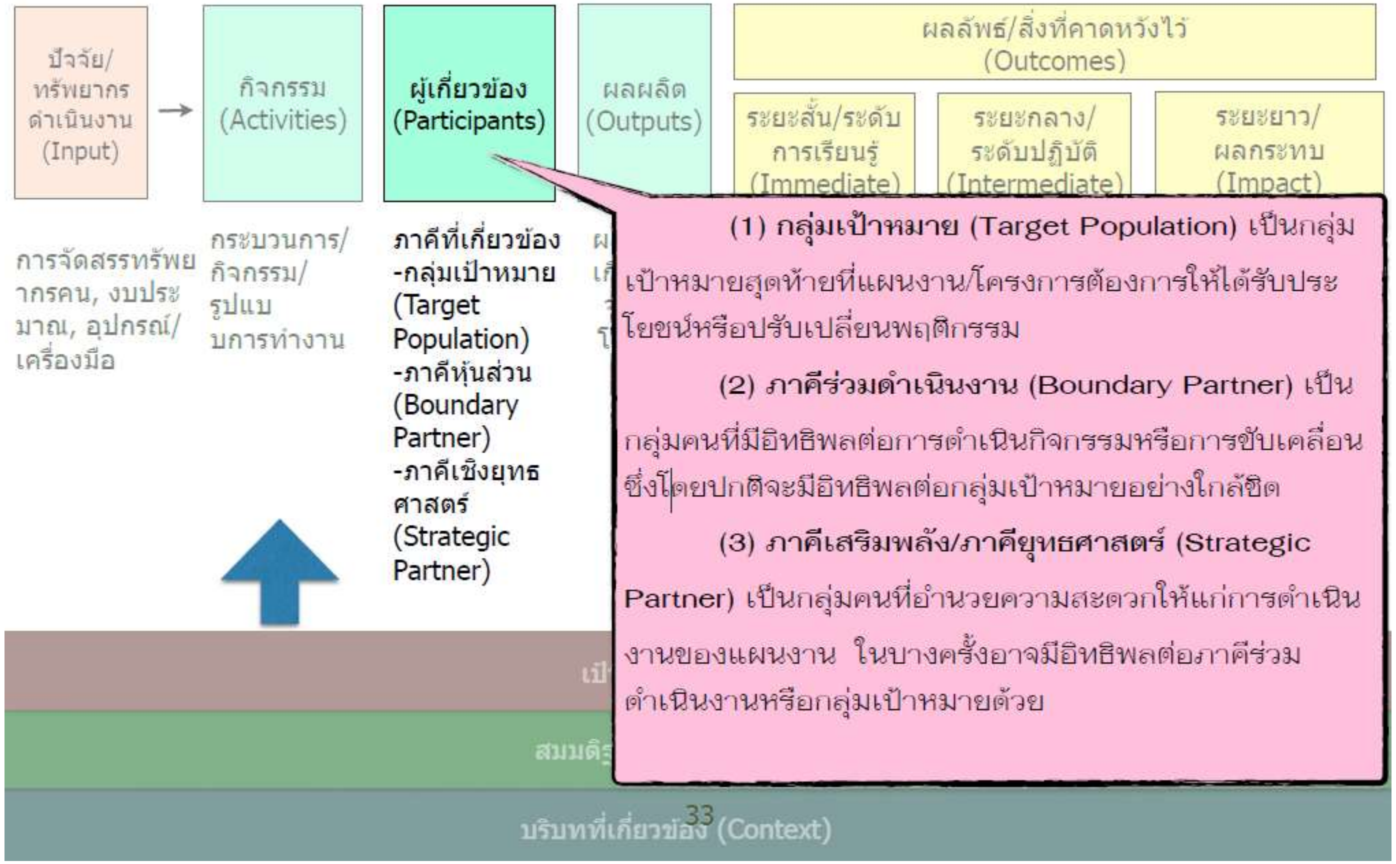

ตัวอย่าง Logic Model โครงการลด ละ เลิก สุราในชุมชน (ฉบับสมบูรณ์)

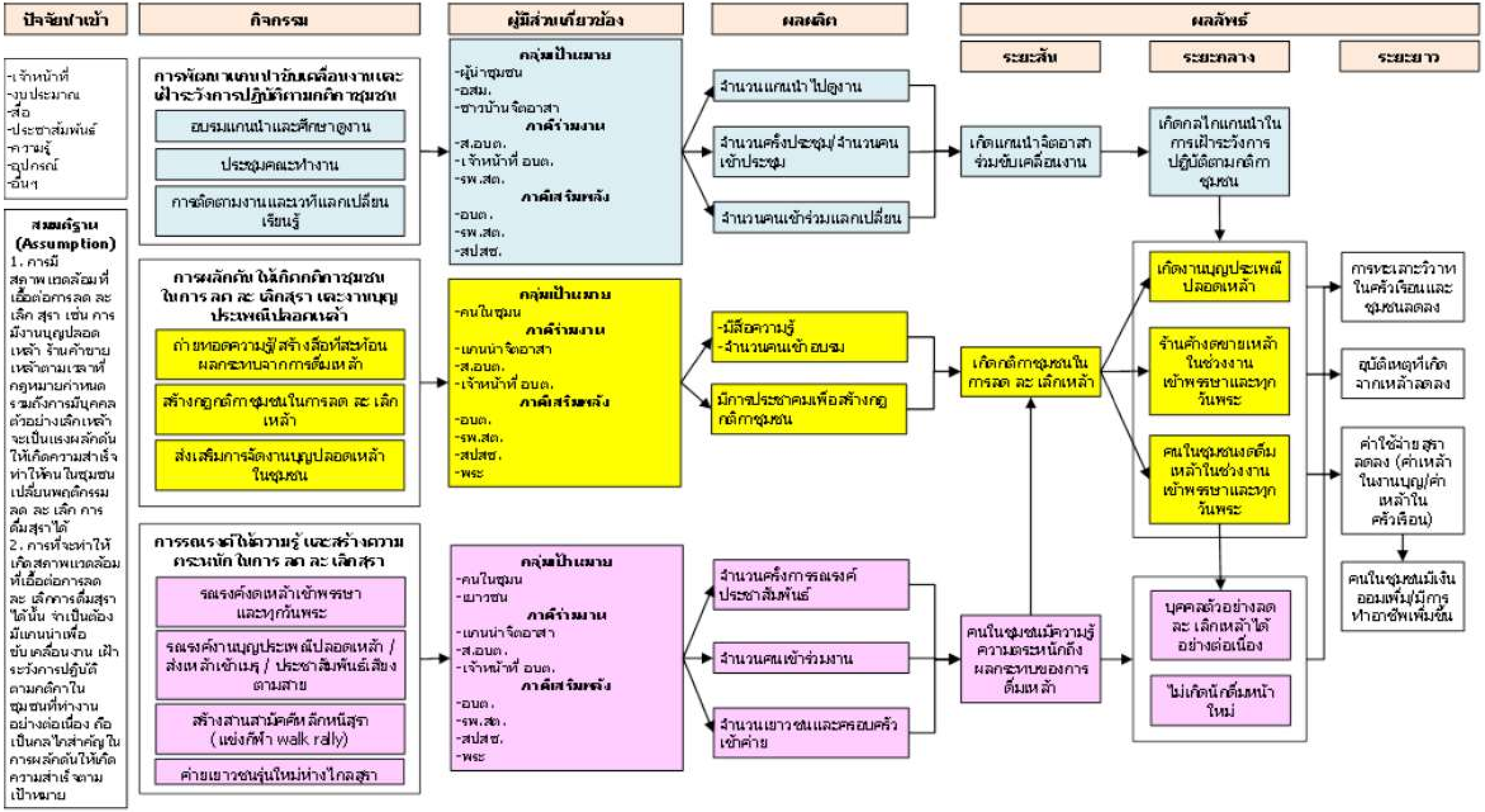

บันไดผลลัพธ์

ที่มา : อาจารย์วนิดา วัฒนชีวโนปกรณ์
อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ทำไมต้องทำบันไดผลลัพธ์ ?

- เพื่อให้เห็นระดับผลลัพธ์ในแต่ละขั้นที่ต้องการบรรลุ ก่อน – หลัง ได้อย่างชัดเจน
- การคลี่ผลลัพธ์ก่อนเริ่มลงมือปฏิบัติงานตามข้อเสนอโครงการ จะช่วยให้เข้าใจและมีแนวทางการติดตามความก้าวหน้าของผลลัพธ์การออกแบบกิจกรรม ในแต่ละขั้นได้ชัดเจนมากขึ้น
- บันไดผลลัพธ์จะช่วยทำให้ได้อย่างมีรายละเอียดมากขึ้น เพราะกิจกรรมที่จะจัดต้องตอบโจทย์ผลลัพธ์แต่ละขั้นบันไดที่วางแผนไว้
- ถ้าเข้าใจบันไดผลลัพธ์ จะช่วยให้การถอดบทเรียนหลังจากการดำเนินงานทำได้ง่ายขึ้น

ขั้นตอนการวางผลลัพธ์บนบันได

ขั้นที่ 1

เลือกชุดผลลัพธ์ที่ต้องการทีละชุดจาก Logic Model ที่จะกำหนดไว้ในกรณีที่มีหลาย "กลุ่มผลลัพธ์" ที่ต้องการบรรจุ

ตัวอย่าง โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรงปีที่ 1 มี 2 กลุ่มผลลัพธ์ คือ

01
การเกิดสภาผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง

02
การเกิดผลลัพธ์ในเชิงประเด็น (ผลลัพธ์ประเมินการปลูกผักปลอดสารเคมีในชุมชน)

Logic Model โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรงปีที่ 1

ตัวอย่าง

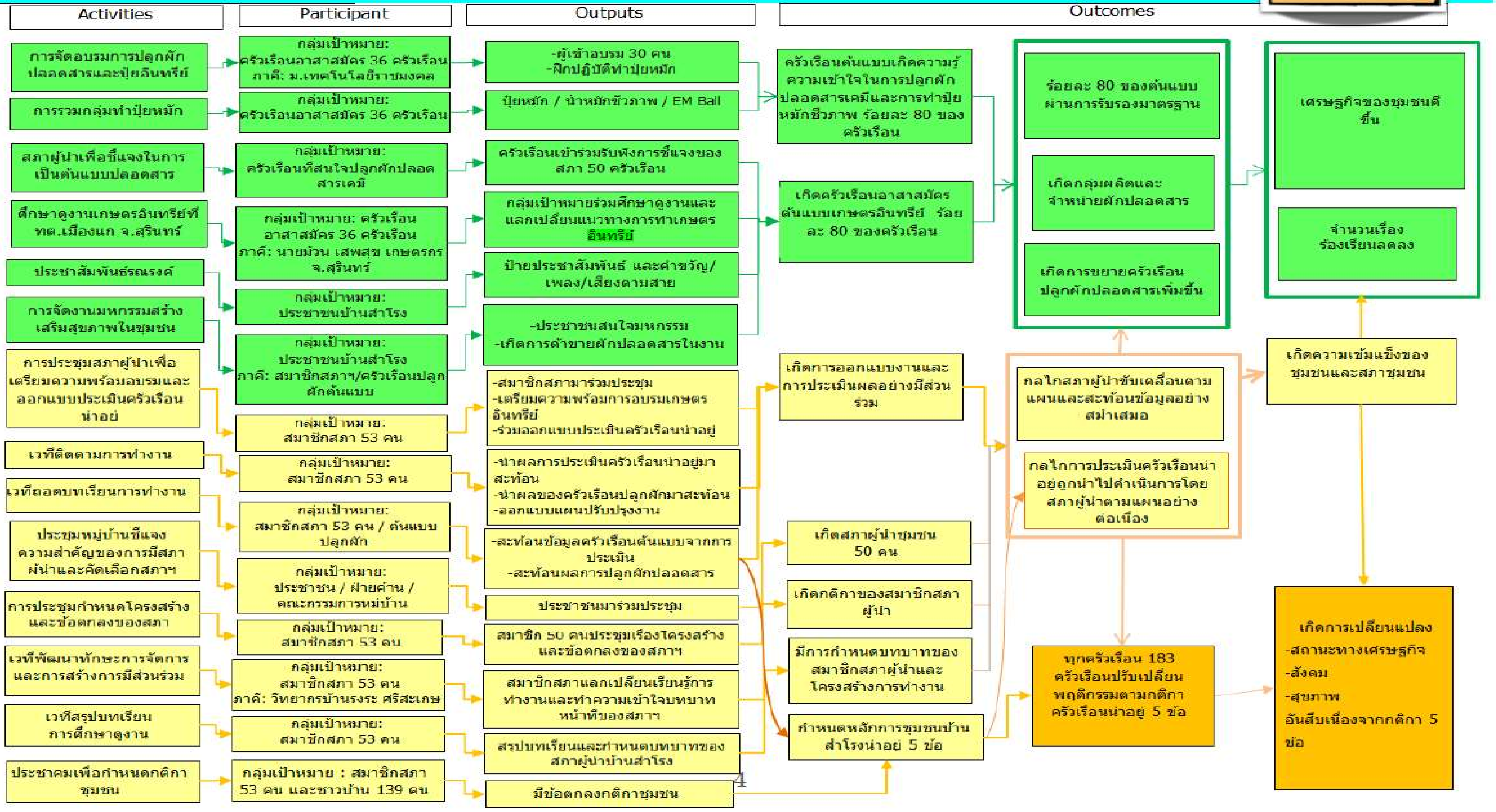

ขั้นตอนการวางผลลัพธ์บนบันได

ขั้นที่ 2 วางผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย (บันไดขั้นบนสุด)

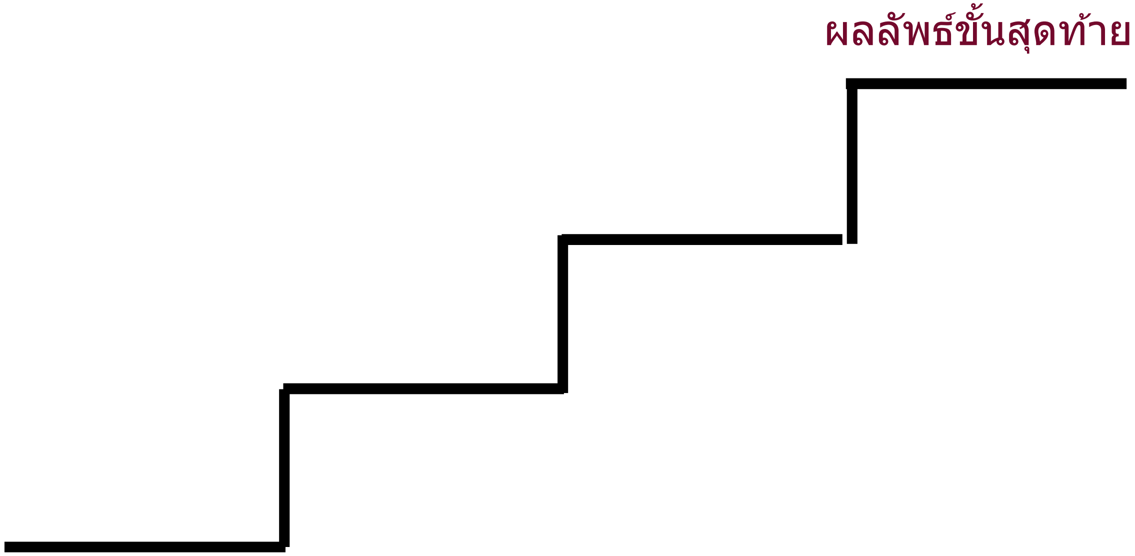

ตัวอย่าง ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของโครงการ (ผลลัพธ์กลุ่ม A)

- ❖ <u>ผลกระทบสุขภาพบางตัว</u> เช่น การบาดเจ็บ/ตายจากอุบัติเหตุจราจร ไข้เลือดออกลดลง
- ❖ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจบางตัว เช่น ลดค่าใช้จ่าย
- ❖ ผลกระทบด้านสังคม/สิ่งแวดล้อม เช่น การทะเลาะ วิวาทลดลง ปริมาณขยะลดลง

ขั้นตอนการวางผลลัพธ์บนบันได

ขั้นที่ 3 คิดถอยหลังกลับมายังผลลัพธ์ขั้นก่อนหน้า (อาจแบ่งเป็นขั้นบันได 2,3,...)

ตัวอย่าง
ผลลัพธ์ขั้นก่อนหน้าที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ขั้นที่ 3 อาจเป็นผลลัพธ์กลุ่ม B หรือ C)
- ❖ ข้อตกลง/กติกา
- ❖ การติดตามผลและสะท้อนผล / เปลี่ยนความรู้ความตระหนัก ฯลฯ

ผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย

- ❖ ผลกระทบสุขภาพ/เศรษฐกิจ/สังคม/สิ่งแวดล้อม (A)

เช่น ลดโรค ลดบาดเจ็บ ลดเจ็บตาย ลดค่าใช้จ่าย

ผลลัพธ์ขั้นที่ 3

ผลลัพธ์ขั้นที่ 2

ผลลัพธ์

ตัวอย่าง
ผลลัพธ์ขั้นก่อนหน้าอาจเป็นผลลัพธ์กลุ่ม B (ที่ส่งผลต่อผลลัพธ์กลุ่ม A)
- ❖ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมาย
- ❖ สภาพแวดล้อมที่พึงปรารถนา ฯลฯ

ขั้นตอนการวางผลลัพธ์บนบันได

ขั้นที่ 4

คิดถอยหลังกลับมาจนถึงผลลัพธ์ขั้นแรก (บันไดขั้นที่ 1)

ผลลัพธ์ระดับ<u>ปัจจัยที่มีอิทธิพล</u>
<u>ต่อตัวกำหนดสุขภาพ (C)</u> ที่เกิดขึ้นมาก่อน
จึงส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ขั้นกลางได้

ผลลัพธ์

<u>ผลลัพธ์ขั้นที่ 1</u>

เช่น
- ❖ เกิดการรวมกลุ่มของแกนนำ
- ❖ เกิดคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการ

<u>ผลลัพธ์ขั้นที่ 2</u>

- ❖ ข้อตกลง/กติกา
- ❖ การติดตามผลและสะท้อนผล

<u>ผลลัพธ์ขั้นที่ 3</u>

ทำให้เกิดการ
- ❖ พฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย / เปลี่ยนสิ่งแวดล้อมที่พึงปรารถนา

<u>ผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย</u>

ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ในเป้าหมายขั้นสุดท้าย

ขั้นตอนการวางผลลัพธ์บนบันได

ขั้นที่ 1 เลือกชุดผลลัพธ์ที่ต้องการทีละชุดจาก Logic Model ที่ได้กำหนดไว้

ตัวอย่างที่1 โครงการลด ละ เลิกการดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณี (เป็นโครงการขนาดเล็กของสำนัก 6)

มีเพียง 1 กลุ่มผลลัพธ์ คือ
"เกิดงานบุญปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชน"

ตัวอย่างที่ 1

Logic Model
โครงการลด ละ เลิก การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณี

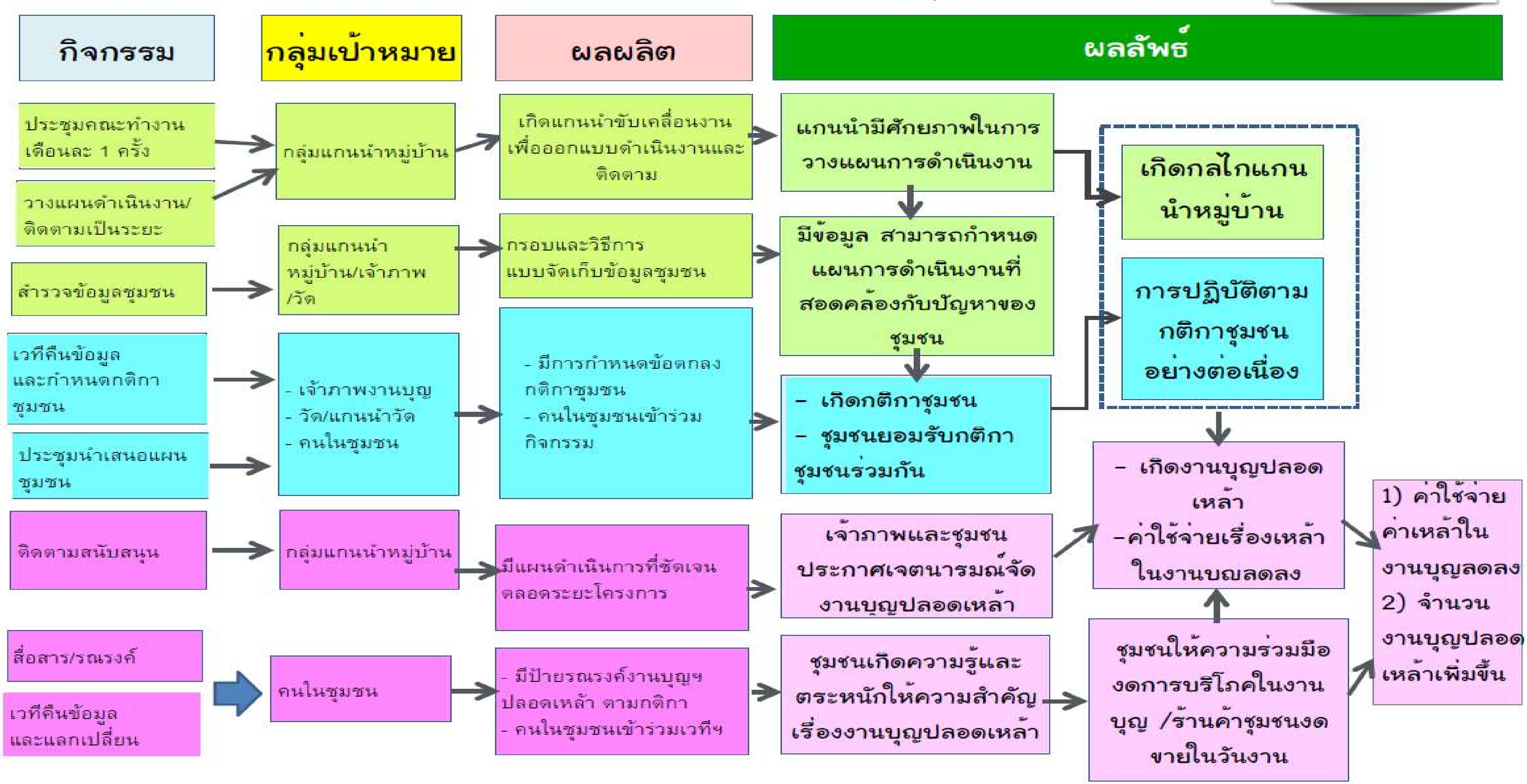

ตัวอย่างที่ 1

Outcomes โครงการลด ละ เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณี

ผลลัพธ์

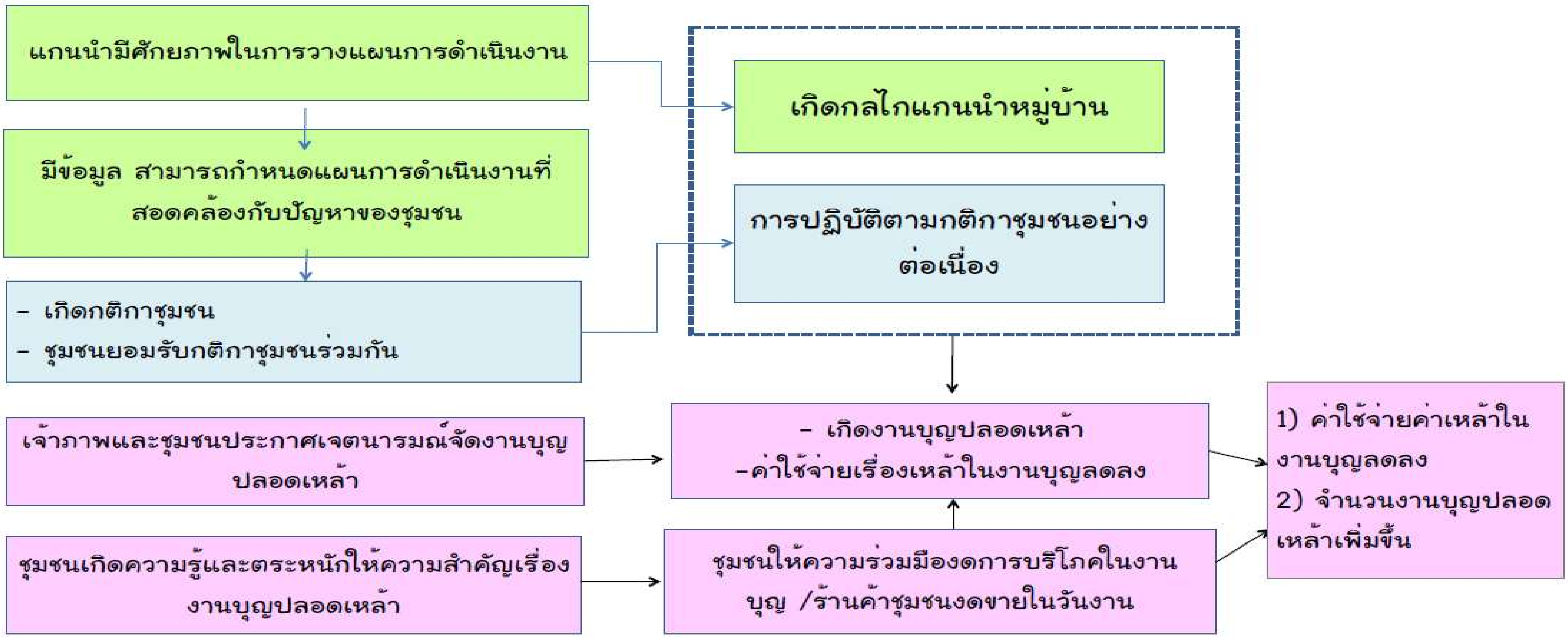

ตัวอย่างที่ 1

ตัวอย่างบันไดผลลัพธ์
โครงการลด ละ เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณี

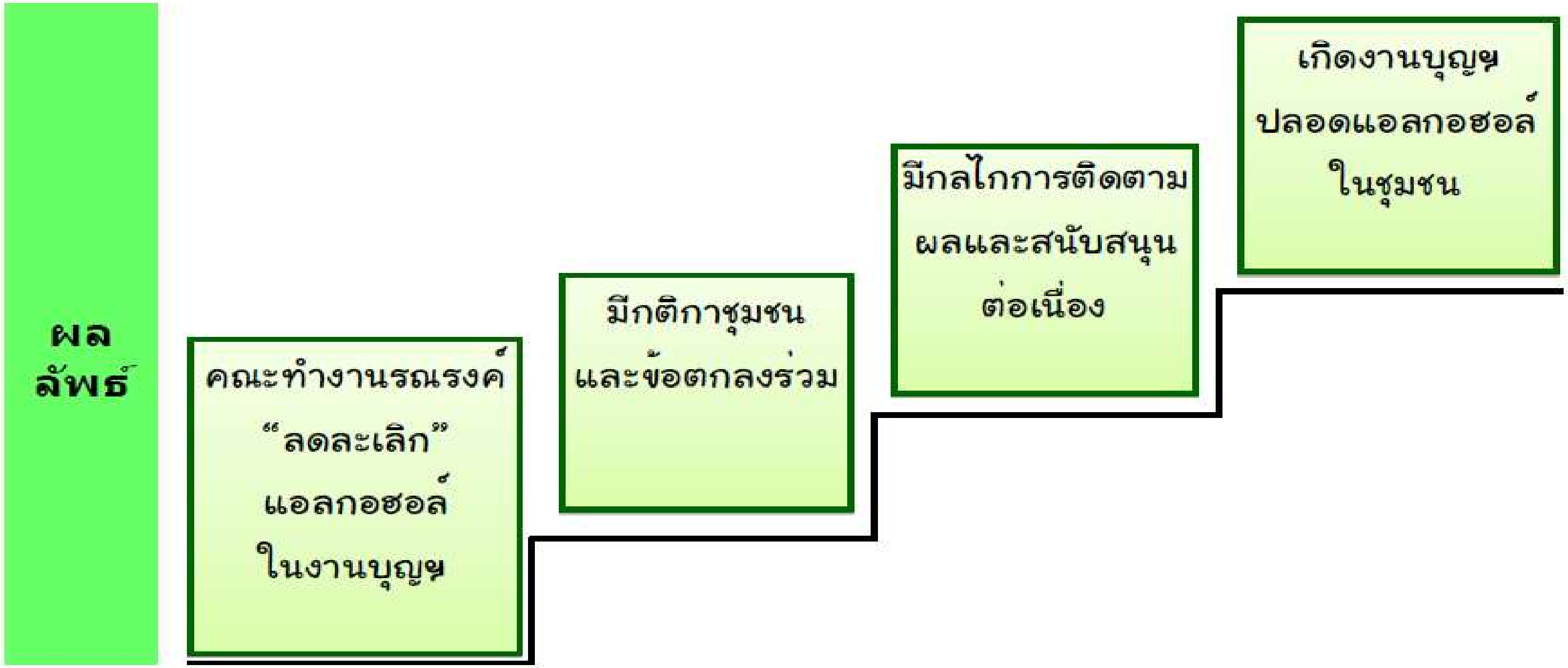

ขั้นตอนการวางผลลัพธ์บนบันได

ขั้นที่ 1 เลือกชุดผลลัพธ์ที่ต้องการทีละชุดจาก Logic Model ที่ได้กำหนดไว้

ตัวอย่างที่2 โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรงปี 1 มี 2 กลุ่มผลลัพธ์ คือ

01

การเกิดสภาผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง

02

การเกิดผลลัพธ์ในเชิงประเด็น (ผลลัพธ์ประเมินการปลูกผักปลอดสารเคมีในชุมชน)

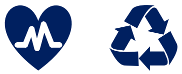

ตัวอย่างที่ 2

ตัวอย่าง Outcomes โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง ปีที่ 1

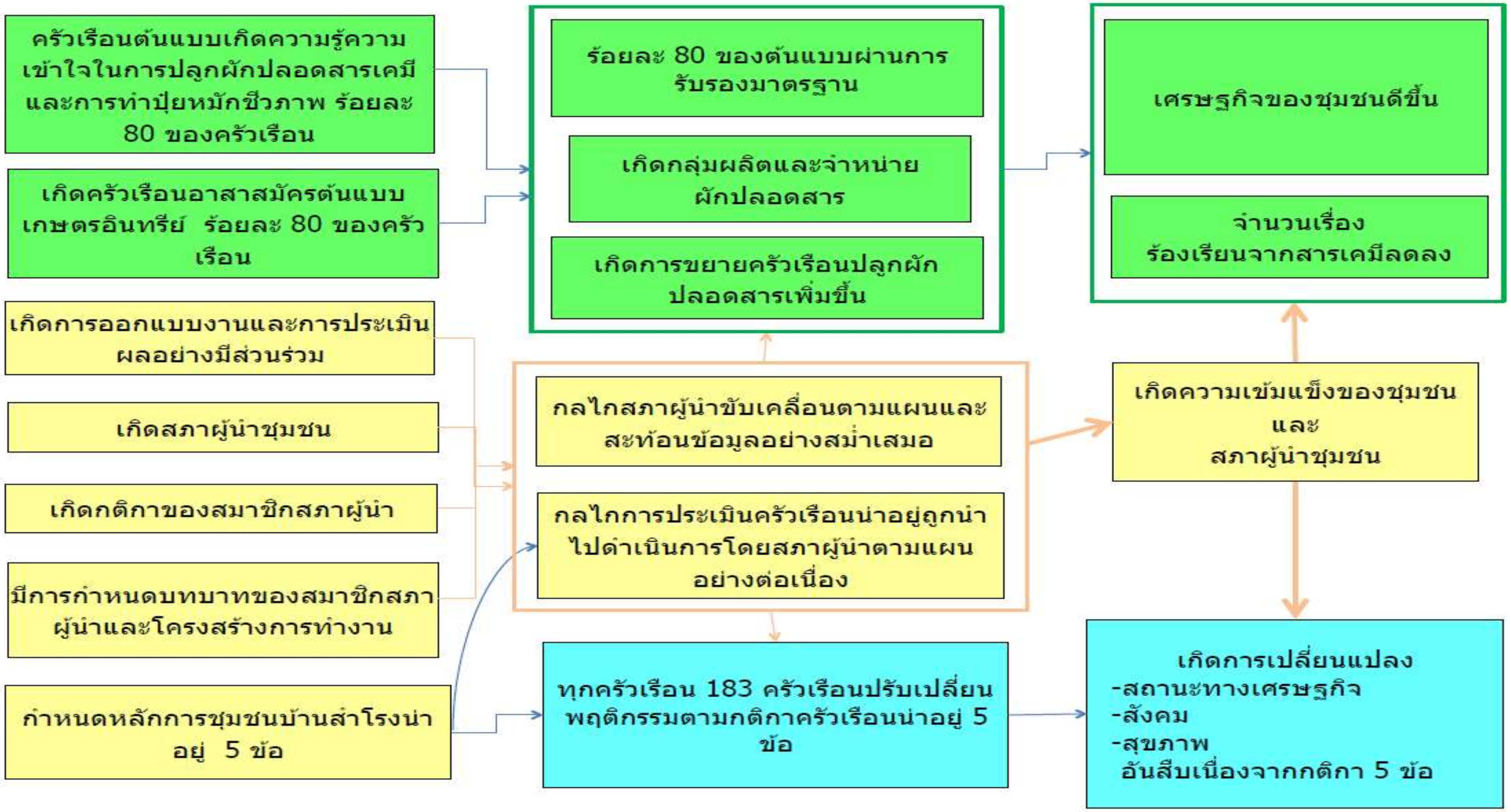

ตัวอย่างบันไดผลลัพธ์
โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง (ปีที่ 1)

ตัวอย่างที่ 2

ผลลัพธ์

เกิดสภาผู้นำชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนงานได้

- สภาผู้นำมีความสามารถขับเคลื่อนงานตามแผนได้

- ต้นแบบปลูกผักมีความรู้ ความเข้าใจในการปลูกผักปลอดสาร
- เกิดกลุ่มทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพสำหรับปลูกผักปลอดสาร

- สภาผู้นำสามารถติดตามเสริมพลังกลุ่มเป้าหมายได้อย่างต่อเนื่อง

- ครัวเรือนต้นแบบปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกผักปลอดสาร/ปลอดภัย (เพื่อขาย)

- สภาผู้นำและชุมชนเข้มแข็ง

- เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม จากลดสารเคมีในการปลูกผัก

การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์

ตัวชี้วัดที่ดี

- วัดได้เป็นรูปธรรม
- เป็นที่เข้าใจได้ และยอมรับร่วมกันระหว่างผู้ทำโครงการ กลุ่มเป้าหมาย และภาคีที่เกี่ยวข้อง
- ตัวชี้วัดผลลัพธ์ไม่ควรมีมากเกินไป (ไม่เป็นภาระมากนัก) ควรเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดที่บ่งบอกถึงความสำเร็จหรือการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนจริงๆ
- วางตัวชี้วัดไว้ใต้ขั้นบันไดแต่ละขั้น

ตัวอย่างที่ 1

ตัวอย่างตัวชี้วัดตามบันไดผลลัพธ์
โครงการลด ละ เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณี

	ขั้นที่ 1	ขั้นที่ 2	ขั้นที่ 3	ขั้นที่ 4
ผลลัพธ์	คณะทำงานรณรงค์ลดละเลิกแอลกอฮอล์ในงานบุญฯ	มีกติกาชุมชน และข้อตกลงร่วมกัน	มีกลไกการติดตามผลและสนับสนุนต่อเนื่อง	เกิดงานบุญฯ ปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชน
ตัวชี้วัดผลลัพธ์	• เกิดคณะทำงาน/แกนนำของหมู่บ้าน • คณะทำงานมีข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน • มีแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับปัญหาของชุมชน	• มีกติกาชุมชนกำหนดพื้นที่และงานประเพณีปลอดการดื่มแอลกอฮอล์ • ชุมชนรับรู้ปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญในการรณรงค์	• ชุมชน เจ้าภาพให้ความร่วมมือในการจัดงานบุญฯ ปลอดแอลกอฮอล์ • แกนนำรณรงค์และเฝ้าระวังมีการรายงานข้อมูลความก้าวหน้าต่อคณะทำงานอย่างต่อเนื่อง • แกนนำเป็นต้นแบบในการลดละเลิกแอลกอฮอล์ในงานบุญ	• จำนวนงานบุญ งานประเพณี ปลอดแอลกอฮอล์ตามเป้าหมายที่กำหนด • ค่าใช้จ่ายเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญงานประเพณี ของชุมชนลดลง • จำนวนคนที่ลดการบริโภคแอลกอฮอล์ในงานบุญงานประเพณี • จำนวนร้านค้าที่ไม่จำหน่ายแอลกอฮอล์ในวันที่มีงานบุญงานประเพณี

ตัวอย่างที่ 2 ตัวชี้วัดตามบันไดผลลัพธ์
โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง ปีที่ 1

ขั้นที่ 1

เกิดสภาผู้นำชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนงานได้

- สมาชิกสภามีโครงสร้าง/แบ่งงานชัด
- มีกลไกกติกาการทำงานสภาชัด
- สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้
- สามารถออกแบบการเก็บข้อมูลและการประเมินผลได้

ขั้นที่ 2

- สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ต้นแบบปลูกผักมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกผักปลอดสาร
- เกิดกลุ่มทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพสำหรับปลูกผักปลอดสาร

1. สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
   - สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้
   - สามารถติดตามเก็บข้อมูลตามที่ออกแบบไว้ได้
2. ครัวเรือนมีความรู้ในการทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพ
3. มีกลุ่มทำปุ๋ย
4. มีผลผลิตปุ๋ยหมัก/สารชีวภาพสำหรับปลูกผัก

ขั้นที่ 3

- สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อน/ติดตามประเมินผลได้
- ครัวเรือนต้นแบบปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกผักปลอดสาร/ปลอดภัย (เพื่อขาย)

1. สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงาน/ติดตามประเมินผลได้
   - สามารถติดตามข้อมูลอย่างต่อเนื่อง
   - มีการวิเคราะห์ประเมินโดยใช้ข้อมูล
   - มีการสะท้อนผล คืนข้อมูลสม่ำเสมอ
   - มีการแก้ปัญหาและปรับกระบวนการทำงานหลังคืนข้อมูล
2. จำนวนครัวเรือนต้นแบบที่ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกและได้รับการรับรองมาตรฐาน
3. รายจ่ายค่าสารเคมีลดลง

ขั้นที่ 4

- สภาผู้นำเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง
- เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจากลดสารเคมีในการปลูกผัก

1. กลไกสภาผู้นำมีความเข้มแข็งทั้งสมรรถนะและวิธีทำงาน สามารถผลักดันการขยายผลได้
2. จำนวนครัวเรือนทั้งหมดที่ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกและได้รับการรับรองมาตรฐาน
3. รายจ่ายค่าสารเคมีลดลง ยอดขายผักดีขึ้น
4. เรื่องร้องเรียนจากกลิ่นสารเคมีลดลง

การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ทุกขั้นบันได

1. ตัวชี้วัดผลลัพธ์ ไม่ใช่ ตัวชี้วัดผลผลิต/กิจกรรม

2. ตัวชี้วัดผลลัพธ์ต้องชี้ทิศทางเปลี่ยนแปลงได้ เช่น
   - เพิ่มขึ้น หรือลดลง (ระบุจำนวน หรือร้อยละ)
   - มีหรือเกิด (แต่ก่อนไม่เคยมี)
   - สามารถ (แต่ก่อนไม่สามารถ)

   ฯลฯ

การระบุกิจกรรมที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์

กิจกรรมที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์

- ยึดผลลัพธ์แต่ละขั้นบันไดเป็นหลัก
- วางกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเกิดผลลัพธ์ ไว้บน (เหนือ) ขั้นบันไดแต่ละขั้น
- เพื่อเป็นแนวทางในการวัดประเมินผลจากการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ว่าส่งผลต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตามที่คาดหมายไวหรือไม่ อย่างไร
- สามารถทบทวนรายละเอียดของกิจกรรม (หรือปรับกิจกรรม) ได้หากยังไม่สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ตัวอย่างที่ 1

กิจกรรมที่สอดคล้องกับผลลัพธ์ของโครงการลด ละ เลิก การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณี

กิจกรรมแลกเปลี่ยนข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของชุมชน (ค่าใช้จ่าย) ทบทวนเป้าหมายทุก 3 เดือน

กิจกรรม

ขั้นที่ 1

ประชุมคณะทำงาน
1) จัดตั้งคณะทำงาน
2) เตรียมการเรื่องการสำรวจข้อมูลชุมชน
3) วางแผนการดำเนินงาน

สำรวจข้อมูล
- วิเคราะห์ปัญหาของชุมชน
- ข้อมูลประมาณการค่าแอลกอฮอล์ในงานบุญฯ

ขั้นที่ 2

เวทีคืนข้อมูล และกำหนดกติกาชุมชน

ประชุมหมู่บ้าน
1) นำเสนอแผนการดำเนินงานและกำหนดข้อตกลงร่วมกัน
2) คณะทำงานสามารถกำหนดเป้าหมายงานบุญประเพณีปลอดเหล้าได้

ขั้นที่ 3

- รณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมในหมู่บ้าน
- สื่อสาร+เผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานบุญฯ ปลอดเหล้า
- ประกาศเจตนารมณ์และยกย่องเจ้าภาพ

การติดตามประเมินผล และหนุนเสริมโดยแกนนำหมู่บ้าน

ขั้นที่ 4

- จัดเก็บข้อมูลค่าใช้จ่ายการจัดงานบุญจากเจ้าภาพ
- เวทีถอดบทเรียน และคืนข้อมูลให้กับชุมชน
- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ผลลัพธ์

1. คณะทำงานรณรงค์ "ลดละเลิก" แอลกอฮอล์ในงานบุญฯ
2. มีกติกาชุมชน และข้อตกลงร่วมกัน
3. มีกลไกการติดตามผลและสนับสนุนต่อเนื่อง
4. เกิดงานบุญฯ ปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์

ผลลัพธ์ที่ 1
- เกิดคณะทำงาน/แกนนำของหมู่บ้าน
- คณะทำงานมีข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน
- มีแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับปัญหาของชุมชน

ผลลัพธ์ที่ 2
- มีกติกาชุมชนกำหนดพื้นที่และงานประเพณีปลอดการดื่มแอลกอฮอล์
- ชุมชนรับรู้ปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญในการรณรงค์

ผลลัพธ์ที่ 3
- ชุมชน เจ้าภาพให้ความร่วมมือในการจัดงานบุญฯ ปลอดแอลกอฮอล์
- แกนนำรณรงค์และเฝ้าระวังมีการรายงานข้อมูลความก้าวหน้าต่อคณะทำงานอย่างต่อเนื่อง
- แกนนำเป็นต้นแบบในการลดละเลิกแอลกอฮอล์ในงานบุญ

ผลลัพธ์ที่ 4
- จำนวนงานบุญ งานประเพณีปลอดแอลกอฮอล์ตามเป้าหมายที่กำหนด
- ค่าใช้จ่ายเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญงานประเพณี ของชุมชนลดลง
- จำนวนคนที่ลดการบริโภคแอลกอฮอล์ในงานบุญงานประเพณี
- จำนวนร้านค้าที่ไม่จำหน่ายแอลกอฮอล์ในวันที่มีงานบุญงานประเพณี

ตัวอย่างที่ 2 กิจกรรมที่สอดคล้องกับบันไดผลลัพธ์ โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง ปีที่ 1

กิจกรรมที่ตอบบันไดขั้นแรก
- การประชุมหมู่บ้านชี้แจงความสำคัญของการมีสภาฯและคัดเลือกสภาฯ
- การประชุมกำหนดโครงสร้างและข้อตกลงของสภา
- เวทีพัฒนาทักษะการจัดการและการสร้างการมีส่วนร่วม
- เวทีสรุปบทเรียนการศึกษาดูงาน
- การประชุมสภาเตรียมความพร้อมวางแผนการทำงาน
- ประชาสัมพันธ์และรณรงค์

เกิดสภาผู้นำชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนงานได้
- สมาชิกสภามีโครงสร้าง/แบ่งงานชัด
- มีกลไกกติกาการทำงานสภาฯชัด
- สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้
- สามารถออกแบบการเก็บข้อมูลและการประเมินผลได้

ขั้นที่ 2
- สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ต้นแบบปลูกผักมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกผักปลอดสาร
- เกิดกลุ่มทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพสำหรับปลูกผักปลอดสาร

1. สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
   - สร้างการมีส่วนร่วมชุมชนได้
   - สามารถติดตามเก็บข้อมูลตามที่ออกแบบไว้ได้
2. ครัวเรือนมีความรู้ในการทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพ
3. มีกลุ่มทำปุ๋ย
4. มีผลผลิตปุ๋ยหมัก/สารชีวภาพสำหรับปลูกผัก

ขั้นที่ 3
- สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อน/ติดตามประเมินผลได้
- ครัวเรือนต้นแบบปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกผักปลอดสาร/ปลอดภัย (เพื่อขาย)

1. สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงาน/ติดตามประเมินผลได้
   - สามารถติดตามข้อมูลอย่างต่อเนื่อง
   - มีการวิเคราะห์ประเมินโดยใช้ข้อมูล
   - มีการสะท้อนผล คืนข้อมูลสม่ำเสมอ
   - มีการแก้ปัญหา/ปรับกระบวนการทำงานหลังคืนข้อมูล
2. จำนวนครัวเรือนต้นแบบและครัวเรือนขยายที่ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกและได้รับการรับรองมาตรฐาน
3. รายจ่ายค่าสารเคมีลดลง

ขั้นที่ 4
- สภาผู้นำเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง
- เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจากลดสารเคมีในการปลูกผัก

1. กลไกสภาผู้นำมีความเข้มแข็งทั้งสมรรถนะและวิธีทำงานสามารถผลักดันการขยายผลได้
2. จำนวนครัวเรือนทั้งหมดที่ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกและได้รับการรับรองมาตรฐาน
3. รายจ่ายค่าสารเคมีลดลง ยอดขายผักดีขึ้น
4. เรื่องร้องเรียนจากกลิ่นสารเคมีลดลง

ตัวอย่างที่ 2 กิจกรรมที่สอดคล้องกับบันไดผลลัพธ์ โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง ปีที่ 1

<u>กิจกรรมที่ตอบบันไดขั้น 2</u>
- การประชุมสภาผู้นำเตรียมความพร้อมอบรม
- อบรมการปลูกผักปลอดสาร/การทำปุ๋ยอินทรีย์
- การรวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก
- การศึกษาดูงานเกษตรอินทรีย์ ทต.เมืองแก จ.สุรินทร์ และเวทีสรุปบทเรียนการดูงาน
- ประชาสัมพันธ์และรณรงค์

สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ต้นแบบปลูกผักมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกผักปลอดสาร
- เกิดกลุ่มทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพสำหรับปลูกผักปลอดสาร

บันไดขั้นที่ 1

เกิดสภาผู้นำชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนงานได้

- สมาชิกสภามีโครงสร้าง/แบ่งงานชัด
- มีกลไกกติกาการทำงานสภาฯชัด
- สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้
- สามารถออกแบบการเก็บข้อมูลและการประเมินผลได้

บันไดขั้นที่ 2

1.สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้
- สามารถติดตามเก็บข้อมูลตามที่ออกแบบไว้ได้

2. ครัวเรือนมีความรู้ในการทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพ
3. มีกลุ่มทำปุ๋ย
4. มีผลผลิตปุ๋ยหมัก/สารชีวภาพสำหรับปลูกผัก

บันไดขั้นที่ 3

- สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อน/ติดตามประเมินผลได้
- ครัวเรือนต้นแบบปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกผักปลอดสาร/ปลอดภัย (เพื่อขาย)

1.สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงาน/ติดตามประเมินผลได้
- สามารถติดตามข้อมูลอย่างต่อเนื่อง
- มีการวิเคราะห์ประเมินโดยใช้ข้อมูล
- มีการสะท้อนผล คืนข้อมูลสม่ำเสมอ
- มีการแก้ปัญหา/ปรับกระบวนการทำงานหลังคืนข้อมูล

2. จำนวนครัวเรือนต้นแบบและครัวเรือนขยายที่ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกและได้รับการรับรองมาตรฐาน

3. รายจ่ายค่าสารเคมีลดลง

บันไดขั้นที่ 4

- สภาผู้นำเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง
- เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจากลดสารเคมีในการปลูกผัก

1.กลไกสภาผู้นำมีความเข้มแข็งทั้งสมรรถนะและวิธีทำงาน สามารถผลักดันการขยายผลได้

2.จำนวนครัวเรือนทั้งหมดยที่ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกและได้รับการรับรองมาตรฐาน
3. รายจ่ายค่าสารเคมีลดลง ยอดขายผักดีขึ้น
4.เรื่องร้องเรียนจากกลิ่นสารเคมีลดลง

24

ตัวอย่างที่ 2 กิจกรรมที่สอดคล้องกับบันไดผลลัพธ์ โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง ปีที่ 1

กิจกรรมที่ตอบบันไดขั้น 3

- การติดตาม เก็บข้อมูล ประเมินผล
- เวทีสภาฯติดตามการทำงาน
- เวทีถอดบทเรียนการทำงาน

- สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อน/ติดตามประเมินผลได้
- ครัวเรือนต้นแบบปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกผักปลอดสาร/ปลอดภัย (เพื่อขาย)

เกิดสภาผู้นำชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนงานได้

- สมาชิกสภามีโครงสร้าง/แบ่งงานชัด
- มีกลไกกติกาการทำงานสภาฯชัด
- สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้
- สามารถออกแบบการเก็บข้อมูลและการประเมินผลได้

- สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ต้นแบบปลูกผักมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกผักปลอดสาร
- เกิดกลุ่มทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพสำหรับปลูกผักปลอดสาร

1.สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้
- สามารถติดตามเก็บข้อมูลตามที่ออกแบบไว้ได้

2. ครัวเรือนมีความรู้ในการทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพ
3. มีกลุ่มทำปุ๋ย
4. มีผลผลิตปุ๋ยหมัก/สารชีวภาพสำหรับปลูกผัก

1.สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงาน/ติดตามประเมินผลได้
- สามารถติดตามข้อมูลอย่างต่อเนื่อง
- มีการวิเคราะห์ประเมินโดยใช้ข้อมูล
- มีการสะท้อนผล คืนข้อมูลสม่ำเสมอ
- มีการแก้ปัญหา/ปรับกระบวนการทำงานหลังคืนข้อมูล

2. จำนวนครัวเรือนต้นแบบและครัวเรือนขยายที่ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกและได้รับการรับรองมาตรฐาน

3. รายจ่ายค่าสารเคมีลดลง

- สภาผู้นำเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง
- เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจากลดสารเคมีในการปลูกผัก

1.กลไกสภาผู้นำมีความเข้มแข็งทั้งสมรรถนะและวิธีทำงานสามารถผลักดันการขยายผลได้

2.จำนวนครัวเรือนทั้งหมดที่ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกและได้รับการรับรองมาตรฐาน
3. รายจ่ายค่าสารเคมีลดลง ยอดขายผักดีขึ้น
4.เรื่องร้องเรียนจากกลิ่นสารเคมีลดลง

25

ตัวอย่างที่ 2 กิจกรรมที่สอดคล้องกับบันไดผลลัพธ์ โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง ปีที่ 1

- สภาผู้นำเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง
- เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจากลดสารเคมีในการปลูกผัก

กิจกรรมที่ตอบบันไดขั้นสุดท้าย
- การประชุมสภาฯ สรุปผล/ประเมินผล/สะท้อนผลการทำงาน
- เวทีแลกเปลี่ยนถอดบทเรียนการทำงานสภา
- การประชุมสภาเพื่อวางแผนการทำงานขยายผล

เกิดสภาผู้นำชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนงานได้

- สมาชิกสภามีโครงสร้าง/แบ่งงานชัด
- มีกลไกกติกาการทำงานสภาฯชัด
- สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้
- สามารถออกแบบการเก็บข้อมูลและการประเมินผลได้

- สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ต้นแบบปลูกผักมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกผักปลอดสาร
- เกิดกลุ่มทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพสำหรับปลูกผักปลอดสาร

1. สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
   - สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้
   - สามารถติดตามเก็บข้อมูลตามที่ออกแบบไว้ได้
2. ครัวเรือนมีความรู้ในการทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพ
3. มีกลุ่มทำปุ๋ย
4. มีผลผลิตปุ๋ยหมัก/สารชีวภาพสำหรับปลูกผัก

- สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อน/ติดตามประเมินผลได้
- ครัวเรือนต้นแบบปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกผักปลอดสาร/ปลอดภัย (เพื่อขาย)

1. สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงาน/ติดตามประเมินผลได้
   - สามารถติดตามข้อมูลอย่างต่อเนื่อง
   - มีการวิเคราะห์ประเมินโดยใช้ข้อมูล
   - มีการสะท้อนผล คืนข้อมูลสม่ำเสมอ
   - มีการแก้ปัญหา/ปรับกระบวนการทำงานหลังคืนข้อมูล
2. จำนวนครัวเรือนต้นแบบและครัวเรือนขยายที่ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกและได้รับการรับรองมาตรฐาน
3. รายจ่ายค่าสารเคมีลดลง

1. กลไกสภาผู้นำมีความเข้มแข็งทั้งสมรรถนะและวิธีทำงาน สามารถผลักดันการขยายผลได้
2. จำนวนครัวเรือนทั้งหมดที่ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกและได้รับการรับรองมาตรฐาน
3. รายจ่ายค่าสารเคมีลดลง ยอดขายผักดีขึ้น
4. เรื่องร้องเรียนจากกลิ่นสารเคมีลดลง

26

กิจกรรมต้องเชื่อมโยงไปสู่ผลลัพธ์

1. ผลลัพธ์ไม่ใช่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่ต้องเป็นผลที่เกิดจากการทำกิจ กรรมที่ถูกออกแบบไว้จริงๆ

2. ถ้าไม่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ได้แสดงว่าว่ายังมีช่องว่างการจัดกิจกรรม ให้รีบทบทวนกิจกรรม

แบบฝึกปฏิบัติ

ให้ท่านนำโครงการที่กำหนดมา 1.จัดวางผลลัพธ์บนบันได 2.วางตัวชี้วัดไว้ใต้บันไดแต่ละขั้น 3.วางกิจกรรมที่เกี่ยวข้องไว้เหนือบันไดผลลัพธ์แต่ละขั้น

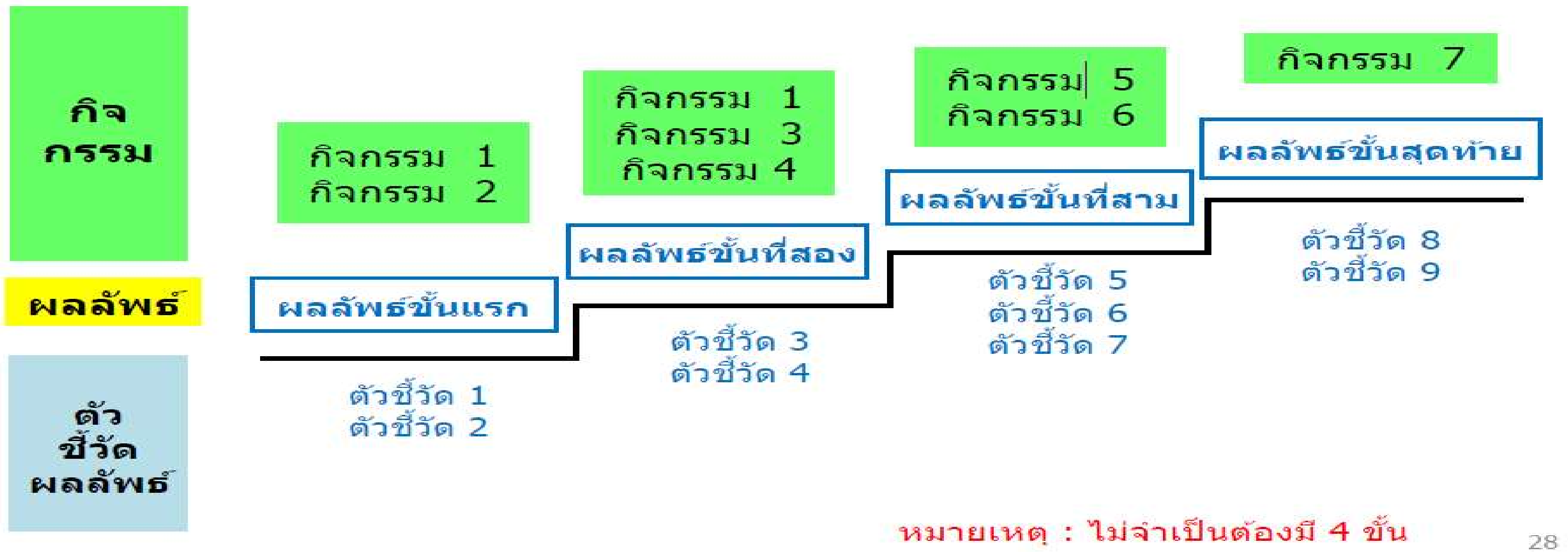

หมายเหตุ : ไม่จำเป็นต้องมี 4 ขั้น

28

การออกแบบการเก็บข้อมูลผลลัพธ์

ที่มา : อาจารย์ ดร. สุชาดา คุ้มสลุด
อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

1 การเก็บข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์

2 การออกแบบเก็บรวบรวมข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์

3 การวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์

4 การอภิปรายผลลัพธ์

1

การเก็บข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์

รวบรวมข้อมูลหลักฐานตอบผลลัพธ์
ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
ที่มีความชัดเจน น่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับ

วิเคราะห์ข้อมูลจากหลากหลายวิธีและอภิปรายผลที่ได้
เพื่อสื่อถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน

1 การเก็บข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์

ระยะเวลาการดำเนินโครงการ

1 การเก็บข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์

ทำอย่างไรถึงจะเก็บง่ายที่สุด

- วิธีใดง่ายที่สุด สอดคล้องกับบริบทผู้ตอบ
- ผู้ตอบจะมีความรู้สึกอย่างไรกับคำถาม
- จะเก็บข้อมูลได้เร็วแค่ไหน
- ผู้เก็บต้องมีส่วนร่วมในการออกแบบ

ข้อมูลนั้นมีประโยชน์หรือไม่

- เก็บข้อมูลที่เป็นประโยชน์ หรือทราบว่าจะใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้นอย่างไร

ข้อมูลอะไรที่ต้องการ

- มองที่ผลลัพธ์เป็นหลัก

2 การออกแบบเก็บรวบรวมข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์

ผลลัพธ์ : ....

ตัวชี้วัดผลลัพธ์	ข้อมูล	แหล่งข้อมูล	วิธีรวบรวมข้อมูล	ผู้เก็บรวบรวมและวิเคราะห์	ระยะเวลาเก็บข้อมูล	แนวทางวิเคราะห์ข้อมูล
ตัวชี้วัดผลลัพธ์	ใช้ข้อมูลอะไรตอบตัวชี้วัด	เก็บข้อมูลจากใคร/อะไร	เก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือใด	ใครเก็บข้อมูล/วิเคราะห์	เก็บข้อมูลเมื่อไหร่	วิเคราะห์ตัวชี้วัดอย่างไร

แนวทางการอภิปรายผลลัพธ์

2 การออกแบบเก็บรวบรวมข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์

ผลลัพธ์ : ....

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ → **ใช้ข้อมูลอะไรตอบตัวชี้วัด** → **เก็บข้อมูลจากใคร/อะไร** → **เก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือใด** → **ใครเก็บข้อมูล/วิเคราะห์** → **เก็บข้อมูลเมื่อไหร่**

ใช้ข้อมูลอะไรตอบตัวชี้วัด
- ข้อมูลเชิงคุณภาพ
- ข้อมูลเชิงปริมาณ

เก็บข้อมูลจากใคร/อะไร
- คณะทำงานโครงการ
- แกนนำในพื้นที่
- กลุ่มเป้าหมาย
- หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง
- ภาพถ่าย / VDO
- เอกสารบันทึก
- เอกสารรายงาน

เก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือใด
- การสังเกต
- การสอบถาม
- การสัมภาษณ์
- การตั้งวงแลกเปลี่ยน
- การบันทึกข้อมูล
- การศึกษาเอกสาร

ใครเก็บข้อมูล/วิเคราะห์
- คณะทำงาน
- ผู้ได้รับมอบหมาย

เก็บข้อมูลเมื่อไหร่
- ตามแผนการปฏิบัติการ
- ก่อน-ระหว่าง-หลังการดำเนินกิจกรรมใด
- ระบุช่วงเวลา

7

2 การออกแบบเก็บรวบรวมข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล
ควรต้องวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเก็บรวบรวมก่อน
แล้วถึงกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
ซึ่งควรเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ในระดับกลุ่มย่อย
และนำมาวิเคราะห์ในภาพรวมอีกครั้งหนึ่ง

****

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
ในโครงการที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ
อาจใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ในภาพรวม
โดยไม่แบ่งกลุ่มย่อยได้

2 การออกแบบเก็บรวบรวมข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์

การเก็บรวมรวมข้อมูลตัวชี้วัดแต่ละตัว
อาจใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี
เพื่อยืนยันผลที่เกิดขึ้น
ซึ่งอาจมีความแตกต่างทั้งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
และกลุ่มเป้าหมายในการรวบรวมข้อมูล
แต่ในท้ายที่สุดจะนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน
เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่ชัดเจน และน่าเชื่อถือ

ตัวอย่าง การออกแบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์ และการเก็บข้อมูลผลลัพธ์ โครงการการลดเลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณี

ระบุผลลัพธ์ และตัวชี้วัดที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ชัดเจน

Helpful Tips

ระบุผลลัพธ์ และตัวชี้วัดที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ชัดเจน

Helpful Tips

- จำนวนงานบุญ งานประเพณี ปลอดแอลกอฮอล์ตามเป้าหมายที่กำหนด

- ค่าใช้จ่ายเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณีของชุมชนลดลง

เกิดงานบุญฯ ปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชน

- จำนวนงานบุญ งานประเพณี ปลอดแอลกอฮอล์ ตามเป้าหมายที่กำหนด
- ค่าใช้จ่ายเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณีของชุมชนลดลง

ออกแบบวิธีการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลมีส่วนร่วมในการออกแบบ

Helpful Tips

ผลลัพธ์ : เกิดงานบุญฯ ปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์	ใช้ข้อมูลอะไรตอบตัวชี้วัด	เก็บข้อมูลจากใคร/อะไร	ใช้เครื่องมือใดเก็บข้อมูล	ใครเก็บข้อมูล/วิเคราะห์	เก็บข้อมูลเมื่อไหร่
• จำนวนงานบุญงานประเพณีปลอดแอลกอฮอล์ตามเป้าหมายที่กำหนด	• ผลการจัดงานบุญงานประเพณีปลอดแอลกอฮอล์ (แยกประเภทงาน จำนวนที่ปลอด/ไม่ปลอด)	• เจ้าภาพจัดงาน • คนในชุมชนที่มาร่วมงาน	• แบบสำรวจงานบุญประเพณีปลอดแอลกอฮอล์	• คณะทำงาน (ที่ได้รับมอบหมาย)	• หลังการจัดงานบุญ ประเพณี
• ค่าใช้จ่ายเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณีของชุมชนลดลง	• ข้อมูลค่าใช้จ่ายเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณี (ทุกงานที่จัด)	• เจ้าภาพจัดงาน	• แบบบันทึกค่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่จ่าย	• คณะทำงาน (ที่ได้รับมอบหมาย)	• หลังการจัดงานบุญ ประเพณี

13

ผลลัพธ์ : เกิดงานบุญฯ ปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชน

ใช้เครื่องมือใดเก็บข้อมูล

- แบบสำรวจงานบุญประเพณีปลอดแอลกอฮอล์
- แบบบันทึกค่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่จ่าย

แบบบันทึกการติดตามผล การลด ละ เลิก การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณี

บ้าน.. ประจำเดือน ....

ผู้บันทึก .... วันที่ บันทึก...

งานที่	ชื่องานบุญงานประเพณีที่เกิดขึ้น	ลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้หรือไม่ได้	จำนวนวันที่จัดงาน	จำนวนวันที่สามารถลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	รายจ่ายในการซื้อสุรา (บาท)	สาเหตุที่สามารถลด ละ เลิก สุราได้	ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน
1							
2							
3							
4							

ผลลัพธ์ : เกิดงานบุญฯ ปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชน

งานที่	ชื่องานบุญ งานประเพณีที่เกิดขึ้น	ลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้หรือไม่ได้	จำนวนวันที่จัดงาน	จำนวนวันที่สามารถลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	รายจ่ายในการซื้อสุรา (บาท)	สาเหตุที่สามารถลด ละ เลิก สุราได้	ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน
1	งานบวชบ้านนายสมัคร	ได้	3	3	0	เจ้าภาพไม่ซื้อแอลกอฮอล์ และขอความร่วมมือจากคนที่ร่วมงาน	-
2	งานเข้าพรรษา	ได้	1	2	0	คณะทำงานขอความร่วมมือจากคนที่ร่วมงาน	-
3	งานบวชบ้านนายวิทยา	ไม่ได้	4	1	0	-	ญาติที่มาจากต่างจังหวัดนำสุรามา (ห้ามไม่ได้)

ตัวอย่าง การออกแบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์ และการเก็บข้อมูลผลลัพธ์ โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง

ตัวอย่าง

เกิดสภาผู้นำชุมชน
ที่สามารถขับเคลื่อนงานได้

-สมาชิกสภามีโครงสร้าง/แบ่งงานชัด
-มีกลไกกติกาการทำงานสภาฯชัด
-สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้

- สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ต้นแบบปลูกผักมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกผักปลอดสาร
- เกิดกลุ่มทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพสำหรับปลูกผักปลอดสาร

1.สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
-สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้
-สามารถติดตามเก็บข้อมูลตามที่ออกแบบไว้ได้

2. ครัวเรือนมีความรู้ในการทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพ
3. มีกลุ่มทำปุ๋ย
4. มีผลผลิตปุ๋ยหมัก/สารชีวภาพสำหรับปลูกผัก

- สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อน/ติดตามประเมินผลได้
- ครัวเรือนต้นแบบปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกผักปลอดสาร/ปลอดภัย (เพื่อขาย)

1.สภาผู้นำมีความสามารถในการขับเคลื่อนงาน/ติดตามประเมินผลได้
-สามารถติดตามข้อมูลอย่างต่อเนื่อง
-มีการวิเคราะห์ประเมินโดยใช้ข้อมูล
-มีการสะท้อนผล คืนข้อมูลสม่ำเสมอ
-มีการแก้ปัญหา/ปรับกระบวนการทำงานหลังคืนข้อมูล

2. จำนวนครัวเรือนต้นแบบและครัวเรือนขยายที่ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกและได้รับการรับรองมาตรฐาน
3. รายจ่ายค่าสารเคมีลดลง

- สภาผู้นำเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง
- เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจากลดสารเคมีในการปลูกผัก

1.กลไกสภาผู้นำมีความเข้มแข็งทั้งสมรรถนะและวิธีทำงานสามารถผลักดันการขยายผลได้

2.จำนวนครัวเรือนขยายที่ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกและได้รับการรับรองมาตรฐาน
3. รายจ่ายค่าสารเคมีลดลง ยอดขายผักดีขึ้น
4.เรื่องร้องเรียนจากกลิ่นสารเคมีลดลง

17

ผลลัพธ์ : เกิดสภาผู้นำชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนงานได้

ตัวชี้วัดผลลัพธ์	ใช้ข้อมูลอะไรตอบตัวชี้วัด	เก็บข้อมูลจากใคร/อะไร	ใช้เครื่องมือใดเก็บข้อมูล	ใครเก็บข้อมูล/วิเคราะห์	เก็บข้อมูลเมื่อไหร่
• สมาชิกสภามีโครงสร้าง/แบ่งงานชัด • มีกลไกกติกาการทำงานสภาฯชัด	• โครงสร้าง และบทบาทสภา • เนื้อหากติกาการทำงานของสภา • กลไกการบังคับใช้กติกาของสภา	• สมาชิกสภาผู้นำชุมชน • รายงานการประชุมสภา • เอกสารสรุปกติกาของสภา	• สังเกตการประชุมสมาชิกสภาผู้นำชุมชน • ทบทวนเอกสารรายงานการประชุม • สัมภาษณ์สมาชิกสภาผู้นำชุมชน	• สมาชิกสภาผู้นำชุมชน	• หลังการแต่งตั้งสมาชิกสภา
• สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้	• วิธีการที่สภาใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วม • ลักษณะ และจำนวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมต่างๆ	• สมาชิกสภาผู้นำชุมชน • รายงานการประชุมสภา	• สัมภาษณ์สมาชิกสภาผู้นำชุมชน • สังเกตการจัดกิจกรรม	• สมาชิกสภาผู้นำชุมชน	• ก่อนการจัดกิจกรรม (ช่วงการวางแผน) • ระหว่างที่มีการจัดกิจกรรม

ผลลัพธ์ : เกิดสภาผู้นำชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนงานได้

ตัวชี้วัดผลลัพธ์	ใช้ข้อมูลอะไรตอบตัวชี้วัด	เก็บข้อมูลจากใคร/อะไร	ใช้เครื่องมือใดเก็บข้อมูล	ใครเก็บข้อมูล/วิเคราะห์	เก็บข้อมูลเมื่อไหร่
• สมาชิกสภามีโครงสร้าง/แบ่งงานชัด • มีกลไกกติกาการทำงานสภาฯชัด	• โครงสร้าง และบทบาทสภา • เนื้อหากติกาการทำงานของสภา • กลไกการบังคับใช้กติกาของสภา	• สมาชิกสภาผู้นำชุมชน • รายงานการประชุมสภา • เอกสารสรุปกติกาของสภา	• สังเกตการประชุมสมาชิกสภาผู้นำชุมชน • ทบทวนเอกสารรายงานการประชุม • สัมภาษณ์สมาชิกสภาผู้นำชุมชน	• สมาชิกสภาผู้นำชุมชน	• หลังการแต่งตั้งสมาชิกสภา

แบบสังเกตการประชุมสภาผู้นำชุมชน

ผู้สังเกต...วัน/เวลาที่สังเกต...................

1. จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	
2. ประเด็นการประชุม	
3. การแลกเปลี่ยนในที่ประชุม / ผู้แลกเปลี่ยนหลัก	
4. สรุปผลการประชุม	

แบบสรุปโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสภาผู้นำชุมชน

ผู้สัมภาษณ์..

ตำแหน่ง..วัน/เวลาที่สัมภาษณ์..

	มี/ไม่มี	ลักษณะ / รายละเอียด
1. จำนวน และที่มาของสมาชิกสภาผู้นำชุมชน		
2. โครงสร้างสภาผู้นำชุมชน		
3. การแบ่งบทบาทหน้าที่		
4. กติกา ข้อปฏิบัติของสภาผู้นำชุมชน		

ผลลัพธ์ : เกิดสภาผู้นำชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนงานได้

ตัวชี้วัดผลลัพธ์	ใช้ข้อมูลอะไรตอบตัวชี้วัด	เก็บข้อมูลจากใคร/อะไร	ใช้เครื่องมือใดเก็บข้อมูล	ใครเก็บข้อมูล/วิเคราะห์	เก็บข้อมูลเมื่อไหร่
• สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้	• วิธีการที่สภาใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วม • ลักษณะ และจำนวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมต่างๆ	• สมาชิกสภาผู้นำชุมชน • รายงานการประชุมสภา	• สัมภาษณ์สมาชิกสภาผู้นำชุมชน • สังเกตการจัดกิจกรรม	• สมาชิกสภาผู้นำชุมชน	• ก่อนการจัดกิจกรรม (ช่วงการวางแผน) • ระหว่างที่มีการจัดกิจกรรม

แบบสังเกตการจัดกิจกรรมในชุมชน

กิจกรรมที่จัด .... สถานที่ ....

วัน/เวลาที่จัด .... ผู้สังเกต..

1. จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม	
2. จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด	
3. ผลของกิจกรรมที่เกิดขึ้น (เทียบกับผลลัพธ์ที่ต้องการของกิจกรรม)	
4. ภาพกิจกรรม	

☑ ตัวอย่างข้อมูลสมาชิกสภามีโครงสร้าง/แบ่งงานชัด และมีกลไกกติกาการทำงานสภาฯชัด

ประชุมสภาครั้งที่ 1 ... สภาผู้นำมาร่วมประชุมครบทั้ง 53 คน ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและ ส.อบต. กรรมการหมู่บ้าน อสม. ประธานคุ้ม และรองประธานคุ้ม 6 คุ้ม กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน และแกนนำจิตอาสา และมีการจัดผังโครงสร้างของสภาผู้นำ

ประชุมสภาครั้งที่ 2 ... มีการตั้งกติกาของสภาผู้นำบ้านสำโรง ได้ข้อสรุปเป็นกติกา 4 ข้อ คือ (1)ต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้งเวลา 19.00 น (2)ต้องใส่เสื้อสภาผู้นำซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของทีมทำงานมาร่วมประชุม และร่วมกิจกรรมทุกครั้ง (3)ต้องไม่ดื่มเหล้าก่อนเข้าประชุม และ (4)ต้องรับฟังความคิดเห็น และแสดงความคิดเห็นในการประชุมไม่ติฉินนินทานอกห้องประชุม

√ ตัวอย่างข้อมูลการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

ลำดับที่	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม	วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม	ผลของกิจกรรม
1	กิจกรรมประชุมหมู่บ้าน ชี้แจง เรื่อง สภา	ประชาชนเข้าร่วมประชุม 143 คน	เชิญประชุม และชี้แจงผ่านหัวหน้าคุ้ม	ประชาชนเข้าใจ เรื่อง การมีสภาผู้นำชุมชน และแสดงความสนใจเข้าร่วมเป็นสภาผู้นำชุมชน รวมทั้งสิ้น 53 คน
2	กิจกรรมอบรมปลูกผัก/รวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก	มีผู้เข้าอบรม 35 ครัวเรือน	สภาผู้นำชุมชนเชิญกลุ่มเป้าหมายที่ลงชื่อเข้าร่วมโครงการ	ครัวเรือนผู้ปลูกผักจำนวน 35 ครัวเรือน ได้รับความรู้ในการปลูกผักปลอดสาร และรวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก
3	กิจกรรมมหกรรมสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน	ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม 538 คน	เชิญประชุมและชี้แจงผ่านสภาผู้นำชุมชนตามคุ้มต่างๆ ประกาศเสียงตามสาย	ประชาชนมีความสนใจในกิจกรรมในงาน และสนใจ เรื่อง การสร้างเสริมสุขภาพของตนมากขึ้น

3 การวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์

ผลลัพธ์ : ....

- ตัวชี้วัดผลลัพธ์
- ใช้ข้อมูลอะไรตอบตัวชี้วัด
- เก็บข้อมูลจากใคร/อะไร
- เก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือใด
- ใครเก็บข้อมูล/วิเคราะห์
- เก็บข้อมูลเมื่อไหร่
- **วิเคราะห์ตัวชี้วัดอย่างไร**

ข้อมูลผลลัพธ์ ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถตอบตัวชี้วัด ผลลัพธ์ที่คาดหวังได้อย่างไร

ตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์

โครงการการลดละเลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานประเพณี

ผลลัพธ์ : เกิดงานบุญฯ ปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชน

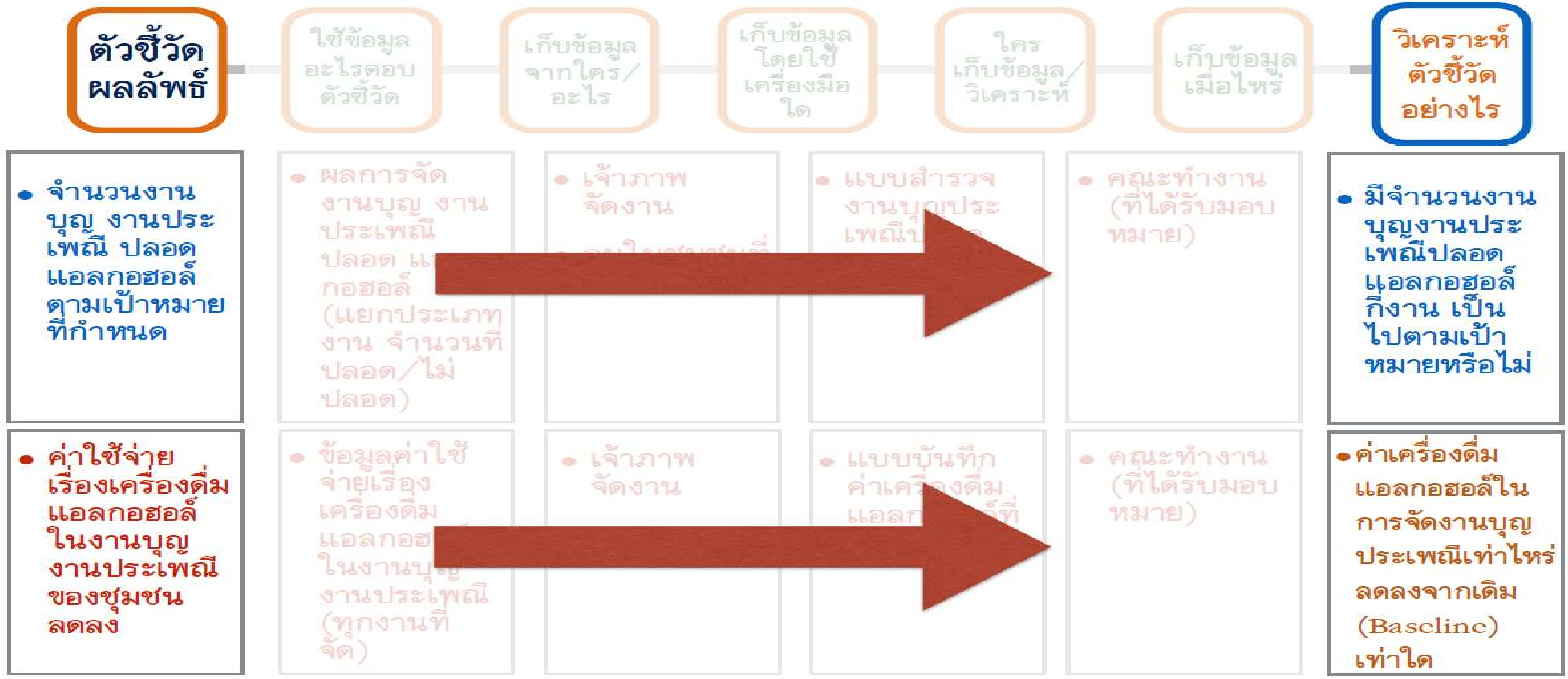

ตัวอย่างข้อมูลที่เก็บ

งานที่	ชื่องานบุญงาประเพณีที่เกิดขึ้น	ลด ละ เลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้หรือไม่ได้	จำนวนวันที่จัดงาน	จำนวนวันที่สามารถ ลด ละ เลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	รายจ่ายในการซื้อสุรา(บาท)	สาเหตุที่สามารถลด ละ เลิกสุราได้	ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน
1	งานบวช บ้านนายสมัคร	ได้	3	3	0	เจ้าภาพไม่ซื้อแอลกอฮอล์และขอความร่วมมือจากคนที่ร่วมงาน	-
2	งานเข้าพรรษา	ได้	1	2	0	คณะทำงานขอความร่วมมือจากคนที่ร่วมงาน	-
3	งานบวช บ้านนายวิทยา	ไม่ได้	4	1	0	-	ญาติที่มาจากต่างจังหวัดนำสุรามา (ห้ามไม่ได้)

ผลลัพธ์ : เกิดงานบุญฯ ปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ตัวชี้วัด

- มีจำนวนงานบุญงานประเพณีปลอดแอลกอฮอล์กี่งาน เป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่

- ค่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในการจัดงานบุญประเพณีเท่าไหร่ลดลงจากเดิม (Baseline) เท่าใด

งานที่	ชื่องานบุญงาประเพณีที่เกิดขึ้น	ลด ละ เลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้หรือไม่ได้	จำนวนวันที่จัดงาน	จำนวนวันที่สามารถลด ละ เลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	รายจ่ายในการซื้อสุรา (บาท)	สาเหตุที่สามารถลด ละ เลิก สุราได้	ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน
1	งานบวช บ้านนายสมัคร	ได้	3	3	0	เจ้าภาพไม่ซื้อแอลกอฮอล์ และขอความร่วมมือจากคนที่ร่วมงาน	-
2	งานเข้าพรรษา	ได้	1	2	0	คณะทำงานขอความร่วมมือจากคนที่ร่วมงาน	-
3	งานบวช บ้านนายวิทยา	ไม่ได้	4	1	0	-	ญาติที่มาจากต่างจังหวัดนำสุรามา (ห้ามไม่ได้)

- มีจำนวนงานบุญงานประเพณีทั้งสิ้น 3 งาน เป็นงานปลอดแอลกอฮอล์ 2 งาน มี 1 งานที่ไม่ปลอดแอลกอฮอล์ ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจากญาติที่มาจากต่างจังหวัดนำสุรามา และเจ้าภาพไม่สามารถห้ามได้
- ค่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เดิมก่อนร่วมโครงการ (งานเจ้าภาพเดี่ยว) เฉลี่ยงานละ 12,500 บาท ภายหลังการดำเนินงานโครงการ เฉลี่ยงานละ 0 บาท

ตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์

โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง

ผลลัพธ์ : เกิดสภาผู้นำชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนงานได้

ตัวชี้วัดผลลัพธ์	ใช้ข้อมูลอะไรตอบตัวชี้วัด	เก็บข้อมูลจากใคร/อะไร	เก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือใด	ใครเก็บข้อมูล/วิเคราะห์	เก็บข้อมูลเมื่อไหร่	วิเคราะห์ตัวชี้วัดอย่างไร
• สมาชิกสภามีโครงสร้าง/แบ่งงานชัด • มีกลไกกติกาการทำงานสภาฯชัด	• โครงสร้างและบทบาท • เนื้อหากติกาการทำงานของสภา • กลไกการบังคับใช้กติกา	• สมาชิกสภาผู้นำชุมชน • เอกสารสรุปกติกาของสภา	• สังเกตการประชุมสภาผู้นำ เอกสารรายงานการประชุม	• สมาชิกสภาผู้นำชุมชน	• หลังการแต่งตั้งสมาชิกสภา	• ลักษณะโครงสร้างของสภาเป็นอย่างไร แบ่งบทบาท หน้าที่อย่างไร • มีกติกาการทำงานอย่างไร • สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสมหรือไม่อย่างไร
• สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้	• วิธีการที่สภาใช้สร้างการมีส่วนร่วม • ลักษณะและจำนวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมต่างๆ	• สมาชิกสภาผู้นำชุมชน • รายงานการ...	• สัมภาษณ์สมาชิกสภาผู้นำชุมชน	• สมาชิกสภาผู้นำชุมชน	• ก่อนการจัดกิจกรรม (ช่วงการวางแผน) • ระหว่างที่มีการจัดกิจกรรม	• กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนหรือไม่ อย่างไร • วิธีการใดเป็นแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตัวอย่างข้อมูลที่เก็บ

☑ ตัวอย่างข้อมูลสมาชิกสภามีโครงสร้าง/แบ่งงานชัด และมีกลไกกติกาการทำงานสภาฯ ชัด

ประชุมสภาครั้งที่ 1 … สภาผู้นำมาร่วมประชุมครบทั้ง 53 คน ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและ ส.อบต.กรรมการหมู่บ้าน อสม. ประธานคุ้ม และรองประธานคุ้ม 6 คุ้ม กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ ชมรมผู้สูงอายุกลุ่มเยาวชน และแกนนำจิตอาสา และมีการจัดผังโครงสร้างของสภาผู้นำ

ประชุมสภาครั้งที่ 2 … มีการตั้งกติกาของสภาผู้นำบ้านสำโรง ได้ข้อสรุปเป็นกติกา 4 ข้อ คือ (1)ต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้งเวลา 19.00 น (2)ต้องใส่เสื้อสภาผู้นำซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของทีมทำงานมาร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมทุกครั้ง (3)ต้องไม่ดื่มเหล้าก่อนเข้าประชุม และ (4)ต้องรับฟังความคิดเห็น และแสดงความคิดเห็นในการประชุมไม่ติฉินนินทานอกห้องประชุม

…….. แสดงว่าสภาผู้นำชุมชนมีองค์ประกอบที่หลากหลายมีการจัดผังโครงสร้าง และมีการตั้งกติกาของสภา

☑ โครงสร้างสมาชิกสภาผู้นำ และกลไกกติกาการทำงาน

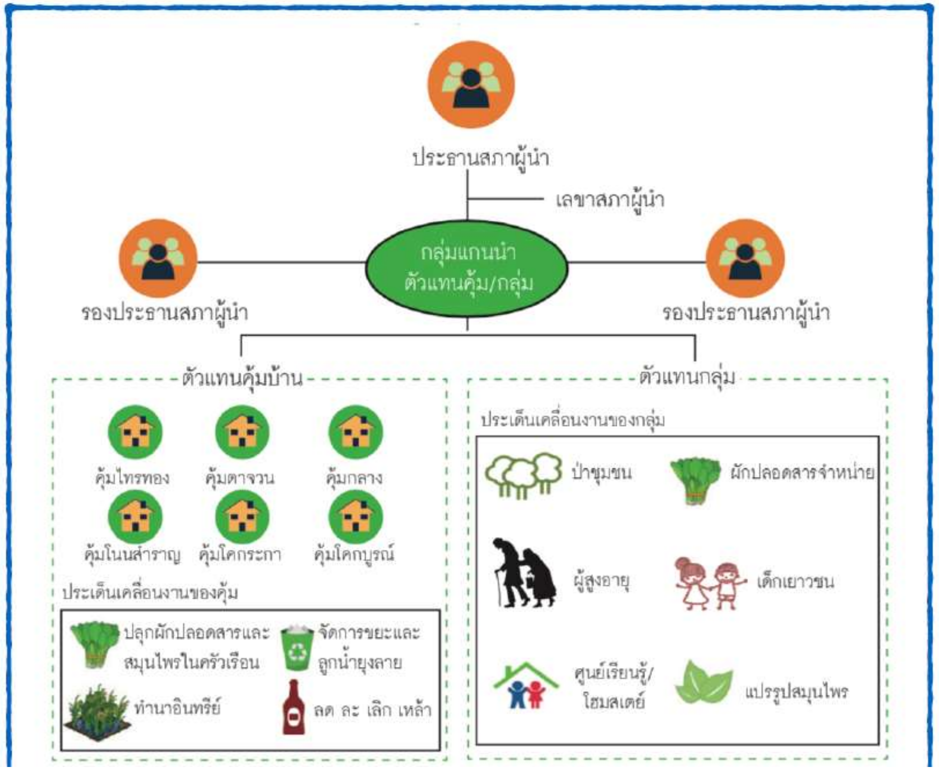

บทบาทคุ้มและกลุ่ม

1. เก็บและประมวลข้อมูล
2. จัดทำแผนการดำเนินงาน
3. ขับเคลื่อนเชิงประเด็น
4. ติดตามเสริมพลัง
5. ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ
6. เสนอสภาแลกเปลี่ยนเรียนรู้
7. สื่อสารระดับครัวเรือนทุกครัวเรือน

กติกาของสภาผู้นำบ้านสำโรง 4 ข้อ ได้แก่

(1) ต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้งเวลา 19.00 น.
(2) ต้องใส่เสื้อสภาผู้นำซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของทีมทำงานมาร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมทุกครั้ง
(3) ต้องไม่ดื่มเหล้าก่อนเข้าประชุม
(4) ต้องรับฟังความคิดเห็น และแสดงความคิดเห็นในการประชุมไม่ติฉินนินทานอกห้องประชุม

.... โครงสร้างสมาชิกสภาผู้นำมีความเหมาะสม กระจายตัวทั่วพื้นที่ (ตามคุ้มบ้าน) และกลุ่มต่างๆ ในชุมชน มีบทบาทที่ชัดเจนในการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของคนในชุมชนครอบคลุมทุกมิติ ....

ตัวอย่างข้อมูลที่เก็บ

☑ **ตัวอย่างข้อมูลการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน**

ลำดับที่	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม	วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม	ผลของกิจกรรม
1	กิจกรรมประชุมหมู่บ้าน ชี้แจง เรื่อง สภา	ประชาชนเข้าร่วมประชุม 143 คน	เชิญประชุม และชี้แจงผ่านหัวหน้าคุ้ม	ประชาชนเข้าใจ เรื่อง การมีสภาผู้นำชุมชน และแสดงความสนใจเข้าร่วมเป็นสภาผู้นำชุมชน รวมทั้งสิ้น 53 คน
2	กิจกรรมอบรมปลูกผัก/ รวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก	มีผู้เข้าอบรม 35 ครัวเรือน	สภาผู้นำชุมชนเชิญกลุ่มเป้าหมายที่ลงชื่อเข้าร่วมโครงการ	ครัวเรือนผู้ปลูกผักจำนวน 35 ครัวเรือน ได้รับความรู้ในการปลูกผักปลอดสาร และรวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก
3	กิจกรรมมหกรรมสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน	ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม 538 คน	เชิญประชุมและชี้แจงผ่านสภาผู้นำชุมชนตามคุ้มต่างๆ ประกาศเสียงตามสาย	ประชาชนมีความสนใจในกิจกรรมในงาน และสนใจ เรื่อง การสร้างเสริมสุขภาพของตนมากขึ้น

√ ตัวอย่างข้อมูลเปรียบเทียบชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

ก่อนการดำเนินงานโครงการ

ในการประชุมหมู่บ้านซึ่งจะมีการประชุม 2-3 เดือนต่อครั้งแต่ละครั้งมีคนเข้าร่วมไม่เกิน 50 คนและก็เป็นกลุ่มคนเดิมๆ แทบทั้งสิ้น การรวมกลุ่มลงแรงทำกิจกรรมและพัฒนาหมู่บ้านก็มีคนเข้าร่วมไม่เกิน 20 คนและส่วนใหญ่ก็เป็นกลุ่มผู้นำชุมชน

ระหว่างการดำเนินงานโครงการ

- กิจกรรมประชุมหมู่บ้านชี้แจงเรื่องสภา : ประชาชนเข้าร่วมประชุม 143 คน
- กิจกรรมอบรมปลูกผัก / รวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก : มีผู้เข้าอบรม 35 ครัวเรือน
- กิจกรรมมหกรรมสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน : ประชาชนสนใจเข้าร่วม 538 คน

ก่อนการดำเนินงานโครงการ

เชิญชวนโดยให้สภาผู้นำชุมชนเป็นหลัก กระจายตามคุ้ม และใช้เสียงตามสายช่วยในการประชาสัมพันธ์เป็นระยะ

.... แสดงว่าชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนเพิ่มขึ้น

4 การอภิปรายผลลัพธ์

ผลลัพธ์ : ....

แนวทางการอภิปรายผลลัพธ์

- สรุปผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (ผลลัพธ์และหลักฐาน)
- เปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้กับความคาดหวังที่ได้วางไว้
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ผลลัพธ์ : เกิดงานบุญฯ ปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชน

แนวทางการอภิปรายผลลัพธ์

เกิดงานบุญฯ ปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชนหรือไม่

- ✓ มีจำนวนงานบุญงานประเพณีปลอดแอลกอฮอล์กี่งาน เป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่
- ✓ ค่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลดลงจากเดิมหรือไม่

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจากปัจจัยใด

- ✓ ปัจจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การเฝ้าระวังของแกนนำ การประชาสัมพันธ์?

อภิปรายผลลัพธ์ทีละขั้นบันได

Helpful Tips

ผลลัพธ์ : เกิดงานบุญฯ ปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชน

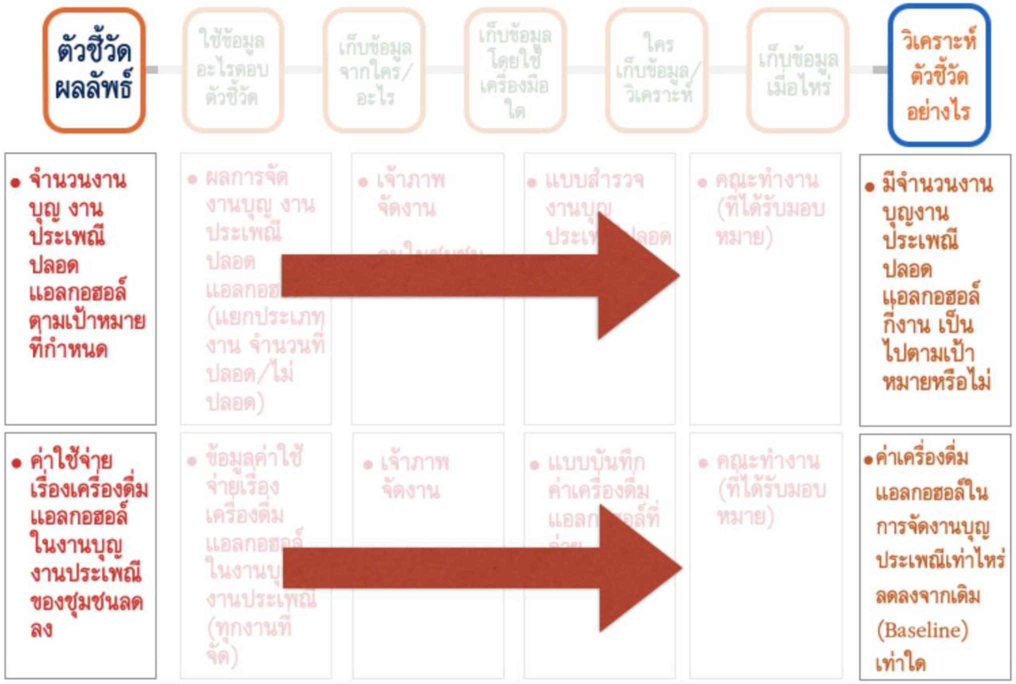

ผลการอภิปรายผลลัพธ์

เกิดงานบุญฯ ปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชนน้อยกว่าที่คาดไว้ จะเห็นได้จาก

- เกิดงานบุญงานประเพณีปลอดแอลกอฮอล์ 2 งาน มี 1 งานที่ไม่ปลอดแอลกอฮอล์ ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจากญาติที่มาจากต่างจังหวัดนำสุรามาและเจ้าภาพไม่สามารถห้ามได้ และมีค่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เดิมก่อนร่วมโครงการ (งานเจ้าภาพเดี่ยว) เฉลี่ยงานละ 12,500 บาท ภายหลังการดำเนินงานโครงการ เฉลี่ยงานละ 0 บาท
- การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจากการสร้างการมีส่วนร่วม การประชาสัมพันธ์สม่ำเสมอ และการเฝ้าระวังของทีมเฝ้าระวังในชุมชน

ฝึกปฏิบัติ

ให้ท่านออกแบบเก็บรวบรวมข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์ใต้บันไดผลลัพธ์

ผลลัพธ์ : ....

ตัวชี้วัดผลลัพธ์	ใช้ข้อมูลอะไรตอบตัวชี้วัด	เก็บข้อมูลจากใคร/อะไร	ใช้เครื่องมือใดเก็บข้อมูล	ใครเก็บรวบรวมและ วิเคราะห์	เก็บข้อมูลเมื่อไหร่
• .... • .... •	• .... • .... •	• .... • .... •	• .... • .... •	• .... • .... •	• .... • .... • ....

การสะท้อนผลลัพธ์

ที่มา : อาจารย์พีรวัศ คิดกล้า
นักวิชาการอิสระและผู้ใหญ่บ้าน

สรุปแนวทางการดำเนินงาน ARE ระดับชุมชน

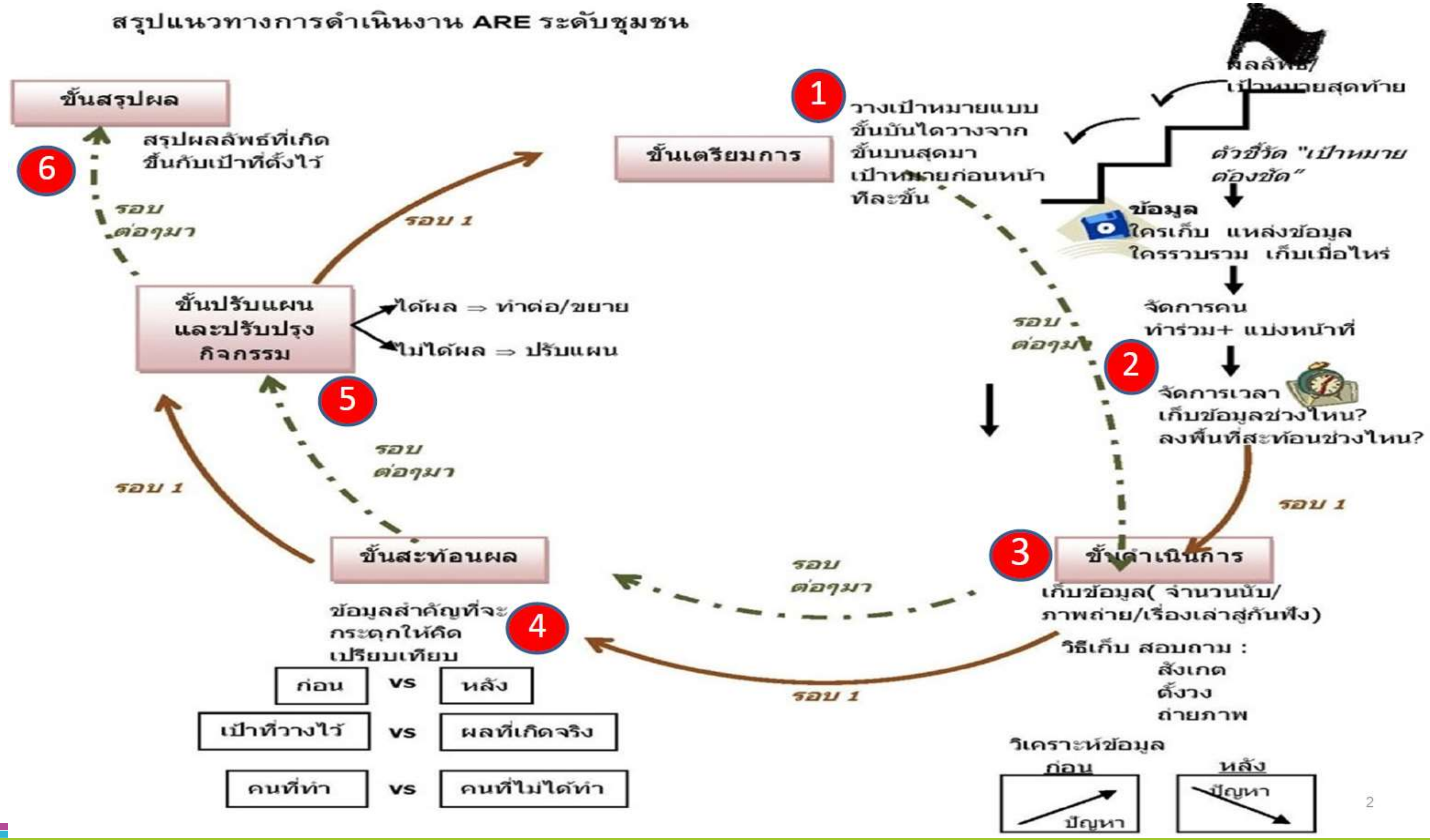

การสะท้อนผลลัพธ์ คืออะไร ?

เมื่อมีการสังเคราะห์ผลลัพธ์โดยเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงก่อน – หลังแล้ว ควรมีการ **คืนข้อมูล** เป็นระยะๆ หรือการจัดประชุมเพื่อ **สะท้อนผลลัพธ์** ดังกล่าวต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รู้ว่าควรจะ**ปรับแผน** หรือ **เดินหน้า** ต่ออย่างไร

ดังนั้นจึงควรจัดประชุมเพื่อคืนข้อมูล "ผลลัพธ์" **เป็นระยะๆ** ระหว่างดำเนินโครงการ

วงจรการสะท้อนผลลัพธ์

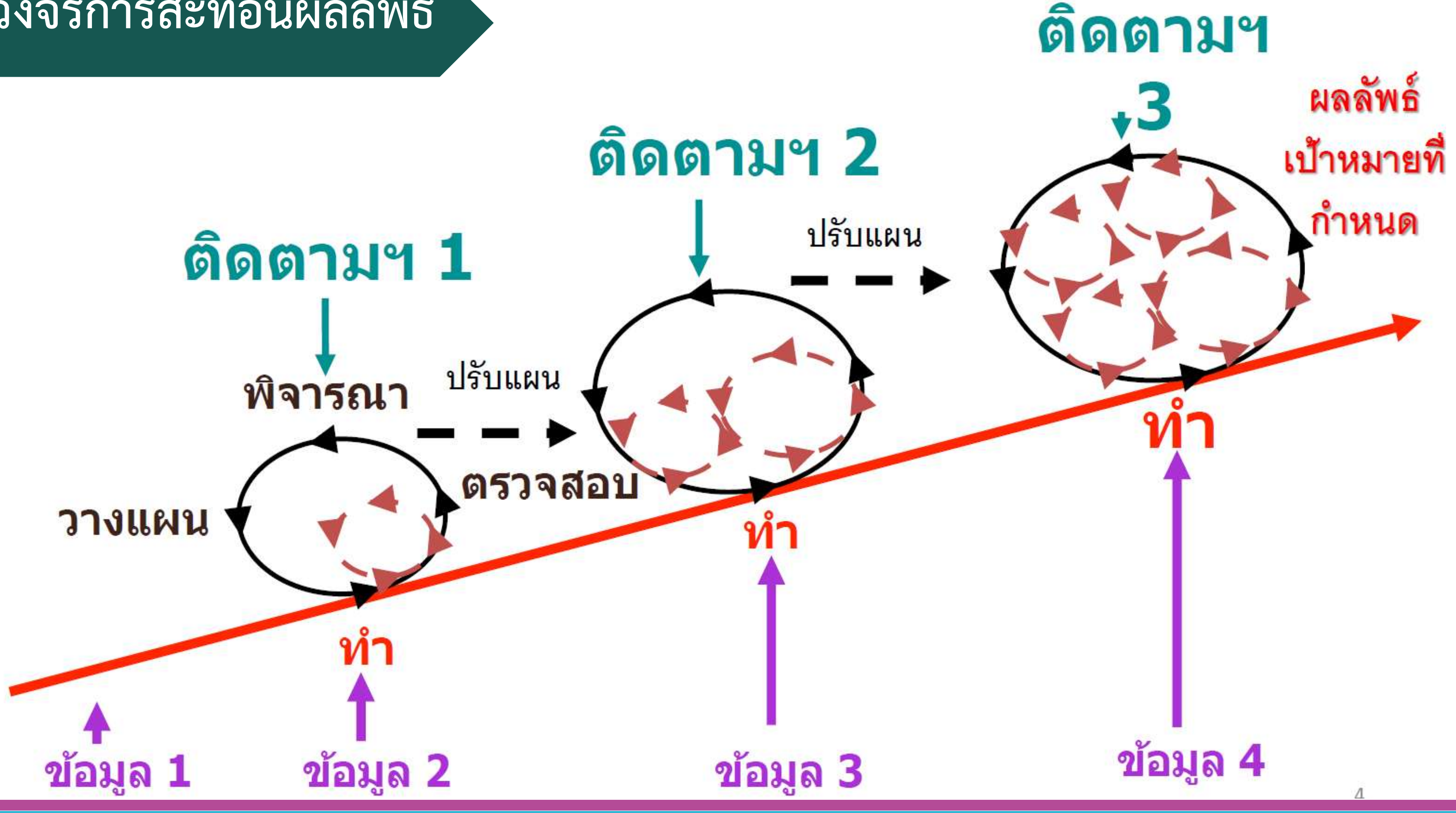

การสะท้อนผลลัพธ์และติดตามหลังสะท้อนผล

1) คุยเรื่องผลลัพธ์เป็นหลัก
2) ใช้ข้อมูลยืนยัน
3) ทำอย่างมีส่วนร่วม
4) ทำให้เป็นการเรียนรู้
5) ทำหลายรอบ

ตัวอย่าง โครงการงานศพปลอดแอลกอฮอล์

บันไดผลลัพธ์งานศพปลอดแอลกอฮอล์บ้านสำโรง

กิจกรรมแลกเปลี่ยนข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของชุมชน (ค่าใช้จ่าย) ทบทวนเป้าหมายทุก 3 เดือน

กิจกรรม

ขั้นที่ 1

ประชุมคณะทำงาน
1) จัดตั้งคณะทำงาน
2) เตรียมการเรื่องการสำรวจ ข้อมูลชุมชน
3) วางแผนการดำเนินงาน

สำรวจข้อมูล
- วิเคราะห์ปัญหาของชุมชน
- ข้อมูลประมาณการค่าแอลกอฮอล์ในงานศพ

ขั้นที่ 2

เวทีคืนข้อมูล และกำหนดกติกาชุมชน

ประชุมหมู่บ้าน
1) นำเสนอแผนการดำเนินงานและกำหนดข้อตกลงร่วมกัน
2) คณะทำงานสามารถกำหนดเป้าหมายงานศพปลอดเหล้าได้

ขั้นที่ 3

รณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมในหมู่บ้าน
สื่อสาร+เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์งานบุญฯ ปลอดเหล้า
ประกาศเจตนารมณ์และยกย่องเจ้าภาพ

การติดตามประเมินผลและหนุนเสริมโดยแกนนำหมู่บ้าน

ขั้นที่ 4

- จัดเก็บข้อมูลค่าใช้จ่ายการจัดงานศพจากเจ้าภาพ
- เวทีถอดบทเรียน และคืนข้อมูลให้กับชุมชน
- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ผลลัพธ์

1. คณะทำงานรณรงค์ "ลดละเลิก" แอลกอฮอล์ในงานบุญฯ
2. มีกติกาชุมชน และข้อตกลงร่วมกัน
3. มีกลไกการติดตามผลและสนับสนุนต่อเนื่อง
4. เกิดงานศพ ปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชน

ตัวชี้วัด ผลลัพธ์

ขั้นที่ 1
- เกิดคณะทำงาน/แกนนำของหมู่บ้าน
- คณะทำงานมีข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน
- มีแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับปัญหาของชุมชน

ขั้นที่ 2
- มีกติกาชุมชนกำหนดพื้นที่และงานศพปลอดการดื่มแอลกอฮอล์
- ชุมชนรับรู้ปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญในการรณรงค์

ขั้นที่ 3
- ชุมชน เจ้าภาพให้ความร่วมมือในการจัดงานศพปลอดแอลกอฮอล์
- แกนนำรณรงค์และเฝ้าระวังมีการรายงานข้อมูลความก้าวหน้าต่อคณะทำงานอย่างต่อเนื่อง
- แกนนำเป็นต้นแบบในการไม่ดื่มแอลกอฮอล์ในงานศพ

ขั้นที่ 4
- จำนวนงานศพปลอดแอลกอฮอล์
- ค่าใช้จ่ายเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานศพ ของชุมชนลดลง
- จำนวนคนที่งดการบริโภคแอลกอฮอล์ในงานศพ

7

ขั้นตอนการสะท้อนผลลัพธ์

ขั้นการเตรียมการ (พี่เลี้ยงและแกนนำชุมชน)

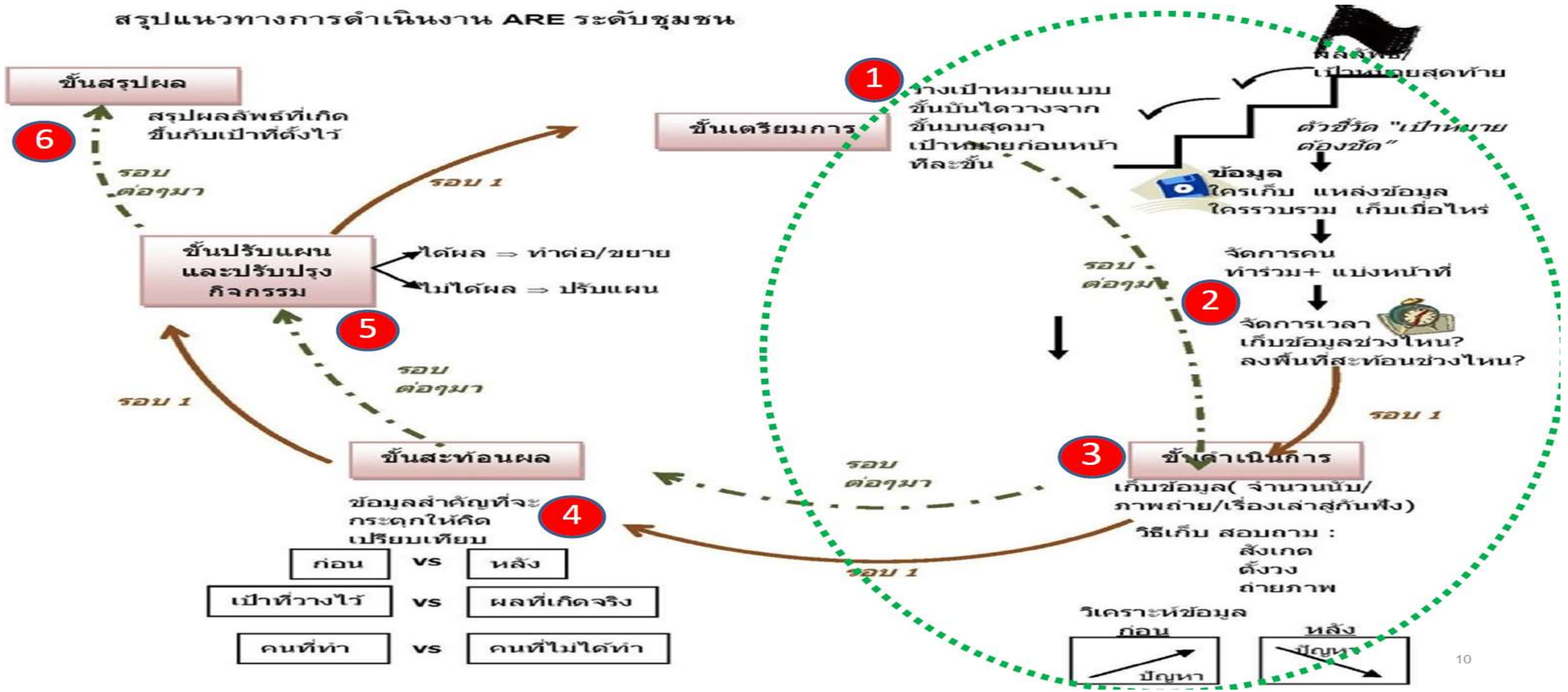

1 ทบทวนบันไดผลลัพธ์งานศพปลอดแอลกอฮอล์ (ผลลัพธ์และแผนกิจกรรมที่วางไว้ ความก้าวหน้าโจทย์สะท้อนผลลัพธ์ และความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลที่จะสะท้อน

กิจกรรม

กิจกรรมแลกเปลี่ยนข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของชุมชน (ค่าใช้จ่าย) ทบทวนเป้าหมายทุก 3 เดือน

ประชุมคณะทำงาน
1) จัดตั้งคณะทำงาน
2) เตรียมการเรื่องการสำรวจ ข้อมูลชุมชน
3) วางแผนการดำเนินงาน

สำรวจข้อมูล
- วิเคราะห์ปัญหาของชุมชน
- ข้อมูลประมาณการค่าแอลกอฮอล์ในงานศพ

เวทีคืนข้อมูล และกำหนดกติกาชุมชน

ประชุมหมู่บ้าน
1) นำเสนอแผนการดำเนินงานและกำหนดข้อตกลงร่วมกัน
2) คณะทำงานสามารถกำหนดเป้าหมายงานศพปลอดเหล้าได้

รณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมในหมู่บ้าน
สื่อสาร+เผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานบุญฯ ปลอดเหล้า
ประกาศเจตนารมณ์และยกย่องเจ้าภาพ

การติดตามประเมินผลและหนุนเสริมโดยแกนนำหมู่บ้าน

- จัดเก็บข้อมูลค่าใช้จ่ายการจัดงานศพจากเจ้าภาพ
- เวทีถอดบทเรียน และคืนข้อมูลให้กับชุมชน
- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ผลลัพธ์

คณะทำงานรณรงค์ "ลดละเลิก" แอลกอฮอล์ในงานบุญฯ

มีกติกาชุมชน และข้อตกลงร่วมกัน

มีกลไกการติดตามผลและสนับสนุนต่อเนื่อง

เกิดงานศพ ปลอดแอลกอฮอล์ในชุมชน

ตัวชี้วัด ผลลัพธ์

- เกิดคณะทำงาน/แกนนำของหมู่บ้าน
- คณะทำงานมีข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน
- มีแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับปัญหาของชุมชน

- มีกติกาชุมชนกำหนดพื้นที่และงานศพปลอดการดื่มแอลกอฮอล์
- ชุมชนรับรู้ปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญในการรณรงค์

- ชุมชน เจ้าภาพให้ความร่วมมือในการจัดงานศพปลอดแอลกอฮอล์
- แกนนำรณรงค์และเฝ้าระวังมีการรายงานข้อมูลความก้าวหน้าต่อคณะทำงานอย่างต่อเนื่อง
- แกนนำเป็นต้นแบบในการไม่ดื่มแอลกอฮอล์ในงานศพ

- จำนวนงานศพ ปลอดแอลกอฮอล์ตามเป้าหมายที่กำหนด
- ค่าใช้จ่ายเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานศพ ของชุมชนลดลง
- จำนวนคนที่ลดการดื่มแอลกอฮอล์ในงานศพ

2 นัดหมายและเตรียมผู้มีส่วนร่วมในวงสะท้อน (คน เวลา สถานที่ อุปกรณ์)

การออกแบบวงสะท้อนผลลัพธ์งานศพปลอดแอลกอฮอล์

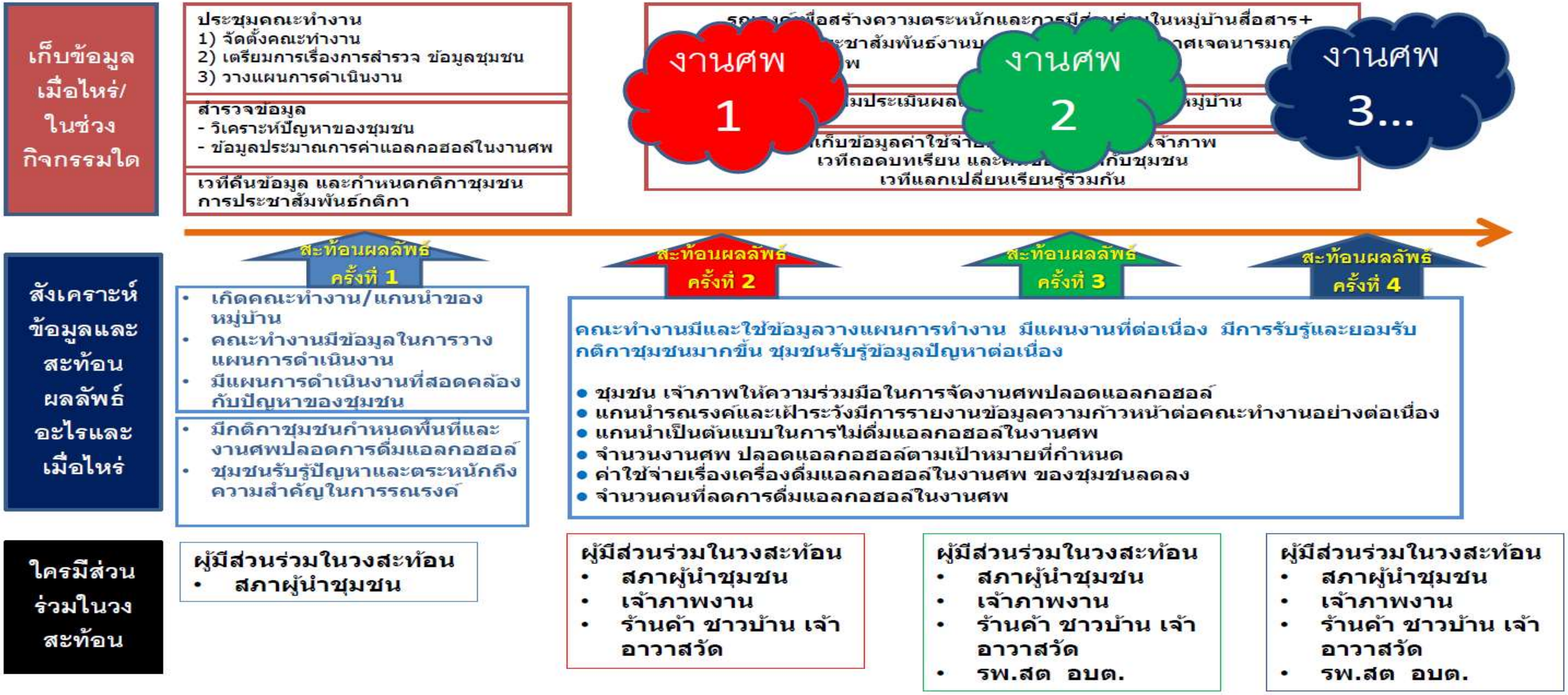

ขั้นตอนการสะท้อนผลลัพธ์

ขั้นสะท้อนผลลัพธ์

สรุปแนวทางการดำเนินงาน ARE ระดับชุมชน

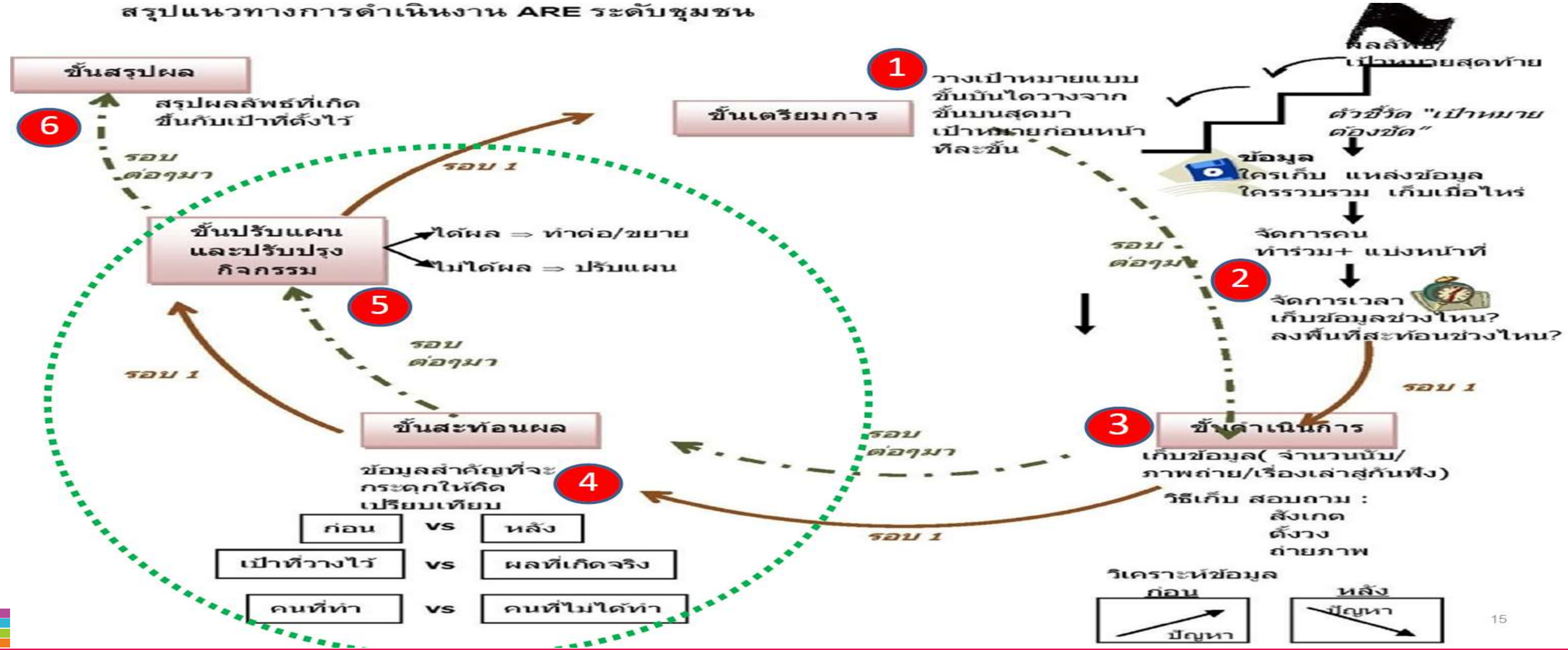

1 คุยเรื่องผลลัพธ์เป็นหลัก

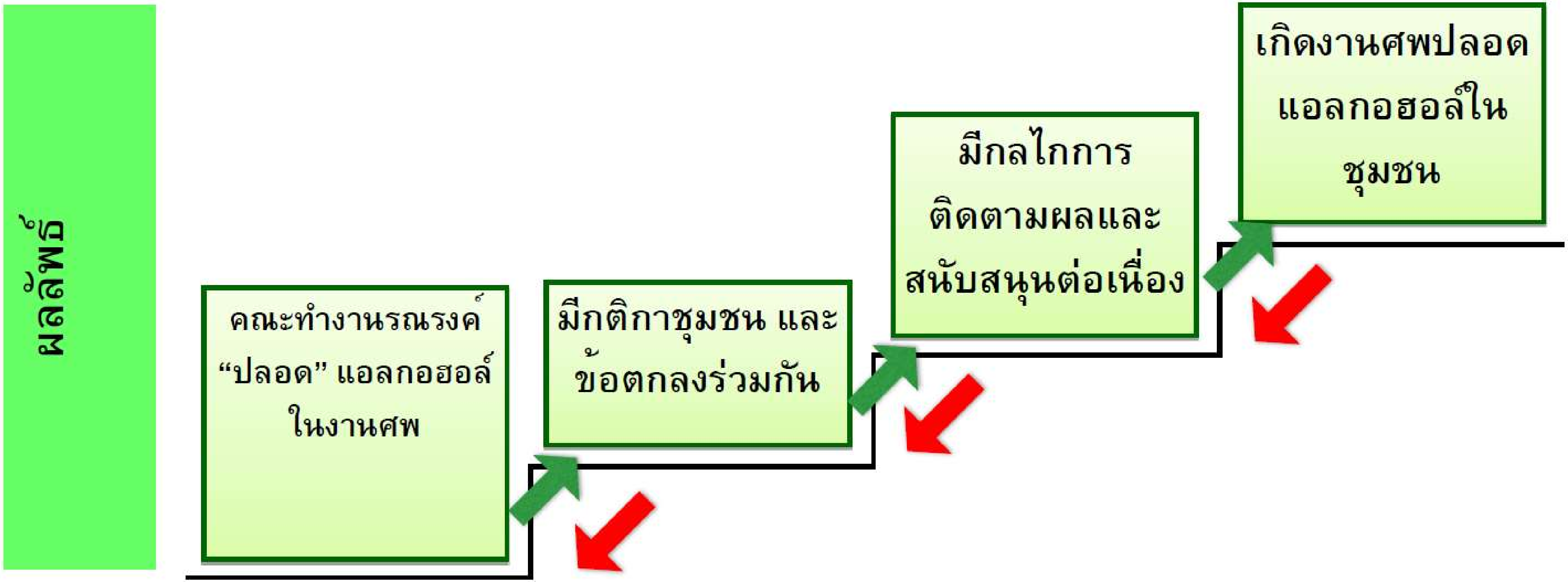

2 ใช้ข้อมูลยืนยัน

3 | ทำอย่างมีส่วนร่วม

Do "วงเรียนรู้ควรครอบคลุมทั้งแกนนำและกลุ่มเป้าหมายภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมยืนยันผล"

4 | ทำให้เป็นการเรียนรู้

5 ทำหลายรอบ (และติดตามหลังสะท้อนผล)

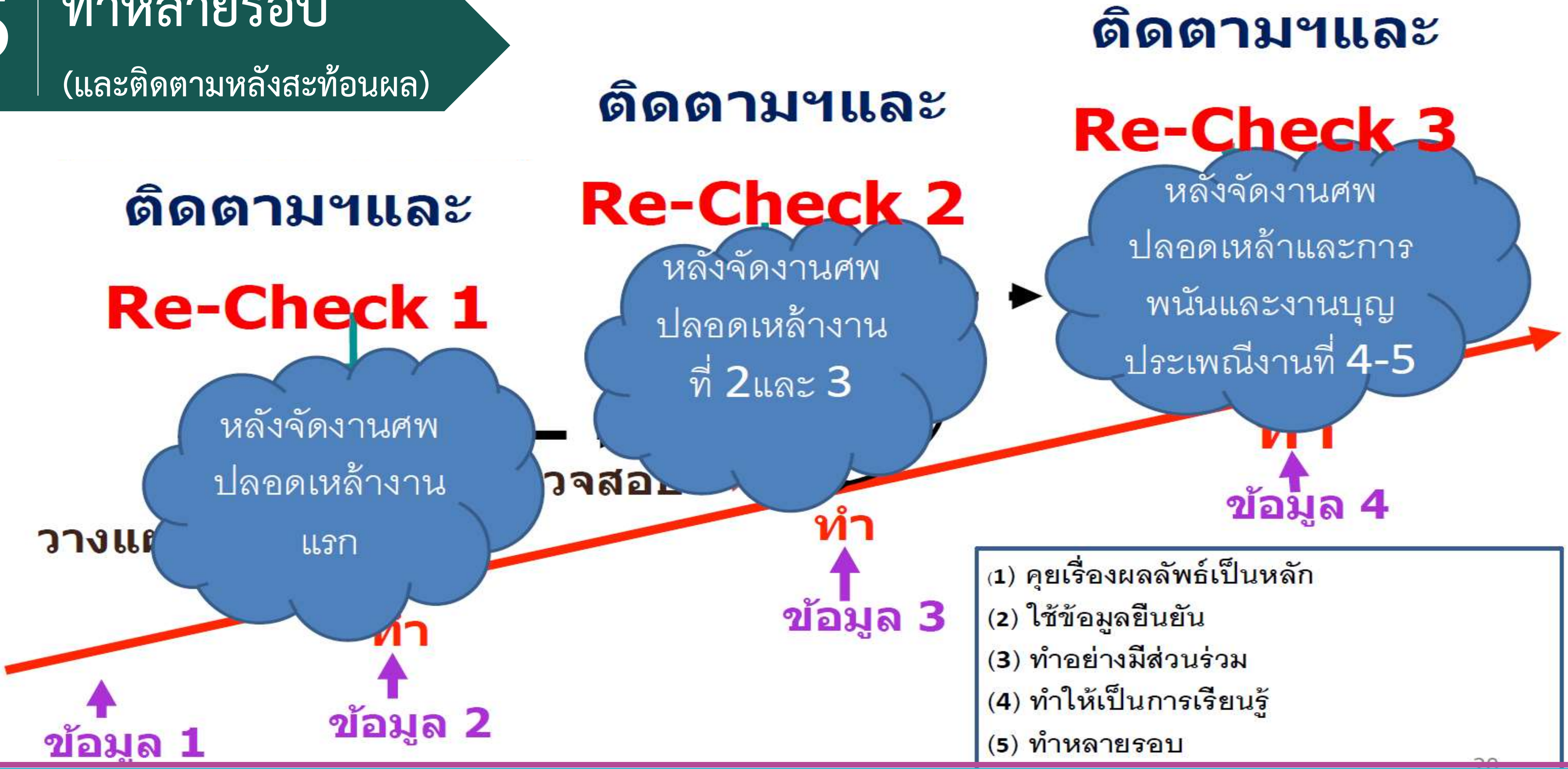

"การสะท้อนผลลัพธ์ ควรจัดประชุมเพื่อคืนเข้ามูลผลลัพธ์เป็นระยะๆ ระหว่างดำเนินโครงการ ซึ่งผลลัพธ์ที่นำมาสะท้อนในบางครั้งอาจนำผลลัพธ์เดิมที่เคยสะท้อนไปแล้วมาสะท้อนอีกครั้งในรอบต่อไปได้ หากผลลัพธ์ดังกล่าวมีพัฒนาที่ดีขึ้นจากเดิม หรือผลลัพธ์นั้นจำเป็นต้องมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง"

สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

กรมควบคุมโรค

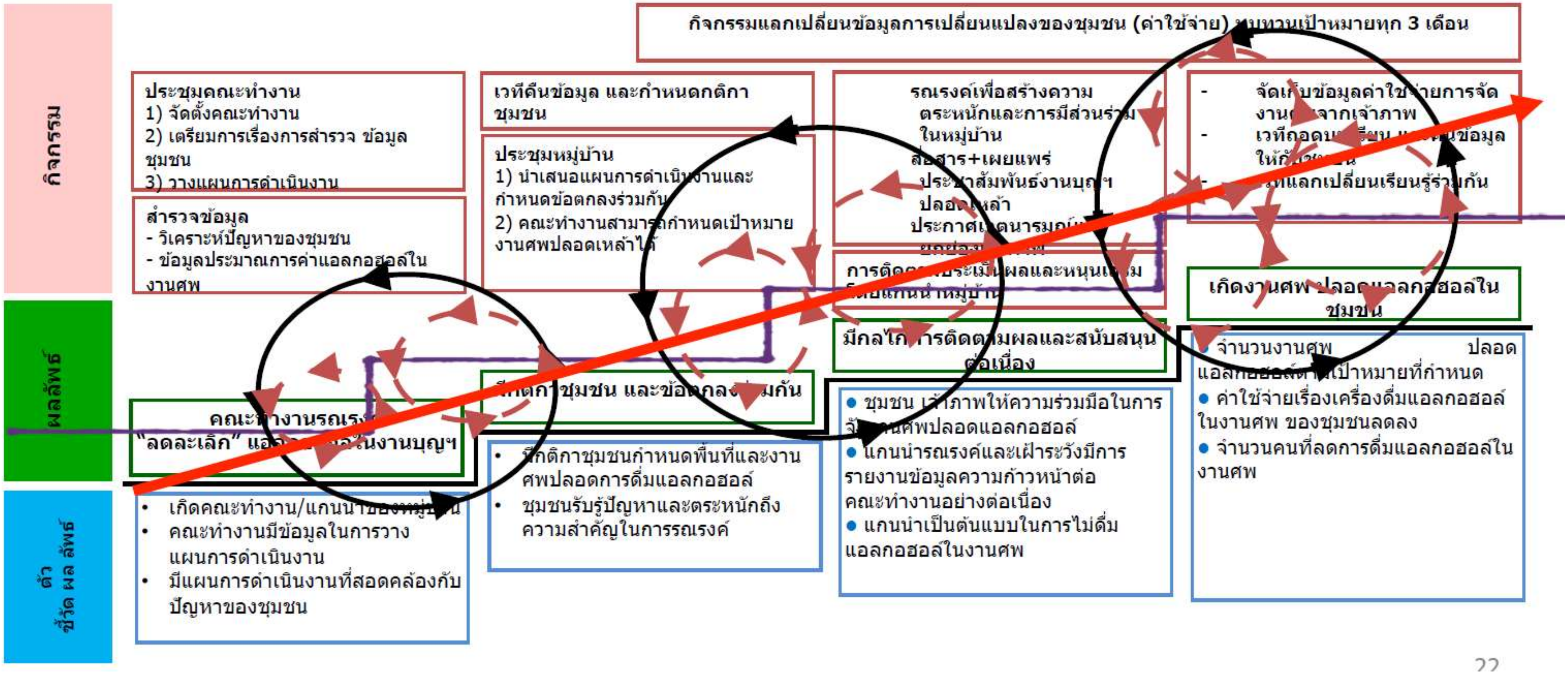

ตัวอย่าง : โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง ปีที่ 1

ลำดับการเกิดผลลัพธ์

- เกิดสภาผู้นำชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนงานได้

- สภาผู้นำมีความสามารถขับเคลื่อนงานตามแผนได้
- ต้นแบบปลูกผักมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกผักปลอดสาร
- เกิดกลุ่มทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพสำหรับปลูกผักปลอดสาร

- สภาผู้นำสามารถติดตามเสริมพลังกลุ่มเป้าหมายได้อย่างต่อเนื่อง
- ครัวเรือนต้นแบบปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกผักปลอดสาร/ปลอดภัย(เพื่อขาย)

- สภาผู้นำเข้มแข็งชุมชนเข้มแข็ง
- เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจากการลดสารเคมีในการปลูกผัก

ตัวอย่าง : โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง ปีที่ 1

การออกแบบวงสะท้อน

สังเคราะห์ข้อมูลและสะท้อนผลลัพธ์อะไรและเมื่อไร

ผลลัพธ์ที่สะท้อน (ครั้งที่ 1)

เกิดสภาผู้นำชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนงานได้

↑ ข้อมูลและผู้เข้าร่วม

ผลลัพธ์ที่สะท้อน (ครั้งที่ 2)

- สภาผู้นำมีความสามารถขับเคลื่อนงานตามแผนได้
- ต้นแบบปลูกผักมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกผักปลอดสาร
- เกิดกลุ่มทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพสำหรับปลูกผักปลอดสาร

↑ ข้อมูล 2 และผู้เข้าร่วม

ผลลัพธ์ที่สะท้อน (ครั้งที่ 3)

- สภาผู้นำสามารถติดตามเสริมพลังเป้าหมายได้อย่างต่อเนื่อง
- ต้นแบบปลูกผักมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกผักปลอดสาร
- เกิดกลุ่มทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพสำหรับปลูกผักปลอดสาร
- ครัวเรือนต้นแบบปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกผักปลอดสาร/ปลอดภัย (เพื่อขาย)

↑ ข้อมูล 3 และผู้เข้าร่วม

ผลลัพธ์ที่สะท้อน (ครั้งที่ 4)

- สภาผู้นำเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง
- ต้นแบบปลูกผักมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกผักปลอดสาร
- เกิดกลุ่มทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพสำหรับปลูกผักปลอดสาร
- เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจากกลดสารเคมีมรการปลูกผัก

↑ ข้อมูล 4 และผู้เข้าร่วม

ตัวอย่าง : โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง ปีที่ 1

ตัวอย่าง : โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง ปีที่ 1

1. ลำดับกิจกรรมผลลัพธ์

- การประชุมหมู่บ้านชี้แจงความสำคัญของการมีสภาฯและคัดเลือกสภาฯ
- การประชุมกำหนดโครงสร้างและข้อตกลงของสภา
- เวทีพัฒนาทักษะการจัดการและการสร้างการมีส่วนร่วม
- เวทีสรุปบทเรียนการศึกษาดูงาน
- การประชุมสภาเตรียมความพร้อมวางแผนการทำงาน
- ประชาสัมพันธ์และรณรงค์

- การประชุมสภาผู้นำเตรียมความพร้อมอบรม
- อบรมการปลูกผักปลอดสาร/การทำปุ๋ยอินทรีย์
- การรวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก
- การศึกษาดูงานเกษตรอินทรีย์ ทต.เมืองแก จ.สุรินทร์ และเวทีสรุปบทเรียนการดูงาน
- ประชาสัมพันธ์และรณรงค์
- เวทีสภาฯ ติดตามการทำงาน

- การติดตาม เก็บข้อมูล ประเมินผล
- เวทีสภาฯติดตามการทำงาน
- เวทีถอดบทเรียนการทำงาน

- การประชุมสภาฯสรุปผล/ประเมินผล/สะท้อนผลการทำงาน
- เวทีแลกเปลี่ยนถอดบทเรียนการทำงานสภา
- การประชุมสภาเพื่อวางแผนการทำงานขยายผล

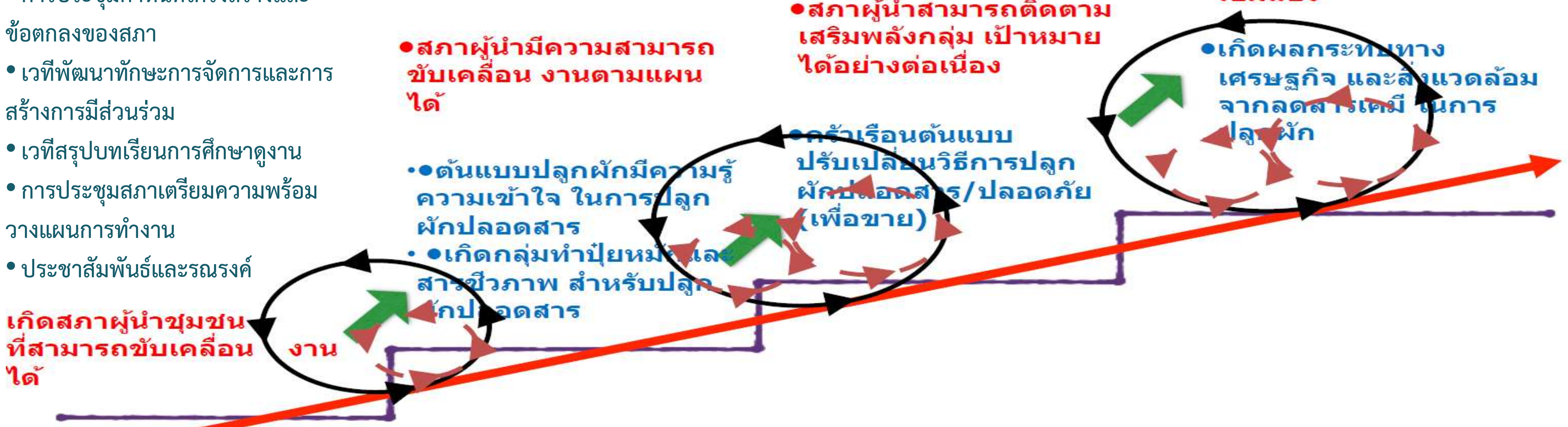

ขั้นตอนการสะท้อนผลลัพธ์

2. ระบุกิจกรรมตามลำดับของการดำเนินงานโดยคำนึงถึงกิจกรรมที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ในระดับต่างๆ ตามที่ได้คลี่ผลลัพธ์ไว้ในขั้นแรก

ตัวอย่าง : โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง ปีที่ 1

การระบุกิจกรรม

1. การประชุมหมู่บ้านชี้แจงความสำคัญของการมีสภาฯ และคัดเลือกสภาฯ
2. การประชุมกำหนดโครงสร้างและข้อตกลงของสภา
3. เวทีพัฒนาทักษะการจัดการและข้อตกลงของสภา
4. เวทีสรุปบทเรียนการศึกษาดูงาน
5. การประชุมสภาเตรียมความพร้อมวางแผนการทำงาน
6. ประชาสัมพันธ์และรณรงค์
7. การประชุมสภาผู้นำเตรียมความพร้อมอบรม
8. อบรมการปลูกผักปลอดสาร/การทำปุ๋ยอินทรีย์
9. การรวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก
10. การศึกษาดูงานเกษตรอินทรีย์ ทต.เมืองแก จ.สุรินทร์ และเวทีสรุปบทเรียนการศึกษาดูงาน
11. ประชาสัมพันธ์และรณรงค์
12. เวทีสภาฯ ติดตามการทำงาน
13. การติดตาม เก็บข้อมูล ประเมินผล
14. เวทีสภาฯ ติดตามการทำงาน
15. เวทีถอดบทเรียนการทำงาน
16. การประชุมสภาฯสรุปผล/ประเมินผล/สะท้อนผลการทำงาน
17. เวทีแลกเปลี่ยนถอดบทเรียนการทำงานสภา
18. การประชุมสภาเพื่อวางแผนการทำงานขยายผล

ตัวอย่าง : โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสำโรง ปีที่ 1

ลำดับการเกิดผลลัพธ์

- การประชุมหมู่บ้านชี้แจงความสำคัญของการมีสภาฯและการคัดเลือกสภาฯ
- การประชุมกำหนดโครงสร้างและข้อตกลงสภาฯ
- เวทีพัฒนาทักษาการจัดการและการสร้างการมีส่วนร่วม
- เวทีสรุปบทเรียนการศึกษาดูงาน
- การประชุมสภาฯ เตรียมความพร้อมวางแผนการทำงาน
- ประชาสัมพันธ์และรณรงค์
- เกิดสภาผู้นำชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนงานได้

- การประชุมสภาผู้นำเตรียมความพร้อมอบรม
- อบรมการปลูกผักปลอดสาร/การทำปุ๋ยอินทรีย์
- การรวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก
- การศึกษาดูงานเกษตรอินทรีย์ ทต.เมืองแก จ.สุรินทร์ และเวทีสรุปบทเรียนการศึกษาดูงาน
- ประชาสัมพันธ์และรณรงค์
- เวทีสภาฯติดตามการทำงาน
- สภาผู้นำมีความสามารถขับเคลื่อนงานตามแผนได้
- ต้นแบบปลูกผักมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกผักปลอดสาร
- เกิดกลุ่มทำปุ๋ยหมักและสารชีวภาพสำหรับปลูกผักปลอดสาร

- การติดตามประเมินผล เก็บข้อมูลประเมินผล
- เวทีสภาฯ ติดตามการทำงาน
- เวทีถอดบทเรียนการทำงาน
- สภาผู้นำสามารถติดตามเสริมพลังกลุ่มเป้าหมายได้อย่างต่อเนื่อง
- ครัวเรือนต้นแบบปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกผักปลอดสาร/ปลอดภัย (เพื่อขาย)

- การประชุมสภาฯ สรุปผล/ประเมินผล/สะท้อนผลการทำงาน
- เวทีแลกเปลี่ยนถอดบทเรียนการทำงานสภาฯ
- การประชุมสภาฯเพื่อวางแผนการทำงานขยายผล
- สภาผู้นำเข้มแข็งชุมชนเข้มแข็ง
- เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจากการลดสารเคมีในการปลูกผัก

ขั้นตอนการสะท้อนผลลัพธ์

3. กำหนดผู้มีส่วนร่วมในวงสะท้อนแต่ละครั้ง

พี่เลี้ยงเกษตรอำเภอ

อาจารย์ ม.เทคโน

สภาผู้นำชุมชน เกษตรกรต้นแบบ เกษตรกรที่สนใจ

ขั้นตอนการสะท้อนผลลัพธ์

4. เตรียมข้อมูลผลลัพธ์ที่จะแสดง

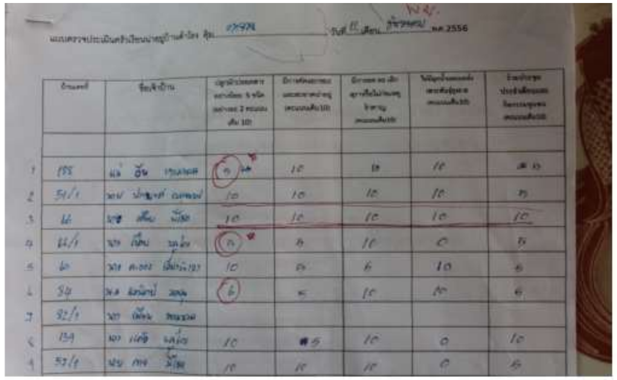

ขั้นตอนการสะท้อนผลลัพธ์

4. เตรียมข้อมูลผลลัพธ์ที่จะแสดง

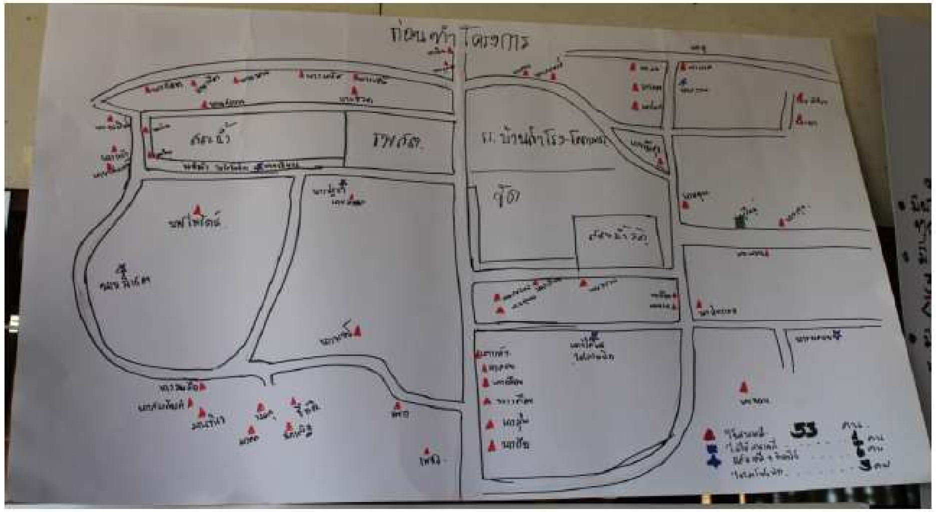

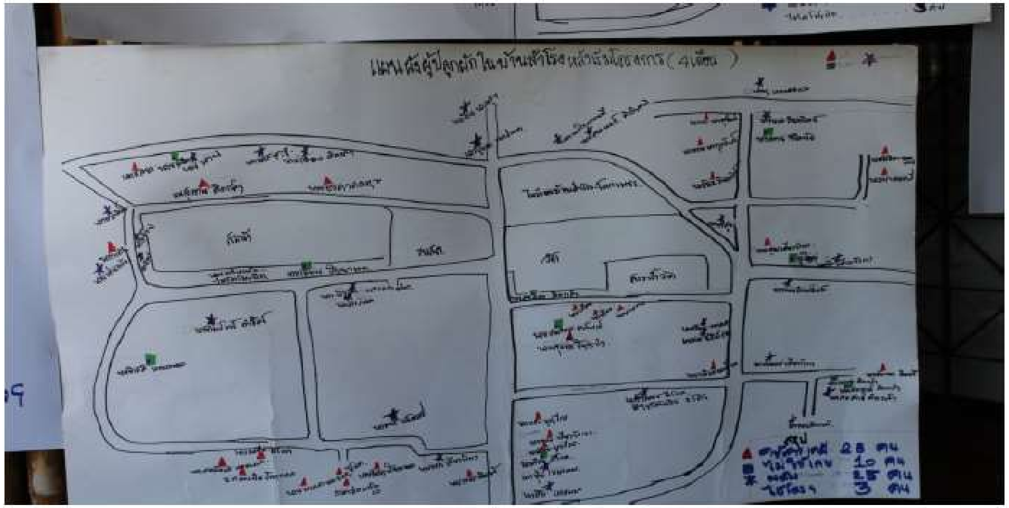

5. นำผลการสะท้อนจากผู้เกี่ยวข้องมาปรับแนวทางการดำเนินงานฝนระยะต่อไป

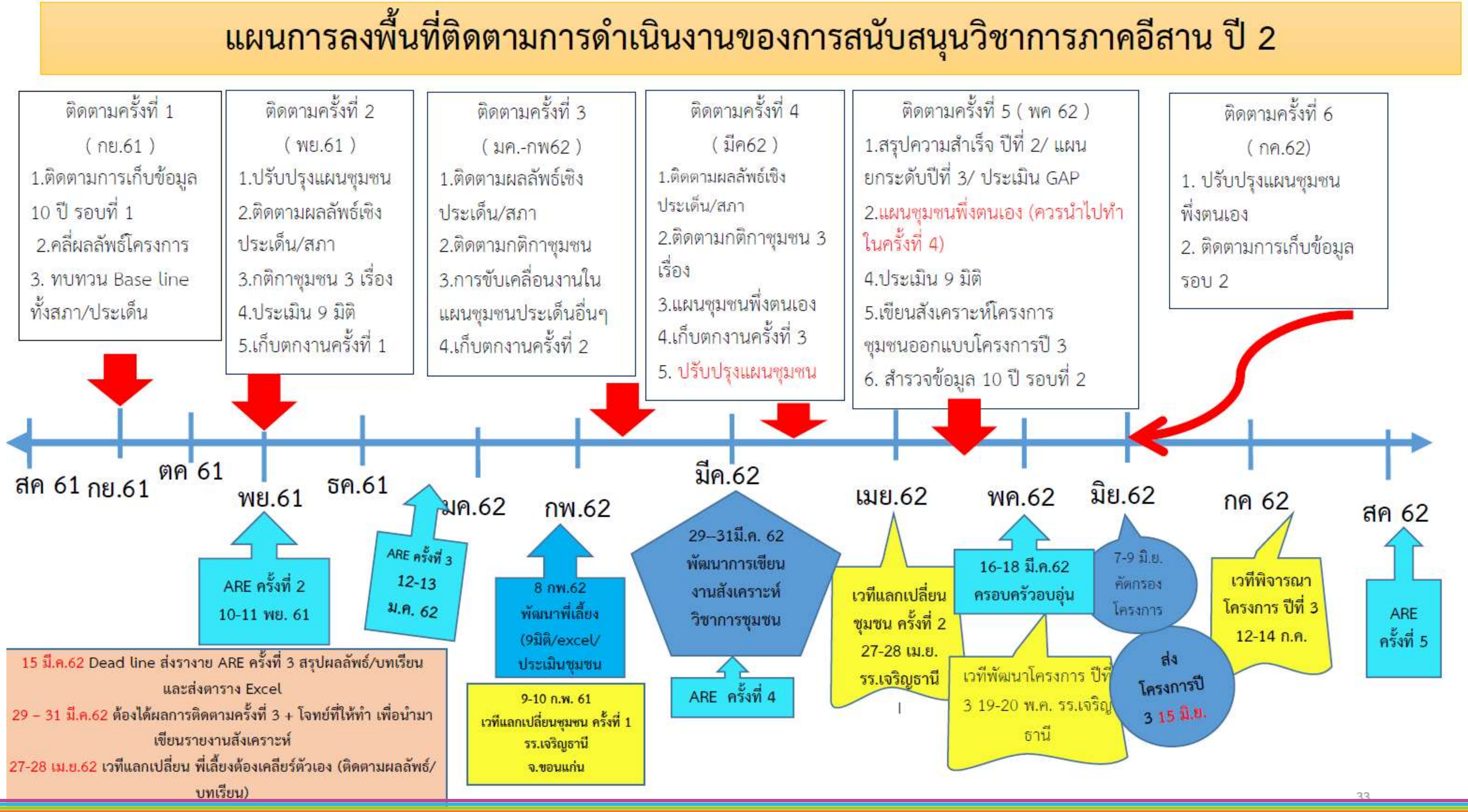
แผนการลงพื้นที่ติดตามการดำเนินงานของการสนับสนุนวิชาการภาคอีสาน ปี 2
ติดตามครั้งที่ 1 (กย.61) 1.ติดตามการเก็บข้อมูล 10 ปี รอบที่ 1 2.คลี่ผลลัพธ์โครงการ 3. ทบทวน Base line ทั้งสภา/ประเด็น
ติดตามครั้งที่ 2 (พย.61) 1.ปรับปรุงแผนชุมชน 2.ติดตามผลลัพธ์เชิงประเด็น/สภา 3.กติกาชุมชน 3 เรื่อง 4.ประเมิน 9 มิติ 5.เก็บตกงานครั้งที่ 1
ติดตามครั้งที่ 3 (มค.-กพ62) 1.ติดตามผลลัพธ์เชิงประเด็น/สภา 2.ติดตามกติกาชุมชน 3.การขับเคลื่อนงานในแผนชุมชนประเด็นอื่นๆ 4.เก็บตกงานครั้งที่ 2
ติดตามครั้งที่ 4 (มีค62) 1.ติดตามผลลัพธ์เชิงประเด็น/สภา 2.ติดตามกติกาชุมชน 3 เรื่อง 3.แผนชุมชนพึ่งตนเอง 4.เก็บตกงานครั้งที่ 3 5. ปรับปรุงแผนชุมชน
ติดตามครั้งที่ 5 (พค 62) 1.สรุปความสำเร็จ ปีที่ 2/ แผนยกระดับปีที่ 3/ ประเมิน GAP 2.แผนชุมชนพึ่งตนเอง (ควรนำไปทำในครั้งที่ 4) 4.ประเมิน 9 มิติ 5.เขียนสังเคราะห์โครงการชุมชนออกแบบโครงการปี 3 6. สำรวจข้อมูล 10 ปี รอบที่ 2
ติดตามครั้งที่ 6 (กค.62) 1. ปรับปรุงแผนชุมชนพึ่งตนเอง 2. ติดตามการเก็บข้อมูล รอบ 2
สค 61 กย.61 ตค 61 พย.61 ธค.61 มค.62 กพ.62 มีค.62 เมย.62 พค.62 มิย.62 กค 62 สค 62
ARE ครั้งที่ 2 10-11 พย. 61
ARE ครั้งที่ 3 12-13 ม.ค. 62
8 กพ.62 พัฒนาพี่เลี้ยง (9มิติ/excel/ประเมินชุมชน
29–31มี.ค. 62 พัฒนาการเขียนงานสังเคราะห์วิชาการชุมชน
ARE ครั้งที่ 4
เวทีแลกเปลี่ยนชุมชน ครั้งที่ 2 27-28 เม.ย. รร.เจริญธานี
16-18 มี.ค.62 ครอบครัวอบอุ่น
7-9 มิ.ย. คัดกรองโครงการ
เวทีพัฒนาโครงการ ปีที่ 3 19-20 พ.ค. รร.เจริญธานี
ส่งโครงการปี 3 15 มิ.ย.
เวทีพิจารณาโครงการ ปีที่ 3 12-14 ก.ค.
ARE ครั้งที่ 5
9-10 ก.พ. 61 เวทีแลกเปลี่ยนชุมชน ครั้งที่ 1 รร.เจริญธานี จ.ขอนแก่น
15 มี.ค.62 Dead line ส่งรางาน ARE ครั้งที่ 3 สรุปผลลัพธ์/บทเรียน และส่งตาราง Excel
29 – 31 มี.ค.62 ต้องได้ผลการติดตามครั้งที่ 3 + โจทย์ที่ให้ทำ เพื่อนำมาเขียนรายงานสังเคราะห์
27-28 เม.ย.62 เวทีแลกเปลี่ยน พี่เลี้ยงต้องเคลียร์ตัวเอง (ติดตามผลลัพธ์/บทเรียน)

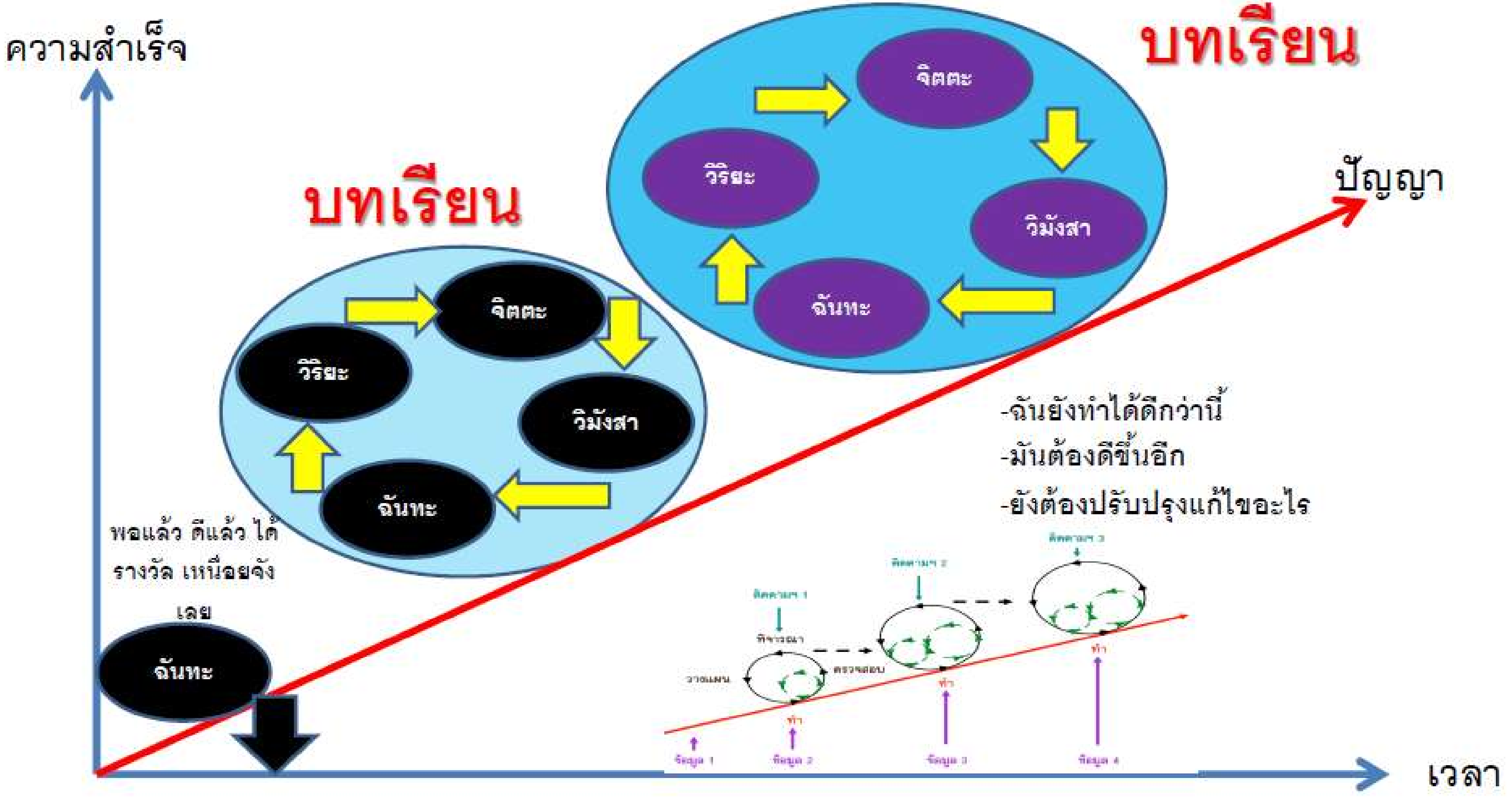
ความสำเร็จ
บทเรียน
จิตตะ
วิมังสา
ฉันทะ
วิริยะ
บทเรียน
จิตตะ
วิริยะ
วิมังสา
ฉันทะ
ปัญญา
-ฉันยังทำได้ดีกว่านี้
-มันต้องดีขึ้นอีก
-ยังต้องปรับปรุงแก้ไขอะไร
พอแล้ว ดีแล้ว ได้รางวัล เหนื่อยจังเลย
ฉันทะ
เวลา

ฝึกปฏิบัติ

ให้แต่ละกลุ่มวางแผนการสะท้อนผลจากโครงการตัวอย่าง

เก็บข้อมูลเพื่อใด กิจกรรมช่วงใด

กิจกรรม	กิจกรรม	กิจกรรม	กิจกรรม
....	....	....	....

สังเคราะห์ข้อมูลและสะท้อนผลลัพธ์อะไร และเมื่อไร

ผลที่จะสะท้อน	ผลที่จะสะท้อน	ผลที่จะสะท้อน
1............................	1............................	1............................
2.............................	2.............................	2.............................
3.............................	3.............................	3.............................

ใครมีส่วนร่วมในวงสะท้อน

ผู้มีส่วนร่วมในวงสะท้อน	ผู้มีส่วนร่วมในวงสะท้อน	ผู้มีส่วนร่วมในวงสะท้อน
1............................	1............................	1............................
2.............................	2.............................	2.............................

นำเสนอผลการฝึกปฏิบัติ และร่วมแลกเปลี่ยน

แนวคิดการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา Action Research Evaluation (ARE)

ที่มา : อาจารย์สุรพล เหลี่ยมสูงเนิน
นักวิชาการอิสระ

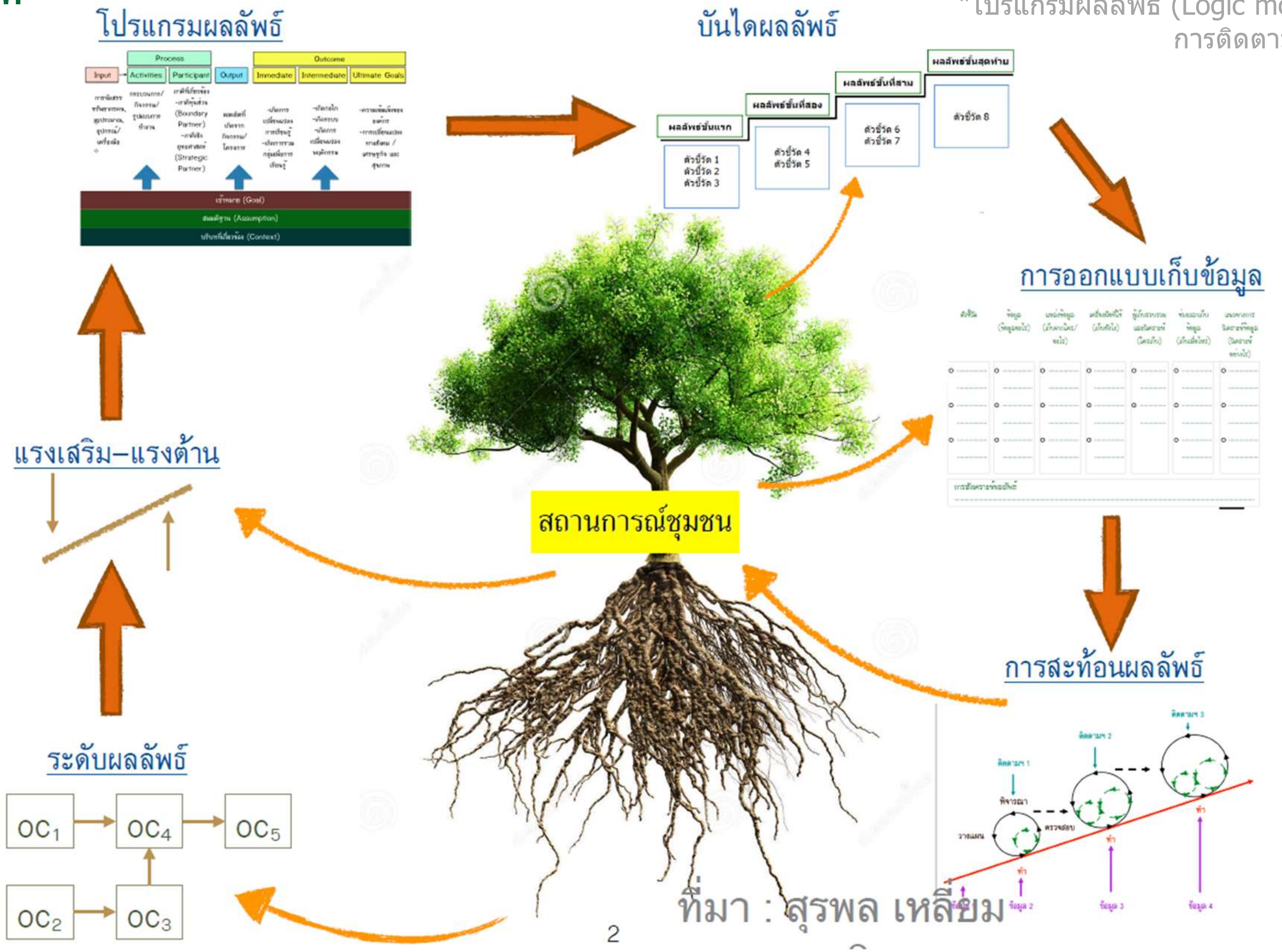
โปรแกรมผลลัพธ์
Process
Outcome
Input
Activities
Participant
Output
Immediate
Intermediate
Ultimate Goals
บันไดผลลัพธ์
ผลลัพธ์ขั้นแรก
ผลลัพธ์ขั้นที่สอง
ผลลัพธ์ขั้นที่สาม
ผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย
ตัวชี้วัด 1
ตัวชี้วัด 2
ตัวชี้วัด 3
ตัวชี้วัด 4
ตัวชี้วัด 5
ตัวชี้วัด 6
ตัวชี้วัด 7
ตัวชี้วัด 8
การออกแบบเก็บข้อมูล
แรงเสริม–แรงต้าน
สถานการณ์ชุมชน
การสะท้อนผลลัพธ์
ระดับผลลัพธ์
OC1
OC4
OC5
OC2
OC3
2
ที่มา : สุรพล เหลี่ยม

การประเมินผลลัพธ์เพื่อการเรียนรู้ และพัฒนา

	ประเมินเพื่อการเรียนรู้	CONVENTIONAL
1. จุดประสงค์หลัก	เพื่อผู้ทำโครงการ	เพื่อผู้ให้ทุน
2. วัตถุประสงค์	เพื่อการเรียนรู้ (ปรับปรุงการทำงานเก็บไว้ใช้ คนอื่นใช้)	เพื่อตัดสินโครงการและผู้ทำโครงการ
3. ผู้ประเมิน	ผู้ทำโครงการ + พี่เลี้ยง	บุคคลภายนอก
4. ลักษณะเฉพาะ	ทำหลายรอบทำแบบมีส่วนร่วม	

การประเมินผล = การพัฒนา

(การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา)

เรียนรู้ ?

พัฒนา ?

วงจรการจัดการเชิงผลลัพธ์

แนวทางการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้

1 คุยเรื่องผลลัพธ์เป็นหลัก

2 ทำให้เป็นการเรียนรู้

3 ทำหลายครั้ง

4 ทำให้น่าเชื่อถือ (ใช้ข้อมูล หลายเครื่องมือ)

5 ทำอย่างมีส่วนร่วม

ระดับโครงการ

วงจรการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา

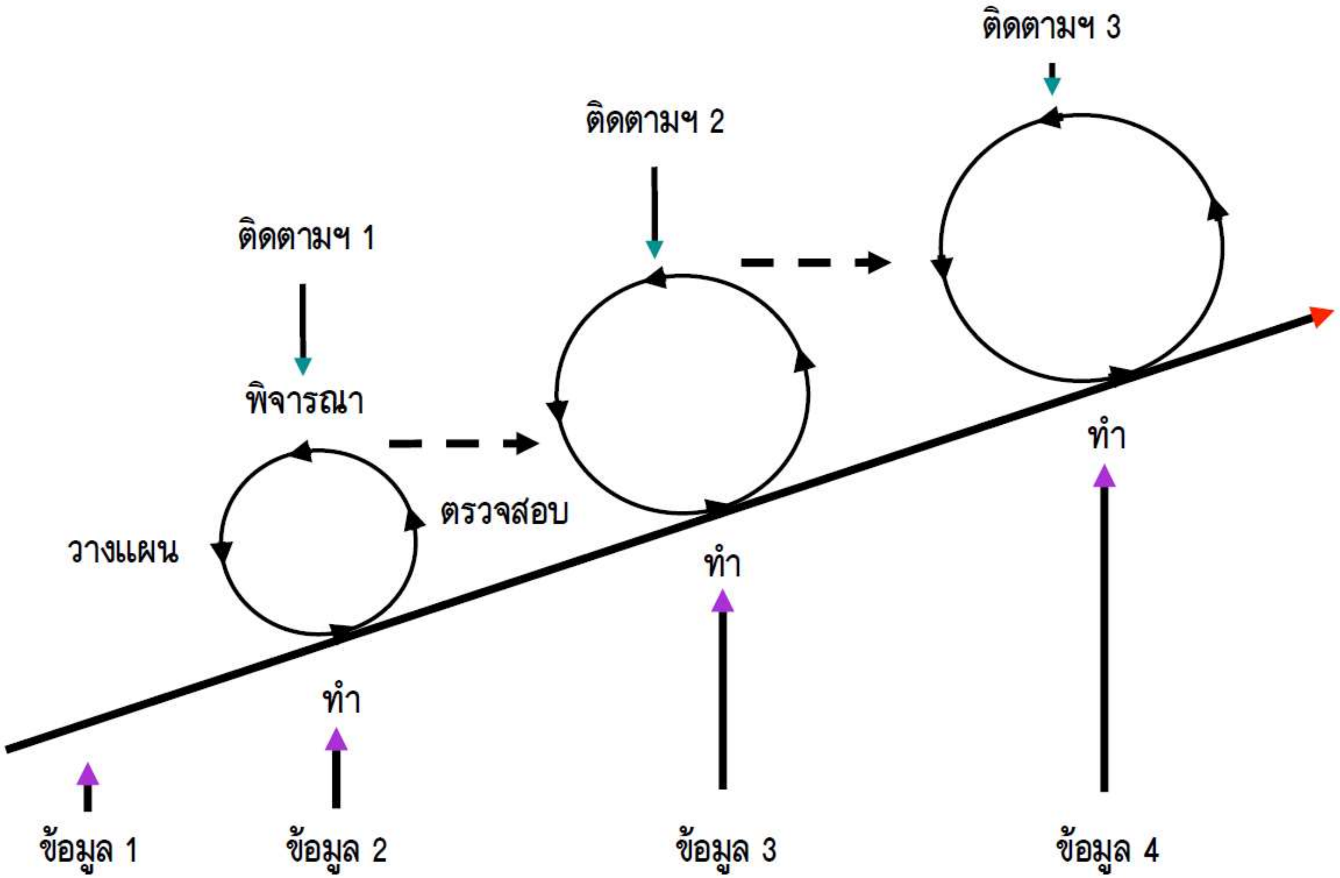

ระดับชุดโครงการแผนงาน

วงจรการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา

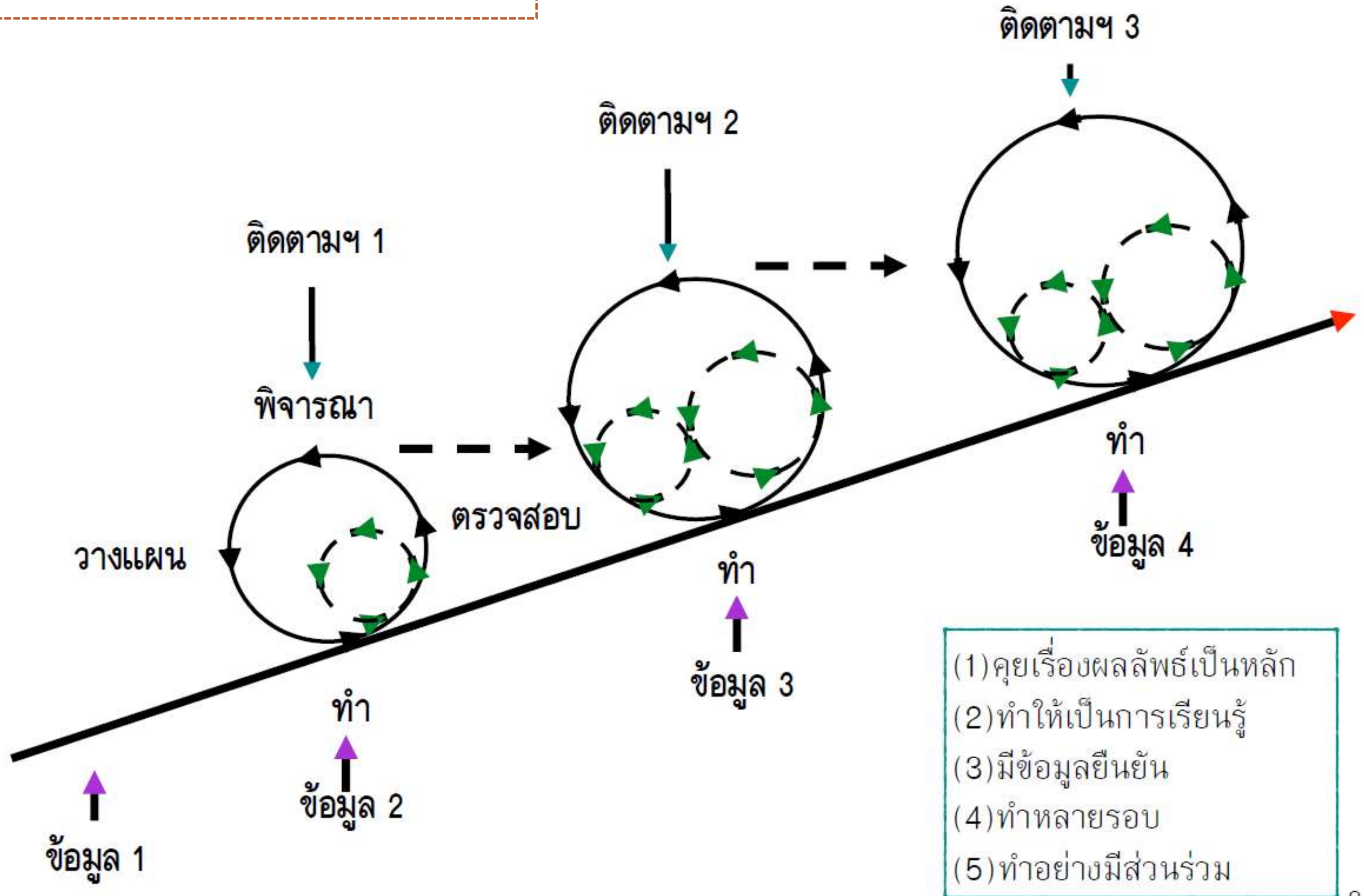

(1)คุยเรื่องผลลัพธ์เป็นหลัก
(2)ทำให้เป็นการเรียนรู้
(3)มีข้อมูลยืนยัน
(4)ทำหลายรอบ
(5)ทำอย่างมีส่วนร่วม

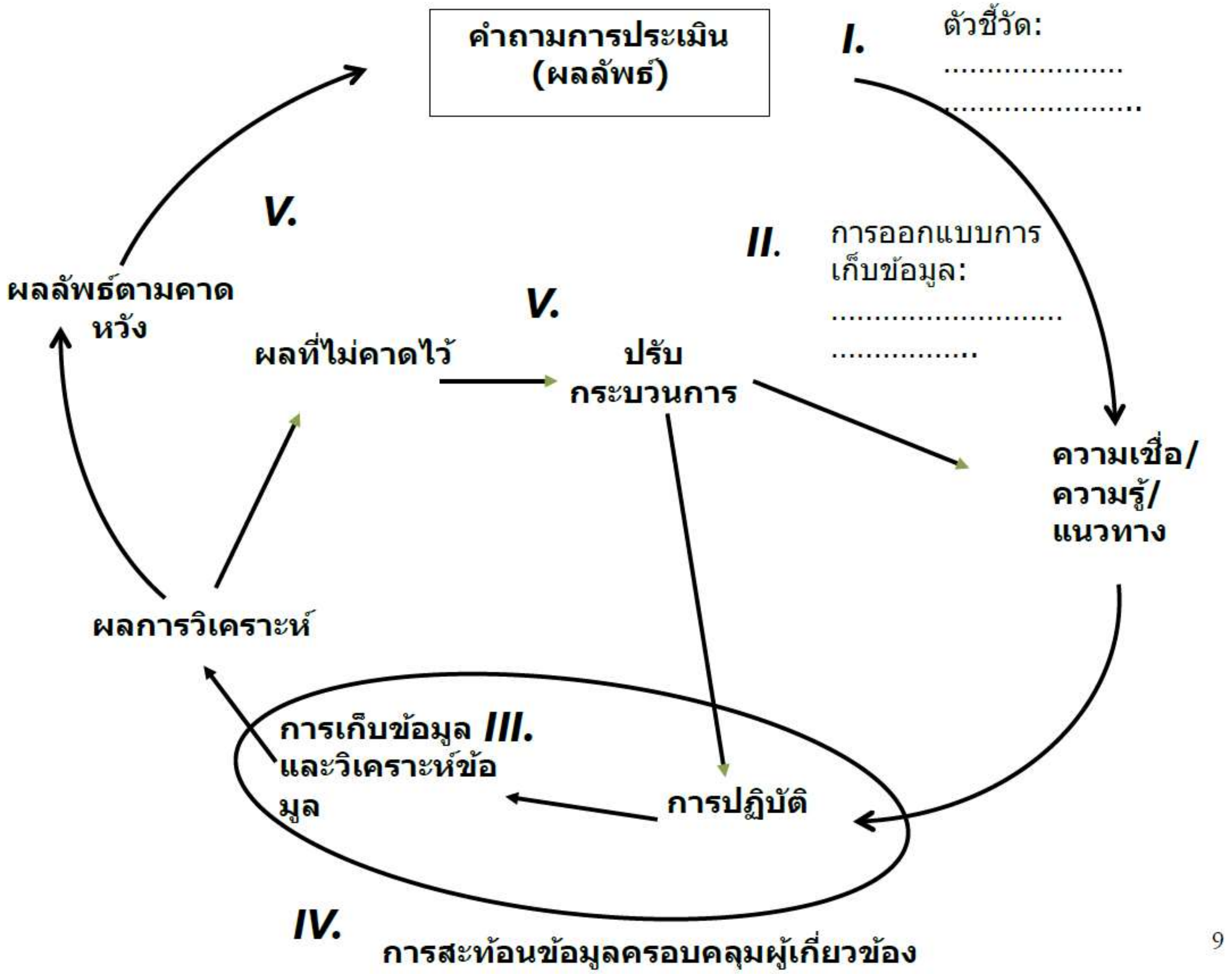
คำถามการประเมิน
(ผลลัพธ์)
I.
ตัวชี้วัด:
....
....
V.
II.
การออกแบบการ
เก็บข้อมูล:
....
....
ผลลัพธ์ตามคาด
หวัง
V.
ผลที่ไม่คาดไว้
ปรับ
กระบวนการ
ความเชื่อ/
ความรู้/
แนวทาง
ผลการวิเคราะห์
การเก็บข้อมูล III.
และวิเคราะห์ข้อ
มูล
การปฏิบัติ
IV.
การสะท้อนข้อมูลครอบคลุมผู้เกี่ยวข้อง
9

ARE เปรียบเสมือนเครื่องกรองน้ำ

ARE โครงการย่อย

ARE แผนงาน

ARE แผน

สำนักสนับสนุนงบประมาณทุกวงของ ARE

10

สถานการณ์ข้อมูลความสำเร็จโครงการ

- ครัวเรือนมีการคัดแยกขยะ จนทำให้ขยะในชุมชนที่มี 150 ครัวเรือนลดลง 300,000 Kg/เดือน
- รายงานชุมชนสามารถลดปริมาณขยะลงได้ 300 Kg/เดือน รายงานหน่วยจัดการชุมชนสามารถลดขยะลงได้ 36,000 Kg/ ปี (โครงการนี้เริ่มมีการคัดแยกขยะในเดือนที่ 4 ของโครงการ)
- ก่อนเริ่มทำโครงการชุมชนมีจุดเสี่ยง 20 จุด หลังสิ้นสุดโครงการชุมชนสามารถจัดการจุดเสี่ยงในชุมชนได้ 1 จุด
- ชุมชนมีกติกาชุมชนในการจัดการการบริโภคผักในครัวเรือน 7 ข้อ (ไม่บอกว่าคืออะไรข้อไหนเป็นเงื่อนไขสำคัญ)
- ครัวเรือนในชุมชนร้อยละ 80 ปลูกผักในครัวเรือน 5 ชนิด (ไม่มีข้อมูลทุนเดิมรายงาน)

สภาวะเครื่องกรองน้ำไส้กรองชำรุด

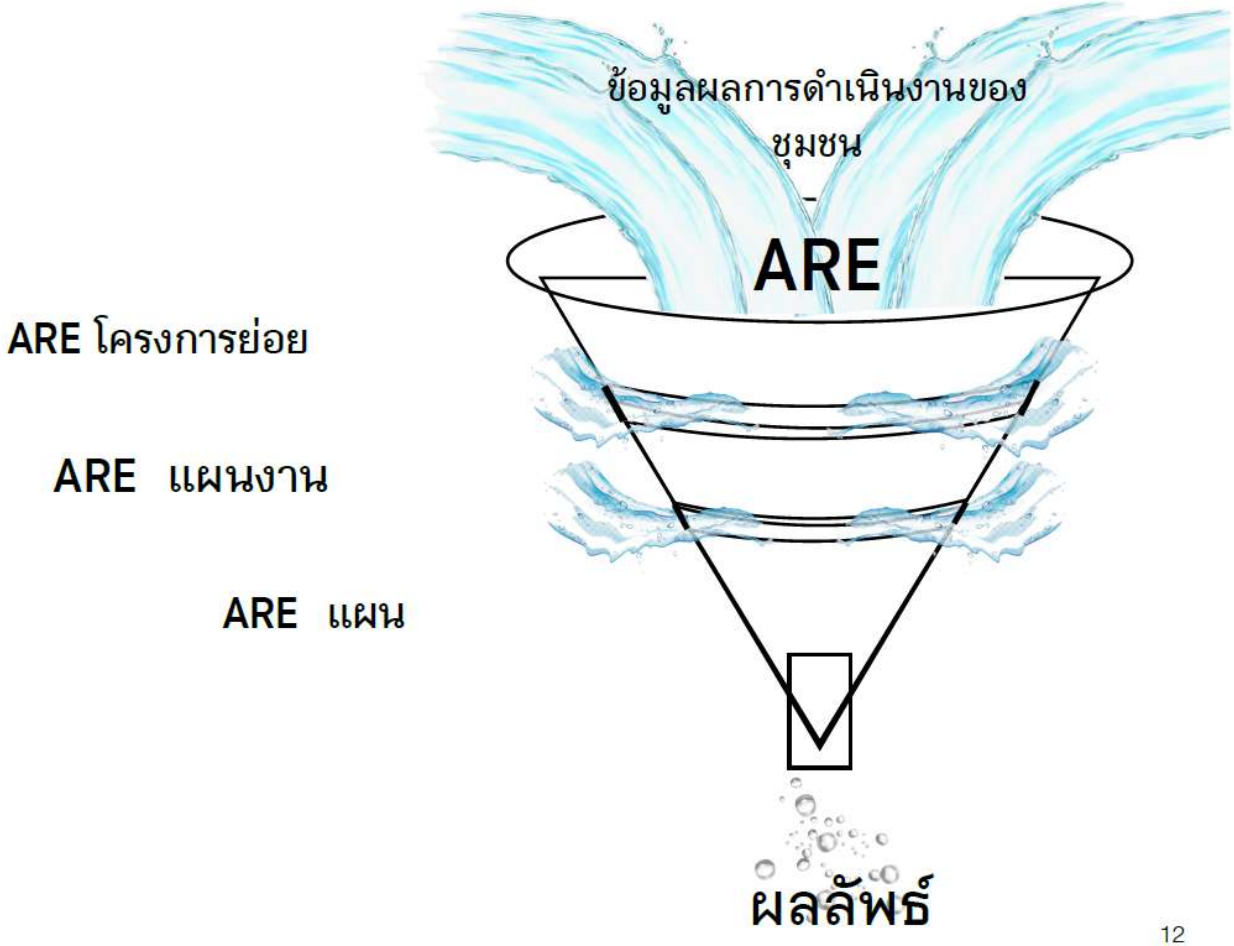

12

<u>ตัวอย่าง รร.ปลอดบุหรี่</u>

<u>(ปรับปรุงจากเอกสารของ รศ.นพ.อำนาจ ศรีรัตนบัลล์)</u>

บันไดผลลัพธ์โรงเรียนปลอดบุหรี่ A (ระดับโรงเรียน)

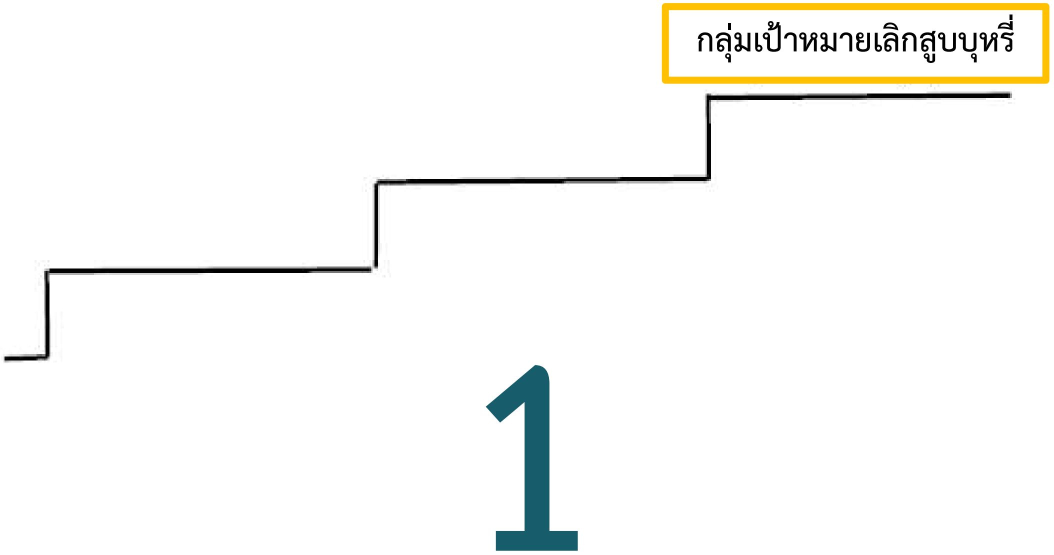

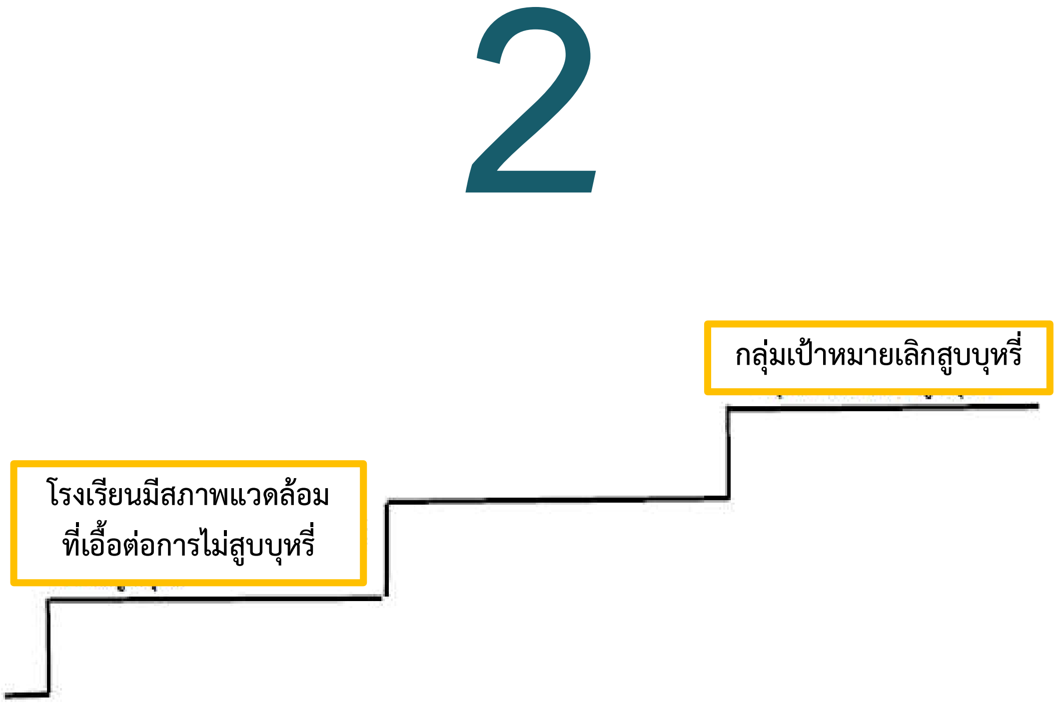

บันไดผลลัพธ์โรงเรียนปลอดบุหรี่ A (ระดับโรงเรียน)

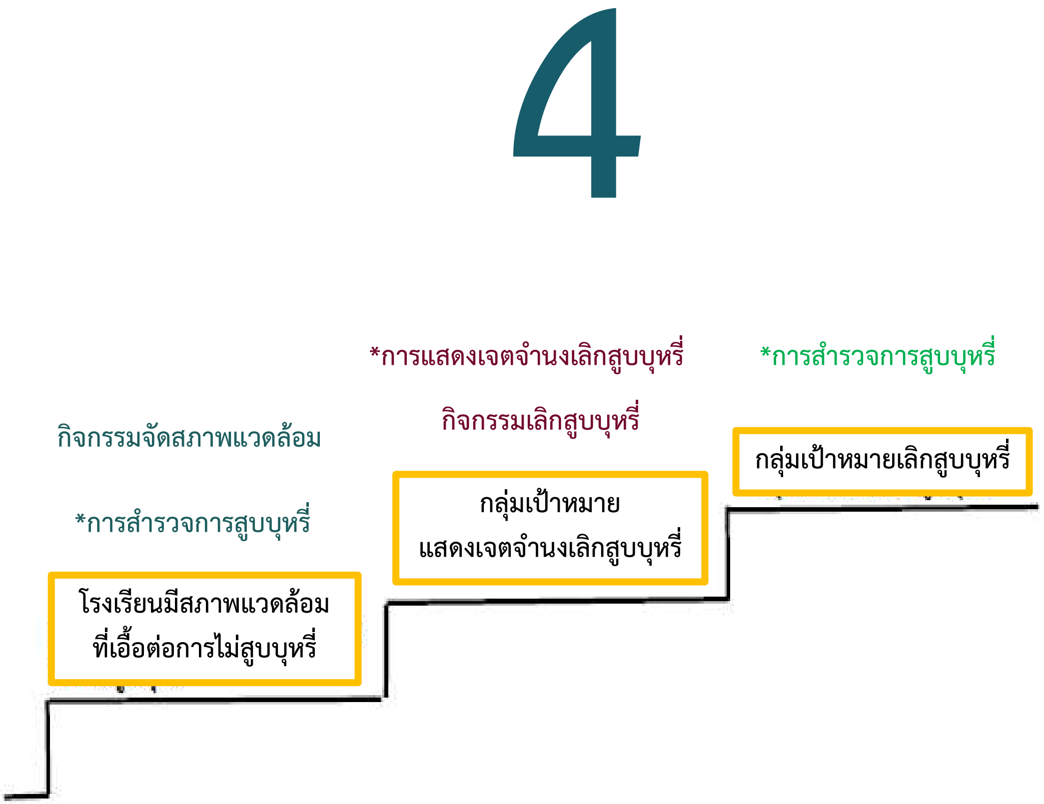

บันไดผลลัพธ์โรงเรียนปลอดบุหรี่ A (ระดับโรงเรียน)

5

กิจกรรมจัดสภาพแวดล้อม

*การสำรวจการสูบบุหรี่

โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการไม่สูบบุหรี่

รายการกิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้ว และจำนวนครู นักเรียน และบุคลากร ที่มีส่วนร่วมทำในแต่ละกิจกรรม

*การแสดงเจตจำนงเลิกสูบบุหรี่

กิจกรรมเลิกสูบบุหรี่

กลุ่มเป้าหมายแสดงเจตจำนงเลิกสูบบุหรี่

จำนวนครู นักเรียน และบุคลากรที่แสดงเจตจำนงเลิกบุหรี่

รายการกิจกรรมที่ยังดำเนินการอยู่ ที่เพิ่มขึ้น และที่เลิกไป พร้อมด้วยเหตุผล

*การสำรวจการสูบบุหรี่

กลุ่มเป้าหมายเลิกสูบบุหรี่

จำนวนครู นักเรียน และบุคลากรที่เลิกบุหรี่ได้นานกว่าสามเดือน

จำนวนครู นักเรียน และบุคลากรที่เลิกบุหรี่ได้นานกว่าหนึ่งเดือน

รายการกิจกรรมที่ยังดำเนินการอยู่ ที่เพิ่มขึ้น และที่เลิกไป พร้อมด้วยเหตุผล

ระดับโรงเรียน

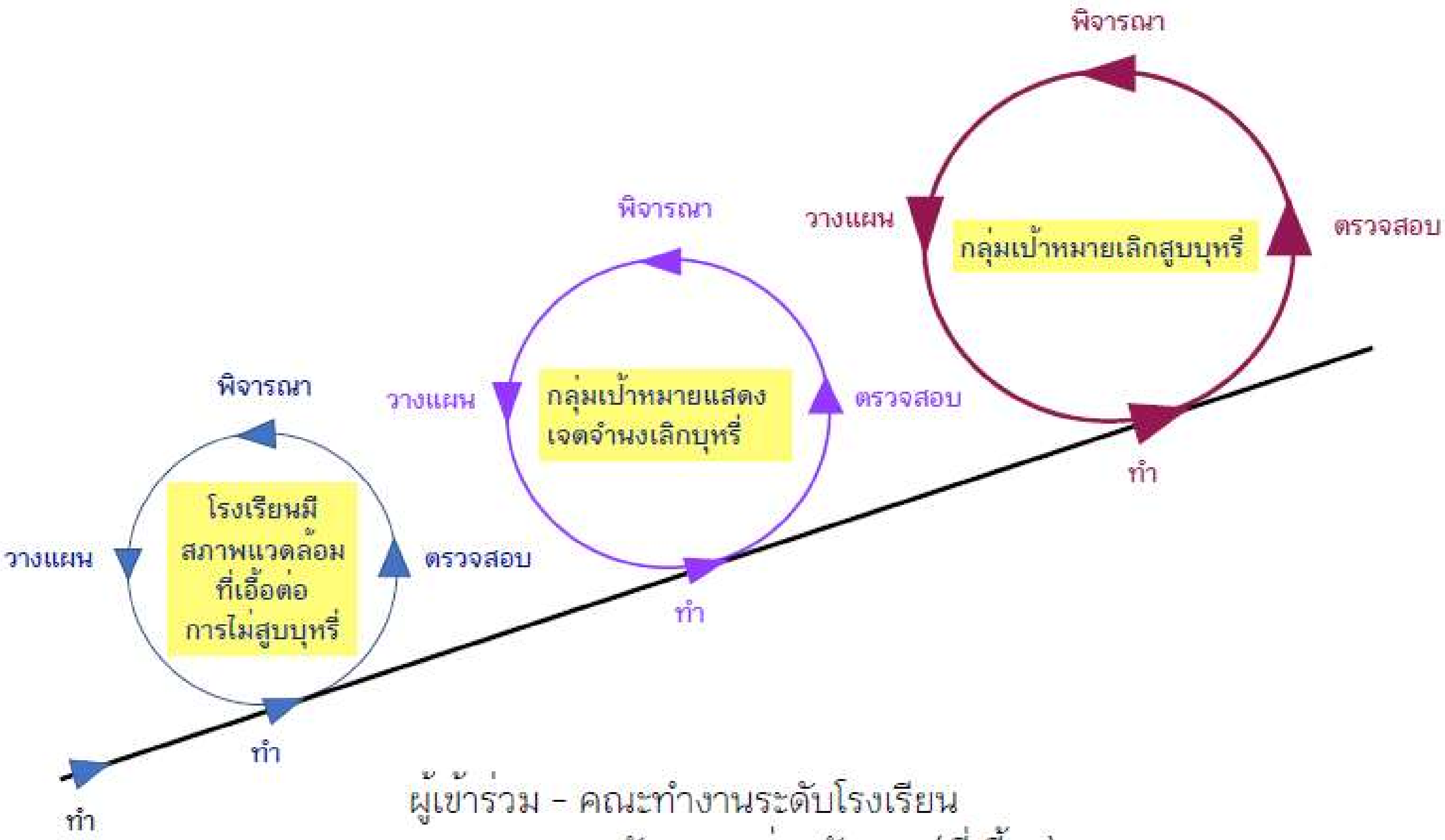

ผู้เข้าร่วม - คณะทำงานระดับโรงเรียน
- ตัวแทนหน่วยจัดการ (พี่เลี้ยง)

บันไดผลลัพธ์โรงเรียนปลอดบุหรี่ (ระดับแผนงาน)

กิจกรรมจัดสภาพแวดล้อม

*การสำรวจการสูบบุหรี่

โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการไม่สูบบุหรี่

รายการกิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้ว และจำนวนครู นักเรียน และบุคลากร ที่มีส่วนร่วมทำใน แต่ละกิจกรรม

ปฐมนิเทศน์

จำนวนโรงเรียนที่ดำเนินงานดังต่อไปนี้ (1) จัดได้ครบ 9 กิจกรรม (2) จัดได้ไม่น้อยกว่า 5 กิจกรรม (3) ผู้มีส่วนร่วมดำเนินงานมีทั้งครู นักเรียน และบุคลากร

**ARE

*การแสดงเจตจำนงเลิกสูบบุหรี่

กิจกรรมเลิกสูบบุหรี่

กลุ่มเป้าหมายแสดงเจตจำนงเลิกสูบบุหรี่

จำนวนครู นักเรียน และบุคลากร ที่แสดงเจตจำนงเลิกบุหรี่

รายการกิจกรรมที่ยังดำเนินการอยู่ ที่เพิ่มขึ้น และที่เลิกไป พร้อมด้วยเหตุผล

จำนวนโรงเรียนที่ดำเนินงานดังต่อไปนี้ (1) จัดได้ครบ 9 กิจกรรม (2) จัดได้ไม่น้อยกว่า 5 กิจกรรม (3) ผู้มีส่วนร่วมดำเนินงานมีทั้งครู นักเรียน และบุคลากร (4) มีการสำรวจการสูบบุหรี่ (5)มีกิจกรรมตอบสนองผู้แสดงเจตจำนงเลิกสูบบุหรี่

**ARE

*การสำรวจการสูบบุหรี่

กลุ่มเป้าหมายเลิกสูบบุหรี่

จำนวนครู นักเรียน และบุคลากร ที่เลิกบุหรี่ได้นานกว่าสามเดือน

จำนวนครู นักเรียน และบุคลากร ที่เลิกบุหรี่ได้นานกว่าหนึ่งเดือน

รายการกิจกรรมที่ยังดำเนินการอยู่ ที่เพิ่มขึ้น และที่เลิกไป พร้อมด้วยเหตุผล

**ARE

จำนวนโรงเรียนที่ดำเนินงานดังต่อไปนี้ (1) จัดได้ครบ 9 กิจกรรม (2) จัดได้ไม่น้อยกว่า 5 กิจกรรม (3) ผู้มีส่วนร่วมดำเนินงานมีทั้งครู นักเรียน และบุคลากร (4) มีการสำรวจการสูบบุหรี่ (5)มีกิจกรรมตอบสนองผู้แสดงเจตจำนงเลิกสูบบุหรี่ (6) มีการสำรวจการสูบบุหรี่หลัง กิจกรรมเลิกสูบบุหรี่ (7) มีกลุ่มเป้าหมายเลิกสูบบุหรี่ (8) แสดงเจตนาดำเนินการต่อโดยมีการเลือกกิจกรรม ไว้แล้ว

20

ระดับหน่วยจัดการ

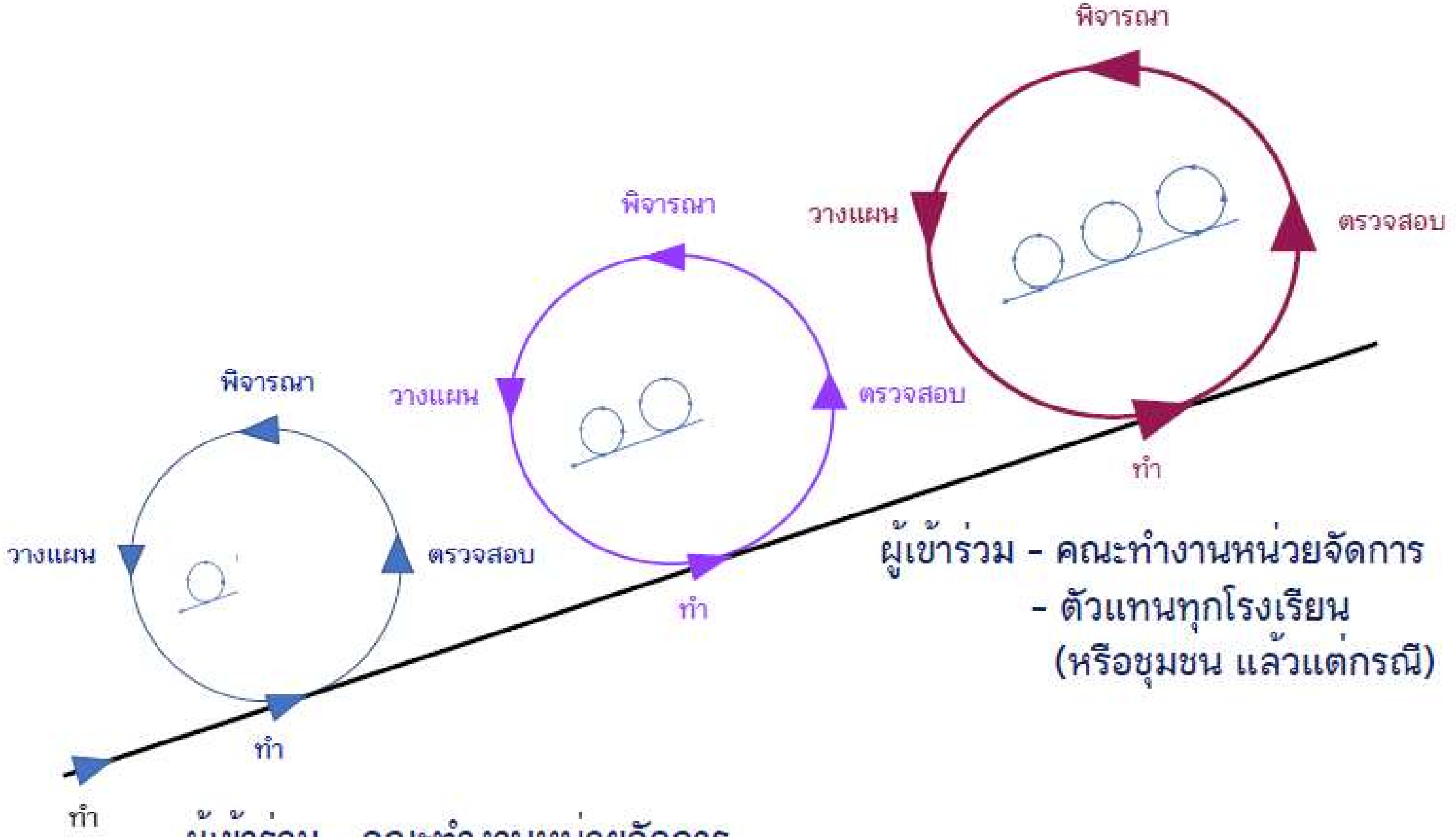

ผู้เข้าร่วม - คณะทำงานหน่วยจัดการ
- ตัวแทนทุกโรงเรียน
(หรือชุมชน แล้วแต่กรณี)

ผู้เข้าร่วม - คณะทำงานหน่วยจัดการ

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7
การจัดทำโครงการ

สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
กรมควบคุมโรค

https://ddc.moph.go.th/osec/

วัตถุประสงค์

เมื่อสิ้นสุดการสอน
ตามหลักสูตรแล้ว
ผู้เรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจ
ดังนี้

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับผลลัพธ์และกิจกรรม

การเขียนโครงการแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์

"โครงการ" หรือ “project” เป็นแผนงานที่จัดทำขึ้นอย่างรอบคอบ เป็นระบบ พร้อมกับมีแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของแผนงานที่ได้กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างคุ้มค่า มีจุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุดอย่างชัดเจน มีพื้นที่ในการดำเนินงานเพื่อให้บริการและมีบุคคลากร หรือหน่วยงานรับผิดชอบ

องค์ประกอบของโครงการ

1. ชื่อโครงการ
2. หลักการและเหตุผล
3. วัตถุประสงค์
4. วิธีดำเนินการ
5. ผู้ดำเนินการ
6. กิจกรรมในโครงการ
7. ผลผลิตของกิจกรรม/โครงการ
8. ผู้นำไปใช้ประโยชน์

หลักการพยายามตอบคำถามสำคัญ

1. โครงการอะไร = ชื่อโครงการ
2. ทำไมจึงต้องริเริ่มโครงการ = หลักการและเหตุผล
3. ทำเพื่ออะไร = วัตถุประสงค์
4. ทำอย่างไร = วิธีดำเนินการ
    - 4.1 มีกิจกรรมอะไรบ้าง = กิจกรรมในโครงการ
    - 4.2 จะทำเมื่อไร นานเท่าใด = ระยะเวลาดำเนินการ
    - 4.3 ใช้ทรัพยากรเท่าไรและได้มาจากไหน = งบประมาณ แหล่งที่มาของงบประมาณ
5. ใครทำ = ผู้ดำเนินการ
6. ต้องประสานงานกับใคร = หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน
7. บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ = ผลผลิตของกิจกรรม/โครงการ และการประเมินผล
8. เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วจะได้อะไร = ผู้นำไปใช้ประโยชน์/ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

องค์ประกอบของโครงการ

1. ชื่อโครงการ

* ระบุตามความเหมาะสม แต่ควรมีความหมายชัดเจน
* การตั้งชื่อโครงการจะสื่อถึงกิจกรรมที่จะดำเนินการแบบกว้างๆไปในตัวโดยจะบอกให้รู้ว่าเป็นโครงการศึกษาวิจัย หรือเป็นโครงการรณรงค์ หรือเป็นโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ เป็นต้น

ตัวอย่างเช่น

1. โครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษและทุกวันพระ
2. งานเลี้ยงปลอดเหล้าโครงการถ่ายทอดความรู้และสร้างสื่อผลกระทบจากการดื่มสุรา
3. โครงการศึกษาข้อกำหนดของ อบต. เกี่ยวกับการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ช่วงเทศกาล

องค์ประกอบของโครงการ

2. หลักการและเหตุผล

"ความรู้ในเรื่องการวิเคราะห์สถานการณ์และการสร้างเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล ด้านการสร้างเสริมสุขภาพในพื้นที่และการวิเคราะห์แผนงานโครงการ (Logic Model) ในส่วนของการเชื่อมโยงโครงการไปสู่ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ระดับต่างๆ จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการเขียนหลักการและเหตุผล"

ตัวอย่างเช่น โครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ

การเขียนหลักการและเหตุผลจะใช้วิธีลองตอบโจทย์ต่างๆ เหล่านี้

1. ทำไมจึงต้องพัฒนาโครงการนี้ (ใช้ความรู้การวิเคราะห์สถานการณ์และการจัดเก็บข้อมูล : ในส่วนของการใช้ข้อมูลสถิติเพื่อระบุปัญหาประกอบกับผลจากการประชาคมกำหนดปัญหาและวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหา)

2. ไม่ทำโครงการนี้ได้หรือไม่ (ใช้ความรู้การวิเคราะห์สถานการณ์และการจัดเก็บข้อมูลและแผนภูมิต้นไม้ปัญหา : ข้อมูลการวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหาในด้านผลกระทบของปัญหานั้นๆ ในส่วนที่เป็นกิ่ง ก้าน ใบ)

3. ถ้าจำเป็นต้องทำ ชี้ให้เห็นว่าควรจะทำอะไร (ใช้ความรู้การวิเคราะห์แรงเสริมแรงต้าน : ในส่วนของการกำหนดสิ่งที่จะทำเพื่อเพิ่มแรงเสริมและ/หรือสิ่งที่จะทำเพื่อลดแรงต้าน)

4. ตอบสนองผลผลิตเชิงยุทธศาสตร์หรือแผนงานอย่างไร (ใช้ความรู้การวิเคราะห์แผนงานโครงการหรือ Logic Model : ในส่วนของผลลัพธ์ ผลกระทบ)

องค์ประกอบของโครงการ

3. วัตถุประสงค์

3.1 เขียนให้เป็นรูปธรรมมากกว่าเขียนเป็นนามธรรม
3.2 วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน-ปฏิบัติได้-วัดได้เพียง 1-3 ข้อ
3.3 วัตถุประสงค์ควรเป็นระดับ outcome

ตัวอย่างเช่น โครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ

1. เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
2. เพื่อให้ประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมางดเหล้าในช่วงเข้าพรรษาและทุกวันพระ

องค์ประกอบของโครงการ

4. วิธีการดำเนินงาน

เป็นภารกิจที่จะต้องทำเพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน

ตัวอย่างเช่น โครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. **ขั้นแรก** สร้าง/จัดเตรียมสื่อประชาสัมพันธ์
2. **ขั้นที่สอง** สื่อสารประชาสัมพันธ์และรณรงค์สร้างความเข้าใจกับชุมชนว่า อบต. มีโครงการงดเหล้าเข้าพรรษา และทุกวันพระ
3. **ขั้นที่สาม** เชิญชวนและรับสมัครประชาชนเข้าร่วมโครงการ
4. **ขั้นที่สี่** จัดการอบรมให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของประชาชน
5. **ขั้นที่ห้า** ประเมินผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

องค์ประกอบของโครงการ

4. วิธีการดำเนินงาน

- การออกแบบวิธีการดำเนินงาน มีหลักการสำคัญ คือ การออกแบบวิธีการดำเนินงานแต่ละขั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นด้วย
- วิธีการดำเนินงานขั้นตอนแรก ควรจะส่งผ่านผลลัพธ์ไปยังขั้นตอนถัดไป

ตัวอย่างผลลัพธ์ที่อยากได้	ตัวอย่างวิธีการดำเนินงาน
รับรู้ รับทราบว่ามีโครงการ	● รณรงค์ประชาสัมพันธ์ ● ประชาคมชี้แจง/ทำความเข้าใจ
มีแกนนำหรือมีคณะทำงานที่พร้อมจะช่วยขยายผล	● ชักชวน/รับสมัครแกนนำอาสาสมัคร ● แต่งตั้งแกนนำคณะทำงาน ● ประชุมแบ่งหน้าที่/แบ่งงานกันทำ
แกนนำมีทักษะด้านต่างๆ ระบุ.......	● อบรมพัฒนาทักษะแกนนำ ● พาไปศึกษาดูงานตัวอย่างความสำเร็จ ● จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
สร้างความตระหนัก เกิดแรงบันดาลใจ	● ประชาสัมพันธ์ (โทษภัยที่อาจเกิดขึ้น หรือต้นแบบที่เป็นตัวอย่างที่ดี) ● ประกวดแข่งขัน
ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมกิจกรรม	● ประชาสัมพันธ์ทางสื่อเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรม ● ประชาคมเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรม ● จัดพิธีปฏิญาณตน

องค์ประกอบของโครงการ

5. ผู้ดำเนินการ

ระบุผู้ที่จะดำเนินการแต่ละขั้นตอน (ใช้ความรู้เรื่องแรงเสริม-แรงต้าน)

วิธีการดำเนินการ	ผู้ดำเนินการหรือผู้รับผิดชอบหลัก
ขั้นแรก สร้าง/จัดเตรียมสื่อประชาสัมพันธ์	เจ้าหน้าที่ อบต./เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย
ขั้นที่สอง สื่อสารประชาสัมพันธ์และรณรงค์สร้างความเข้าใจกับชุมชนว่า อบต. มีโครงการงดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ	ประธาน อสม.และ อสม.
ขั้นที่สาม เชิญชวนและรับสมัครประชาชนเข้าร่วมโครงการ	เจ้าหน้าที่ อบต./เจ้าอาวาส/เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย
ขั้นที่สี่ จัดการอบรมให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของประชาชน	เจ้าหน้าที่ อบต.
ขั้นที่ห้า ประเมินผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	เจ้าหน้าที่ อบต.

องค์ประกอบของโครงการ

6. กิจกรรมในโครงการ

"เป็นการแจกแจงรายละเอียดกิจกรรมของวิธีการดำเนินแต่ละขั้นตอน (มักคิดร่วมไปกับระยะเวลาและงบประมาณหรือแหล่งทุน)" เช่น

โครงการอบรม → ต้องเตรียมวิทยากร เตรียมเนื้อหาเอกสาร เตรียมการประเมินผล ฯลฯ

โครงการรณรงค์ → ต้องเตรียมสื่อ เตรียมคนเข้าร่วมรณรงค์ ฯลฯ

วิธีการดำเนินการ	กิจกรรม	ระยะเวลา	งบประมาณ
ขั้นแรก สร้าง/จัดเตรียมสื่อประชาสัมพันธ์	-กำหนดรูปแบบสื่อ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ สปอตวิทยุชุมชน ฯลฯ -จัดหาผู้ผลิตสื่อ -จัดทำสื่อ	2 เดือนก่อนเข้าพรรษา	แหล่งทุน1 =5,000 บาท แหล่งทุน2 = 3,000 บาท
ขั้นที่สอง สื่อสารประชาสัมพันธ์และรณรงค์สร้างความเข้าใจกับชุมชนว่า อบต. มีโครงการงดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ	-แจกสื่อ -ประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุชุมชน -เดินรณรงค์ในหมู่บ้าน	ช่วงเข้าพรรษา	แหล่งทุน1 ....บาท แหล่งทุน2 ....บาท
ขั้นที่สาม เชิญชวนและรับสมัครประชาชนเข้าร่วมโครงการ	-จัดบูธรับสมัครผู้ปฏิญาณตนงดเหล้าช่วงเทศกาลเข้าพรรษาและทุกวันพระที่วัด	1 เดือนก่อนเข้าพรรษา	แหล่งทุน1 ....บาท
ขั้นที่สี่ จัดการอบรมให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของประชาชน	-อบรมให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์	1 เดือนก่อนเข้าพรรษา	งบ อบต. ...... บาท
ขั้นที่ห้า ประเมินผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	-สำรวจผู้เข้าปฏิญาณตนช่วงเข้าพรรษา และหลังจากออกพรรษาแล้ว	ตั้งแต่เข้าพรรษาเป็นต้นไป	งบ อบต. ....บาท
		ระยะเวลารวม 1 ปี	งบประมาณรวม งบ อบต. ....บาท งบ xxx ....บาท งบ yyy ....บาท

องค์ประกอบของโครงการ

6. กิจกรรมในโครงการ

เป็นการแจกแจงรายละเอียดกิจกรรมของวิธีการดำเนินแต่ละขั้นตอน (มักคิดร่วมไปกับระยะเวลา และงบประมาณหรือแหล่งทุน) เช่น

1. ระบุว่าแต่ละกิจกรรมให้ผลผลิตอะไร (ดูแต่ละขั้นตอนหรือรายกิจกรรม)
2. และผลผลิตรวมของโครงการคืออะไร (ดูวัตถุประสงค์โครงการ)
3. นิยมระบุผลผลิตประกอบกับตัวชี้วัด หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า KPI ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

วิธีการดำเนินการ	กิจกรรม	ผลผลิตและตัวชี้วัดรายกิจกรรม(ระดับ output)
ขั้นแรก สร้าง/จัดเตรียมสื่อประชาสัมพันธ์	-กำหนดรูปแบบสื่อ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ สปอตวิทยุชุมชน ฯลฯ -จัดหาผู้ผลิตสื่อ -จัดทำสื่อ	มีสื่อต่างๆ ประกอบด้วย -โปสเตอร์ 50 แผ่น -แผ่นพับ 100 แผ่น -สปอตวิทยุชุมชน 1 ชิ้น
ขั้นที่สอง สื่อสารประชาสัมพันธ์และรณรงค์สร้างความเข้าใจกับชุมชนว่า อบต. มีโครงการงดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ	-แจกสื่อ -ประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุชุมชน -เดินรณรงค์ในหมู่บ้าน	-ติดโปสเตอร์ในชุมชนครบทุกจุด -แจกสื่อแผ่นพับครบทุกครัวเรือน -มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสปอตวิทยุชุมชนทุกวัน
ขั้นที่สาม เชิญชวนและรับสมัครประชาชนเข้าร่วมโครงการ	-จัดบูธรับสมัครผู้ปฏิญาณตนงดเหล้าช่วงเทศกาลเข้าพรรษาและทุกวันพระที่วัด	-มีผู้สมัครปฏิญาณตนในโครงการ 100 คน
ขั้นที่สี่ จัดอบรมให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของประชาชน	-จัดอบรมให้ความรู้เรื่องโทษภัยและความเสียหายต่อตนเองและผู้อื่นจากการดื่มเหล้า -จัดกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างประชาชนที่งดเหล้าได้กับประชาชนทั่วไปที่ยังดื่มเหล้า	-มีการจัดอบรมให้ความรู้ 1 ครั้ง -มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 1 ครั้ง
ขั้นที่ห้า ประเมินผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	-สำรวจผู้เข้าปฏิญาณตนช่วงเข้าพรรษา และหลังจากออกพรรษาแล้ว	-มีผลการสำรวจอย่างน้อย 2 ครั้ง คือในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา และหลังจากออกพรรษาแล้ว

องค์ประกอบของโครงการ

7. ผลผลิตของกิจกรรม/โครงการ

เป็นการแจกแจงรายละเอียดกิจกรรมของวิธีการดำเนินแต่ละขั้นตอน (มักคิดร่วมไปกับระยะเวลา และงบประมาณหรือแหล่งทุน) เช่น

1. ระบุว่าแต่ละกิจกรรมให้ผลผลิตอะไร (ดูแต่ละขั้นตอนหรือรายกิจกรรม)
2. และผลผลิตรวมของโครงการคืออะไร (ดูวัตถุประสงค์โครงการ)
3. นิยมระบุผลผลิตประกอบกับตัวชี้วัด หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า KPI ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ตัวอย่าง โครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ

ผลผลิตและตัวชี้วัดรายโครงการ

วัตถุประสงค์ของโครงการ	ตัวชี้วัดในระดับโครงการ (ระดับ outcome)
(1) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	- ประชาชนมีความรู้และความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
(2) เพื่อให้ประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมางดเหล้าในช่วงเข้าพรรษาและทุกวันพระ	- มีผู้ที่สามารถงดเหล้าช่วงเข้าพรรษาและทุกวันพระได้ 80% ของจำนวนผู้ดื่มเหล้าในหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ

องค์ประกอบของโครงการ

8. ผู้นำไปใช้ประโยชน์

* ระบุว่าใครจะเป็นผู้ใช้ประโยชน์ และนำไปใช้อย่างไร

* ตัวอย่าง โครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาและทุกวันพระ ผู้ใช้ประโยชน์คือ

1. ผู้ที่เข้าร่วมปฏิญาณตน โดยจะได้เริ่มทดลองงดเหล้าในช่วงเข้าพรรษาและทุกวันพระ และอาจนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการงดเหล้าได้อย่างถาวรในอนาคตได้ ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีกับกับสุขภาพของตนเอง เศรษฐกิจของตนเอง ครอบครัว และชุมชน
2. เกิดการขยายผลไปยังผู้ที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการ หรือขยายไปเป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่นๆได้

ข้อคิด

ในบางครั้ง “ผู้นำไปใช้ประโยชน์” นั้นจะสังเกตได้ว่ากำลังกล่าวถึง “ผลที่คาดว่าจะได้รับ” ที่หลายท่านคุ้นเคยกันอยู่แล้วในการเขียนโครงการ

โครงการที่เขียนแล้วไม่ประสบความสำเร็จ มักจะเข้าข่ายต่อไปนี้

1. ปัญหาไม่ชัดเจน อ่อนความสำคัญ
2. หลักการ + เหตุผล ไม่หนักแน่น
3. ขาดข้อมูลสนับสนุนอ้างอิง
4. ไม่ทันกาล ไม่ทันสมัย
5. วัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน คลุมเครือ
6. วิธีการเป็นไปได้ยาก ทำตามไม่ได้
7. ไม่เห็นประโยชน์ที่ชัดเจน
8. แผน งบ เวลา ไม่สัมพันธ์กัน ไม่สมเหตุสมผล
9. การนำเสนอ/การเขียน
   - ไม่ต่อเนื่อง
   - ไม่เรียงลำดับ
   - ไม่กระชับ
   - ใช้ภาษาพูด เช่น คณะผู้จัดทำโครงการได้ปลุกปล้ำโครงการนี้

ที่มา: http://qa.siam.edu/Document/projecybya.pichet.ppt

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8
การนำไปสู่การปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
กรมควบคุมโรค

https://ddc.moph.go.th/osec/

วัตถุประสงค์

เมื่อสิ้นสุดการสอน
ตามหลักสูตรแล้ว
ผู้เรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจ
ดังนี้

- เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การนำหลักสูตรไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
- มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้

การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าการคิด ริเริ่ม และพัฒนา
เนื่องจากเป็นกระบวนการถ่ายทอดปรัชญาของหลักสูตร จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
เนื้อหาวิชา และประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาอย่างดีแล้วไปสู่ผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการอบรมหรือ
กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง
การพัฒนาหลักสูตรแม้จะดำเนินการได้ครบทุกขั้นตอนอย่างถี่ถ้วนแล้ว หากผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้
ดำเนินการไม่ถูกต้องหรือไม่ดีเพียงพอ ความล้มเหลวของหลักสูตรจะบังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
ดังนั้น บุคคลที่เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องทำความเข้าใจกับวิธีการขั้นตอนต่างๆ
เพื่อสามารถนำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิผลสูงสุดสมความมุ่งหมายทุกประการ

ที่มา : Dissara, 1992; Buasri, 1999

หลักการสำคัญในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

- จะต้องมีการวางแผนและเตรียมการ
- จะต้องมีองค์คณะบุคคลทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ประสานงานกัน
- ดำเนินการอย่างเป็นระบบ
- คำนึงถึงปัจจัยที่จะช่วยในการนำหลักสูตรไปใช้
- ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด ดังนั้น ครูจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่และจริงจัง
- จัดตั้งให้มีหน่วยงานที่มีผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อให้การสนับสนุนและพัฒนาครู
- หน่วยงานและบุคคลในฝ่ายต่างๆ ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ
- มีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะๆ

ที่มา : https://sites.google.com/site/viewnaiyana/karna-hlaksutr-pi-chi

แนวทางการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

1. การประเมินหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้/การตรวจสอบลักษณะหลักสูตรเพื่อดูความชัดเจนของหลักสูตร
2. การประเมินผลความพร้อมของผู้เรียน ผู้สอนและชุมชน
3. การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
4. การเตรียมบุคลากร บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
5. การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่
6. การเตรียมระบบบริหารในหน่วยงาน/สถานศึกษา ที่เอื้อให้หลักสูตรมีความคล่องตัว
7. การวางแผนการใช้งบประมาณและใช้หลักวิชา ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประหยัด และมีประสิทธิภาพ
8. การเตรียมชุมชนและสังคม เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกับชุมชนเมื่อนำหลักสูตรมาใช้

ที่มา : ศุภธิดา ศรีพงษ์วิวัฒน์ (2551)

1 การประเมินหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้/การตรวจสอบลักษณะหลักสูตรเพื่อดูความชัดเจนของหลักสูตร

"ผู้ประเมินต้องทบทวนองค์ประกอบของหลักสูตรทั้งหมดตั้งแต่ จุดหมาย จุดประสงค์ รูปแบบ โครงร้าง เนื้อหา ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพิจารณาว่าองค์ประกอบเหล่านั้นเหมาะสมกับสภาพหรือความต้องการของท้องถิ่นที่จะนำหลักสูตรไปใช้หรือไม่ ในการตรวจสอบองค์ประกอบของหลักสูตรผู้ประเมินควรมีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารการพัฒนาหลักสูตรที่ผู้ทำหลักสูตรจัดทำขึ้น เช่น รายงานการประชุม บทความเอกสาร รายงานการประเมิน ฯลฯ หรืออาจศึกษาหลักสูตรของประเทศใกล้เคียงเพื่อเป็นข้อเปรียบเทียบ"

ที่มา : ศุภธิดา ศรีพงษ์วิวัฒน์ (2551)

2 การประเมินผลความพร้อมของผู้เรียน ผู้สอนและชุมชน

"จุดประสงค์ของการประเมินเพื่อทราบข้อมูลของผู้นำหลักสูตรไปใช้และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพร้อมและเต็มใจที่จะรับ วิธีการประเมินอาจใช้การสนทนา การสัมภาษณ์ ใช้แบบสอบถาม การทดสอบ"

ความพร้อมผู้เรียน
อาจตรวจสอบจากผลการเรียน
การสนทนา สัมภาษณ์
การทดสอบ

ความพร้อมของครู
พิจารณาจากพื้นฐานความรู้
ประสบการณ์การปฏิบัติการสอน
ของครู

ความพร้อมของโรงเรียน
เช่น ระบบบริหาร วิธีการ
จัดการเรียนการสอน
วัสดุ อุปกรณ์

ความพร้อมของผู้ปกครอง ชุมชน
เช่น ความพึงพอใจของผู้ปกครอง
ชุมชนต่อโรงเรียน
การยอมรับของชุมชนต่อหลักสูตร

ที่มา : ศุภธิดา ศรีพงษ์วิวัฒน์ (2551)

3 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

"การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรย่อมส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียนผู้ปกครอง ชุมชน เนื่องจากหลักสูตรไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่ งบประมาณ จึงจำเป็นที่ต้องแจ้งข้อมูลให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ โดยการประชาสัมพันธ์ควรเริ่มตั้งแต่ที่มีแผนที่จะปรับปรุงหลักสูตร และประชาสัมพันธ์ต่อเนื่องเป็นระยะๆ จนถึงเมื่อมีการใช้หลักสูตรจริง"

<u>รูปแบบการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ได้แก่</u>

การใช้เอกสารสิ่งพิมพ์

การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน

หนังสือพิมพ์

โทรทัศน์

วิทยุ

เครือข่ายออนไลน์

ที่มา : ศุภธิดา ศรีพงษ์วิวัฒน์ (2551)

4 การเตรียมบุคลากร บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

การเตรียมครูผู้สอน

ครูผู้สอนถือว่าเป็นผู้มีความสำคัญเนื่องจากเป็นผู้นำเอาหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียน โดยต้องเตรียมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ทักษะการใช้หลักสูตร เจตคติที่มีต่อหลักสูตร จุดหมาย หลักการของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร ทักษะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสอน การปกครองชั้นเรียน การประเมินผลการเรียนรู้ โดยสิ่งที่สำคัญคือทักษะในการสอนของครู โดยครูต้องทราบทักษะที่จำเป็นในการสอนและสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการสอน

การเตรียมศึกษานิเทศก์และนักแนะแนวการศึกษา

ซึ่งบุคคลทั้ง 2 กลุ่มนี้ถือว่าเป็นผู้ให้คำแนะนำครูและบุคลากรในสถานศึกษา โดยศึกษานิเทศก์และนักแนะแนวการศึกษาต้องทราบนโยบาย จุดมุ่งหมายของการศึกษา จุดมุ่งหมายของหลักสูตรตลอดจนองค์ประกอบต่างๆที่เกี่ยวข้องและต้องสามารถวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งต่างๆเหล่านี้จะมีผลต่อการนิเทศและการแนะแนวอย่างไร จะปรับปรุงแผนการดำเนินงานอย่างไร

ที่มา : ศุภธิดา ศรีพงษ์วิวัฒน์ (2551)

4 การเตรียมบุคลากร บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

การเตรียมผู้บริหาร

ซึ่งหมายถึง ผู้บริหารทุกระดับโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับทราบนโยบายเป็นอย่างดี และจะต้องสำรวจให้ทราบถึงสภาพและปัญหาของโรงเรียนและสถานศึกษาในความดูแลของตน เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขได้ถูกต้อง ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้ที่คอยควบคุมกำกับ แนะนำ และส่งเสริมครูให้ทำหน้าที่อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ที่มา : ศุภธิดา ศรีพงษ์วิวัฒน์ (2551)

5 การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่

หลักสูตรใหม่ย่อมต้องการสิ่งใหม่ๆ หลายอย่าง
ดังนั้นจะต้องมีการจัดหาไว้ให้พร้อม
ถ้าจำเป็นต้องมีการปรับปรุงอาคารสถานที่
ก็จะต้องมีการวางแผน และดำเนินการ

6 การเตรียมระบบบริหารในหน่วยงาน/สถานศึกษา ที่เอื้อให้หลักสูตรมีความคล่องตัว

ระบบบริหารตลอดจนระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่
มีใช้อยู่นั้น ควรจะมีส่วนช่วยให้หลักสูตรมีความคล่องตัว
ถ้าไม่คล่องตัวมีอะไรติดขัดก็ควรแก้ไขเสีย

ที่มา : ศุภธิดา ศรีพงษ์วิวัฒน์ (2551)

7 การวางแผนการใช้งบประมาณและใช้หลักวิชา ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประหยัดและมีประสิทธิภาพ

ควรมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างรอบคอบและใช้หลักวิชา ควรใช้เงินให้มีประโยชน์สูงสุด ประหยัดและมีประสิทธิภาพ

8 การเตรียมชุมชนและสังคม เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกับชุมชนเมื่อนำหลักสูตรมาใช้

เมื่อนำหลักสูตรมาใช้ทางโรงเรียนจะต้องร่วมมือกับชุมชนในโครงการต่างๆ ดังนั้นการได้รับความร่วมมือกับชุมชนจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นจึงควรมีการประชาสัมพันธ์ได้รับทราบเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติของหลักสูตร

ที่มา : ศุภธิดา ศรีพงษ์วิวัฒน์ (2551)

ใครควรเป็นผู้เข้ารับการอบรม ?

1 ทีมระดับอำเภอ ประกอบด้วยบุคลากร ดังนี้

- 1.1 สาธารณสุขอำเภอ หรือบุคลากรของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ (สสอ.) ที่รับผิดชอบการขับเคลื่อนงานสาธารณสุขผ่านกลไกคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) เป็นหลัก เช่น ผู้ช่วยสาธารณสุขอำเภอ
- 1.2 ตัวแทนจากหน่วยงานระดับอำเภอที่เป็นแกนหลักและมีส่วนในการขับเคลื่อนงานของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.)
- 1.3 แกนนำชุมชนที่มีรายชื่อเป็นคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) หรือผู้เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนงานเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชน
- 1.4 ผู้บริหารหรือตัวแทนที่สามารถขับเคลื่อนงานเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชนของหน่วยงานท้องถิ่น เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นักวิเคราะห์นโยบายและแผน นักวิชาการสุขาภิบาล เป็นต้น

ใครควรเป็นผู้เข้ารับการอบรม ?

2. สมัครใจเข้าอบรม
3. มีประสบการณ์การทำงานในพื้นที่อย่างน้อย 1 ปี หากน้อยกว่านี้ให้พิจารณาความเหมาะสมเป็นกรณีไป
4. สามารถรับผิดชอบงานได้ต่อเนื่องในอนาคต
5. สามารถเข้ารับการอบรมได้ตลอดระยะเวลาการอบรม

สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
กรมควบคุมโรค

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

อาคาร 10 ชั้น 6 กรมควบคุมโรค
88/21 ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000
02 590 3006
https://ddc.moph.go.th/osec/

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างแบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน (พร้อมเฉลย)
หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

ตัวอย่างแบบทดสอบก่อน - หลัง

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรค และภัยสุขภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับอำเภอ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1. การป้องกันควบคุมโรค หมายถึงข้อใด

ก. การป้องกันไม่ให้เกิดโรคขึ้นกับบุคคลหรือชุมชน โดยการส่งเสริมสุขภาพให้สมบูรณ์ทั้งบุคคล ชุมชน และปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม หากเกิดโรคขึ้นจะต้องรีบค้นหาให้พบ และให้การรักษาอย่างถูกต้องเพื่อลดอัตราการเกิดโรคให้ต่ำลงในระดับที่ไม่เป็นปัญหา หรือควบคุมไม่ให้เกิดการแพร่กระจายของโรค

ข. การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการกระจายและแนวโน้มของอุบัติการณ์ของปัญหาสุขภาพ (ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการเฝ้าระวังอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง)

ค. เป็นการค้นหาข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ระบาด โดยรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่ออธิบายรายละเอียดปัญหา ค้นหาสาเหตุ เพื่อนำไปสู่การควบคุมป้องกันปัญหาการระบาดในครั้งนั้นๆและครั้งต่อไป

ง. ถูกทุกข้อ

2. การมีสุขภาพที่ดีมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตอย่างไร

ก. มีความสำคัญต่อตนเอง ทั้งร่างกายและจิตใจ

ข. มีความสำคัญต่อครอบครัว ทำให้มีครอบครัวมีความสุข

ค. มีความสำคัญต่อสังคม ทำให้ลดปัญหาของสังคม

ง. มีความสำคัญต่อบุคคล ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. กระบวนการที่ประชาชนได้เข้าร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนทุกขั้นตอนเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบใด

ก. การมีส่วนร่วมของประชาชน

ข. การพึ่งพาตนเองของชุมชน

ค. การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

ง. การประสานงาน

4. การสร้างเสริมสุขภาพ หมายถึงข้อใด

ก. กระบวนการที่ช่วยให้ประชาชนเพิ่มความสามารถในการควบคุมสุขภาพและปัจจัยกำหนดสุขภาพ

ข. กระบวนการที่ช่วยให้ประชาชนสามารถประสานและขอความช่วยเหลือจากสถานบริการสุขภาพให้สะดวกมากยิ่งขึ้น

ค. กระบวนการที่อาสาสมัครสาธารณสุขของชุมชนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขส่งเสริมการฉีดวัคซีนสร้างภูมิคุ้มกันทุกกลุ่มวัย

ง. กระบวนการที่สามารถทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนดีขึ้นทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสุขภาพ

5. สังคมหรือชุมชน จะมีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาจะต้องมีการค้นหาสิ่งใดก่อน

ก. ปัญหา

ข. ผู้นำ

ค. นโยบาย

ง. การวางแผน

<u>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน</u>

1. ข้อใดไม่ใช่ ขั้นตอนในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา

ก. การกำหนดกรอบการวิเคราะห์สถานการณ์

ข. การระบุประเด็นปัญหาของพื้นที่

ค. การวิเคราะห์ส่วนขาดของข้อมูล และการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา

ง. การกำหนดนโยบายท้องถิ่น

2. ข้อใดคือขั้นตอนที่จะทำให้ได้รู้ว่าเรายังขาดข้อมูลส่วนใดในการทำแผนงาน/โครงการมากที่สุด

ก. การกำหนดกรอบการวิเคราะห์สถานการณ์

ข. การวิเคราะห์ส่วนขาดของข้อมูล และการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา

ค. การกำหนดนโยบายท้องถิ่น

ง. การระบุประเด็นปัญหาของพื้นที่

3. สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ใช้ในการระบุหรือบ่งบอกปัญหา ในกระบวนการวางแผนคืออะไร

ก. ข้อมูล

ข. แผนงานเดิม

ค. ผู้นำชุมชน

ง. ประชาชน

4. กรอบการวิเคราะห์สถานการณ์ที่รอบด้าน ควรประกอบด้วยข้อมูลกี่มิติ อะไรบ้าง

ก. 2 มิติ ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ

ข. 3 มิติ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทางด้านสุขภาพ และข้อมูลด้านสังคม

ค. 4 มิติ ได้แก่ ข้อมูลประชากร ข้อมูลด้านการศึกษา ข้อมูลด้านสังคม และข้อมูลด้าน

ง. 5 มิติ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทางด้านสุขภาพ ข้อมูลด้านสังคม ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

5. “ข้อมูลที่ผู้ใช้ไม่ได้เก็บรวบรวมเอง แต่มีผู้อื่นหรือ หน่วยงานอื่นๆ ทำการเก็บรวบรวมไว้แล้ว”
จากข้อความข้างต้นกล่าว หมายถึงข้อมูลประเภทใด

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

ค. ข้อมูลตติยภูมิ

ง. ข้อมูลวิจัย

****

ตัวอย่างแบบทดสอบก่อน - หลัง

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรค
และภัยสุขภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับอำเภอ

<u>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3.1 : การวิเคราะห์สาเหตุปัญหา (Root cause analysis)</u>

1. ข้อใดคือเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

ก. Fishbone Diagram/ Problem tree diagram

ข. Why Why Diagram/ Geo-Social Mapping

ค. 14 QC Tools/ Geo-Social Mapping

ง. Fishbone Diagram/ Geo-Social Mapping

2. แผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram) มีองค์ประกอบหลักกี่ส่วน

ก. 1 ส่วน

ข. 2 ส่วน

ค. 3 ส่วน

ง. 4 ส่วน

3. การวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหาด้วยแผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram) ในส่วนของลำต้น ควรระบุสิ่งใด

ก. สาเหตุปัญหาหลัก

ข. สาเหตุปัญหาย่อย

ค. ปัญหาหลัก

ง. ผลกระทบหลัก/ผลกระทบย่อย

4. ก่อนการวิเคราะห์สาเหตุปัญหาด้วยแผนผังต้นไม้ปัญหาต้องย้อนกลับไปพิจารณาประเด็นใดบ้าง

ก. แนวคิดสุขภาพ/สุขภาวะ

ข. ปัจจัยกำหนดทางสังคม

ค. ข้อมูลปัจจัยกำหนดสุขภาพ และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ง. ถูกทุกข้อ

5. การวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหาด้วยแผนผังต้นไม้ปัญหา (Problem tree diagram) มีส่วนของ ดอก/ผล/ใบ เป็นส่วนที่ต้องระบุสิ่งใด

ก. สาเหตุหลัก

ข. สาเหตุย่อย

ค. สถานการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้น

ง. ผลกระทบหลัก/ผลกระทบย่อย

****

<u>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3.2 : การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority setting)</u>

1. ทำไมจึงต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ในกระบวนการวางแผน

ก. การระบุปัญหาสุขภาพของชุมชนมักจะพบว่ามีปัญหาหลายปัญหา ในทางปฏิบัติไม่สามารถแก้ไขทั้งหมดในเวลาเดียวกันได้
ข. เพราะมีข้อจำกัดต่างๆ เช่น เวลา งบประมาณ กำลังคน
ค. เพราะจะทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการคัดเลือกปัญหาจริงๆ ของชุมชนมาแก้ไขก่อน
ง. ถูกทุกข้อ

2. หลักเกณฑ์ใดในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ที่พิจารณาเรื่องจำนวนผู้ที่ประสบปัญหา เช่น จำนวนผู้ป่วยหรือจำนวนผู้มีพฤติกรรมเสี่ยง หรือความเสี่ยง

ก. ความรุนแรงของปัญหา
ข. ขนาดปัญหา
ค. ความยากง่ายในการแก้ปัญหา
ง. ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาของประชาชน

3. หากชุมชนมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ และมีบุคลากรช่วยแก้ปัญหาน้อย แต่ประชาชนให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาดี ท่านจะให้คะแนนเรื่องใดมากที่สุดตามหลักเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

ก. ความรุนแรงและผลกระทบในการแก้ปัญหา
ข. ความยากง่ายในการแก้ปัญหา
ค. ความร่วมมือในการแก้ปัญหาของประชาชน
ง. ขนาดของปัญหา

4. ขั้นตอนในการจัดลำดับความสำคัญ ขั้นตอนใดไม่ถูกต้อง

ก. การเตรียมการเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชาชน
ข. การรวบรวมปัญหาจากแต่ละกลุ่มให้เป็นปัญหาของชุมชน
ค. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาโดยเกณฑ์การให้คะแนน
ง. การประมาณการงบประมาณในการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหา

5. ในกรณีจำนวน N ในแต่ละองค์ประกอบไม่เท่ากันเนื่องจากข้อจำกัดของการโหวต ควรดำเนินการอย่างไร

ก. ให้ตัดสินที่คะแนนรวมจำนวนคนที่โหวตให้ปัญหานั้นๆ เป็นลำดับแรก
ข. จัดกลุ่มปัญหาใหม่และให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการโหวตให้ปัญหานั้นๆ อีกครั้ง
ค. ผู้นำกระบวนการตัดสินใจคัดเลือกปัญหาที่มีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อประชาชนมากที่สุด เป็นลำดับแรก
ง. ถูกทุกข้อ

ตัวอย่างแบบทดสอบก่อน - หลัง

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรค และภัยสุขภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับอำเภอ

<u>หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 : การกำหนดระดับผลลัพธ์ (Outcome Setting)</u>

1. ผลลัพธ์ (Outcomes) หมายถึงข้อใด

ก. ผลการดำเนินการที่เกิดขึ้นทันที เช่น เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ บริการหรือเกิดการจัดกิจกรรมนั้นๆ ขึ้นมา

ข. เป็นเครื่องชี้ทิศทาง เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความสำเร็จ และความก้าวหน้าของการทำงาน

ค. เป็นการเปลี่ยนแปลง (Changes) ที่แสดงการขับเคลื่อนไปซึ่งเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น เปลี่ยนพฤติกรรม

ง. เครื่องมือที่ใช้วัดผลการดำเนินงานหรือประเมินผลการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ขององค์กร ซึ่งสามารถแสดงผลของการวัดในรูปข้อมูลเชิงปริมาณ หรือข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. ผลลัพธ์จะแบ่งเป็นกี่ระดับ อะไรบ้าง

ก. 2 ระดับ ได้แก่ ผลลัพธ์ระดับต้น และผลลัพธ์ระดับสุดท้าย

ข. 3 ระดับ ได้แก่ ผลลัพธ์ระยะต้น ผลลัพธ์ระยะกลาง และผลลัพธ์ระยะปลาย

ค. 3 ระดับ ได้แก่ ผลลัพธ์ระยะสั้น ผลลัพธ์ระยะกลาง และผลลัพธ์ระยะยาว

ง. ไม่มีข้อถูก

3. ผลกระทบหรือเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงสูงสุดที่ต้องการ โดยจะมีการเปลี่ยนแปลง หมายถึงผลลัพธ์ระยะใด

ก. ผลลัพธ์ระยะต้น

ข. ผลลัพธ์ระยะกลาง

ค. ผลลัพธ์ระยะยาว

ง. ผลลัพธ์ระยะสุดท้าย

4. ชุมชนมีความเชื่อมั่นต่อการป้องกันควบคุมโรคและสามารถร่วมกันกำหนดรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ จัดเป็นผลลัพธ์ระดับใด

ก. ผลลัพธ์ระดับที่เป็นสถานะทางสุขภาพ (A) หรือผลลัพธ์ระยะยาว

ข. ผลลัพธ์ระดับที่เป็นตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ (B) หรือผลลัพธ์ระยะกลาง

ค. ผลลัพธ์ระดับที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ (C) หรือผลลัพธ์ระยะสั้น

ง. ผลลัพธ์ระดับที่เป็นเป้าหมายสุดท้ายที่ส่งผลต่อสุขภาพ (D) หรือผลลัพธ์ระยะสุดท้าย

5. "ในการวิเคราะห์ผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากปัญหาหลักของแผนผังต้นไม้ปัญหา ในส่วนของกิ่ง ก้าน ใบ" คือผลลัพธ์ในระดับใด

ก. ผลลัพธ์ระดับที่เป็นสถานะทางสุขภาพ (A) หรือผลลัพธ์ระยะยาว

ข. ผลลัพธ์ระดับที่เป็นตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ (B) หรือผลลัพธ์ระยะกลาง

ค. ผลลัพธ์ระดับที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ (C) หรือผลลัพธ์ระยะสั้น

ง. ผลลัพธ์ระดับที่เป็นเป้าหมายสุดท้ายที่ส่งผลต่อสุขภาพ (D) หรือผลลัพธ์ระยะสุดท้าย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 : การวิเคราะห์กิจกรรมและภาคีเครือข่ายดำเนินงาน

(Force - Field analysis & Stakeholder analysis)

1. ประโยชน์ที่สำคัญที่สุดในการวิเคราะห์แรงเสริมแรงต้าน คืออะไร

ก. เพื่อกำหนดกิจกรรม/โครงการ

ข. เพื่อหาสาเหตุของปัญหา

ค. เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

ง. เพื่อจัดทำแผนที่ชี้ทิศ

2. อะไรคือแรงต้าน ของผลลัพธ์ที่คาดหวัง

ก. การต่อต้านของกลุ่มคนบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการ

ข. ผู้ใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับปัญหา

ค. คนมีความเชื่อที่ผิดๆ

ง. ถูกทุกข้อ

3. หากชุมชนตั้งใจว่าปี 2562 จะเป็นหมู่บ้านที่สามารถลดนักดื่มหน้าใหม่ได้มากกว่าครึ่งหนึ่งของปีที่แล้ว ในขณะที่มีคนอีกกลุ่มหนึ่งออกมารณรงค์เรื่องการป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน ถ้ามีสถานการณ์ทั้ง 2 อย่างนี้ร่วมกันถือว่าเป็นแรงเสริมหรือแรงต้าน

ก. แรงเสริม

ข. แรงต้าน

ค. ใช่ทั้งสอง

ง. ไม่ใช่ทั้งสอง

4. กิจกรรมใดที่ควรทำเพื่อเพิ่มแรงเสริมหรือลดแรงต้านในข้อ 3

ก. หยุดการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ข. ดำเนินการไปพร้อมๆ กันแบบบูรณาการ

ค. ให้กลุ่มคนที่รณรงค์จัดการขยะดำเนินการแทนได้เลย

ง. ไม่มีข้อถูก

5. กลุ่มคนที่มาร่วมดำเนินการให้บรรลุผลลัพธ์ หมายถึงกลุ่มคนประเภทใด

ก. ภาคีร่วมดำเนินงาน

ข. ภาคีเสริมพลัง

ค. ภาคียุทธศาสตร์

ง. ไม่มีข้อถูก

ตัวอย่างแบบทดสอบก่อน - หลัง

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรค และภัยสุขภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับอำเภอ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6.1 : การจัดทำโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model)

1. ข้อใดกล่าวถึงโปรแกรมผลลัพธ์หรือโลจิคโมเดล (Logic Model) ได้ถูกต้องที่สุด

ก. เป็นการวางแผนงานแบบไม่ต้องใช้เหตุผลแต่ใช้สภาพปัญหาในปัจจุบัน

ข. เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีเหตุผลระหว่างทรัพยากรที่ลงทุนไป กิจกรรมที่เกิดขึ้น และผลลัพธ์ที่เป็นผลประโยชน์หรือผลลัพธ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ค. เป็นการวางแผนที่กำหนดเป้าหมายเป็นอันดับสุดท้าย

ง. ไม่มีข้อถูก

2. ข้อใดไม่ใช่องค์ประกอบของโปรแกรมผลลัพธ์หรือโลจิค โมเดล (Logic Model)

ก. ปัจจัย/ทรัพยากรดำเนินงาน

ข. ผลผลิต ผลลัพธ์

ค. โครงการ/กิจกรรม ผู้เกี่ยวข้อง

ง. แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล การประมวลผลลัพธ์

3. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Participant) ในการจัดทำโปรแกรมผลลัพธ์หรือโลจิค โมเดล (Logic Model) แบ่งออกเป็นกี่กลุ่ม อะไรบ้าง

ก. 3 กลุ่ม ได้แก่ Target population / Boundary Partner/ Strategic Partner

ข. 3 กลุ่ม ได้แก่ Target population / Boundary Partner/ partnership

ค. 2 กลุ่ม ได้แก่ Target population / Boundary Partner

ง. 2 กลุ่ม ได้แก่ Boundary Partner/ partnership

4. "ผู้มาร่วมดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ เช่น แกนนำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. ผู้นำกลุ่มอาชีพ" เป็นนิยามของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Participant) กลุ่มใด

ก. Target population

ข. Boundary Partner

ค. partnership

ง. Strategic Partner

5. ในการกำหนดปัจจัย/ทรัพยากรที่ใช้ดำเนินการ (Inputs) เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เทคโนโลยี สื่อ ทรัพยากรบุคคล จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับสิ่งใด

ก. กิจกรรม

ข. ผลผลิต

ค. ผลลัพธ์

ง. ถูกทุกข้อ

ตัวอย่างแบบทดสอบก่อน - หลัง

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรค
และภัยสุขภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับอำเภอ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6.2 : การจัดทำบันไดผลลัพธ์และการสะท้อนผลลัพธ์

1. ขั้นตอนการจัดทำกระบวนการติดตามประเมินผล ข้อใดไม่ถูกต้อง

ก. การคลี่ผลลัพธ์

ข. การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์

ค. การระบุกิจกรรมที่นำไปสู่ผลลัพธ์

ง. การกำหนดผู้เกี่ยวข้อง

2. ข้อใดคือประโยชน์ของ “การคลี่ผลลัพธ์”

ก. ช่วยให้สามารถมองเห็นเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้น และทราบถึงความเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์ในแต่ละระดับ

ข. ช่วยให้ทราบว่ากิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model) แต่ละกิจกรรมนั้นสามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ใด

ค. ช่วยประมวลผลข้อมูลเพื่อเป็นการวางแนวทางในการเก็บรวบรวมเพื่อตอบคำถามตามตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ได้กำหนดไว้

ง. ถูกทุกข้อ

3. ในการกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ ตัวชี้วัดที่ดีควรมีลักษณะยกเว้นข้อใด

ก. มีความชัดเจนสอดคล้องกับผลลัพธ์ที่ต้องการ

ข. วัดได้เป็นรูปธรรม

ค. เป็นที่เข้าใจได้ และยอมรับร่วมกันระหว่างผู้ทำโครงการ

ง. ตัวชี้วัดผลลัพธ์ควรมี 3-5 ตัวชี้วัด เพื่อเป็นการบ่งบอกถึงความสำเร็จหรือการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. ข้อใดเรียงลำดับขั้นตอนในการจัดทำกระบวนการติดตามประเมินผลได้ถูกต้องที่สุด

ก. การคลี่ผลลัพธ์ - การระบุกิจกรรมที่นำไปสู่ผลลัพธ์ - การสะท้อนผลลัพธ์ - การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ - การออกแบบเก็บข้อมูล

ข. การคลี่ผลลัพธ์ - การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ - การระบุกิจกรรมที่นำไปสู่ผลลัพธ์ - การออกแบบเก็บข้อมูล - การสะท้อนผลลัพธ์

ค. การระบุกิจกรรมที่นำไปสู่ผลลัพธ์ - การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ - การคลี่ผลลัพธ์ - การออกแบบเก็บข้อมูล - การสะท้อนผลลัพธ์

ง. การออกแบบเก็บข้อมูล - การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ - การคลี่ผลลัพธ์ - การระบุกิจกรรมที่นำไปสู่ผลลัพธ์ - การสะท้อนผลลัพธ์

5. ข้อใดไม่ใช่หลักการออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ก. ดึงผลลัพธ์ และตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ในบันไดผลลัพธ์ออกมา

ข. ระบุแหล่งข้อมูลที่ใช้หรือแหล่งที่จะสามารถไปเก็บรวบรวมข้อมูล

ค. ระบุกิจกรรมที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์

ง. กำหนดผู้เก็บรวบรวมข้อมูลและผู้วิเคราะห์ข้อมูล

<u>หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 : การจัดทำโครงการ</u>

1. “เป็นการบอกให้ทราบว่าการดำเนินงานตามโครงการนั้นมีความต้องการให้เกิดผลลัพธ์ใดขึ้น” ข้อความดังกล่าว หมายถึงข้อใดในองค์ประกอบของโครงการ

ก. ชื่อโครงการ

ข. หลักการและเหตุผล

ค. วัตถุประสงค์

ง. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

2. “เป็นสิ่งที่สื่อถึงกิจกรรมที่จะดำเนินการแบบกว้าง ๆ ไปในตัว โดยจะบอกให้รู้ว่าเป็นโครงการศึกษาวิจัย หรือเป็นโครงการรณรงค์ หรือเป็นโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้” ข้อความดังกล่าว หมายถึงข้อใดในองค์ประกอบของโครงการ

ก. ชื่อโครงการ

ข. หลักการและเหตุผล

ค. วัตถุประสงค์

ง. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

3. ในการเขียนวัตถุประสงค์ของโครงการ วัตถุประสงค์ที่ดีควรมีลักษณะยกเว้นข้อใด

ก. วัตถุประสงค์ที่ดีควรเขียนให้เป็นรูปธรรม

ข. วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน-ปฏิบัติได้-วัดได้เพียง 1-3 ข้อ

ค. วัตถุประสงค์ควรเป็นระดับ outcome

ง. วัตถุประสงค์ที่ดีควรเขียนให้เป็นนามธรรม

4. การเขียนหลักการและเหตุผลจะใช้วิธีลองตอบโจทย์ต่างๆ ยกเว้นคำถามใด

ก. ทำไมจึงต้องพัฒนาโครงการนี้

ข. ไม่ทำโครงการนี้ได้หรือไม่

ค. ถ้าจำเป็นต้องทำ ชี้ให้เห็นว่าควรจะทำอะไร

ง. ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างไร

5. ข้อใดจับคู่ได้ถูกต้องที่สุด

ก. วัตถุประสงค์ - เพื่อให้ชุมชนมีสถานที่ออกกำลังกายที่เข้าถึงง่าย

ข. หลักการและเหตุผล - ดำเนินการปรับปรุงสถานที่ออกกำลังกาย 1 แห่งที่รองรับคนได้ 50 คน

ค. กิจกรรม - ปัจจุบันประชาชนขาดสถานที่ออกกำลังกาย

ง. ถูกทุกข้อ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 : การนำไปสู่การปฏิบัติ

1. ข้อใดกล่าวถูกต้อง

ก. การวางแผนและเตรียมการในการนำหลักสูตรไปใช้ ช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีการปฏิบัติเป็นงานไปในทำนองเดียวกันและสอดคล้องต่อเนื่องกัน

ข. การนำหลักสูตรไปใช้จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นไปตามขั้นตอนที่วางแผนและเตรียมการไว้

ค. การนำหลักสูตรไปใช้จะต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบความสำเร็จ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์

ง. ถูกทุกข้อ

2. ข้อใดกล่าวผิด

ก. การนำไปสู่การปฏิบัติเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง

ข. การนำไปสู่การปฏิบัติเป็นการถ่ายทอดปรัชญาของหลักสูตร เนื้อหาวิชา และประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการอบรม

ค. การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญน้อยกว่าการคิด ริเริ่ม และพัฒนา

ง. ความล้มเหลวของหลักสูตรอาจจะเกิดขึ้น หากผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้ดำเนินการไม่ถูกต้อง

3. ข้อใดเรียงลำดับขั้นตอนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ได้ถูกต้องที่สุด

ก. การเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง - การวางแผน - การประชาสัมพันธ์หลักสูตร - การนำหลักสูตรไปใช้ - การติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร

ข. การเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง - การวางแผน - การประชาสัมพันธ์หลักสูตร - การติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร

ค. การวางแผน - การประชาสัมพันธ์หลักสูตร - การเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง - การประชาสัมพันธ์หลักสูตร - การนำหลักสูตรไปใช้ - การติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร

ง. การวางแผน - การเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง - การประชาสัมพันธ์หลักสูตร - การนำหลักสูตรไปใช้ - การติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร

4. สิ่งที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตร/เนื้อหาไปสู่การปฏิบัติคืออะไร

ก. ผู้สอน

ข. ผู้เรียน/ผู้เข้าอบรม

ค. งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์

ง. เนื้อหาวิชา/หลักสูตร

5. การนำไปสู่การปฏิบัติ ควรดำเนินการประเมินผลในช่วงเวลาใดของการดำเนินงาน

จ. ก่อนดำเนินงาน

ฉ. ระหว่างดำเนินงาน

ช. หลังดำเนินงาน

ซ. ถูกทุกข้อ

เฉลยแบบทดสอบก่อน – หลัง

หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรค และภัยสุขภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับอำเภอ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1
แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1. ก.
2. ง.
3. ก.
4. ก.
5. ก.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3.1 :
การวิเคราะห์สาเหตุปัญหา (Root cause analysis)

1. ก.
2. ค.
3. ค.
4. ง.
5. ง.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 :
การกำหนดระดับผลลัพธ์ (Outcome Setting)

1. ค.
2. ค.
3. ค.
4. ค.
5. ก.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6.1 :
การจัดทำโปรแกรมผลลัพธ์ (Logic Model)

1. ข.
2. ง.
3. ก.
4. ข.
5. ก.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 : การจัดทำโครงการ

1. ค.
2. ก.
3. ง.
4. ง.
5. ก.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2
ระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน

1. ง.
2. ข.
3. ก.
4. ง.
5. ข.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3.2 :
การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority setting)

1. ง.
2. ข.
3. ค.
4. ง.
5. ง.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 :
การวิเคราะห์กิจกรรมและภาคีเครือข่ายดำเนินงาน

1. ก.
2. ง.
3. ก.
4. ข.
5. ก.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6.2 :
การจัดทำบันไดผลลัพธ์และการสะท้อนผลลัพธ์

1. ง.
2. ก.
3. ก.
4. ข.
5. ค.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 : การนำไปสู่การปฏิบัติ

1. ง.
2. ค.
3. ง.
4. ก.
5. ง.

ภาคผนวก ง

ช่องทางการเรียนรู้หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่
เพื่อสนับสนุนการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน
ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E - Learning)

กรมควบคุมโรค
สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

หลักสูตร พัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนกาป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ผ่านระบบ E - Learning

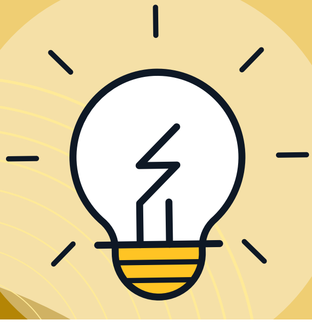

QR CODE
E -LEARNING

1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1
แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2
ระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน

3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3
การกำหนดปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหา
และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
(ROOT CAUSE ANALYSIS AND PRIORITY SETTING)

4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4
การกำหนดระดับผลลัพธ์ (OUTCOME SETTING)

5 หน่วยการเรียนรู้ที่ 5
การวิเคราะห์กิจกรรมและภาคีเครือข่ายดำเนินงาน
(FORCE - FIELD ANALYSIS & STAKEHOLDER ANALYSIS)

6 หน่วยการเรียนรู้ที่ 6
โปรแกรมผลลัพธ์ บันไดผลลัพธ์ การติดตามประเมินผล
เพื่อการเรียนรู้ และพัฒนา

7 หน่วยการเรียนรู้ที่ 7
การจัดทำโครงการ

8 หน่วยการเรียนรู้ที่ 8
การนำไปสู่การปฏิบัติ

กรมควบคุมโรค
สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

อาคาร 10 ชั้น 6
88/21 ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000
0 2590 3006